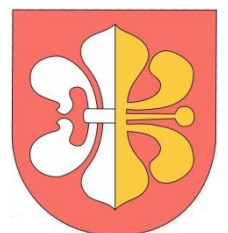

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023

Ułęż, 2017

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 został opracowany przez firmę EuroCompass Sp. z o.o. na podstawie umowy z Gminą Ułęż z dnia 4 października 2016 r.

Dokument LPR powstał w ramach projektu „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ułęż szansą na ożywienie społeczno-gospodarcze gminy” współfinansowanego ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2014-2020.

Opracowanie:

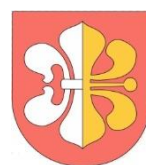
EuroCompass Sp. z o.o.

Ryszard Boguszewski

Karolina Szelağ

Beata Filipowicz

Ewelina Borowiec

Urząd Gminy Ułęż

Renata Makuch

Jolanta Ługowska

Andrzej Grzechnik

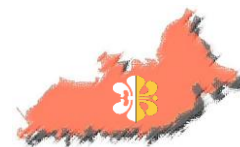
SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	7
1.1. Kontekst oraz podstawa prawna opracowania LPR.....	7
1.2. Metodyka opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji	8
2. Powiązanie Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu i gminy	13
2.1. Krajowe i regionalne dokumenty strategiczne i planistyczne.....	13
2.2. Dokumenty strategiczne i planistyczne gminy Ułęż.....	19
3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych	22
3.1. Położenie i historia	22
3.2. Sfera społeczna	25
3.3. Sfera gospodarcza.....	48
3.4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna.....	65
3.5. Sfera techniczna.....	73
3.6. Sfera środowiskowa	91
4. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji - delimitacja	100
4.1. Metodologia wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	100
4.2. Analiza wielokryterialna (wskaźnikowa).....	102
4.3. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	118
5. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	126
6. Cele rewitalizacji i kierunki działań	127
7. Lista podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z ich opisami	132
8. Charakterystyka uzupełniających rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych	143
9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.....	144
10. Indykatywne ramy finansowe przedsięwzięć rewitalizacyjnych	147
11. Mechanizmy włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji.....	151
11.1. Spotkania konsultacyjne.....	152

11.2.	Ankietyzacja	153
12.	System realizacji (wdrażania) LPR	160
12.1.	System instytucjonalny i zarządzanie procesem rewitalizacji	160
12.1.	Etapy wdrażania LPR.....	161
12.2.	System budowania i wspierania partnerstw	162
13.	System monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu.....	164
13.1.	Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych.....	164
13.2.	Zasady, tryb i metody przeprowadzenia ewaluacji.....	168
13.3.	Zasady i tryb aktualizacji LPR.....	169
14.	Strategiczna ocena oddziaływania LPR na środowisko.....	171
15.	Spis rycin, wykresów, tabel i fotografii.....	173

SŁOWNIK NAJWAŻNIEJSZYCH POJĘĆ¹

1) Rewitalizacja – kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnątrz (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnątrz (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych). Rewitalizacja jest prowadzona zgodnie z zasadami zawartymi w Umowie Partnerstwa, a w szczególności z zasadami polityki przestrzennej zawartymi w rozdziale 1.5.4 Umowy.

2) Stan kryzysowy – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- a) gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- b) środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- c) przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
- d) technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

¹ Źródło definicji: *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministra Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 r.*

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

3) Obszar zdegradowany – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.

4) Obszar rewitalizacji – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w pkt 2, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny przemysłowe (w tym portowe i wydobywcze), powojenne lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

5) Program rewitalizacji – inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2013 poz. 594, z późn. zm.), wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

6) Projekt rewitalizacyjny – projekt w rozumieniu art. 2 pkt 18 Ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz.U. 2014 poz. 1146), wynikający z programu rewitalizacji, tj. zaplanowany w programie rewitalizacji i ukierunkowany na osiągnięcie jego celów albo logicznie powiązany z treścią i celami programu, zgłoszony do objęcia albo objęty współfinansowaniem UE z jednego z funduszy strukturalnych albo Funduszu Spójności w ramach programu operacyjnego. Wynikanie projektu rewitalizacyjnego z programu rewitalizacji oznacza zatem albo wskazanie (wymienienie) go wprost w programie rewitalizacji albo określenie go w ogólnym (zbiorczym) opisie innych, uzupełniających rodzajów działań rewitalizacyjnych.

7) Przedsięwzięcie rewitalizacyjne – projekt lub grupa projektów i innych działań, w szczególności o charakterze społecznym, gospodarczym, urbanistycznym, budowlanym, środowiskowym, konserwatorskim, edukacyjnym, naukowym, zdrowotnym lub kulturalnym, zawarty lub wynikający z programu rewitalizacji oraz logicznie powiązany z treścią i celami programu rewitalizacji.

1. WPROWADZENIE

1.1. Kontekst oraz podstawa prawna opracowania LPR

W obecnym okresie programowania Unii Europejskiej 2014-2020 wprowadzono szersze i bardziej kompleksowe pojęcie rewitalizacji. Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany na podstawie programu rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmocnienie jego lokalnych potencjałów. Jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez jego interesariuszy, w tym przede wszystkim we współpracy ze społecznością lokalną.

Działania rewitalizacyjne w obecnym okresie programowania Unii Europejskiej zyskały nowe podstawy formalno-prawne. Wraz z wejściem w życie *Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji* (Dz.U. 2015 poz. 1777) doprecyzowano zakres zadań własnych gminy w obszarze działań rewitalizacyjnych. Zmiana ta nie wprowadza nowego zadania własnego gminy, obciążając ją obowiązkami dotychczas nierealizowanymi, lecz jedynie sankcjonuje i porządkuje obecnie istniejący stan faktyczny w tym zakresie.

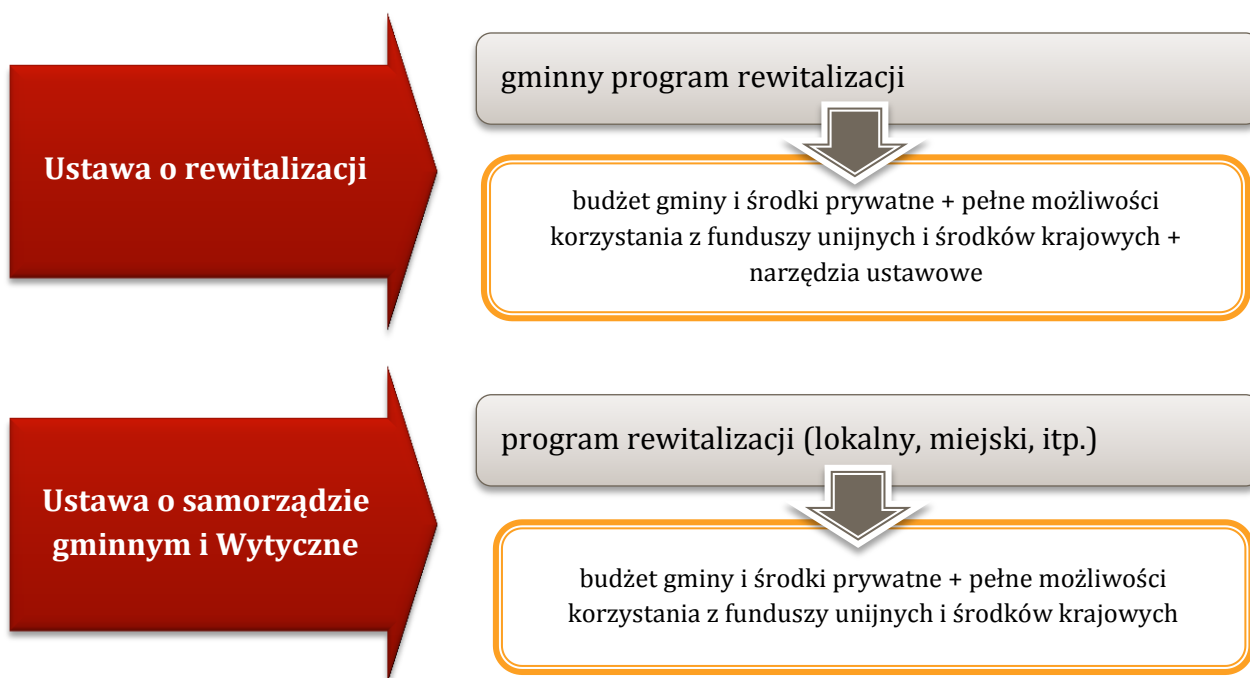
Ustawa określa zasady oraz tryb przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji przy pomocy gminnego programu rewitalizacji. Do dnia 31 grudnia 2023 roku ustawa dopuszcza realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach wdrażania innego programu rewitalizacji (w tym lokalnego lub miejskiego) przyjmowanego uchwałą rady gminy. W ustanowionym okresie przejściowym możliwe jest prowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych poprzez trzy typy programów rewitalizacji, sporządzanych w oparciu o:

- ⇒ **Ustawę z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2015 poz. 1777)** – gminny program rewitalizacji;
- ⇒ **Ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 1990 nr 16 poz. 95) oraz Wytyczne ministerialne i Zasady regionalne** – lokalny lub miejski program rewitalizacji:
  - Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministra Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 r. (dalej w tekście zwane Wytycznymi),
  - Zasady programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Departamentu Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym z grudnia 2015 r. (dalej w tekście zwane Zasadami),
  - Zasady delimitacji obszarów rewitalizacji i definiowania programów rewitalizacji na terenach wiejskich województwa lubelskiego z 19 lipca 2016 r.

Opracowanie programu rewitalizacji zgodnie z zasadami określonymi w każdym z powyższych źródeł wiąże się z konkretnymi konsekwencjami, które zostały przedstawione na poniższym schemacie. Szczególnie istotny jest tu sposób finansowania wyznaczonych działań rewitalizacyjnych.

Ryc. 1. Podstawy prawne opracowania programów rewitalizacji oraz finansowanie działań rewitalizacyjnych

Źródło: https://www.popt.gov.pl/media/12796/Temat_3_PREZENTACJA.pdf

Biorąc pod uwagę art. 52 *Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji* (Dz.U. 2015 poz. 1777) Gmina Ułęż przystąpiła do opracowania programu rewitalizacji zgodnego z wymaganiami wynikającymi z *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministra Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 r.* oraz *Zasadami programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Departamentu Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym*. Podstawą formalnoprawną podjęcia prac nad uchwaleniem niniejszego dokumentu jest **art. 18, ust. 2, pkt 6 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (Dz. U. z 2016 r. poz. 446).

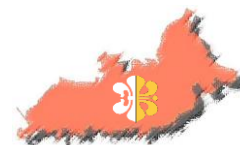
Przyjęta podstawa prawna skutkuje możliwością realizacji zaplanowanych działań rewitalizacyjnych przy wykorzystaniu środków własnych, środków inwestorów prywatnych, a także funduszy unijnych i środków krajowych.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 został poddany weryfikacji pod kątem zgodności z Wytycznymi przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego. Weryfikacja została przeprowadzona w oparciu o Procedurę oceny programów rewitalizacji w Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Po weryfikacji LPR został przyjęty uchwałą Rady Gminy Ułęż.

1.2. Metodyka opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji

Zasady opracowania LPR

Podczas opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż zastosowano następujące zasady, dzięki którym powstał dokument najlepiej odpowiadający na potrzeby rewitalizowanego obszaru i jego mieszkańców:

Proces rewitalizacji w dokumencie został przedstawiony jako przedsięwzięcie całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, gospodarki, przestrzeni, infrastruktury technicznej i środowiska), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany. Rewitalizacja poprzez realizację spójnych i komplementarnych działań, jest kompleksowa, co prowadzi do zmian w różnych sferach życia mieszkańców: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej czy środowiskowej.

Partycypacja społeczna

Partycypacja społeczna jest nieodłącznym elementem procesu rewitalizacji i stanowi fundament wszelkich działań na każdym etapie tego procesu. Kluczowym elementem prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Ułęż było zapewnienie włączenia lokalnej społeczności w proces jego opracowania. Mieszkańcy gminy, a w szczególności sołtysi jako przedstawiciele poszczególnych sołectw, zostali włączeni w proces diagnozowania problemów na obszarze gminy, wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, określenia celów rewitalizacji oraz identyfikacji przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych. Niezbędne dla opracowania LPR było nawiązanie dialogu z szerokim kręgiem interesariuszy i przeprowadzanie transparentnego procesu konsultacji społecznych. Dzięki zapewnieniu wkładu społeczności lokalnej w opracowanie LPR będzie miała ona czynny wkład przy wdrażaniu i utrzymaniu przyjętych założeń.

Partycypacja społeczna w ramach rozpoczętego procesu rewitalizacji opierała się na drabinie partycypacyjnej, mającej na celu nawiązanie i utrzymanie kontaktu z interesariuszami procesu rewitalizacji:

- ⇒ informowanie,
- ⇒ konsultowanie (ankiety, badania, spotkania i uzgodnienia),
- ⇒ aktywne uczestnictwo zainteresowanych stron w działaniach rewitalizacyjnych.

Szczegółowe informacje dotyczące partycypacji społecznej podczas opracowania LPR Gminy Ułęż znajdują się w rozdziale 11. Mechanizmy włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji.

Kompleksowość, koncentracja, komplementarność Lokalnego Programu Rewitalizacji

Program rewitalizacji ujmuje działania w sposób **kompleksowy** (z uwzględnieniem projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych ze środków europejskich, w tym: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego oraz innych publicznych lub prywatnych) tak, aby nie pomijać aspektu społecznego, gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego i środowiskowego. Zaplanowane inwestycje nie są nastawione jedynie

na szybki efekt poprawy estetyki przestrzeni, czy skupione tylko na działaniach remontowych i modernizacyjnych, które nie skutkują zmianami strukturalnymi na obszarze zdegradowanym. Lokalny Program Rewitalizacji, złożony z wielu różnorodnych projektów i przedsięwzięć, jest konstrukcją warunkującą osiągnięcie kompleksowości interwencji. Projekty inwestycyjne oraz tzw. „miękkie” są wzajemnie powiązane, jak również charakteryzują się synergią.

Podczas przygotowania dokumentu zastosowano zasadę **koncentracji**: terytorialnej i tematycznej. Koncentracja terytorialna przejawia się w tym, iż działania rewitalizacyjne skierowane są ku pewnemu, określonemu dzięki diagnozie, obszarowi. LPR został skierowany do obszarów najbardziej potrzebujących pomocy, gdzie koncentracja problemów jest największa. Koncentracja tematyczna polega na tym, że działania skupiają się na rozwiązaniu problemów, które według diagnozy najbardziej szkodzą obszarowi problemowemu.

Wymogiem koniecznym dla wspierania projektów rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich **komplementarności** w różnych wymiarach:

- ⇒ *Komplementarność przestrzenna* – na etapie tworzenia dokumentu wzięto pod uwagę wzajemne powiązania pomiędzy projektami rewitalizacyjnymi. Zapewnienie komplementarności przestrzennej projektów rewitalizacyjnych ma służyć temu, by program rewitalizacji efektywnie oddziaływał na cały dotknięty kryzysem obszar (a nie punktowo, w pojedynczych miejscach), poszczególne projekty rewitalizacyjne wzajemnie się dopełniały przestrzennie oraz by zachodził między nimi efekt synerгии. Celem zapewnienia komplementarności przestrzennej interwencji jest także to, by prowadzone działania nie skutkowały przenoszeniem problemów na inne obszary lub nie prowadziły do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie.
- ⇒ *Komplementarność problemowa* oznacza konieczność realizacji projektów rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie, sprawiając, że program rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar zdegradowany we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym).
- ⇒ *Komplementarność proceduralno-instytucjonalna* dotyczy takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur.
- ⇒ *Komplementarność międzyokresowa* – do chwili obecnej samorząd gminy Ułęż nie posiadał Lokalnego Programu Rewitalizacji skupiającego się na zdefiniowanych obszarach zdegradowanych. Realizowano jedynie podstawowe zadania gminy związane m.in. z opieką społeczną. Niniejszy LPR został opracowany w oparciu o doświadczenie gminy oraz wnioski z poprzedniej perspektywy programowania UE.
- ⇒ *Komplementarność źródeł finansowania*, w kontekście polityki spójności 2014-2020 – projekty rewitalizacyjne, wynikające z programu rewitalizacji opierają się na konieczności umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków m.in. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania. Silna koordynacja i synergia projektów rewitalizacyjnych finansowanych szczególnie w ramach EFS i EFRR jest konieczna dla uzyskania korzystnych efektów dla obszarów zdegradowanych. Jednocześnie koordynacja środków programów operacyjnych ze środkami polityk i instrumentów krajowych jest konieczna dla realizacji zasady dodatkowości środków UE. Komplementarność finansowa oznacza zdolność łączenia

prywatnych i publicznych źródeł finansowania, przy założeniu, że stymulowanie endogenicznych zdolności inwestycyjnych ma kluczowe znaczenie dla dynamiki pożądanych zmian

Planowanie w oparciu o realnie możliwe do uzyskania środki

W związku z ograniczonymi środkami budżetowymi Gminy Ułęż, konieczne jest pozyskanie zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji. Przy programowaniu działań z udziałem środków zewnętrznych uwzględniono realne możliwości uzyskania dofinansowania z dostępnych funduszy oraz konieczność posiadania wkładu własnego do projektów. Ze względu na fakt, iż na etapie tworzenia LPR koszty projektów są szacunkami, plan finansowy programu jest z konieczności indykatywny. Realizacja poszczególnych projektów, w tym wkład własny, zostanie ujęta w Wieloletniej Prognozie Finansowej. Jednocześnie podczas naboru projektów do LPR oraz jego aktualizacji o nowe przedsięwzięcia, potencjalni partnerzy procesu rewitalizacji zadeklarują zabezpieczenie wkładu własnego.

Elementy LPR i etapy jego opracowania

Opracowany w oparciu o powyższe zasady Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 składa się następujących kluczowych elementów:

- ⇒ opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy – rozdział 2.2;
- ⇒ diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych – rozdział 3;
- ⇒ zasięgi przestrzenne obszaru/obszarów rewitalizacji, tj. określenie, w oparciu o inne dokumenty strategiczne gminy lub diagnozę i identyfikację potrzeb rewitalizacyjnych, terytorium/terytoriów najbardziej wymagających wsparcia – rozdział 4;
- ⇒ wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji (planowany efekt rewitalizacji) – rozdział 5;
- ⇒ cele rewitalizacji oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym kierunki działań mające na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk – rozdział 6;
- ⇒ lista planowanych, podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z ich opisami zawierającymi, w odniesieniu do każdego projektu/przedsięwzięcia rewitalizacyjnego, co najmniej: nazwę i wskazanie podmiotów go realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację (miejsce przeprowadzenia danego projektu), szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji – rozdział 7;
- ⇒ charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizujących kierunki działań, mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową – rozdział 8;
- ⇒ mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji – rozdział 9;
- ⇒ indykatywne ramy finansowe w odniesieniu do podstawowych i pozostałych przedsięwzięć z indykatywnymi wielkościami środków finansowych z różnych źródeł (także spoza funduszy polityki spójności na lata 2014-2020 – publiczne i prywatne środki krajowe w celu realizacji zasady dodatkowości środków UE) – rozdział 10;

- ⇒ mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji – rozdział 11;
- ⇒ system realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji – rozdział 12;
- ⇒ system monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu – rozdział 13.

W ramach prac nad szeroką diagnozą gminy Ułęż w pierwszej kolejności przeprowadzono działania przygotowawcze polegające na zgromadzeniu materiałów źródłowych oraz danych dotyczących gminy, zarówno ilościowych, jak i jakościowych. Dane pozyskano z Urzędu Gminy Ułęż (ewidencja ludności i budynków), Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ułężu (m.in. roczne raporty dotyczące powodów przyznania pomocy i udzielonych świadczeń), strony internetowej gminy (<http://www.ulez.eurzad.eu/>), Komendy Powiatowej Policji w Rykach (dane dotyczące przestępczości), Powiatowego Urzędu Pracy w Rykach (dane dotyczące struktury bezrobocia), Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Dokumentem źródłowym dla opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 była zaktualizowana *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ułęż na lata 2014-2020*. Problemy zidentyfikowane w strategii zostały uwzględnione podczas opracowania diagnozy gminy Ułęż w niniejszym LPR, a wskaźniki odpowiednie dla poszczególnych problemów zostały przeanalizowane w skali sołectw. Analiza problemów społecznych została uzupełniona analizą wskaźników odpowiednich dla problemów gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych.

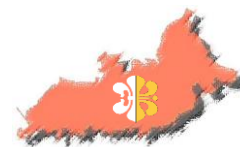
Po zebraniu wszystkich niezbędnych danych i informacji przeprowadzono ich szczegółową analizę w celu poznania problemów, z którymi boryka się gmina Ułęż.

Na podstawie analizy wielokryterialnej (wskaźnikowej), uwzględniającej w szczególności wskaźniki społeczno-gospodarcze, wyznaczony został obszar zdegradowany, na którym zidentyfikowano sytuację kryzysową. Na obszarze zdegradowanym występują gorsze niż średnia w gminie wskaźniki problemów społecznych, współwystępujące z gorszymi wskaźnikami dotyczącymi problemów gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych.

Tereny wchodzące w skład obszaru zdegradowanego, w których zidentyfikowano najgorszą sytuację społeczną, na którą nawarstwia się największa liczba innych zdiagnozowanych problemów oraz stanowiące istotny potencjał gminy zostały uznane za obszar rewitalizacji.

Podczas dalszych prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji określona została wizja stanu docelowego obszaru rewitalizacji oraz cele i kierunki działań rewitalizacyjnych. Następnie zidentyfikowano projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizujące przyjęte cele, opracowano szczegółowy plan ich finansowania z podaniem możliwych źródeł, opracowano harmonogram ich realizacji, a także opisano komplementarność projektów.

Jednym z ostatnich etapów prac nad LPR było opracowanie systemu wdrażania oraz monitorowania efektów podejmowanych działań rewitalizacyjnych, a także systemu ewaluacji i aktualizacji LPR.

2. POWIĄZANIE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI WYŻSZEGO RZĘDU I GMINY

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 jest spójny z najważniejszymi krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi, a także z obowiązującymi dokumentami gminy.

2.1. Krajowe i regionalne dokumenty strategiczne i planistyczne

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020

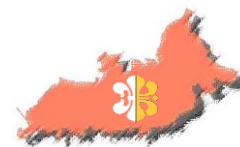
KSRR postuluje trzy cele polityki regionalnej do 2020 roku:

- ⇒ wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”),
- ⇒ budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”),
- ⇒ tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych, ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

Wyznaczone cele rewitalizacji LPR Gminy Ułęż wpisują się we wszystkie trzy wyżej przytoczone cele. Prowadzą one do zwiększenia konkurencyjności obszaru poprzez określenie jego funkcji gospodarczej przy wykorzystaniu występujących lokalnych zasobów. Ponadto poprzez integrację działań, cele wpływają na zwiększenie spójności terytorialnej w układzie regionalnym i krajowym, w szczególności zapewniając możliwość trwałego rozwoju ekonomicznego na terenach marginalizowanych. Powyższe kompleksowe podejście do planowania rozwoju gminy oraz współpraca samorządów pozwoli na uzyskanie efektu synergii, polegającego na realizacji działań spójnych i służących osiągnięciu zamierzonych celów, określonych w LPR.

Cele rewitalizacji wpisują się w założenia Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, w szczególności w wymiarze „obszary wiejskie”, ponieważ uwzględniają następujące aspekty:

- ⇒ tworzenie warunków dla integracji funkcjonalnej z miastami – włączenie obszarów wiejskich otaczających miasta w procesy rozwojowe – gmina Ułęż jest gminą wiejską położoną w bliskim sąsiedztwie miasta powiatowego Ryki,
- ⇒ wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego – w gminie występują liczne obszary chronione, które należy odpowiednio wykorzystać w celu rozwoju funkcjonalno-przestrzennego gminy,
- ⇒ tworzenie warunków do zwiększania inwestycji pozarolniczych – gmina Ułęż jest gminą typowo rolniczą, jednak dla jej prawidłowego rozwoju konieczne jest wspieranie powstawania przedsiębiorczości pozarolniczej,
- ⇒ rozwój lokalny dla poprawy jakości życia, atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej – są to najważniejsze cele wszelkich działań prowadzonych w gminie, w tym działań rewitalizacyjnych,

- ⇒ zapóźnione obszary wiejskie – restrukturyzacja społeczna, gospodarcza i przestrzenna,
- ⇒ poprawianie dostępu do usług publicznych i ich jakości,
- ⇒ zwiększanie dostępu do szerokopasmowego Internetu i e-usług,
- ⇒ przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, integracja społeczna.

Tabela 1. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023

Cele Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego:	Sołectwo Ułęż Podobszar rewitalizacji: sołectwo Ułęż Przyjazna i uporządkowana przestrzeń sołectwa Ułęż służąca podniesieniu jakości życia i pracy mieszkańców oraz aktywizacja i integracja osób wykluczonych społecznie	Sołectwo Sobieszyn Podobszary rewitalizacji: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek Racjonalne kształtowanie przestrzeni podobszarów: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców
Cel 1. Konkurencyjność	x	x
Cel 2. Spójność	x	x
Cel 3. Sprawność	x	x

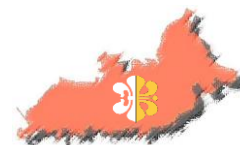
Źródło: opracowanie własne

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ułęż wpisuje się w cel strategiczny KPZK: *efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie*, uwzględniając zróżnicowane potencjały rozwojowe obszaru w zakresie: rolnictwa i turystyki bazujące na posiadanych zasobach. Jednocześnie w określonych celach rewitalizacji uwzględniono zrównoważone zarządzanie prowadzące do polepszenia warunków życia mieszkańców.

Tabela 2. Zestawienie powiązań pomiędzy celami polityki przestrzennego zagospodarowania kraju z Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023

Cele Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju:	Sołectwo Ułęż Podobszar rewitalizacji: sołectwo Ułęż Przyjazna i uporządkowana przestrzeń sołectwa Ułęż służąca podniesieniu jakości życia i pracy mieszkańców oraz aktywizacja i integracja osób wykluczonych społecznie	Sołectwo Sobieszyn Podobszary rewitalizacji: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek Racjonalne kształtowanie przestrzeni podobszarów: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców
Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz	x	x

wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów		
Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej	x	x
Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski	x	x
Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa	x	x
Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego	x	x

Źródło: opracowanie własne

Narodowy Plan Rewitalizacji 2022

Głównym celem Narodowego Planu Rewitalizacji jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym i kulturowym. Realizacji tego celu służyć będzie tworzenie korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położenie nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ułęż zakłada kompleksowe podejście do procesu rewitalizacji integrując działania społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcyjne, techniczne i środowiskowe, w związku z czym wpisuje się w główne założenia Narodowego Planu Rewitalizacji.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ułęż jest spójny pod względem przewidzianych celów i działań z wyznaczonym w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego Obszarem Strategicznej Interwencji *Obszary Ochrony i Kształtowania Warunków Wodnych*, w który wpisuje się gmina Ułęż. Cele rewitalizacji są spójne z przewidzianym dla tego obszaru rodzajem interwencji, tj.: poprawa bezpieczeństwa poprzez eliminowanie zagrożeń powodziowych służąca zrównoważonemu rozwojowi funkcji ochronnych i gospodarczych (w tym turystycznych) na obszarach o różnym stanie zainwestowania i statusie ochrony przyrody i krajobrazu (korytarze ekologiczne o randze europejskiej i krajowej, w gminie Ułęż znajduje się korytarz ECONET „Dolina Bugu i Lasy Parczewskie”); rozwiązanie problemów konfliktowych narosłych w wyniku degradacji technicznej urządzeń przeciwpowodziowych i melioracyjnych, niedoboru zbiorników niezbędnych do przetrzymywania wody, jak też niedoinwestowania gospodarki komunalnej.

Gmina Ułęż znajduje się również w OSI *Nowoczesna Wieś – Obszary rozwoju gospodarki rybackiej*. Cele rewitalizacji wpisują się w interwencję dla tego OSI tj. wsparcie inicjatyw na rzecz edukacji i podnoszenia kompetencji rolników, wsparcie rozwoju zakładów przetwórstwa, uzupełnienie sieci dróg i wyposażenia w infrastrukturę komunalną oraz zaplecza sanitarnego, rozbudowę

i modernizację infrastruktury elektroenergetycznej i gazowej w celu umożliwienia poboru zwiększonej ilości energii ze źródeł rozproszonych.

W horyzoncie 2020 r. strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego, których realizacji będą służyły działania samorządu województwa, są określone następująco:

1. Wzmacnianie urbanizacji regionu,
2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich,
3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu,
4. Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ułęż wyznacza do realizacji działania, przyczyniające się do kompleksowej rewitalizacji wyznaczonego obszaru poprzez:

1. Zaktywizowanie mieszkańców i zintegrowanie społeczności lokalnej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu,
2. Lepiej funkcjonującą lokalną gospodarkę i przeciwdziałanie bezrobociu.
3. Poprawę atrakcyjności i funkcjonalności przestrzeni publicznych i czystości środowiska przyrodniczego,

Poprzez powyższe interwencje LPR przyczynia się do osiągnięcia zamierzeń w poszczególnych celach strategicznych Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Tabela 3. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.) a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023

Strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego:	Sołectwo Ułęż Podobszar rewitalizacji: sołectwo Ułęż Przyjazna i uporządkowana przestrzeń sołectwa Ułęż służąca podniesieniu jakości życia i pracy mieszkańców oraz aktywizacja i integracja osób wykluczonych społecznie	Sołectwo Sobieszyn Podobszary rewitalizacji: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek Racjonalne kształtowanie przestrzeni podobszarów: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców
Cel strategiczny 1. Wzmacnianie urbanizacji regionu	x	x
Cel strategiczny 2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich	x	x
Cel strategiczny 3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu	x	x
Cel strategiczny 4. Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu	x	x

Źródło: opracowanie własne

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030

Dokumentem, który reguluje politykę przestrzenną w województwie lubelskim jest Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego przyjęty Uchwałą Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30 października 2015 r.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego jest dokumentem o charakterze długookresowym, stanowiącym element krajowego systemu planowania przestrzennego. Określa on zasady i kierunki kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu oraz działania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych stanowiąc formalną i merytoryczną płaszczyznę odniesienia dla podejmowanych decyzji przestrzennych. Jest to dokument komplementarny i spójny ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.), stanowiący przestrzenne przełożenie określonych w niej celów i kierunków rozwoju województwa. PZP WL jest wyrazem polityki przestrzennej samorządu województwa. Przyjęte kierunki i zasady zagospodarowania przestrzennego stwarzają ogólne warunki dla realizacji zadań inwestycyjnych formułowanych w programach rozwoju.

Według PZP WL gmina Ułęż wpisuje się w jeden obszar funkcjonalny o znaczeniu regionalnym: *Obszar funkcjonalny Dolny Wieprz*. Obszar obejmuje dolinę Wieprza wraz z przylegającymi do niej terenami na odcinku od miejscowości Rokitno do miejscowości Bobrowniki. Jest on prawie w całości położony na Nizinie Południowopodlaskiej o przeważającym staroglacjalnym typie krajobrazu. Charakterystyczną cechą tego krajobrazu, a zarazem formą użytkowania terenu, są liczne stawy w pradolinie Wieprza i dolinach jej dopływów. Dominująca przewaga gleb w kompleksach żtytnich (V, VI, VII) decyduje o niskiej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, co ogranicza dobór roślin uprawnych. Walory krajobrazowe doliny dolnego Wieprza opierają się na kompozycji elementów kulturowych i naturalnych, tworzących unikalny krajobraz osiedleńczo-nadrzeczny. Głównym zagrożeniem naturalnym tego obszaru są cyklicznie występujące powodzie i podtopienia w dolinach Wieprza i Tyśmienicy. Ze względu na potrzeby związane z poprawą bezpieczeństwa wskazuje się strefę, obejmującą obszar gminy Ułęż dla realizacji działań w ramach pakietu strategicznej interwencji *Obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych*. Priorytetem rozwojowym obszaru jest optymalne wykorzystanie warunków przestrzennych dla rozwoju gospodarki rybackiej. Funkcje rozwojowe obszaru to funkcja rolnicza (ukierunkowana na hodowlę ryb oraz rolnictwo ekologiczne) i turystyczna (ukierunkowana na agroturystykę).

Tabela 4. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023

<p>Priorytety rozwoju przestrzennego:</p>	<p>Sołectwo Ułęż Podobszar rewitalizacji: sołectwo Ułęż</p> <p>Przyjazna i uporządkowana przestrzeń sołectwa Ułęż służąca podniesieniu jakości życia i pracy mieszkańców oraz aktywizacja i integracja osób wykluczonych społecznie</p>	<p>Sołectwo Sobieszyn Podobszary rewitalizacji: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek</p> <p>Racjonalne kształtowanie przestrzeni podobszarów: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców</p>
<p>1. Wzmacnianie zewnętrznych powiązań sieciowych oraz poprawa spójności wewnątrzregionalnej w układzie przestrzennym i społeczno-gospodarczym</p>	<p>x</p>	<p>x</p>

2. Wzrost konkurencyjności przestrzeni województwa pod względem atrakcyjności gospodarczej i warunków życia	x	x
--	---	---

Źródło: opracowanie własne

Strategia Rozwoju Powiatu Ryckiego na lata 2015-2022

Wyznaczone w LPR cele rewitalizacji są zgodne z obszarami rozwoju wyznaczonymi w Strategii Rozwoju Powiatu Ryckiego na lata 2015-2022:

Cel strategiczny 1: (Zdrowie & Pomoc społeczna) Zapewnienie wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych w celu podniesienia jakości życia mieszkańców powiatu i regionu.

Cel strategiczny 2: (Infrastruktura publiczna, w szczególności techniczna & Środowisko & Usługi publiczne) Wzmocnienie bazy infrastrukturalnej w celu świadczenia wysokiej jakości usług publicznych oraz zapewnienie odpowiednich warunków do zrównoważonego rozwoju.

Cel strategiczny 3: (Edukacja & Sport) Poprawa stanu infrastruktury oświatowej i sportowej na terenie Powiatu Ryckiego.

Cel strategiczny 4: (Rynek pracy & Bezrobocie & Demografia) Zapewnienie dogodnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości i budowanie kompetencji zasobów pracy Powiecie Ryckim w oparciu o zasoby surowcowe regionu, walory przyrodnicze i potencjał ludzki.

Cel strategiczny 5: (Turystyka, rekreacja & Kultura i dziedzictwo kulturowe) Wielofunkcyjny rozwój obszaru powiatu z pełnym wykorzystaniem potencjału do rozwoju społeczno-gospodarczego.

Wyznaczone w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Ułęż cele koncentrują się na pięciu głównych obszarach: społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym i środowiskowym, a zatem wpisują się w powyższe cele strategiczne.

Tabela 5. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Powiatu Ryckiego na lata 2015-2022 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023

Cele Strategii Rozwoju Powiatu Ryckiego:	Sołectwo Ułęż Podobszar rewitalizacji: sołectwo Ułęż Przyjazna i uporządkowana przestrzeń sołectwa Ułęż służąca podniesieniu jakości życia i pracy mieszkańców oraz aktywizacja i integracja osób wykluczonych społecznie	Sołectwo Sobieszyn Podobszary rewitalizacji: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek Racjonalne kształtowanie przestrzeni podobszarów: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców
1. Zdrowie & Pomoc społeczna	x	x
2. Infrastruktura publiczna, w szczególności techniczna & Środowisko & Usługi publiczne	x	x
3. Edukacja & Sport	x	x
4. Rynek pracy & Bezrobocie & Demografia	x	x
5. Turystyka, rekreacja & Kultura i dziedzictwo kulturowe	x	x

Źródło: opracowanie własne

2.2. Dokumenty strategiczne i planistyczne gminy Ułęż

Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Ułęż na lata 2015-2020

Dokument ten jest aktualizacją poprzedniej strategii, której okres obowiązywania minął. Problemy zidentyfikowane w Strategii zostały uwzględnione podczas opracowywania LPR, są to przede wszystkim: starzejące się społeczeństwo i niewielkie zatrudnienie w grupie osób 50+, niski poziom rozwoju ekonomicznego, wzrost liczby osób bezrobotnych, słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna, zanieczyszczenie środowiska spowodowane kotłowniami węglowymi, niskie dochody ludności.

Wizja rozwoju gminy Ułęż, zawarta w Strategii to: *Gmina Ułęż w 2020 roku to gmina zapewniająca dobre warunki życia dla mieszkańców, miejsce przyjazne środowisku i wspierające rozwój lokalnego biznesu.* Cele strategiczne i operacyjne strategii wpisują się w ogólne założenia rewitalizacji we wszystkich sferach, gdyż dotyczą zwiększenia aktywności społecznej, rozwoju kompetencji społecznych i zawodowych mieszkańców, poprawy jakości usług społecznych i kulturowych, podnoszenia kwalifikacji mieszkańców, poprawy jakości życia, poprawy infrastruktury i rozwoju przedsiębiorczości:

- ⇒ Cel strategiczny I: Podniesienie jakości infrastruktury technicznej i zrównoważony rozwój Gminy Ułęż,
- ⇒ Cel strategiczny II: Wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Ułęż,
- ⇒ Cel strategiczny III: Większa aktywność społeczna oraz rozwój kompetencji społecznych i zawodowych mieszkańców.

Tabela 6. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Ułęż na lata 2015-2020 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023

Cele szczegółowe Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Ułęż:	Sołectwo Ułęż Podobszar rewitalizacji: sołectwo Ułęż	Sołectwo Sobieszyn Podobszary rewitalizacji: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek
	Przyjazna i uporządkowana przestrzeń sołectwa Ułęż służąca podniesieniu jakości życia i pracy mieszkańców oraz aktywizacja i integracja osób wykluczonych społecznie	Racjonalne kształtowanie przestrzeni podobszarów: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców
Cel strategiczny I: Podniesienie jakości infrastruktury technicznej i zrównoważony rozwój Gminy Ułęż	x	x
Cel strategiczny II: Wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Ułęż	x	x
Cel strategiczny III: Większa aktywność społeczna oraz rozwój kompetencji społecznych i zawodowych mieszkańców	x	x

Źródło: opracowanie własne

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ułęż

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ułęż określa główne kierunki rozwoju przestrzennego. Cele i przedsięwzięcia niniejszego LPR muszą być komplementarne z postanowieniami studium.

W Studium ustalone zostały następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- ⇒ kierunki rozwoju funkcji nierolniczych tj. usług, rekreacji, zabudowy;
- ⇒ zasady ochrony konserwatorskiej obiektów zabytkowych na terenie gminy: zespołów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków, obiektów figurujących w gminnej ewidencji zabytków, zabytków archeologicznych, obszary rehabilitacji i rewaloryzacji kulturowej, zasady ochrony krajobrazu naturalnego;
- ⇒ kierunki rozwoju infrastruktury: akceptacja istniejącego układu drogowego i uzupełnienie go o niezbędne elementy w zakresie komunikacji zewnętrznej i wewnętrznej, ustalenie zasad zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków (rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej i propagowanie przydomowych oczyszczalni ścieków), zaopatrzenie w gaz (realizacja gazociągu wysokiego ciśnienia oraz rozwoju sieci gazowych średnioprężnych dla obszaru gminy), utrzymanie w sprawności istniejącego systemu zaopatrzenia w energię elektryczną oraz budowa urządzeń energetyki odnawialnej (elektrowni wiatrowych) przy uwzględnieniu predyspozycji poszczególnych obszarów i zachowaniu wymogów ochrony środowiska, rozwój sieci telekomunikacyjnych przewodowych i bezprzewodowych;
- ⇒ ustalono, że rolnictwo i gospodarka żywnościowa pozostaną główną funkcją rozwojową gminy, w tym celu ustalono zasady modernizacji rolnictwa w powiązaniu z wielofunkcyjnym rozwojem obszarów wiejskich, wyznaczone zostały tereny upraw rolniczych bez prawa zabudowy, tereny rolne z dopuszczeniem zabudowy, tereny trwałych użytków zielonych, obszary rozwoju gospodarki rybackiej, zasady rozbudowy infrastruktury wiejskiej oraz poprawy obsługi rolnictwa, a także stosowania nowych technologii.

Cele rewitalizacji określone w niniejszym dokumencie są spójne z powyższymi kierunkami, gdyż postulują rozwój przestrzeni w wymiarze społecznym i technicznym (poprawa dostępności do usług publicznych oraz infrastruktury technicznej), funkcjonalnym i środowiskowym (poprawa ładu przestrzennego i stanu środowiska przyrodniczego) oraz gospodarczym (wzrost atrakcyjności inwestycyjnej i przedsiębiorczości mieszkańców gminy).

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ułęż na lata 2014-2020

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ułęż na lata 2014-2020 jest dokumentem źródłowym dla opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż. LPR uwzględnia zidentyfikowane w strategii problemy społeczne przede wszystkim:

- ⇒ wysokie bezrobocie, w tym bezrobocie ukryte w rolnictwie,
- ⇒ wysokie wskaźniki ubóstwa i wykluczenia społecznego,
- ⇒ niedożywienie dzieci,
- ⇒ bezdomność,
- ⇒ niepełnosprawność,
- ⇒ problemy opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach,
- ⇒ patologie społeczne, w tym uzależnienia,
- ⇒ pasywność i brak inicjatyw społecznych.

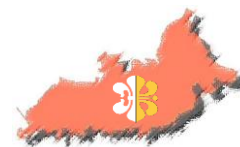
Założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji wpisują się w misję *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych* czyli: *Stworzenie warunków dla wszechstronnego rozwoju i godnego życia mieszkańców Gminy Ułęż* oraz w wyznaczone cele strategiczne:

1. Wzmacnianie rozwoju dzieci i młodzieży,
2. Rozwój kompleksowego systemu pomocy osobom w trudnej sytuacji życiowej,

3. Nowe miejsca pracy,
4. Działania na rzecz osób starszych,
5. Aktywność mieszkańców.

Wyznaczone cele rewitalizacji są spójne z celami *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych*, ponieważ koncentrują się przede wszystkim na poprawie jakości życia mieszkańców rewitalizowanego obszaru poprzez działania we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

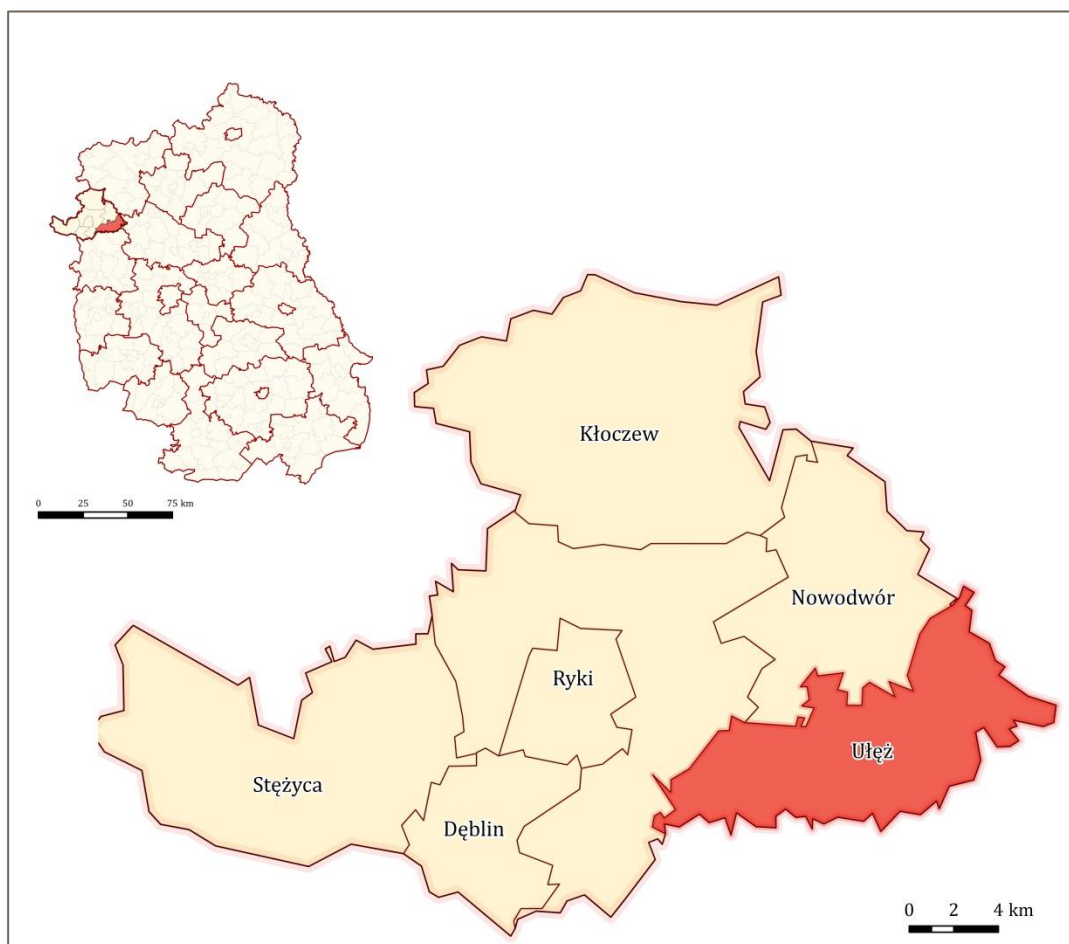
3. DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH ORAZ SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH

3.1. Położenie i historia

3.1.1. Położenie gminy Ułęż

Gmina Ułęż to gmina wiejska, położona w północno-zachodniej części województwa lubelskiego, w powiecie ryckim, w odległości około 15 km od miasta Ryki, będącego siedzibą powiatu oraz około 64 km od miasta wojewódzkiego Lublin. Zgodnie ze standardem statystycznego podziału jednostek administracyjnych Unii Europejskiej NUTS Ułęż znajduje się w obrębie podregionu puławskiego (PL315).

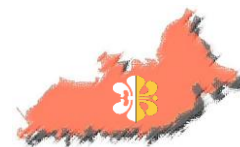
Ryc. 2. Położenie gminy Ułęż w województwie lubelskim i powiecie ryckim

Źródło: opracowanie własne

Gmina Ułęż zajmuje powierzchnię 8 347 ha, co stanowi 13,6% powierzchni powiatu ryckiego i plasuje gminę na trzecim miejscu pod względem powierzchni wśród gmin powiatu. Rozciągłość

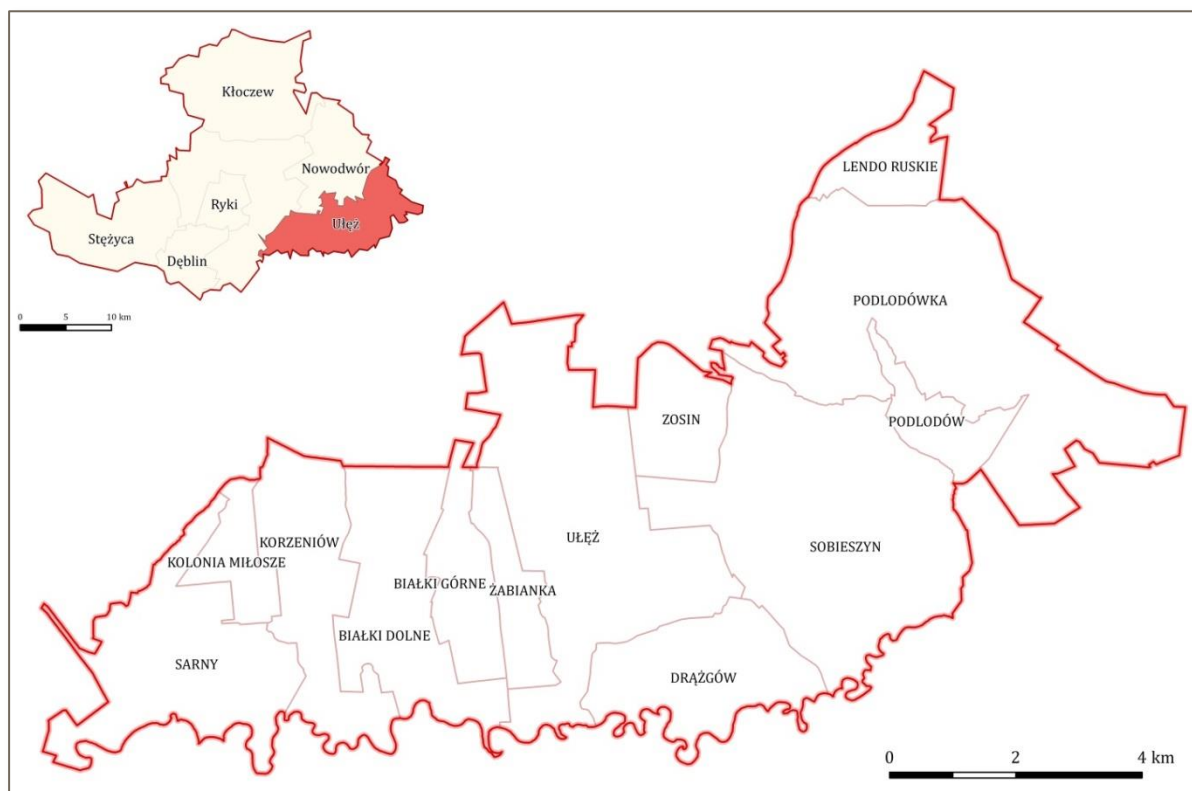

południkowa obszaru gminy wynosi 8 km, natomiast równoleżnikowa 17 km. Bezpośrednie sąsiedztwo gminy Ułęż stanowią gminy wiejskie: Adamów (powiat łukowski), Baranów (powiat puławski), Jeziorzany (powiat lubartowski), Nowodwór (powiat rycki), Ryki (powiat rycki) i Żyrzyn (powiat puławski). Rolę ośrodka administracji publicznej w gminie pełni miejscowość Ułęż.

W skład gminy wchodzi 13 obrębów ewidencyjnych: Białki Dolne, Białki Górne, Drażgów, Korzeniów, Lendo Ruskie, Miłosze, Podlodówka, Sarny, Sobieszyn, Ułęż, Wąwolnica, Zosin, Żabianka².

Ryc. 3. Podział administracyjny gminy Ułęż na obręby ewidencyjne

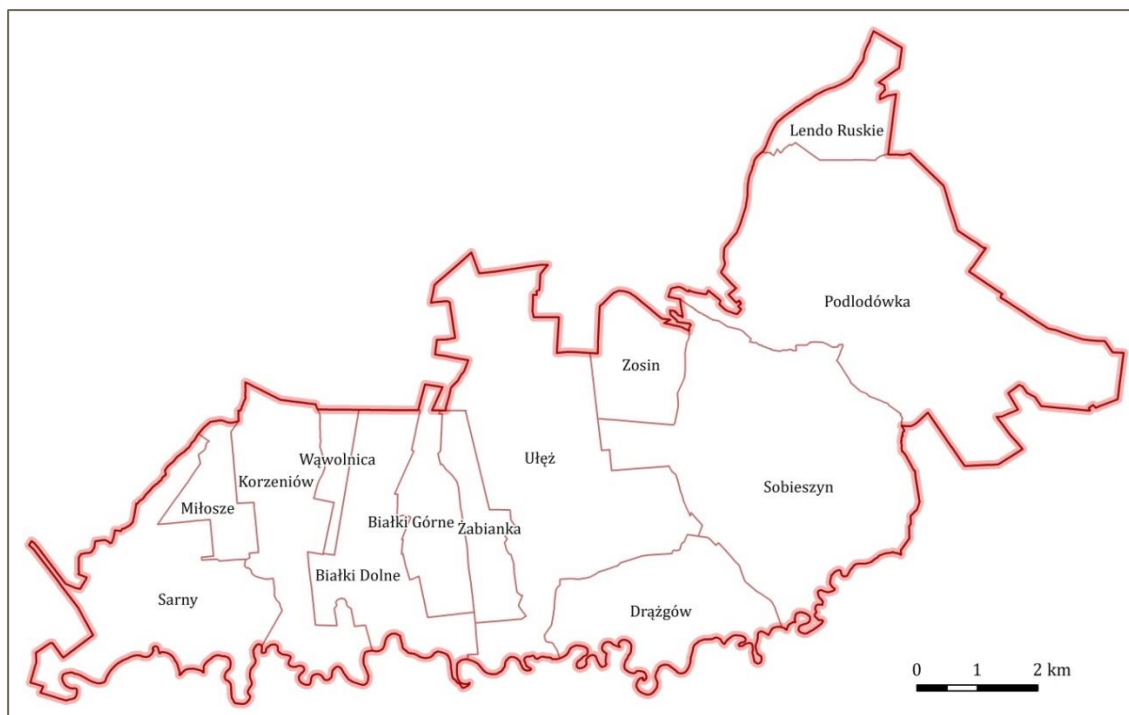
Źródło: opracowanie własne

Podział na obręby ewidencyjne różni się od podziału na sołectwa: obręb Podlodówka i Podlodów składa się na sołectwo Podlodówka, natomiast obręb Białki Dolne dzieli się na sołectwa Białki Dolne i Wąwolnica.

² <http://www.ulez.eurząd.eu/index.php?pid=14>

Ryc. 4. Podział gminy Ułęż na sołectwa

Źródło: opracowanie własne

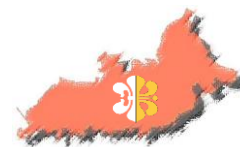
Sołectwa o największej powierzchni to: Podlodówka (18,6 km²), Sobieszyn (14,74 km²) oraz Ułęż (13,06 km²).

Pomimo braku bezpośredniego sąsiedztwa gminy z miastem powiatowym Ryki, gmina korzysta z zasobów oferowanych przez miasto tj. szeroka gama usług administracji, kultury, oświaty i rozrywki oraz dostęp do rynku pracy. Bliskość Ryk wpływa na aktywność społeczną mieszkańców gminy, jak również na wartość niektórych wskaźników demograficznych.

Biorąc pod uwagę uwarunkowania fizycznogeograficzne, gmina Ułęż należy do mezoregionu Wysoczyzna Żelechowska w makroregionie Nizina Południowopodlaska. Gmina znajduje się jednocześnie w regionie zwanym Małym Mazowszem, który obejmuje pogranicze Mazowsza, Małopolski i Podlasia.

3.1.2. Rys historyczny

Najstarszych informacji dotyczących ziemi ułęskiej dostarczają wykopaliska archeologiczne. W początkach II w. p.n.e. pojawiły się tu gromady Wandalów z północnego zachodu, które na polach pod Sobieszynem założyły osadę. Mieszkańcy wsi, która według szacunków archeologów szybko rozrosła się do powierzchni kilku hektarów, zajmowali się wieloma dziedzinami gospodarki. Oprócz uprawy roli, której jednym z wielu śladów może być odnaleziona motyka rogowa, trudnili się także garncarstwem, o czym świadczą tysiące odkrywanych na osadzie skorup naczyń. Sami na własne potrzeby wytapiali też w prymitywnych piecach żelazo, z którego robili później narzędzia, ozdoby i broń. Innym źródłem utrzymania był handel wymienny. Życie toczyło się w osadzie przez ponad 300 lat. Pod koniec II w. p.n.e. pola pod Sobieszynem zaczęły pustoszeć. Osada została porzucona,

a jej mieszkańcy najprawdopodobniej wywędrowali na południe. Kolejni osadnicy – Słowianie – pojawili się w okolicy dopiero we wczesnym średniowieczu.

Najwcześniejsze wzmianki o Sobieszynie pochodzą z pierwszej połowy XIV w. Badania rodu Sobieskich herbu Janina, który wydał króla Jana III Sobieskiego wiążą go z Sobieszynem.

Parafię w Drażgowie założono w 1334 roku. Warto dodać, że w roku 1544 Drażgów otrzymał prawa miejskie, jednak stracił je w 1820 roku. Do dzisiaj zachował się ślad czworobocznego rynku z uliczkami wychodzącymi z narożników. Parafię z Drażgowa przeniesiono w roku 1886 do Sobieszyna.

Wzmiankę o miejscowości Ułęż można odnaleźć w „Kronice” Jana Długosza. W roku 1439 była ona własnością Stanisława Rogali. W wieku XVI starosta stężycki Jacenty Bentkowski wybudował pierwszy dwór. Obecny pałac projektu Jakuba Kubickiego postawiono dla Jacka Bentkowskiego w pierwszej połowie wieku XIX. Stanowi on miniaturę warszawskiego Belwederu. Kolejnym właścicielem był Adam Cieciszowski – ojciec matki Henryka Sienkiewicza. Następnie pałac przeszedł w posiadanie rodziny Janickich. Ostatni właściciele Ułęża – Karol Meisner i Irena z Meisnerów Janicka są pochowani na wzgórzu „Pięciu Figur” w centrum Ułęża. Po II wojnie światowej Ułęż znalazł się w powiecie garwolińskim (województwo warszawskie), zaś w roku 1954 w nowo utworzonym powiecie ryckim. W roku 1975, w wyniku reformy administracyjnej został włączony do województwa lubelskiego.

3.2. Sfera społeczna

3.2.1. Demografia

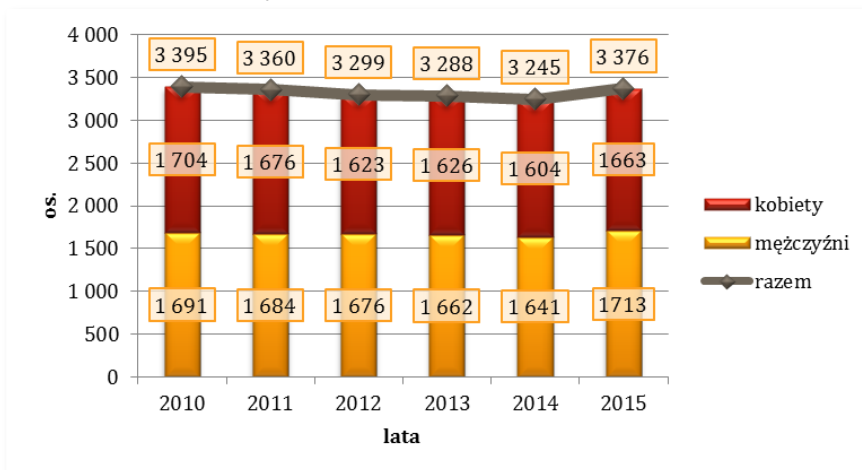
Liczba ludności

Rozwój społeczny gminy jest uzależniony, nie tylko od liczby ludności, ale również od innych czynników, na które składają się struktura wiekowa ludności oraz zachodzące w niej procesy demograficzne.

Według danych Urzędu Gminy w 2015 r. gminę Ułęż zamieszkiwało 3 237 mieszkańców, z czego 49% stanowiły kobiety, a 51% mężczyźni. W gminie do 2014 r. następował stały spadek liczby mieszkańców, w 2015 r. znotowano niewielki wzrost. W 2015 r. liczba mieszkańców gminy była o 19 osób mniejsza niż w roku 2010 i o 201 osób mniejsza w stosunku do roku 2005.

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Ułęż z podziałem na płeć w latach 2010-2015

Źródło: BDL GUS (2010-2014) i Urząd Gminy Ułęż (2015)

Analizując liczbę ludności na terenie poszczególnych sołectw gminy Ułęż, można zaobserwować, że największa liczba ludności zamieszkuje sołectwo Sobieszyn – 726 osób. Sołectwo Ułęż z miejscowością gminną zamieszkuje – 613 osób (dane na koniec 2015 r.).

Tabela 7. Liczba ludności w sołectwach gminy Ułęż

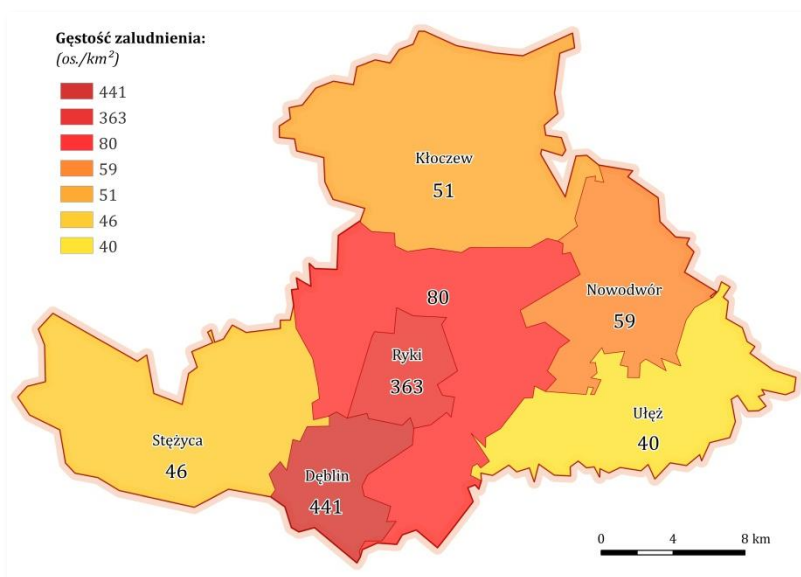
Liczba ludności												
Sobieszyn	Ułęż	Korzeniów	Sarny	Drażgów	Białki Dolne	Podłodówka	Białki Górne	Zosin	Miłosze	Lendo Ruskie	Żabianka	Wąwolnica
726	613	324	285	238	237	222	151	147	135	131	117	50

Źródło: ewidencja ludności, Urząd Gminy Ułęż, 2015 r.

Gęstość zaludnienia

Wskaźnik gęstości zaludnienia na terenie gminy Ułęż wynosił 40 os./km². Od 2010 roku gęstość zaludnienia zmniejszyła się o 2 os./km² (BDL GUS, 2015).

Ryc. 5. Gęstość zaludnienia w gminach powiatu ryckiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, 2015 r.

Największy wskaźnik gęstości zaludnienia odnotowano w sołectwach: Wąwolnica (125 os./km²), Miłosze (85,44 os./km²) – sołectwa o najmniejszej powierzchni, a najmniejszy w sołectwach Podlodówka (11,94 os./km²) – sołectwo o największej powierzchni, Sarny (36,26 os./km²). Gęstość zaludnienia w centralnym sołectwie gminy wynosi 46,94 os./km².

Tabela 8. Gęstość zaludnienia w sołectwach gminy Ułęż

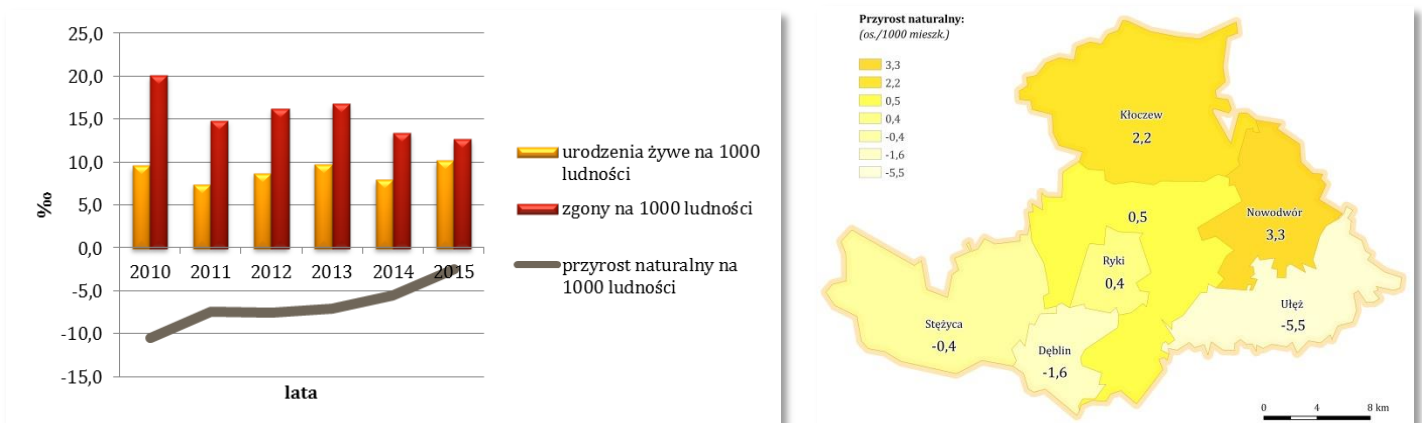
Gęstość zaludnienia (os./km ²)												
Wąwolnica	Miłosze	Korzeniów	Lendo Ruskie	Zosin	Białki Górne	Żabianka	Ułęż	Sobieszyn	Drażgów	Białki Dolne	Sarny	Podlodówka
125,00	85,44	57,14	53,69	53,65	53,36	53,18	46,94	49,25	42,50	41,22	36,26	11,94

Źródło: ewidencja ludności, Urząd Gminy Ułęż, 2015 r.

Ruch naturalny oraz migracje ludności

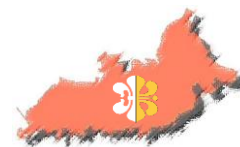
Analizując liczbę urodzeń i zgonów ogółem w latach 2010-2015 w gminie Ułęż widać znaczącą przewagę zgonów nad urodzeniami w każdym z analizowanych lat, co w konsekwencji daje ujemną wartość przyrostu naturalnego. Pozytywnym aspektem jest malejąca liczba zgonów i utrzymująca się na stałym poziomie liczba urodzeń, co przekłada się na systematyczny wzrost wskaźnika przyrostu naturalnego. W 2015 roku wyniósł on -2,5‰ i jest to najwyższa wartość od 2010 r., kiedy to wynosił on -10,5‰. Jest to pozytywna tendencja, której utrzymanie jest celem Władz Gminy.

Wykres 2. Ruch naturalny ludności w gminie Ułęż w latach 2010-2015 oraz przyrost naturalny w gminach powiatu ryckiego w 2015 r.

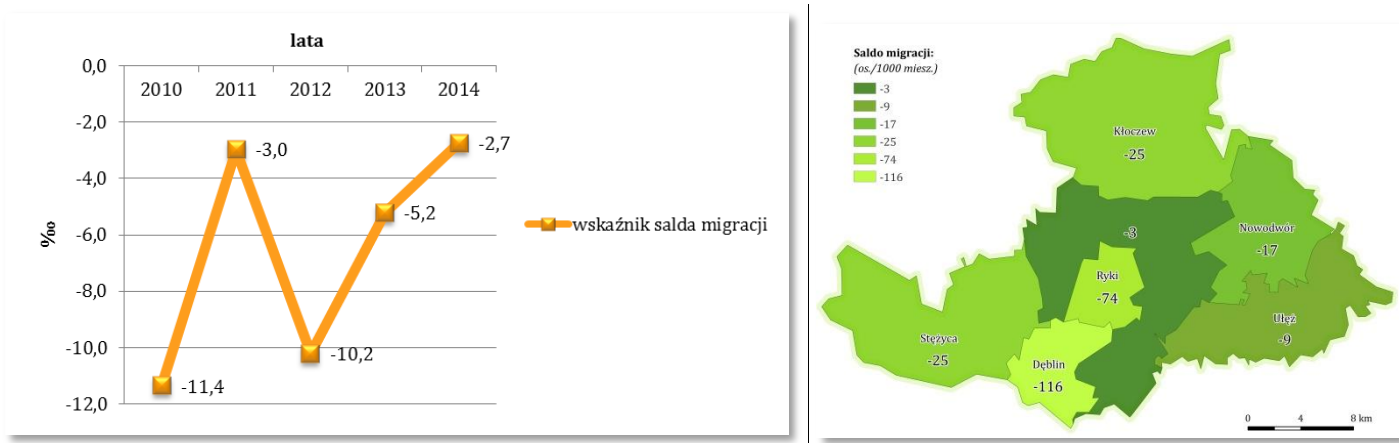

Źródło: BDL GUS

Gmina Ułęż charakteryzuje się przewagą emigracji nad imigracją – więcej osób wymeldowuje się z gminy niż decyduje się na zamieszkanie na jej terenie. W 2014 roku w gminie Ułęż zameldowały się 34 osoby, natomiast wymeldowały się 43 osoby, co daje saldo migracji -9 osób. Wartość wskaźnika salda migracji w 2014 r. wyniosła -2,7‰ i była to najwyższa wartość na przestrzeni ostatnich 5 lat, kiedy to wskaźnik salda migracji ulegał znacznym wahaniom, najniższy był w 2010 r. (-11,4‰).

Wykres 3. Wskaźnik salda migracji w gminie Ułęż w latach 2010-2014 oraz w gminach powiatu ryckiego w 2015 r.

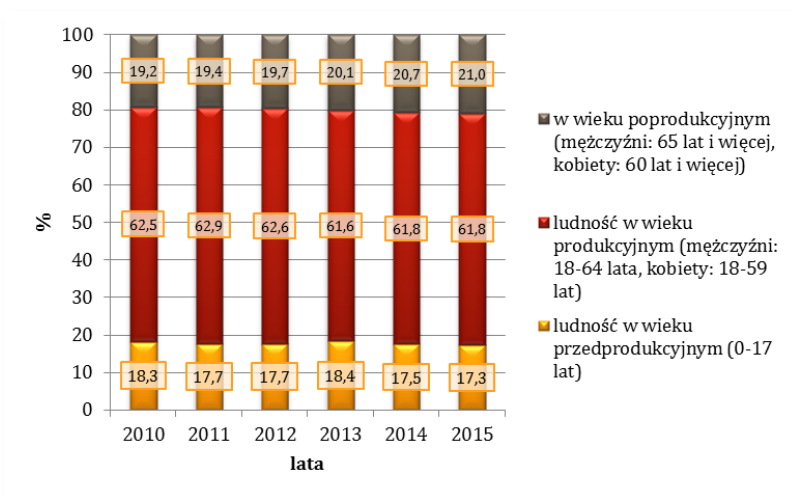
Źródło: BDL GUS

Struktura płci i wieku

W strukturze płci mieszkańców gminy Ułęż przeważają mężczyźni, którzy w 2015 r. stanowili 51% mieszkańców gminy, kobiety stanowiły 49%. Przewaga płci męskiej jest szczególnie widoczna wśród dzieci do 9 roku życia oraz w przedziale wiekowym 15-64 lata. Płeć żeńska przeważa wśród dzieci w wieku 10-14 lat, a także wśród osób po 65 roku życia. Współczynnik feminizacji w 2015 roku wynosił 97 kobiet na 100 mężczyzn i jest to wartość niższa niż średnia w powiecie ryckim (100) i w województwie lubelskim (106).

Analizując ludność według ekonomicznych grup wieku, w latach 2010-2015, można zaobserwować spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Świadczy to o procesie starzenia się społeczeństwa, który jest widoczny na terenie całego kraju. W 2015 roku największy odsetek stanowiły osoby w wieku produkcyjnym – 1 999 osób, co stanowi 61,8% ogółu ludności (BDL GUS), od 2010 roku nastąpił jego nieznaczny spadek. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym wynosiła 559 (17,3%), a w wieku poprodukcyjnym 679 (21%).

Wykres 4. Udział ekonomicznych grup wieku w gminie Ułęż w latach 2010-2015

Źródło: BDL GUS

Wskaźnik obciążenia demograficznego prezentuje ludność w wieku nieprodukcyjnym (suma liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym) na 100 osób w wieku produkcyjnym. Od 2010 roku wartość wskaźnika ulegała bardzo niewielkim wahaniom: jego wartość wzrosła o 1,9. W 2015 roku wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie Ułęż wynosił 61,9, i był bardzo zbliżony do wskaźnika w powiecie ryckim (61,5) i województwie lubelskim (61,1). Najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym zamieszkuje sołectwo Sobieszyn (143), a najmniej Wąwolnica (14), jednak wskaźnik obciążenia demograficznego najwyższy jest w sołectwie Wąwolnica (92,31).

Tabela 9. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym i wskaźnik obciążenia demograficznego w sołectwach gminy Ułęż

Liczba osób w wieku poprodukcyjnym												
Sobieszyn	Ułęż	Korzeniów	Drążgów	Sarny	Białki Dolne	Podłodówka	Białki Górne	Lendo Ruskie	Miłosze	Zosin	Żabianka	Wąwolnica
143	94	59	46	41	35	34	32	27	27	26	22	14
Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)												
Wąwolnica	Korzeniów	Miłosze	Drążgów	Sobieszyn	Żabianka	Podłodówka	Białki Górne	Lendo Ruskie	Ułęż	Sarny	Białki Dolne	Zosin
92,31	78,02	68,75	61,90	60,26	51,95	51,02	51,00	47,19	46,30	46,15	45,40	44,12

Źródło: Urząd Gminy Ułęż, 2015 r.

Niekorzystne trendy demograficzne, które są widoczne na terenie gminy, będą miały zły wpływ przede wszystkim na rynek pracy oraz system ubezpieczeń społecznych. Mogą również wpłynąć na sytuację finansową gminy, gdyż wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym i jednoczesny wzrost zapotrzebowania na usługi medyczne dla osób starszych spowoduje potrzebę zwiększenia wydatków na pomoc społeczną i zapewnienie opieki osobom starszym.

Progniza demograficzna

Zgodnie z prognozą liczby ludności Głównego Urzędu Statystycznego w 2050 r. powiat rycki będzie zamieszkiwało o 31% mniej ludności w porównaniu do 2015 r. Zgodnie z prognozą tereny miast do 2050 r. opuści 41% mieszkańców (w porównaniu do 2015 r.), a tereny wiejskie 22%. Prognozowana większa emigracja z miast niż z terenów wiejskich jest związana z tendencją występującą w województwie lubelskim i w całym kraju związaną z coraz większą popularnością obszarów wiejskich jako miejsc do zamieszkania.

3.2.2. Źródła utrzymania ludności

Źródła utrzymania ludności możemy podzielić na kilka grup:

- ⇒ dochody z pracy (najemnej lub na własny rachunek, w rolnictwie lub poza rolnictwem),
- ⇒ niezarobkowe źródła dochodów (emerytura, renta z tytułu niezdolności do pracy, renta rodzinna, zasiłek dla bezrobotnych, zasiłek pomocy społecznej),
- ⇒ dochody z własności,
- ⇒ pozostawanie na utrzymaniu.

Głównym źródłem utrzymania ludności w gminie Ułęż jest praca w rolnictwie, ponieważ Ułęż jest gminą o charakterze typowo rolniczym, a także praca najemna. W 2015 roku według BDL GUS w gminie Ułęż pracowało 225 osób (53% pracujących stanowili mężczyźni, a 47% - kobiety). Jest to niewielka liczba w porównaniu do liczby osób w wieku produkcyjnym (1 999), ale należy mieć na uwadze, że liczba pracujących jest zaniżona, ponieważ statystyka nie obejmuje osób pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa

publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych, osób pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach, osób pracujących w zakładach osób fizycznych o liczbie pracujących do 5 osób, (dla lat 1995-1998); w zakładach osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą o liczbie pracujących do 9 osób (dla 1999 r.) i w podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób (od 2000 r.). Oznacza to, że 225 osób pracuje w małych i średnich przedsiębiorstwach. Pozostała ludność gminy tj. 3 012 osób utrzymuje się głównie z pracy w mikroprzedsiębiorstwach, w rolnictwie, a także z rent i emerytur oraz pozostaje na utrzymaniu członków rodziny.

Według danych BDL GUS średnie wynagrodzenie w województwie lubelskim w 2014 r. wynosiło 3 237 zł brutto, w relacji do średniej krajowej wartość ta stanowiła 83%. Wartość wynagrodzenia od 2010 r. wzrosła o 446 zł brutto.

Zgodnie ze *Strategią Rozwiązywania problemów Społecznych Gminy Ułęż* dla 14,2% gospodarstw domowych głównym źródłem utrzymania jest prowadzenie własnego gospodarstwa rolnego. Dla 697 osób praca w swoim gospodarstwie rolnym jest wyłączna lub główna. Poza rolnictwem najważniejsze sektory zatrudnienia to oświata, handel, usługi i administracja.

3.2.3. Zatrudnienie oraz lokalny rynek pracy

O zamożności danej społeczności świadczy stan zatrudnienia ludności, a co za tym idzie rozwój lokalnego rynku pracy. W 2015 r. na terenie gminy Ułęż pracowało 225 osób (Liczba pracujących według innego podziału niż PKD, GUS). Od 2011 do 2014 roku liczba pracujących systematycznie rosła, a w 2015 r. spadła o 13% w porównaniu do roku poprzedniego. W podziale na płeć, większy odsetek wśród pracujących stanowili mężczyźni – 53% wszystkich pracujących z terenu gminy. Osoby pracujące na terenie gminy stanowiły 7% ogólnej społeczności gminy. Tak mały odsetek pracujących może świadczyć o niedopasowaniu kwalifikacji potencjalnych pracowników do technologii wykorzystywanych na lokalnym rynku pracy oraz brak potrzebnych kompetencji przy otrzymaniu zatrudnienia. Ponadto na terenach gmin wiejskich istnieje problem ukrytego bezrobocia. Charakteryzuje się ono nadwyżką osób zatrudnionych w rolnictwie i nie jest objęte oficjalną statystyką, co uniemożliwia przedstawienie realnych danych potwierdzających ten problem i pokazaniem jego skali w skali regionu czy kraju. Bliskie położenie Ryk umożliwia korzystanie ludności obszaru gminy Ułęż z miejskiego rynku pracy, na niekorzyść obszaru wiejskiego.

Tabela 10. Liczba osób pracujących według innego podziału niż PKD w gminie Ułęż latach 2010-2015

Zatrudnieni	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	215	179	236	254	258	225
kobiety	105	96	116	114	109	106
mężczyźni	110	83	120	140	149	119

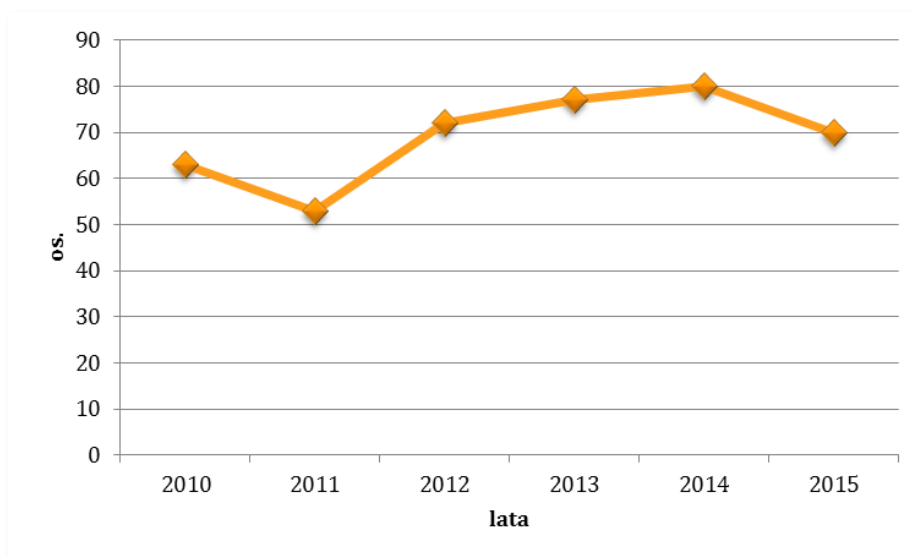
Źródło: BDL, GUS

Wskaźnik prezentujący liczbę pracujących na 1 000 ludności³ dla terenu gminy Ułęż w 2015 r. wyniósł 70. Jego wartość od 2011 do 2014 roku systematycznie rosła, następnie spadła o 13%.

³ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach,

Wykres 5. Pracujący na 1 000 mieszkańców w gminie Ułęż w latach 2010-2015

Źródło: BDL, GUS

Do głównych pracodawców i jednocześnie przedsiębiorstw zatrudniających najwięcej osób działających na terenie gminy Ułęż należą firmy:

- ⇒ SARSBUD PHU,
- ⇒ Piekarnia Hega,
- ⇒ Kornelia Mróz PPHU KORNEX,
- ⇒ Skład Budowlany s.c Kornelia Mróz,
- ⇒ Filia firmy METBUD.

Firma SARSBUD jest przedsiębiorstwem usług budowlanych w miejscowości Sarny, oferuje: sprzedaż materiałów budowlanych, montaż i sprzedaż pokryć dachowych, sporządzanie kosztorysów budowlanych, sprzedaż tarcicy, produkcję wyrobów z drewna na potrzeby branży budowlanej (m.in. krokwie, więźby, legary, kantówki) oraz budowę domów jednorodzinnych z drewna (stan surowy). Firma zatrudnia obecnie 24 osoby.

Piekarnia Hega swoją siedzibę ma w miejscowości Ułęż. Zajmuje się produkcją wyrobów piekarniczych i zatrudnia łącznie 12 osób.

Kornelia Mróz PPHU KORNEX swoją siedzibę ma w miejscowości Korzeniów. Działalność opiera się na handlu surowcami wtórnymi, w tym m.in. skup i sprzedaż odpadów innych niż niebezpieczne, podstawienie kontenerów na surowce wtórne, sprzedaż i wynajem pras. Zatrudnia obecnie 22 osoby.

Skład Budowlany S.C. Kornelia Mróz ma swoją siedzibę w miejscowości Ułęż. Zatrudnia 16 osób i oferuje szeroką gamę produktów: materiały budowlane (m.in. cegły, pustaki, zaprawy murarskie i tynkarskie, styropian itp.), chemie budowlaną (m.in. silikony, pianki montażowe, kleje, rozcieńczalniki, gładzie, gipsy itp.), materiały hydrauliczne (m.in. kabiny, brodziki, umywalki, grzejniki syfony, zawory, uszczelki itp.) oraz stal hutniczą (kątowniki, płaskowniki, druty żebrowane,

---

fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności

blachy, itp.). Ponadto w ofercie sprzedaży znajduje się duży asortyment materiałów elektrycznych, samochodowych, narzędzi budowlanych i ogrodniczych).

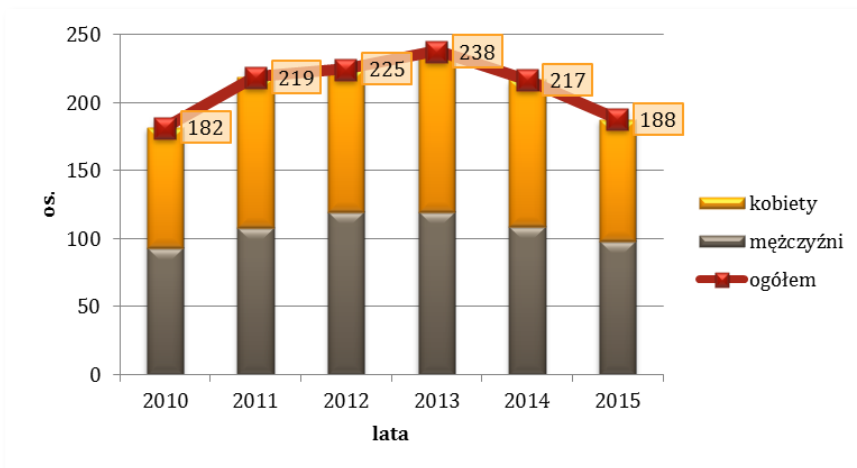
Filia firmy METBUD ma swoją siedzibę w miejscowości Ułęż, oferuje sprzedaż ładowaczy czołowych i osprzętu rolniczego. Firma zatrudnia 30 osób.

3.2.1. Bezrobocie

Poziom bezrobocia jest jednym z głównych wskaźników mówiących o skali problemów społecznych jednostki administracyjnej. Powiat rycki charakteryzuje się jedną z najwyższych wartości stopy bezrobocia w województwie lubelskim – 12,5%. Dla porównania w sąsiednim powiecie puławskim stopa bezrobocia wynosi 9%, a w powiecie łukowskim – 8,9%.

Gmina Ułęż boryka się z wysokim poziomem bezrobocia. W latach 2010-2013 zaobserwowano wzrost liczby osób pozostających bez pracy. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Ułęż w 2013 r. osiągnęła najwyższą wartość w analizowanym okresie (238 osób), w 2015 roku ich liczba spadła o 21% w stosunku do roku 2013 i wyniosła 188 osób⁴. W 2015 roku w gminie przeważali bezrobotni mężczyźni (52%).

Wykres 6. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Ułęż w latach 2010-2015

Źródło: BDL, GUS

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Rykach na koniec 2 kwartału 2016 r. w gminie Ułęż było zarejestrowanych 185 bezrobotnych. Największy udział bezrobotnych stanowią osoby pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy (30,3%). Ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych od 2013 r. wzrósł o 3 punkty procentowe. Pod względem wieku najczęściej jest młodych bezrobotnych w grupie wiekowej 25-34 lata (35% osób bezrobotnych w 2016 r.). Pod względem wykształcenia największą grupę stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (26,5%) oraz gimnazjalnym i poniżej (23,8%). Wśród bezrobotnych gminy Ułęż najwięcej osób posiadało staż pracy do 1 roku (30,8%).

⁴ Dane BDL GUS

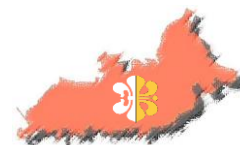

Tabela 11. Struktura bezrobocia w gminie Ułęż

	2013		2014		2015		2016	
Czas pozostawania bez pracy								
do 1 miesiąca	13	5%	20	9%	13	7%	14	8%
1-3 miesiące	37	16%	31	14%	37	20%	28	15%
3-6 miesięcy	34	14%	33	15%	18	10%	25	14%
6-12 miesięcy	46	19%	33	15%	28	15%	31	17%
12-24 miesiące	43	18%	35	16%	37	20%	31	17%
powyżej 24 miesięcy	65	27%	65	30%	54	29%	56	30%
Wiek								
18-24	52	22%	44	20%	25	13%	24	13%
25-34	87	37%	74	34%	68	36%	65	35%
35-44	43	18%	43	20%	35	19%	43	23%
45-54	35	15%	33	15%	35	19%	25	14%
55-59	17	7%	18	8%	16	9%	17	9%
60 i więcej	4	2%	5	2%	8	4%	11	6%
Wykształcenie								
wyższe	31	13%	29	13%	28	15%	28	15%
policealne i średnie zawodowe	43	18%	39	18%	42	22%	36	19%
średnie ogólnokształcące	34	14%	28	13%	25	13%	28	15%
zasadnicze zawodowe	61	26%	56	26%	48	26%	49	26%
gimnazjalne i poniżej	69	29%	65	30%	44	24%	44	24%
Staż pracy								
do 1 roku	64	27%	54	25%	45	24%	57	31%
1-5 roku	45	19%	46	21%	38	20%	42	23%
5-10 lat	25	11%	17	8%	17	9%	26	14%
10-20 lat	18	8%	20	9%	23	12%	16	9%
20-30 lat	7	3%	7	3%	14	7%	10	5%
30 lat i więcej	4	2%	3	1%	3	2%	4	2%
bez stażu	75	32%	70	32%	47	25%	30	16%
Łączna liczba osób bezrobotnych	238	100%	217	100%	187	100%	185	100%

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Rykach

6% osób bezrobotnych w gminie Ułęż w 2015 r. było uprawnionych do zasiłku, a 4% zostało zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy⁵.

Wskaźnik bezrobocia (mierzony udziałem liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie osób w wieku produkcyjnym) według danych GUS w 2015 r. dla gminy Ułęż wyniósł 9,4%. Do 2013 r. jego wartość systematycznie rosła, a w 2015 r. spadła o 2,3 punktu procentowego w stosunku do roku 2013.

W podziale na sołectwa najczęściej osób bezrobotnych w 2015 r. zamieszkiwało sołectwo Ułęż (42), a najmniej sołectwo Miłosze (3). Wskaźnik bezrobocia największy jest w sołectwie Wąwolnica (19,23), natomiast najmniejszy w sołectwie Drażków (3,4).

⁵ Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie

Tabela 12. Osoby bezrobotne w sołectwach gminy Ułęż

Liczba osób bezrobotnych												
Ułęż	Sobieszyn	Korzeniów	Sarny	Podlodówka	Lendo Ruskie	Białki Górne	Białki Dolne	Zosin	Drążgów	Wąwolnica	Żabianka	Miłosze
42	35	21	21	20	9	9	7	7	5	5	4	3
Wskaźnik bezrobocia – udział liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym (%)												
Wąwolnica	Podlodówka	Korzeniów	Sarny	Lendo Ruskie	Ułęż	Białki Górne	Sobieszyn	Zosin	Żabianka	Białki Dolne	Miłosze	Drążgów
19,23	13,61	11,54	10,77	10,11	10,02	9,00	7,73	6,86	5,19	4,29	3,75	3,40

Źródło: Urząd Gminy Ułęż, 2015 r.

Niektórzy bezrobotni w gminie Ułęż są w trudnej sytuacji życiowej. 40 bezrobotnych posiada dziecko do 6 roku życia, a 5 jest niepełnosprawnych.

Tabela 13. Bezrobotni w szczególnej sytuacji życiowej w gminie Ułęż w 2016 r.

Bezrobotni w szczególnej sytuacji życiowej	
Długotrwale bezrobotni	120
Posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia	40
Niepełnosprawni	5
Korzystający ze świadczeń z pomocy społecznej	0

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Rykach

Niekorzystna sytuacja na rynku pracy może wynikać m.in. z niedostosowania poziomu i struktury kształcenia do potrzeb i wymagań obecnego rynku pracy, niskiego poziomu wykształcenia części społeczeństwa, jak również biernej postawy bezrobotnych. Większą szansę na znalezienie pracy mają osoby posiadające wykształcenie wyższe lub średnie (techniczne). Istotna jest również zgodność posiadanych kwalifikacji z panującym zapotrzebowaniem na rynku pracy.

Do działań poprawiających sytuację bezrobotnych należy zaliczyć m.in. działania podejmowane przez samorząd skierowane na zmianę panującej polityki bezrobocia, poprawę systemu pośrednictwa pracy czy organizację kursów i szkoleń kwalifikacyjnych dla bezrobotnych, dających możliwość zaistnienia na rynku pracy.

3.2.2. Wykluczenie społeczne

Realizacją zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Ułęż zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ułężu (GOPS). W gminie Ułęż funkcjonuje również Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Ułężu.

Na terenie gminy Ułęż, w Podlodowie działa Dom Pomocy „Słoneczny”. Jego organem prowadzącym jest prywatna fundacja – Fundacja Tarkowskich Herbu Klamry. Dom Pomocy „Słoneczny” w Podlodowie pełni funkcję domu pomocy dla rodzin, samotnych matek, osób starszych i potrzebujących pomocy. Dom oferuje 150 miejsc, jest placówką całodobową i całoroczną.

Według danych BDL GUS w 2014 r. na terenie gminy Ułęż ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 399 osób. Od 2010 roku liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej systematycznie spada (o 17,6%), co jest najprawdopodobniej związane z rygorystycznymi kryteriami dochodowymi, które ograniczają liczbę osób uprawnionych do korzystania z pomocy społecznej.

Liczba przyznanych świadczeń w gminie Ułęż od 2013 roku spada. W 2016 r. przyznano 351 świadczeń w ramach zadań własnych. Nie przyznano żadnego świadczenia w ramach zadań zleconych. W ramach pracy socjalnej pomocy udzielono 425 osobom.

Tabela 14. Liczba osób objętych pomocą społeczną w ramach poszczególnych rodzajów świadczeń

Rodzaj świadczenia	Liczba osób objętych pomocą		
	2013	2014	2015
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych i zleconych ogółem	444	412	351
Świadczenia pieniężne	319	290	262
Świadczenia niepieniężne	306	294	241
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych	444	412	351
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych	0	0	0
Pomoc udzielona w ramach pracy socjalnej	471	487	425

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

W ramach zadań własnych Gminy Ułęż przyznano 255 zasiłków stałych, którymi objęto 27 rodzin (45 osób) oraz 204 zasiłki okresowe obejmujące 47 rodzin (154 osoby).

Tabela 15. Udzielone świadczenia – zadania własne gmin w 2013, 2014 i 2015 r.

Formy pomocy	2013			2014			2015		
	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób
Zasiłki stałe	232	24	45	259	28	43	255	27	45
Zasiłki okresowe	197	50	206	223	49	187	204	47	154
Schronienie	0	0	0	327	2	2	0	0	0
Posiłek	15 729	64	306	14 739	65	294	13 138	54	241
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego	1	1	6	1	1	1	0	0	0
Sprawienie pogrzebu	0	0	0	2	2	4	0	0	0
Inne zasiłki celowe i w naturze ogółem	-	57	173	-	49	138	0	0	0
Poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne, rodzinne)	-	1	10	-	0	0	-	0	0
Praca socjalna	-	190	471	-	198	487	-	188	425
Odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej	51	5	5	48	4	4	48	4	4

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Zasiłki pomocy społecznej są przyznawane z wielu powodów. W 2015 r. przede wszystkim było to ubóstwo (277 osób), bezrobocie (237 osób), długotrwała lub ciężka choroba (150 osób) oraz niepełnosprawność (133 osoby).

Tabela 16. Powody trudnej sytuacji życiowej (sprzyjającej wykluczeniu społecznemu) będące podstawą do przyznania pomocy przez GOPS w gminie Ułęż

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba osób objętych pomocą		
	2013	2014	2015
Ubóstwo	360	325	277
Sieroctwo	0	0	0
Bezdomność	12	19	2

Potrzeby ochrony macierzyństwa – ogółem	12	6	12
Potrzeby ochrony macierzyństwa – wielodzietność	12	0	0
Bezrobocie	335	289	237
Niepełnosprawność	133	138	133
Długotrwała lub ciężka choroba	101	117	150
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem	59	51	13
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – rodzina niepełna	26	6	3
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – rodzina wielodzietna	34	37	10
Przemoc w rodzinie	8	0	3
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0
Alkoholizm	15	14	6
Narkomania	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	4	0	0
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	0	0	0
Zdarzenia losowe	17	12	0
Sytuacja kryzysowa	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Na terenie gminy Ułęż ubóstwo to duży problem. Według *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych* wśród rodzin korzystających z pomocy, na przestrzeni kilku lat jednym z głównych powodów ubiegania się o pomoc jest ubóstwo. Pogłębiające się nierówności warstw społecznych, teren typowo rolniczy z przewagą małych gospodarstw, brak zakładów przemysłowych, a co za tym idzie brak miejsc pracy poza rolnictwem, dodatkowo niskie płace w rejonie nie będące motywacją do podejmowania legalnego zatrudnienia powoduje, że zjawisko to nie maleje.

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności rośnie, jednak nie odzwierciedla ona faktycznej liczby osób niepełnosprawnych w gminie, ponieważ osoby te posiadają dochód, który nie uprawnia ich do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Bardzo często niepełnosprawni nie są akceptowani przez otoczenie i pozostają w izolacji od rodziny i lokalnego środowiska.

W gminie Ułęż w 2015 roku mieszkało 141 osób niepełnosprawnych – najwięcej w sołectwie Ułęż (35) i Sobieszyn (28), a najmniej w sołectwie Lendo Ruskie (1). W odniesieniu do liczby mieszkańców sołectw udział liczby osób niepełnosprawnych największy jest w sołectwie Zosin (6,8%), zaś najmniejszy w sołectwie Lendo Ruskie (0,76%).

Tabela 17. Osoby niepełnosprawne w sołectwach gminy Ułęż

Liczba osób niepełnosprawnych												
Ułęż	Sobieszyn	Sarny	Korzeniów	Białki Dolne	Zosin	Białki Górne	Miłosze	Wąwolnica	Drążgów	Żabianka	Podlodówka	Lendo Ruskie
35	28	15	13	13	10	9	6	3	3	3	2	1
Udział liczby osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie ludności (%)												
Zosin	Wąwolnica	Białki Górne	Ułęż	Białki Dolne	Sarny	Miłosze	Korzeniów	Sobieszyn	Żabianka	Drążgów	Podlodówka	Lendo Ruskie
6,80	6,00	5,96	5,71	5,49	5,26	4,44	4,01	3,86	2,56	1,26	0,90	0,76

Źródło: Urząd Gminy Ułęż, 2015 r.

W 2015 r. najwięcej osób pobrało zasiłki z pomocy społecznej w sołectwie Ułęż (78 osób). W przeliczeniu na wskaźnik, 12,72% osób pobierających zasiłki z pomocy społecznej w ogólnej

liczbie ludności sołectwa Ułęż, co przewyższa średnią dla gminy (9,24%). Duża liczba osób pobierających zasiłki zamieszkuje również sołectwo Sobieszyn (73 osoby, 10,06% ludności sołectwa) oraz Podlodówka (62 osoby, 27,93% ludności sołectwa). W sołectwie Wąwolnica nikt nie pobiera zasiłków, w sołectwach Lendo Ruskie i Miłosze w 2015 roku 1 osoba pobrała zasiłek z pomocy społecznej.

Tabela 18. Osoby pobierające zasiłki z pomocy społecznej

Liczba osób pobierających zasiłki z pomocy społecznej												
Ułęż	Podlodówka	Sarny	Sobieszyn	Korzeniów	Białki Dolne	Zosin	Drążgów	Żabianka	Białki Górne	Wąwolnica	Miłosze	Lendo Ruskie
78	73	62	46	43	33	14	8	6	5	1	1	0
Udział liczby osób pobierających zasiłki z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności (%)												
Podlodówka	Białki Dolne	Sarny	Ułęż	Żabianka	Korzeniów	Sobieszyn	Zosin	Białki Górne	Drążgów	Lendo Ruskie	Miłosze	Wąwolnica
27,93	19,41	15,09	12,72	11,97	10,19	10,06	5,44	3,31	2,52	0,76	0,74	0,00

Źródło: Urząd Gminy Ułęż, 2015 r.

Na terenie gminy w 2015 r. 7 rodzin miało założone „niebieskie karty”. Karty są zakładane w ramach procedury, która obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Najwięcej „niebieskich kart” zostało założonych w sołectwie Białki Dolne.

Tabela 19. „Niebieskie karty” założone dla rodzin w sołectwach gminy Ułęż

Liczba „niebieskich kart”			
Białki Dolne	Sarny	Białki Górne	Ułęż
3	2	1	1
Liczba „niebieskich kart” na 1000 mieszkańców			
Białki Dolne	Sarny	Białki Górne	Ułęż
12,66	7,02	6,62	1,63

Źródło: Urząd Gminy Ułęż, 2015 r.

3.2.3. Infrastruktura społeczna oraz jakość oferowanych usług

Edukacja

Ożywienie gospodarcze jednostki terytorialnej warunkowane jest dostępnością do placówek oświatowych oraz wysoko wykwalifikowanej kadry. Jakość kształcenia w bezpośredni sposób wiąże się z zagadnieniami w zakresie problemów społeczno-gospodarczych tj. wykluczenie społeczne, bezrobocie oraz niedostosowanie kwalifikacji do obecnych potrzeb rynku pracy.

Gmina Ułęż posiada relatywnie dużą liczbę funkcjonujących placówek oświatowych o różnych poziomach kształcenia. Do obsługi ekonomiczno-administracyjnej i finansowo-księgowo placówek oświatowych (szkół podstawowych, gimnazjum i liceum ogólnokształcącym z internatem) i kulturalnych został powołany **Zespół Administracyjny Placówek Oświatowych i Kulturalnych**, będący jednostką budżetową prowadzącą działalność finansową na zasadach określonych w ustawie o finansach publicznych. Źródłem finansowania działalności ZAPOiK i podległych mu jednostek jest:

- ⇒ subwencja oświatowa dla gminy Ułęż,
- ⇒ budżet gminy Ułęż.

W gminie Ułęż funkcjonuje przedszkole w Ułężu, wchodzące w skład Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. Jana III Sobieskiego w Sobieszynie. W 2015 r. wychowaniem przedszkolnym objętych było 48 dzieci w wieku 3-6 lat (BDL GUS). W porównaniu do roku poprzedniego ich liczba spadła aż o 31%. Z liczby dostępnych miejsc w przedszkolach oraz liczby dzieci do nich uczęszczających można wnioskować, że infrastruktura służąca wychowaniu na poziomie przedszkolnym jest na dobrym poziomie i zaspakaja obecne potrzeby.

W 2015 r. w gminie Ułęż funkcjonowały 2 publiczne szkoły podstawowe:

- ⇒ **Szkoła Podstawowa w Białkach Dolnych,**
- ⇒ **Szkoła Podstawowa im. Jana III Sobieskiego w Sobieszynie,** należąca do Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. Jana III Sobieskiego w Sobieszynie.

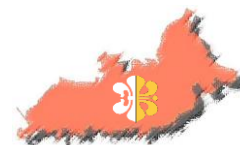
Do szkół podstawowych w 2015 r. łącznie uczęszczało 117 uczniów. W analizowanym okresie do 2010 r. obserwuje się stały spadek liczby uczniów. W 2015 r. było ich o 16% mniej niż w roku 2010. Wskaźnikiem pozwalającym porównać liczbę uczniów do istniejącej infrastruktury jest wskaźnik liczby uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach podstawowych, który w całym analizowanym okresie dla obszaru gminy wynosi 15 i jest to taka sama wartość jak dla powiatu ryckiego.

W gminie Ułęż niezmiennie od lat istnieje 1 gimnazjum: **Gimnazjum im. Jana III Sobieskiego w Sobieszynie,** wchodzące w skład Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. Jana III Sobieskiego w Sobieszynie. W 2015 r. uczęszczało do niego 79 uczniów. Jest to najniższa liczba uczniów w całym analizowanym okresie oraz o 25% niższa niż w roku poprzednim. Wskaźnik liczby uczniów przypadających na 1 oddział w gimnazjach wynosi 26.

Gmina Ułęż posiada na swoim terenie szkoły na poziomie ponadgimnazjalnym. Jedną z nich jest **Liceum Ogólnokształcące im. Jana III Sobieskiego w Sobieszynie,** wchodzące w skład Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. Jana III Sobieskiego w Sobieszynie.

W okresie II wojny światowej w takich miejscowościach jak Ułęż, Sobieszyn, Drażgów, Lendo i innych, w prywatnych domach miejscowych gospodarzy prowadzone były tajne komplety nauczania w zakresie szkoły średniej, organizowane były przez nauczycieli i studentów warszawskich. Przyczyniły się one do powołania w Sobieszynie liceum ogólnokształcącego. Po zakończeniu wojny nauka nie musiała już odbywać się w konspiracji, ale też nie było gdzie jej kontynuować. Aby nie zostało zaprzepaszczone to, co młodzi ludzie zdobyli na tajnych kompletach i aby dać im szansę dalszego zdobywania wiedzy, z inicjatywy inżyniera B. Briksa i przy współpracy miejscowych nauczycieli zostało powołane 15 kwietnia 1944 r. LO z siedzibą w budynku Szkoły Rolniczej Sobieszyn Brzozowa. W roku szkolnym 1949/50 przeniesiono LO z Brzozowej do budynku Szkoły Podstawowej w Sobieszynie. Do szkoły uczęszczała znaczna liczba uczniów z dalszych miejscowości, a dojazd był tu bardzo trudny. Uczniowie mieszkali na stacjach w pobliżu szkoły lub dojeżdżali kilkanaście kilometrów rowerami, więc rozpoczęto budowę internatu, która zakończyła się w 1955 roku. W internacie znalazły się również mieszkania dla nauczycieli. W 1999 roku przeniesiono siedzibę Liceum do zmodernizowanej powierzchni internatu.

Na terenie gminy Ułęż funkcjonuje również Zespół Szkół im. Kajetana Hr. Kickiego w Sobieszynie, prowadzony przez Powiat Rycki. W skład zespołu szkół wchodzi **Technikum Agrobiznesu, Technikum Architektury, Technikum Rolnicze, Liceum Ogólnokształcące (klasa policyjna i wojskowa).** Zespół Szkół prowadzi szkolnictwo zawodowe w bardzo perspektywicznych kierunkach, które cieszą się dużym zainteresowaniem. Liceum ogólnokształcące również specjalizuje

się w specyficznych kierunkach. Pod patronatem Wyższej Szkoły Oficerskiej Sił Powietrznych w Dęblinie liceum prowadzi klasę wojskową oraz pod patronatem Komendy Powiatowej Policji w Rykach – klasę policyjną.

Poza liceum i technikum w Sobieszynie młodzież z terenu gminy korzysta ze szkół ponadgimnazjalnych które znajdują się na terenie powiatu ryckiego i powiatów sąsiednich. Najbliższe uczelnie wyższe zlokalizowane są w Rykach, Dęblinie, Puławach, Lublinie i Warszawie.

Istniejąca infrastruktura edukacyjna oferowana na obszarze Gminy Ułęż jest zadawalająca oraz spełnia podstawowe zapotrzebowanie na edukację młodych mieszkańców obszaru gminy.

Gmina Ułęż dysponuje szerokim zapleczem rekreacyjno-sportowym, które daje możliwość aktywnego spędzania wolnego czasu oraz wypoczynku mieszkańcom, wpływając na jakość ich życia.

Istniejące obiekty sportowe na obszarze gminy Ułęż:

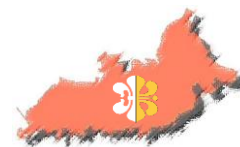
- ⇒ gminny obiekt sportowy na granicy Ułęża w sąsiedztwie miejscowości Sobieszyn przy ZSO w Sobieszynie (z pełnometrażowym boiskiem sportowym o wymiarach 100mx70m i 4-torową bieżnią lekkoatletyczną, miejscem do rzutu kulą i skoków w dal, z parkingiem i trybunami),
- ⇒ zespół boisk sportowych w Sarnach do piłki nożnej i siatkowej, fitness zewnętrzny, plac zabaw,
- ⇒ zespół boisk sportowych z nawierzchnią sztuczną przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Sobieszynie o wymiarach 26x57 m;
- ⇒ boisko do piłki nożnej z nawierzchnią naturalną przy Szkole Podstawowej w Białkach Dolnych o wymiarach 93x46 m;
- ⇒ boisko do piłki ręcznej z nawierzchnią sztuczną przy szkole w Białkach Dolnych o wymiarach 30x20 oraz w Sobieszynie o wymiarach 40x20 m;
- ⇒ boisko do piłki nożnej z nawierzchnią naturalną w Drażgowie o wymiarach 45x90 m;
- ⇒ boisko do piłki siatkowej z nawierzchnią sztuczną przy ZSO w Sobieszynie o wymiarach 10x20 m;
- ⇒ boisko wielofunkcyjne z nawierzchnią sztuczną przy ZSO w Sobieszynie o wymiarach 16x32 m;
- ⇒ sale gimnastyczne w szkołach: w Białkach Dolnych o wymiarach 6, 10x14, 20 m oraz w Zespole Szkół w Brzozowej o wymiarach 10x20m,
- ⇒ boisko do gry w siatkówkę w Podlodówce – przy świetlicy wiejskiej,
- ⇒ boisko do gry w piłkę siatkową w Podlodowie na osiedlu mieszkaniowym,
- ⇒ place zabaw w Ułężu, Podlodowie i 2 w Sobieszynie,
- ⇒ sala gimnastyczna przy ZS w Sobieszynie im Jana III Sobieskiego,
- ⇒ boisko do piłki nożnej i siatkówki przy świetlicy w Lendzie Ruskim.

Gmina oferuje również możliwość rozwoju w zakresie sportu dzięki członkostwu w klubach sportowych:

- ⇒ Uczniowski Klub Sportowy Junior przy ZSO w Sobieszynie,
- ⇒ Gminno-Szkolny Klub Sportowy w Ułężu.

Institucje kultury

Działalność w zakresie kultury prowadzi Gminny Ośrodek Kultury z siedzibą w Ułężu wchodzący w skład Zespołu Administracyjnego Placówek Oświatowych i Kulturalnych. Do zadań GOK należy: zespołowe uczestnictwo w kulturze i upowszechnianiu różnych dziedzin kultury i sztuki,

rozbudzanie zainteresowań kulturalnych mieszkańców, prowadzenie różnych form edukacji kulturalnej oraz współpraca ze szkołami i innymi placówkami kultury z obszaru całego województwa. GOK obejmuje również opieką merytoryczną i organizacyjną miejscowe zespoły ludowe.

W latach 2010-2012 rocznie w zajęciach uczestniczyło średnio 1088 osób. Do głównych zadań GOK w Ułężu należy: nadzorowanie i współpraca z placówkami kulturalnymi, organizowanie spektakli, koncertów, wystaw i odczytów, organizowanie zabaw, dyskotek, imprez rozrywkowych i turystycznych, prowadzenie ognisk artystycznych, gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie wartości kultury.

Na terenie gminy Ułęż znajdują się 3 świetlice: świetlica w Sobieszynie, Ułężu oraz w Zosinie. W latach 2010-2012 w zajęciach prowadzonych przez świetlice na terenie gminy Ułęż uczestniczyło średnio 275 osób rocznie. W gminie funkcjonuje również 1 biblioteka (BDL GUS, 2015).

Ochrona zdrowia

Podstawowa opieka zdrowotna mieszkańców prowadzona jest na poziomie gminnym. Usługi z zakresu ochrony zdrowia w gminie Ułęż świadczone są przez 1 Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej MEDIVITA s.c. w Ułężu, który nie podlega samorządowi terytorialnemu oraz jedną praktykę lekarską. W 2015 r. w gminie Ułęż udzielono 12 981 porad w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej, świadczonej w formie ambulatoryjnej. W przypadku potrzeby specjalistycznej opieki zdrowotnej mieszkańcy muszą kierować się do placówek w Rykach lub Dęblinie. Wskaźnik prezentujący dostępność mieszkańców do usług medycznych (liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców) w 2015 r. dla obszaru gminy wynosił 3, dla powiatu ryckiego wskaźnik wynosił 6.

Na terenie gminy funkcjonuje 1 apteka, zatrudniająca dwóch magistrów farmacji. W 2015 r. na 1 aptekę ogólnodostępną przypadało 3 237 mieszkańców.

Bezpieczeństwo

Poziom bezpieczeństwa jest jednym z głównych aspektów mówiących o jakości życia mieszkańców danej jednostki administracyjnej. Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Ułęż czuwa Komenda Powiatowa Policji w Rykach, której podlega Rewir Dzielnicy Policji w Ułężu.

W powiecie ryckim odnotowano tendencję spadkową w zakresie przestępstw. Ich liczba w 2015 r. wyniosła 725 i była niższa o 7,8% niż w roku poprzednim.

Również w gminie Ułęż liczba przestępstw spada. Według danych Komendy Powiatowej Policji w Rykach w 2015 r. popełniono 18 różnego rodzaju przestępstw.

Tabela 20. Rodzaje przestępstw popełnianych w poszczególnych sołectwach gminy Ułęż w latach 2013-2015

Rodzaj	2013	2014	2015
	14	11	6
Kradzież	Ułęż - 5 Drażgów - 2 Sobieszyn - 3 Sarny - 1 Żabianka - 2 Lendo Ruskie - 1	Białki Dolne - 1 Podlodów - 2 Sobieszyn - 4 Sarny - 1 Korzeniów - 1 Zosin - 1 Ułęż - 1	Sobieszyn - 1 Żabianka - 1 Drażgów - 2 Sarny - 2
Bójka, pobicie	2	0	2
	Ułęż - 2	-	Ułęż - 1 Podlodów - 1
Kradzież z włamaniem	10	2	4

	Ułęż - 1 Zosin - 3 Sarny - 2 Sobieszyn - 2 Podlodówka - 1 Drażgów - 1	Ułęż - 1 Sobieszyn - 1	Ułęż - 1 Korzeniów - 1 Sarny - 1 Sobieszyn - 1
Przestępstwo narkotykowe	0	2	1
	-	Ułęż - 1 Białki Dolne - 1	Korzeniów - 1
Nietrzeźwy kierujący	10	23	5
	Sobieszyn - 4 Korzeniów - 1 Ułęż - 4 Sarny - 1	Sobieszyn - 6 Białki dolne - 4 Ułęż - 6 Sarny - 5 Korzeniów - 1 Drażgów - 1	Ułęż - 1 Sobieszyn - 1 Białki Górne - 1 Lendo Ruskie - 1 Podlodów - 1
Rozbój	1	1	0
	Ułęż - 1	Białki Górne - 1	-
RAZEM	37	39	18

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Rykach

W 2015 r. w gminie Ułęż odnotowano 6 przestępstw kryminalnych. Połowa z nich miała miejsce w sołectwie Ułęż.

Tabela 21. Przestępstwa kryminalne popełnione w sołectwach gminy Ułęż

Liczba przestępstw kryminalnych			
Ułęż	Drażgów	Sobieszyn	Zosin
3	1	1	1
Liczba przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców			
Zosin	Ułęż	Drażgów	Sobieszyn
6,80	4,89	4,20	1,38

Źródło: Urząd Gminy Ułęż, 2015 r.

Nad bezpieczeństwem przeciwpożarowym czuwają Ochotnicze Straże Pożarne w gminie Ułęż, które podlegają pod Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Rykach. Działają one w oparciu o Ustawę o ochronie przeciwpożarowej, prawo o stowarzyszeniach oraz statut Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej. Koszty wyposażenia, utrzymania, wyszkolenia i zapewnienia gotowości bojowej w myśl art. 32.1 ustawy o ochronie przeciwpożarowej ponosi gmina. Zgodnie z nazwą Ochotnicza Straż Pożarna to organizacja, w której uczestnictwo jest dobrowolne. Celem jej działania jest przede wszystkim zorganizowanie i wyszkolenie oddziału strażackiego. Na terenie gminy działa 6 zastępów Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP):

- ⇒ OSP Ułęż,
- ⇒ OSP Białki Dolne,
- ⇒ OSP Korzeniów,
- ⇒ OSP Lendo Ruskie,
- ⇒ OSP Sobieszyn,
- ⇒ OSP Sarny,
- ⇒ OSP Zosin – należy do KSRG.

3.2.4. Kapitał społeczny oraz aktywność obywatelska mieszkańców

Fundusz sołecki

Władze gminy Ułęż podjęły uchwałę o wyodrębnieniu z budżetu gminy środków na fundusz sołecki. Każde sołectwo z terenu gminy ma zagwarantowane środki pieniężne na realizację przedsięwzięć służących poprawie jakości życia mieszkańców. Decyzję o tym na co zostaną przeznaczone środki podejmują mieszkańcy sołectw głosując w trakcie zebrania wiejskiego. Działania obejmują głównie remonty dróg i świetlic.

Aktywność obywatelska mieszkańców

Zasadniczym wskaźnikiem obrazującym jakość kapitału społecznego gminy jest aktywność obywatelska mieszkańców, przejawiająca się uczestnictwem w organizacjach społecznych, grupach nieformalnych i innych organizowanych inicjatywach obywatelskich. O aktywności obywatelskiej świadczy również uczestnictwo mieszkańców w wyborach prezydenckich, parlamentarnych, europejskich oraz samorządowych.

Według danych Państwowej Komisji Wyborczej w wyborach samorządowych w 2014 r. uczestniczyło 61% uprawnionych do głosowania, uzyskując tym wynikiem frekwencję wyższą niż średnia krajowa.

W wyborach prezydenckich w 2015 r. wzięło udział 53% osób upoważnionych do głosowania i była to wartość niższa niż średnia uzyskana w powiecie ryckim (o 57%) oraz w województwie (54%) .

Podobne różnice pojawiają się w wyborach do Parlamentu Europejskiego z 2014 r. udział głosujących wśród upoważnionych do głosowania w gminie wynosił 15%.

Najniższą frekwencję odnotowano w wyborach do Sejmu i Senatu, gdzie w 2015 r. udział głosujących wyniósł 13% uprawnionych do głosowania i była to najniższa wartość w powiecie ryckim.

Organizacje społeczne

Dostępne rejestry organizacji społecznych podają różne dane na temat liczby zarejestrowanych organizacji na obszarze gminy Ułęż. Najbardziej wiarygodną informację przedstawia rejestr REGON oraz serwis bazy.ngo.pl.

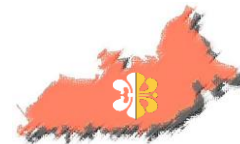
Według danych BDL GUS w 2015 r. wskaźnik prezentujący fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców wyniósł 4,02 i jest to większa wartość niż dla powiatu ryckiego (3,07).

Tabela 22. Liczba organizacji społecznych funkcjonujących na terenie gminy

Rejestr	Fundacje	Stowarzyszenia i inne organizacje społeczne	Ogółem
KRS (wg stanu z 20 XII 2014)	1	11	12
REGON (wg stanu z 31 XII 2013)	1	13	14
bazy.ngo.pl (wg stanu z 20 XII 2014)	1	15	16

Źródło: Rejestry: KRS, REGON i bazy.ngo.pl

Według dostępnych rejestrów i informacji w gminie Ułęż funkcjonują następujące organizacje społeczne, zarówno formalne, jak i nieformalne:

Fundacje:

- ⇒ Fundacja Arystokracja, Wartości, Dom Rodu Książąt Tarkowskich w Podlodowie;

Stowarzyszenia:

- ⇒ Koło Sobieszyniaków Przy Szkole Rolniczej w Brzozowej,
- ⇒ Rodzinny Klub Abstynenta „Szansa” w Ułężu,
- ⇒ Sobieszynskie Stowarzyszenie Krzewienia Idei Kajetana Hr. Kickiego w Sobieszynie,
- ⇒ Nadwieprzańskie Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Dzieci I Młodzieży „Bielik” w Żabiance,
- ⇒ Stowarzyszenie Kontynuacji „Zapisu Hr. Kajetana Kickiego” w Sobieszynie,
- ⇒ Sobieszynskie Towarzystwo Regionalne,
- ⇒ Klub Seniora w Ułężu,
- ⇒ Koło Gospodyń Wiejskich w Ułężu,
- ⇒ Dwa Koła Gospodyń Wiejskich w Sarnach,
- ⇒ Koło Gospodyń Wiejskich w Korzeniowie;

Kluby sportowe:

- ⇒ Uczniowski Klub Sportowy „Junior” Przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Sobieszynie
- ⇒ Gminno-Szkolny Klub Sportowy W Ułężu
- ⇒ Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Brzozowiak” przy Zespole Szkół im. Kajetana Hr. Kickiego w Sobieszynie.

Działalność każdej organizacji pozarządowej wiąże się z pewnymi kosztami stałymi. Organizacje (stowarzyszenia, fundacje) posiadają możliwość pozyskiwania środków na rzecz rozwoju i funkcjonowania z funduszy europejskich samodzielnie lub w ramach partnerstwa wspólnie z innymi podmiotami. Część środków skierowanych na utrzymanie może pochodzić z kapitału żelaznego (wieczystego). Są to środki gromadzone przez daną organizację, przeznaczone na realizację celów statutowych. Kapitał ten należy stale pomnażać poprzez inwestowanie, a jako środki przeznaczone na wykorzystywanie uznawać jedynie uzyskane z tego tytułu zyski. Inną formę zarobkową mogą stanowić tzw. dochody z majątku tzn. wynajmowanie lokali czy gruntów należących do organizacji w celach zarobkowych. Duża część organizacji pobiera również składki członkowskie na rzecz organizacji, przeznaczone na jej działalność statutową. Istnieje także możliwość odpisu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na rzecz fundacji oraz organizacji pożytku publicznego, a także różnego rodzaju wymiany barterowe realizowane pomiędzy organizacjami. Fundacje posiadają również szansę na uzyskanie dotacji w postaci darowizn uzyskanych od osób indywidualnych, firm, organizacji rządowych oraz samorządowych. W przypadku klubów sportowych zadania publiczne mogą być realizowane ze środków publicznych. Ustawa o sporcie umożliwia pozyskanie funduszy z budżetu jednostek samorządu terytorialnego, przeznaczonych na wsparcie sportu, określając w uchwale cel publiczny w tym zakresie.

Ponadto organizacje pozarządowe mogą ubiegać się o środki finansowe na realizację zadań publicznych zleconych przez gminę. Co roku ogłaszane są otwarte konkursy ofert, w których zawarte są informacje o wybranych do realizacji obszarach tematycznych, obowiązujących zasadach i przeznaczonych na ten cel kwotach. Ponadto - organizacje pozarządowe mogą starać się o dotacje w trybie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tzw. "małe granty").

Według danych Urzędu Gminy w 2015 r. na terenie gminy Ułęż działało zaledwie 8 organizacji pozarządowych, z czego na terenie niektórych sołectw nie działa żadna organizacja pozarządowa, tj.: Białki Górne, Drażgów, Miłosze, Podlodówka, Wąwolnica i Żabianka.

Tabela 23. Organizacje pozarządowe na terenie gminy Ułęż w podziale na sołectwa w 2015 roku

Liczba organizacji pozarządowych na terenie sołectwa						
Sobieszyn	Białki Dolne	Korzeniów	Lendo Ruskie	Sarny	Ułęż	Zosin
2	1	1	1	1	1	1
Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców						
Lendo Ruskie	Zosin	Białki Dolne	Sarny	Korzeniów	Sobieszyn	Ułęż
7,63	6,80	4,22	3,51	3,09	2,75	1,63

Źródło: Urząd Gminy Ułęż, 2015 r.

Twórczość ludowa

W gminie Ułęż działalność artystyczną prowadzi wielu mieszkańców, którzy praktykują szereg dyscyplin sztuki ludowej. Są to zarówno pojedyncze osoby, jak również Koła Gospodyń Wiejskich z miejscowości Sarny oraz Ułęż. Praktykowane rodzaje twórczości to:

- ⇒ wikliniarstwo (Korzeniów – oddziaływanie gminne) – wyrób koszyków wiklinowych na potrzeby lokalnego rynku;
- ⇒ rzeźbiarstwo (Sobieszyn – oddziaływanie powiatowe) – rzeźba sakralna;
- ⇒ hafciarstwo i szydełkowanie (Sarny – oddziaływanie powiatowe) – serwety, obrusy, makaty i ozdoby świąteczne;
- ⇒ wicie wieńców dożynkowych (Sarny – oddziaływanie krajowe, Ułęż – oddziaływanie powiatowe) – kultywowanie tradycji wicia wieńców dożynkowych.

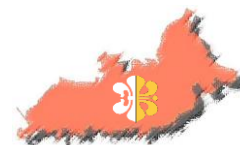
3.2.5. Identyfikacja problemów w sferze społecznej

Zdiagnozowane problemy w sferze społecznej pokrywają się z problemami zidentyfikowanymi w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ułęż na lata 2014-2020*. Są to przede wszystkim:

- ⇒ ujemny przyrost naturalny,
- ⇒ duża emigracja poza granice gminy, szczególnie osób młodych i wykształconych słaba aktywność społeczna mieszkańców,
- ⇒ znaczna liczba osób niepełnosprawnych wymagających wsparcia,
- ⇒ duża liczba mieszkańców uzależniona od zasiłków pomocy społecznej,
- ⇒ wysoki stopień przestępczości,
- ⇒ niskie wykształcenie mieszkańców,
- ⇒ niski wskaźnik zatrudnienia.

Wskaźniki obrazujące stan społeczeństwa w gminie (średnia liczona z wartości wskaźnika dla każdego sołectwa):

- ⇒ udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności – 17,23%;
- ⇒ udział liczby osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności – 64,06%;
- ⇒ udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności – 18,72%;
- ⇒ wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) – 57,26%;
- ⇒ udział liczby osób pobierających zasiłki z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem – 9,24%;
- ⇒ liczba „niebieskich kart” na 1000 mieszkańców – 2,15;

- ⇒ liczba przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców – 1,33;
- ⇒ udział liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym – 8,89%;
- ⇒ udział liczby osób długotrwale bezrobotnych (tj. pozostających bez pracy więcej jak 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat) w ogólnej liczbie ludności – 3,94%.

Poniżej przedstawiono wskaźniki, dzięki którym możliwe jest porównanie gminy na tle innych jednostek administracyjnych (średnia wartość dla całej jednostki):

Wskaźnik	Rok	Gmina Ułęż	Powiat Rycki	Województwo Lubelskie	Polska
Przyrost naturalny na 1 000 ludności	2015	-2,5	-1,5	-1,4	-0,7
Saldo migracji na 1 000 ludności	2014	-2,7	-4,6	-2,7	-0,4
Współczynnik feminizacji	2015	97	100	106	107
Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)	2015	57,26	61,5	61,1	60,1
Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców	2015	3	6	6	5
Wskaźnik bezrobocia (stosunek liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych do liczby osób w wieku produkcyjnym (%))	2015	9,4	7,8	8,1	6,5

W *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ułęż* zidentyfikowano problemy w podziale na grupy społeczne, które ich doświadczają:

Typ problemu społecznego	Przyczyny problemu społecznego
Dzieci i młodzieży	
Prawne problemy młodzieży	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ patologiczna rodzina ⇒ charakter człowieka
Sięganie po używki: papierosy, alkohol, narkotyki	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ wzorce rodzinne ⇒ brak zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych
Brak zorganizowanych zajęć dla dzieci	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ słaba komunikacja ⇒ brak instruktorów
Utrudniony dostęp do ośrodka kultury	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ słaba komunikacja
Mieszkańcy w trudnej sytuacji życiowej	
Bezrobocie (jawne i ukryte)	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ trudności komunikacyjne (dojazd) ⇒ brak zakładów pracy na terenie gminy ⇒ niechęć do pracy: brak motywacji, niskie zarobki
Alkoholizm	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ ucieczka od codziennych problemów ⇒ bezrobocie ⇒ wygoda ⇒ dostęp do alkoholu ⇒ niska świadomość ⇒ ubóstwo ⇒ brak aktywnych form spędzania czasu
Utrudniony dostęp do instytucji dla osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ słaba komunikacja ⇒ bariery architektoniczne
Słabo zorganizowana pomoc i wsparcie dla osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ emigracja do dużych aglomeracji lub za granicę ⇒ wygoda
Bieda	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ przyzwyczajenie ⇒ wzorce w rodzinie (środowisko)

	⇒ niewydolność w pełnieniu ról społecznych
Brak informacji	⇒ miejscowości oddalone od siebie ⇒ tereny oddalone od Urzędu Gminy nawet o 15 km ⇒ słaba komunikacja (Internet)
Niewydolność wychowawcza	⇒ wzorce rodzinne i środowiskowe ⇒ niskie wykształcenie
Osoby w podeszłym wieku	
Słabe zdrowie	⇒ brak środków na leki ⇒ brak specjalistów (lekarzy) ⇒ wysokie opłaty za usługi medyczne ⇒ wydłużony czas oczekiwania na bezpłatne usługi medyczne ⇒ sporadyczna możliwość korzystania z usług rehabilitacyjnych, sanatorium ⇒ słaba komunikacja, łączność (środki transportu) ⇒ brak informacji o przysługujących możliwościach leczenia, uzyskania pomocy ⇒ brak kontaktów międzyludzkich
Samotność	⇒ wyjazd najbliższych osób za granicę lub do dużych miast ⇒ przyczyny losowe (śmierć, choroba, rozwód itd.)
Trudności w robieniu zakupów	⇒ niedostosowane godziny otwarcia sklepów spożywczych ⇒ słaba komunikacja, wysokie opłaty ⇒ ograniczona sprawność fizyczna
Bezradność	⇒ zagrożone poczucie bezpieczeństwa ⇒ trudności z zaopatrzeniem w opał na zimę ⇒ trudności w naprawie podstawowych urządzeń domowych i gospodarczych
Ograniczone możliwości zagospodarowania czasu wolnego osób starszych	⇒ brak możliwości dojazdu ⇒ brak oferty spędzania czasu wolnego dla osób starszych
Cała społeczność	
Niskie płace, bezrobocie	⇒ wysokie koszty pracy (duże składki ZUS, wysoki podatek)
Brak zorganizowanej opieki nad dzieckiem	⇒ brak przedszkoli ⇒ daleka odległość ⇒ brak opiekunek do dzieci
Brak czasu dla rodziny	⇒ wydłużony czas pracy ⇒ dodatkowa praca ⇒ „zabieranie pracy do domu”
Napięta, stresująca atmosfera w pracy	⇒ przeciążenie pracą ⇒ niewystarczająca liczba pracowników ⇒ zagrożenie utratą pracy ⇒ brak stabilności zawodowej ⇒ powtarzające się umowy na czas określony
Brak zaangażowania mieszkańców w sprawy społeczne	⇒ brak dobrych wzorców ⇒ brak liderów społecznych ⇒ brak wiedzy na temat pozyskiwania środków na działania społeczne
Niski standard życia	⇒ niskie płace
Słabe połączenia komunikacyjne	⇒ mała liczba kursów autobusów
Utudniony dostęp do kultury	⇒ duża odległość
Emigracja z terenu gminy	⇒ brak pracy w gminie

Powyższe problemy poszczególnych grup społecznych gminy Ułęż, wraz z problemami zidentyfikowanymi w pozostałych sferach, są podstawą do działań rewitalizacyjnych.

3.2.6. Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w sferze społecznej

Potrzeby w zakresie rewitalizacji w sferze społecznej to przede wszystkim aktywizacja społeczna osób bezrobotnych i uzależnionych od zasiłków pomocy społecznej, integracja mieszkańców (w tym osób starszych, niepełnosprawnych i zagrożonych patologiami społecznymi), edukacja i podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców, budowanie tożsamości lokalnej i identyfikacji z miejscem zamieszkania (co będzie przeciwdziało emigracji z terenu gminy), włączenie społeczne mieszkańców w procesy ożywienia społeczno-gospodarczego (w tym w zaplanowanie i realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych).

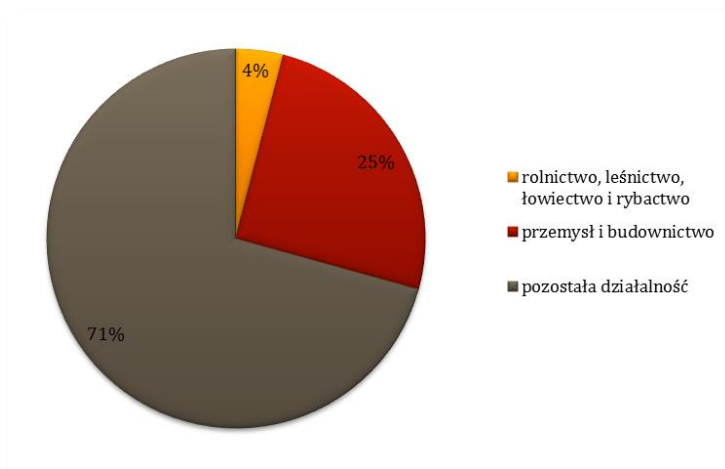

3.3. Sfera gospodarcza

Do głównych sektorów gospodarki należą: rolnictwo, przemysł i budownictwo oraz usługi. Tworzą one wspólny system, którego funkcjonowanie zapewnia zaspakajanie potrzeb ludności.

Zgodnie z podziałem na podmioty gospodarcze według rodzajów działalności PKD 2007 największy odsetek stanowiły podmioty gospodarcze reprezentujące pozostałą działalność – 71% (140 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON), na drugim miejscu podmioty gospodarcze zajmujące się przemysłem i budownictwem – 25% (50 podmiotów), najmniej natomiast podmioty w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – zaledwie 4% (8 podmiotów gospodarczych).

Wykres 7. Podmioty według grup rodzajów działalności PKD 2007 w 2015 r. na terenie gminy Ułęż

Źródło: BDL, GUS

3.3.1. Rolnictwo

Gmina Ułęż jest gminą wiejską i jednym z najbardziej powszechnych rodzajów aktywności gospodarczej na jej terenie jest rolnictwo. Na obszarach wiejskich żyje i pracuje blisko 40% populacji kraju, ponadto są one miejscem aktywnego wypoczynku. Zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego⁶ średnia wartość jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla gminy Ułęż wynosi 65,1, przy średniej dla województwa lubelskiego 74,1 i dla kraju – 66,6.

Podstawowym źródłem danych o rolnictwie i jego stanie są dane Powszechnego Spisu Rolnego 2010 Głównego Urzędu Statystycznego, które przedstawiają szczegółowe informacje o sytuacji społeczno-demograficznej i ekonomicznej rolników, a także o prowadzonej produkcji rolnej.

Na terenie gminy Ułęż znajdują się 823 gospodarstwa rolne, z czego 99,8% to gospodarstwa indywidualne i 78,7% z nich prowadzi działalność rolniczą. Struktura agrarna i jej przestrzenne zróżnicowanie świadczy o procesie jej kształtowania i kierunkach zachodzących zmian na danym terenie. Na terenie gminy Ułęż struktura ta jest niekorzystna, ze względu na wyraźną przewagę

⁶ Zmiana planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego województwa lubelskiego – uwarunkowania wewnętrzne, BPP w Lublinie, Lublin 2011

gospodarstw o małym areale (35% stanowią gospodarstwa do 1 ha włącznie, 1-5 ha - 41% wszystkich gospodarstw rolnych, natomiast pozostałe 201 gospodarstwa to gospodarstwa o powierzchni powyżej 5 ha⁷), co wpływa na stan rolnictwa i intensywność produkcji rolnej. Na terenie gminy znajdują się 4 wielkoobszarowe gospodarstwa o powierzchni powyżej 50 ha (2 w Drążgowie, 1 w Podłodówce i 1 w Sobieszynie). Gospodarstwa te zajmują się głównie uprawą zbóż, kukurydzy i owoców miękkich. Powierzchnia gospodarstw rolnych wynosi łącznie 4 367,84 ha, natomiast średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w gminie wynosi 5,31 ha.

Uwarunkowania dla rozwoju rolnictwa dla terenu gminy Ułęż określane są jako średnio dobre, co wpływa na rodzaj upraw na tym terenie oraz warunki w zakresie hodowli i chowu zwierząt gospodarskich. W zakresie upraw dominują zboża, które stanowią 86% powierzchni zasiewów (obszar zasiewów w 465 gospodarstwach, zajmujących się uprawą zbóż wynosi 1 569,02 ha). Pozostałe uprawy stanowią 14% i jest to przede wszystkim kukurydza na kiszonkę (200 ha), rośliny okopowe (130 ha) i owoce (80 ha).

W zakresie hodowli i chowu zwierząt gospodarskich gmina Ułęż wyróżnia się w hodowli drobiu – 254 gospodarstwa (5 749 szt., w tym 85% stanowi drób kurzy). Na terenie gminy 318 indywidualnych gospodarstw rolnych utrzymuje 1 552 sztuk dużych zwierząt. Bydło mleczne hodowane jest głównie w sołectwach: Drążgów, Sobieszyn i Podłodówka; bydło opasowe i trzoda chlewna w Sobieszynie.

3.3.2. Przedsiębiorczość pozarolnicza

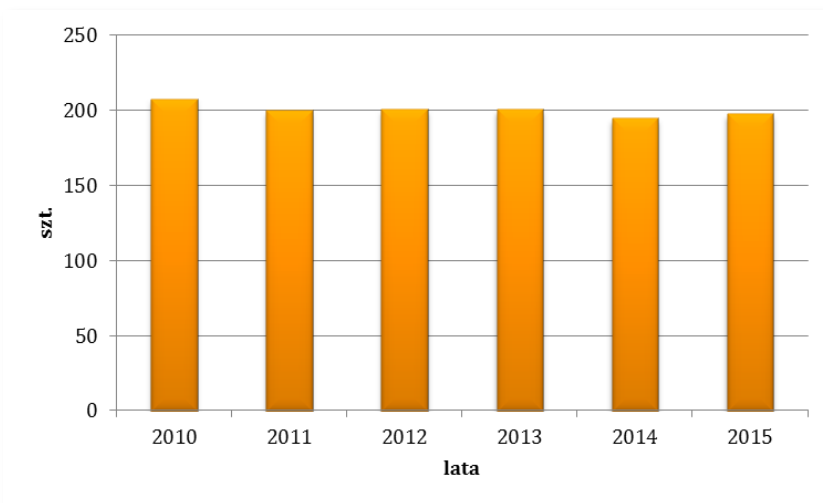
Rozwój przedsiębiorczości na danym terenie umożliwia wykorzystanie lokalnych zasobów i przekształcenia ich w środki zaspokajające potrzeby lokalnej społeczności. Na terenie gminy Ułęż według danych BDL GUS w 2015 r. działało 198 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, o 5% mniej w porównaniu do 2010 roku. Analizując liczbę podmiotów gospodarczych w latach 2010-2015 ich liczba ulegała nieznacznym wahaniom. Ze względu na rolniczy charakter gminy, liczba podmiotów gospodarczych, a także ich wielkość i rodzaj działalności (PKD 2007) jest inny w porównaniu do gmin miejskich czy miejsko-wiejskich.

---

⁷ liczba gospodarstw powyżej 5 ha, w grupach obszarowych 5-10 ha, 10-15 ha i 15 ha i więcej, została objęta tajemnicą statystyczną

Wykres 8. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na terenie gminy Ułęż w latach 2010-2015

Źródło: BDL, GUS

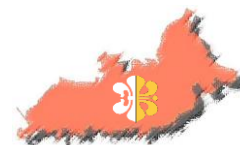
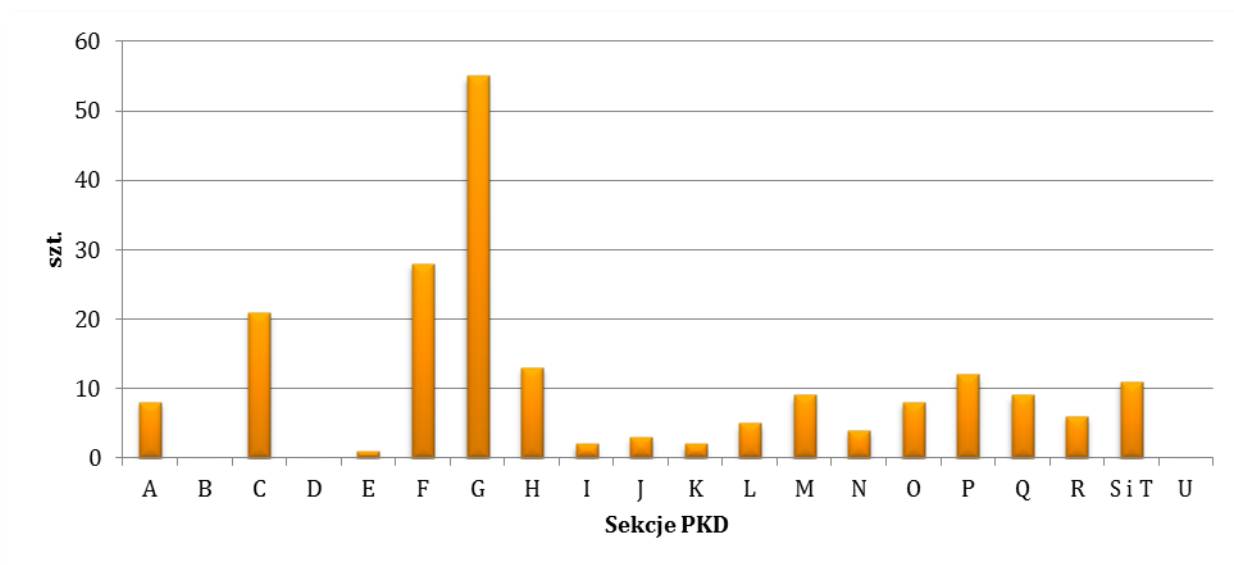
W podziale na sektory własnościowe większy odsetek stanowią podmioty działające w sektorze prywatnym – 91%, natomiast podmioty z sektora publicznego stanowią pozostałe 9%. W sektorze prywatnym (180 podmiotów gospodarczych) najwięcej podmiotów jest prowadzonych przez osoby fizyczne – 79% oraz fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne – 13%.

Tabela 24. Podmioty gospodarcze według sektorów własnościowych w gminie Ułęż w latach 2010-2015

PKD	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Podmioty gospodarki narodowej						
ogółem	208	200	201	201	195	198
Sektor publiczny						
ogółem	20	20	20	18	18	18
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	19	19	19	17	17	17
Sektor prywatny						
ogółem	188	180	181	183	177	180
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	154	144	145	146	140	143
spółki handlowe	3	4	4	4	4	3
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	1	1	1	1	1	0
spółdzielnie	5	5	5	5	4	4
fundacje	0	0	0	0	0	1
stowarzyszenia i organizacje społeczne	10	10	10	11	12	12

Źródło: BDL, GUS

Według podziału sekcji PKD 2007, największy odsetek stanowią podmioty z sekcji G – prawie 1/3 podmiotów działających na terenie gminy – 28% (55 podmiotów gospodarczych). Znaczną grupę podmiotów stanowią również podmioty działające w sekcji F i C, odpowiednio 28 (14%) i 21 (11%) podmiotów gospodarczych.

Wykres 9. Rodzaje podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD 2007⁸

Źródło: BDL, GUS

Analizując dynamikę zmian liczby podmiotów gospodarczych w poszczególnych sekcjach PKD 2007, największy przyrost liczby podmiotów gospodarczych (w latach 2010-2015) odnotowano w sekcjach N, Q i S i T. Natomiast w sekcji F i G odnotowano spadek ich liczby.

Tabela 25. Podmioty gospodarki wg sekcji PKD 2007 w gminie Ułęż w latach 2010-2015

Sekcje PKD	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem	208	200	201	201	195	198
Sekcja A	10	10	10	10	7	8
Sekcja C	23	23	23	23	24	21
Sekcja E	1	1	1	1	1	1
Sekcja F	37	32	31	29	27	28
Sekcja G	60	54	55	58	51	55
Sekcja H	14	13	12	12	13	13
Sekcja I	4	3	3	3	2	2
Sekcja J	1	2	2	2	4	3
Sekcja K	4	5	4	5	2	2
Sekcja L	4	4	4	4	5	5
Sekcja M	8	10	10	8	11	9
Sekcja N	1	1	1	0	2	4

⁸ Wyjaśnienie skrótów sekcji PKD 2007: A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, B – Górnictwo i wydobywanie, C – Przetwórstwo przemysłowe, D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, F – Budownictwo, G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, H – Transport i gospodarka magazynowa, I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – Informacja i komunikacja, K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, P – Edukacja, Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, S – Pozostała działalność usługowa, T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, U – Organizacje i zespoły eksterytorialne

Sekcja O	8	8	8	8	8	8
Sekcja P	15	14	16	15	13	12
Sekcja Q	6	6	6	8	8	9
Sekcja R	4	5	5	6	6	6
Sekcja S i T	8	9	10	9	11	11

Źródło: BDL, GUS

W podziale na klasy wielkości podmiotów gospodarczych, na terenie gminy Ułęż działają przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób (tj. mikroprzedsiębiorstwa) – 192 przedsiębiorstwa (97% wszystkich przedsiębiorstw z terenu gminy), przedsiębiorstwa zatrudniające od 10 do 49 osób (małe przedsiębiorstwa) – 5⁹.

Małe przedsiębiorstwa funkcjonujące na terenie gminy Ułęż to:

- ⇒ SARSBUD PHU w Sarna – usługi budowlane,
- ⇒ Filia firmy METBUD w Ułężu – produkcja kontenerów hakowych i maszyn rolniczych,
- ⇒ Kornelia Mróz PPHU KORNEK w Korzeniowie – odzysk surowców z materiałów segregowanych,
- ⇒ Piekarnia Hega,
- ⇒ Skład Budowlany s.c Kornelia Mróz.

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy Ułęż, na terenie gminy w 2015 r. działało 135 podmiotów gospodarczych wpisanych do Gminnej Ewidencji Działalności Gospodarczej (obejmującej osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz wspólników w spółkach cywilnych, ewidencja nie obejmuje pozostałych spółek). W podziale na sołectwa największy odsetek podmiotów gospodarczych odnotowano na terenie sołectw: Ułęż – 22% i Sobieszyn – 19%, najmniej natomiast na terenie sołectw: Wąwolnica (część wsi Białki Dolne) i Zosin po 1 podmiocie gospodarczym.

Tabela 26. Podmioty gospodarcze na terenie gminy Ułęż w podziale na sołectwa w 2015 roku

Liczba podmiotów gospodarczych												
Ułęż	Sobieszyn	Sarny	Białki Dolne	Korzeniów	Podlodówka	Drażgów	Białki Górne	Miłosze	Lendo Ruskie	Żabianka	Wąwolnica	Zosin
30	25	19	12	10	9	9	7	5	4	3	1	1
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców												
Sarny	Białki Dolne	Ułęż	Białki Górne	Podlodówka	Drażgów	Miłosze	Sobieszyn	Korzeniów	Lendo Ruskie	Żabianka	Wąwolnica	Zosin
66,67	50,63	48,94	46,36	40,54	37,82	37,04	34,44	30,86	30,53	25,64	20,00	6,80

Źródło: gminna ewidencja działalności gospodarczej, Urząd Gminy Ułęż, 2015 r.

Dopełnieniem oceny sfery gospodarczej obszaru gminy Ułęż jest przedstawienie przedsiębiorczości mierzonej liczbą podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców. Dla obszaru gminy Ułęż wartość ww. wskaźnika w 2015 r. wynosiła 612 i w porównaniu do roku poprzedniego wzrosła o 2%.

Dla rozwoju przedsiębiorczości na danym terenie ważne są instytucje otoczenia biznesu – wszelkiego rodzaju podmioty publiczne i prywatne, które w sposób pośredni lub bezpośredni mają związek z zakładaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej na terenie gminy. Gmina Ułęż leży

⁹ BDL GUS 2015

w bliskim sąsiedztwie miasta powiatowego Ryki i jest w zasięgu oddziaływania instytucji otoczenia biznesu znajdującego się na jego terenie.

Zgodnie z przeprowadzonymi badaniami pogłębionymi pt. *Ocena barier i potrzeb instytucji otoczenia biznesu w kontekście rozwoju proinnowacyjnych usług na rzecz biznesu* prowadzonymi w ramach projektu pn. *Regionalny System Zarządzania Zmianą Gospodarczą*, na terenie województwa lubelskiego działa łącznie 164 podmioty instytucji otoczenia biznesu, w tym 127 to ośrodki przedsiębiorczości, 12 to instytucje parabankowe, 19 – ośrodki innowacyjne i 6 innych instytucji.

Na terenie powiatu ryckiego, zgodnie z raportem końcowym¹⁰ ww. badania, 5001 i więcej firm przypada zarówno na ośrodki przedsiębiorczości i instytucje parabankowe jak i ośrodki innowacji.

3.3.3. Atrakcyjność inwestycyjna gminy

Na terenie gminy Ułęż zlokalizowane są dwa tereny inwestycyjne o łącznej powierzchni ok. 58 ha. Pierwsza strefa, przeznaczona dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie gminy, o powierzchni ok. 54 ha znajduje się w miejscowości Sobieszyn. W planie zagospodarowania przestrzennego przeznaczona jest na usługi i produkcję. Teren dostępny jest z drogi krajowej nr 48 i dróg powiatowych nr 1249 i 1435. Jest własnością powiatu ryckiego i w chwili obecnej jest niezabudowany i nieuzbrojony. W ramach rozwoju tego terenu i stworzenia atrakcyjnej przestrzeni dla potencjalnych inwestorów należy doprowadzić sieć wodociągową i kanalizacyjną. Drugi teren inwestycyjny, o powierzchni ok. 4 ha znajduje się na terenie miejscowości Ułęż. Jest w części zabudowany i również w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego teren jest przeznaczony na usługi i produkcję.

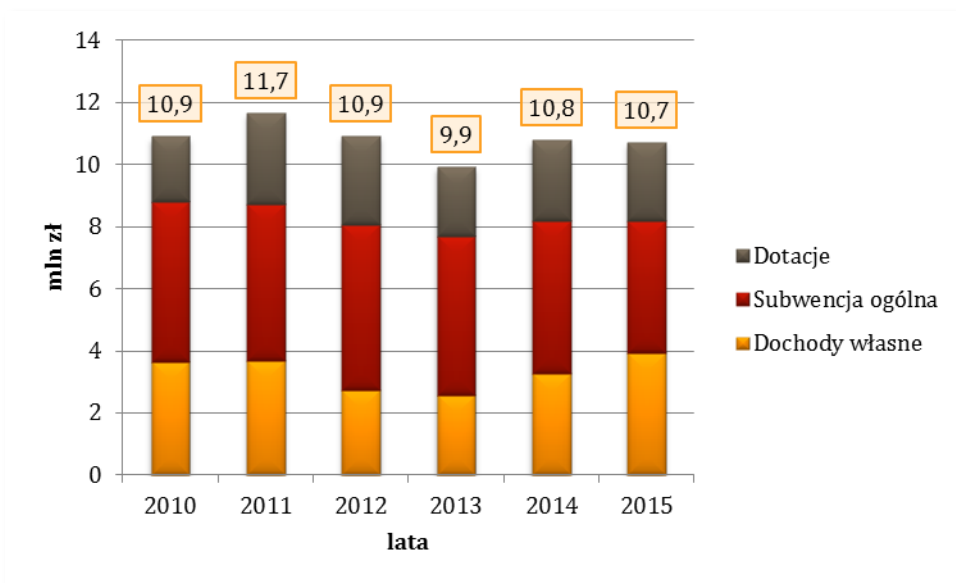
3.3.4. Zdolność inwestycyjna gminy

Budżet uchwalany rokrocznie przez Radę Gminy, a także jego struktura, świadczy o zdolności inwestycyjnej danej jednostki samorządu terytorialnego. Na strukturę dochodów gminy składają się: dochody własne, subwencja ogólna i dotacje. Według danych GUS, w 2015 r. dochody ogółem wyniosły 10 712 120,48 zł. Największy udział w nich miała subwencja ogólna – 40%, na drugim miejscu dochody własne – 37%, a najmniejszy dotacje – 23%. Analizując wielkość dochodów w analizowanych latach, tj. 2010-2015, od 2011 do 2013 r. ich wielkość spadała, następnie wzrosła o 8% i od 2014 nieznacznie spada. Wahania w strukturze i wielkości dochodów prezentuje poniższy wykres.

¹⁰https://www.efs.2007-2013.gov.pl/analizyraportypodsumowania/baza_projektow_badawczych_efs/documents/ocena_barier_i_potrzeb_instytucji_otoczenia_biznesu_lubelskie_040414.pdf

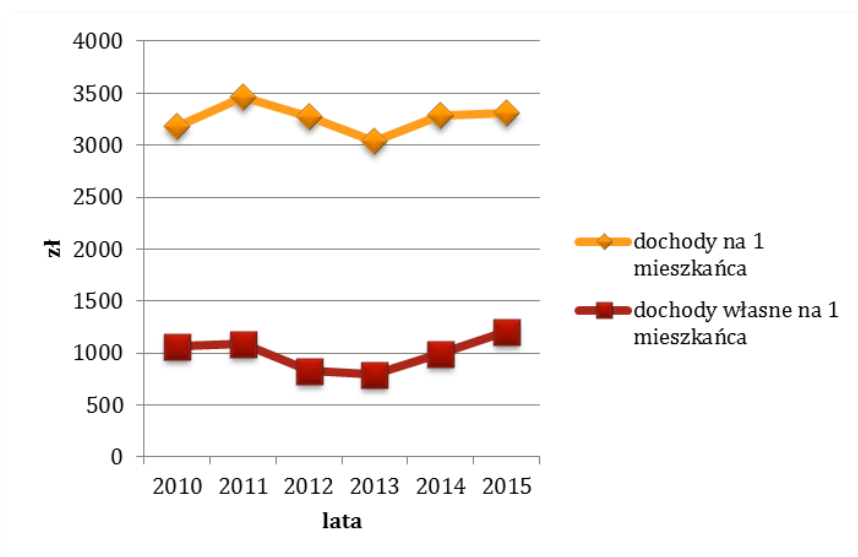
Wykres 10. Struktura dochodów gminy Ułęż w latach 2010-2015

Źródło: BDL, GUS

Średni dochód ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca, na terenie gminy Ułęż, w 2015 r. wyniósł 3 312,34 zł. W porównaniu do 2010 roku wzrósł o ok. 4,3%. Natomiast średnie dochody własne w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosły 1 211,06 zł (GUS, 2015 r.), i były większe w porównaniu do roku poprzedniego o 21%. Analizując zmianę wielkości dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca i dochodów własnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w analizowanym okresie (2010-2015) można zaobserwować, że od 2013 roku ich wielkość stale rośnie.

Wykres 11. Dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca oraz dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca na terenie gminy Ułęż w latach 2010-2015

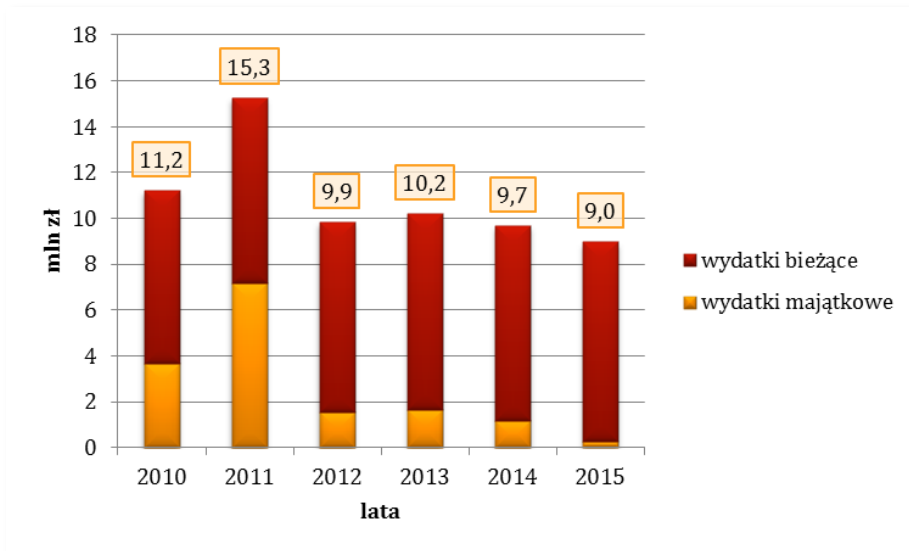
Źródło: BDL, GUS

Na budżet gminy składają się również wydatki, które na terenie gminy Ułęż w 2015 r. wyniosły 8 981 990,70 zł (GUS) i były mniejsze w porównaniu do 2010 r. o 20%. Natomiast od 2013 roku ich

wielkość systematycznie spada. W strukturze wydatków największy odsetek stanowią wydatki bieżące, w 2015 r. stanowiły 97% wydatków ogółem. Pozostałe 3% stanowią wydatki majątkowe, które wyniosły 280 616,66 zł i w całości były to wydatki majątkowe inwestycyjne.

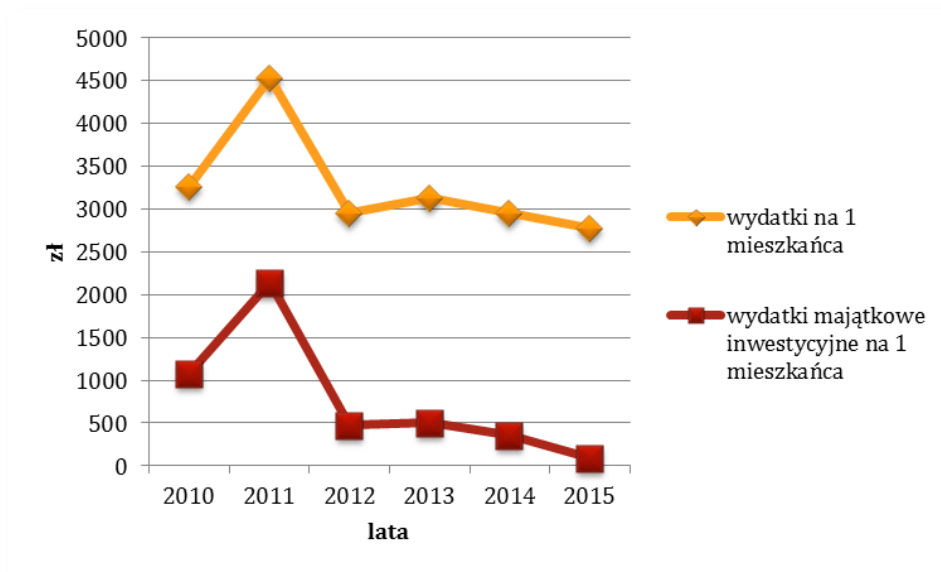
Wykres 12. Struktura wydatków gminy Ułęż w latach 2010-2015

Źródło: BDL, GUS

Wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca na terenie gminy Ułęż w 2015 r. wyniosły 2 777,36 zł i były mniejsze o 15% w porównaniu do 2010 r. Natomiast wartość wydatków majątkowych inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 86,69 zł (GUS, 2015 r.) i były niższe aż o 92% w porównaniu do 2010 r.

Wykres 13. Wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca oraz wydatki majątkowe inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca na terenie gminy Ułęż w latach 2010-2015

Źródło: BDL, GUS

Sytuacja finansowa gminy jest uzależniona od wyniku finansowego budżetu, tj. różnicą pomiędzy wartością dochodów i wydatków w danym roku. Analizując budżet gminy w latach 2010-2015, można zaobserwować wahania zarówno w dochodach jak i wydatkach gminy, co skutkowało dodatnim bądź ujemnym wynikiem finansowym w poszczególnych latach. Prezentuje to poniższa tabela.

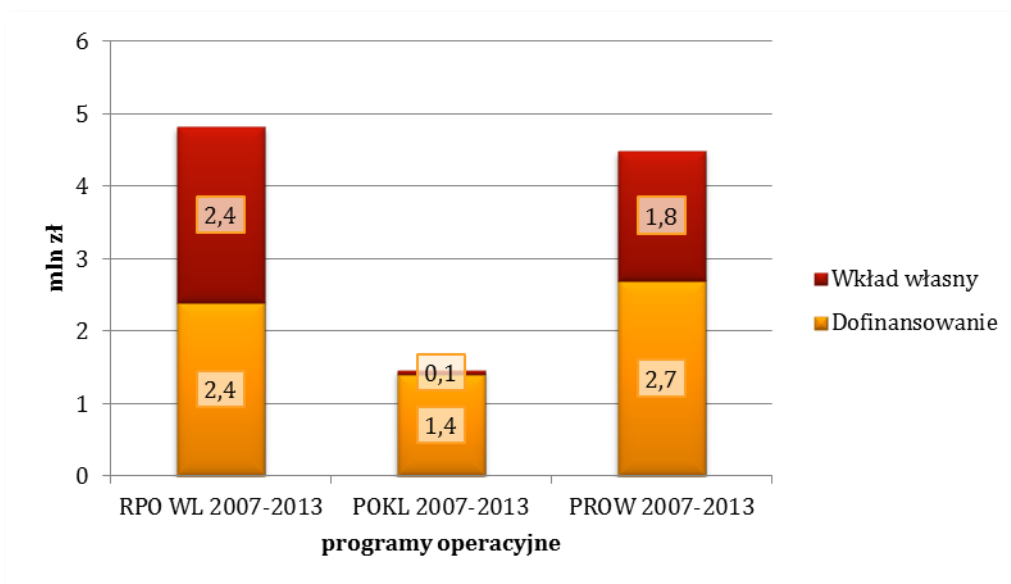
Tabela 27. Sytuacja finansowa gminy w latach 2010-2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
dochody (zł)	10906083,28	11658280,48	10914735,13	9929248,02	10767801,97	10712120,48
wydatki (zł)	11228211,03	15286360,19	9857472,43	10226887,87	9695463,46	8981990,7
wynik finansowy (zł)	-322127,75	-3628079,71	1057262,7	-297639,85	1072338,51	1730129,78

Źródło: BDL, GUS

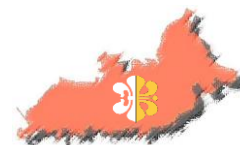
Na terenie gminy Ułęż w okresie programowania 2007-2013 pozyskano łącznie 6,5 mln zł, zarówno na zadania inwestycyjne jak i nieinwestycyjne. Wśród beneficjentów była Gmina Ułęż i jej jednostki podległe, przedsiębiorcy, stowarzyszenia, OSP oraz inne jednostki samorządu terytorialnego realizujące swoje projekty na terenie gminy Ułęż. Najwięcej środków pozyskano z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 – 2,7 mln zł. Wartość projektów zrealizowanych na tym terenie wynosi łącznie 10 783 378,10 zł.

Wykres 14. Wartość projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych zrealizowanych na terenie gminy Ułęż w podziale na programy operacyjne w ramach perspektywy finansowej 2007-2013

Źródło: opracowanie własne

Gmina oraz jej jednostki podległe w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 pozyskały ze środków unijnych 5,35 mln złotych. Najwięcej ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) – 2,68 mln zł. W porównaniu do środków pozyskanych przez inne gminy z terenu województwa lubelskiego Gmina Ułęż wypada średnio. Wśród inwestycji realizowanych w ramach PROW na szczególną uwagę zasługują projekty z zakresu infrastruktury społecznej, realizowane w zarówno w ramach Osi IV Leader jak i Osi III 313 Odnowa i rozwój wsi. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego (RPO WL) gmina zrealizowała 2 projekty: jeden z zakresu infrastruktury drogowej (wartość projektu ponad 2 mln zł, a kwota dofinansowania

wyniosła niewiele ponad 1 mln zł), a drugi z zakresu społeczeństwa informacyjnego, którego celem był rozwój elektronicznej administracji w Gminie Ułęż. W ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL) gmina i jej jednostki podległe zrealizowały projekty o wartości prawie 1,5 mln zł, z dofinansowaniem 1,35 mln zł. Były to głównie projekty realizowane w ramach działania 9.1 Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty o łącznej wartości 1 417 778,12 zł z kwotą dofinansowania 1 353 435,34 zł.

Tabela 28. Projekty zrealizowane przez gminę i jednostki podległe w ramach RPO WL 2007-2013, POKL 2007-2016 oraz PROW 2007-2013

Nazwa projektu	Beneficjent	Nr umowy	Działanie	Wartość ogółem (zł)	Dofinansowanie (zł)
Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013					
Budowa elektronicznej administracji w gminie wiejskiej Ułęż	Gmina Ułęż	RPLU.04.01 .00-06- 019/09-00	Działanie 4.1 Społeczeństwo informacyjne	313 139,24	253 504,00
Modernizacja ciągu drogowego Zosin-Drażgów	Gmina Ułęż	RPLU.05.02 .00-06- 088/09-01	Działanie 5.2 Lokalny układ transportowy	2 334 007,90	1 061 413,68
Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013					
Program aktywnej integracji w gminie Ułęż	Gmina Ułęż/Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ułężu	POKL.07.01 .01-06- 112/08-05	Działanie 7.1 Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji	274 502,60	245 679,82
Modernizacja oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych	Gmina Ułęż	POKL.09.01 .01-06- 094/13-00	Działanie 9.1 Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty	211 348,00	211 348,00
Akademia Malucha	Gmina Ułęż	POKL.09.01 .01-06- 095/09-02	Działanie 9.1 Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty	639 857,52	630 057,52
Potrafię więcej i lepiej	Gmina Ułęż/Publicz- na Szkoła Podstawowa w Białkach Dolnych	POKL.09.01 .02-06- 225/10-01	Działanie 9.1 Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty	232 070,00	206 350,00
Indywidualizacja szansą na lepsze wyniki w nauce	Gmina Ułęż	POKL.09.01 .02-06- 239/11-00	Działanie 9.1 Wyrównywanie szans edukacyjnych i	60 000,00	60 000,00

			zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty		
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013					
Budowa parkingu wraz ze zjazdami z drogi powiatowej nr 1434 L i nr 1435 L w ramach inwestycji pn. "Budowa gminnego obiektu sportowego w Ułężu przy ZSO w Sobieszynie	Gmina Ułęż	UM03-6930-UM033010 9/10	Lokalne strategie rozwoju w zakresie odnowy i rozwoju wsi/ Oś IV Leader	813014,83	492360,00
Zagospodarowanie terenu przyległego do obiektu pełniącego funkcję świetlicy wiejskiej w Sarnach poprzez zakup wyposażenia placu zabaw	Gmina Ułęż	UM03-6930-UM034201 5/12	Małe projekty / Oś IV Leader	23628,30	13447,00
Rozwijanie aktywności społeczności lokalnej poprzez wyposażenie świetlicy wiejskiej w Ułężu	Gmina Ułęż	UM03-6930-UM034201 4/12	Małe projekty / Oś IV Leader	26638,50	15160,11
Utworzenie miejsca rekreacyjno-sportowego w miejscowości Korzeniów	Gmina Ułęż	UM03-6930-UM034140 2/11	Małe projekty / Oś IV Leader	39970,28	22750,80
Remont budynku świetlicy wiejskiej w Drążgowie., wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu	Gmina Ułęż	UM03-6930-UM034140 0/11	Małe projekty / Oś IV Leader	39 484,05	22 474,08
Zachowanie dziedzictwa kulturowego obszaru poprzez organizację dożynek w Gminie Ułęż	Gmina Ułęż	UM03-6930-UM034101 5/10	Małe projekty / Oś IV Leader	17 176,81	9 775,40
Przebudowa stacji wodociągowej w Ułężu oraz oczyszczalni przydomowych „I etap”	Gmina Ułęż	UM03-6921-UM030011 0/09	321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej/ Oś III	3 112 638,84	1 881 017,00
Utworzenie świetlicy wiejskiej w Sobieszynie z zagospodarowaniem terenu wokół	Gmina Ułęż	UM03-6922-UM030001 43/09	313 Odnowa i rozwój wsi / Oś III	363 186,60	223 331,00

światlicy na parkingi i plac zabaw dla dzieci					
RAZEM				8 500 663,47	5 348 668,41

Źródło: Wykaz podpisanych umów dostępnych na stronie Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju (stan na 30 czerwca 2015 r.) oraz mapa projektów dostępna na stronie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Gmina Ułęż była również partnerem projektu *Wrota Lubelszczyzny - Informatyzacja Administracji*, realizowanego przez Województwo Lubelskie, w ramach IV Osi Priorytetowej Społeczeństwo Informacyjne, Działanie 4.1 Społeczeństwo Informacyjne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007 – 2013. Wartość projektu wynosi 271 739,95 zł, z kwotą dofinansowania 230 162,51 zł. Ponadto obszar gminy Ułęż jest częściowym obszarem realizacji projektu *Promocja markowego produktu turystycznego Lubelszczyzny „Kajakiem po Bystrzycy i Wieprzu”*, którego beneficjentem jest Powiat Lubelski w Lublinie. Całkowita wartość projektu to 1 051 817,02 zł, z kwotą dofinansowania 699 996,71 zł.

Ze środków POKL skorzystało Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Lepsza Przyszłość Ziemi Ryckiej" z siedzibą w Rykach, pozyskując środki w wysokości 40 876,50 zł (wartości projektu – 48 090, 00 zł) na projekt pn. *Perfekcyjna Pani Domu - nowy zawód w gminie Ułęż* w ramach działania 7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji. Natomiast w ramach PROW (Małe projekty/Os IV Leader) Ochotnicza Straż Pożarna w Zosinie pozyskała środki w wysokości 25 tys. zł na projekt *Adaptacja pomieszczenia na świetlice w OSP Zosin* (całkowita wartość projektu – 58 581,49 zł)

Niską aktywnością w pozyskaniu funduszy unijnych w latach 2007-2013 wykazali się przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą na terenie gminy Ułęż. Z RPO WL na lata 2007-2013 przedsiębiorcy pozyskali nieco ponad 800 tys. zł na inwestycje o wartości 1,8 mln zł. Aktywności 3.3.5. wykazały się jedynie 2 firmy.

Brak jest ogólnodostępnych danych mówiących o pozyskaniu środków na podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej z Programu Rozwoju Obszarów wiejskich na lata 2007-2013.

Tabela 29. Pozyskanie środków przez przedsiębiorców

Nazwa projektu	Nazwa beneficjenta	Numer umowy	Działanie	Wartość ogółem (zł)	Dofinansowanie (zł)
Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstwa poprzez powiększenie parku maszynowego, informatyzację procesu zarządzania, zmniejszenie kosztów usług obcych i wprowadzenie do oferty nowych produktów i usług	SARSBUD Przedsiębiorstwo Usług Budowlanych Ryszard Szczotka	RPLU.01.02.00-06-062/09-07	Działanie 1.2 Dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw	1 158 481,26	458 104,66
Wzrost konkurencyjności Solarprofi poprzez rozszerzenie oferty usługowej	Jacek Wojtaś „SOLARPROFI” PRZEDSIĘBIO RSTWO HANDLOWO USŁUGOWE	RPLU.01.02.00-06-401/12-02	Działanie 1.2 Dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw	676 500,00	349 800,00

Źródło: Wykaz podpisanych umów dostępnych na stronie Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju (stan na 30 czerwca 2015 r.)

3.3.6. Turystyka

Analiza zasobów rekreacyjnych i turystycznych gminy powinna uwzględniać stan i jakość środowiska naturalnego, zasoby kulturowe oraz wydarzenia lokalne i ponadlokalne, jak również atrakcje oferowane przez jednostkę administracyjną. Ważnym czynnikiem sprzyjającym rozwojowi turystyki i rekreacji w gminie jest istnienie zaplecza gastronomicznego oraz dobrze prosperującej bazy noclegowej.

Potencjał turystyczny

Gmina Ułęż posiada ogromne zasoby środowiskowe i tereny z wyjątkowym krajobrazem i zróżnicowanymi ekosystemami, stanowiące potencjał w zakresie rozwoju wielu gałęzi turystyki. Obszar gminy jest idealnym miejscem do wypoczynku dla osób ceniących sobie ciszę, spokój oraz czyste środowisko. Zachowało się tu wiele gatunków roślin i zwierząt, niekiedy rzadko spotykanych w Polsce. Roślinność lasów liczy wiele gatunków mchów, porostów i grzybów.

Fot. 1. Krajobraz w gminie Ułęż

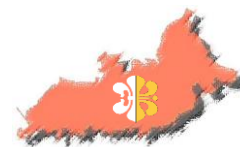

Źródło: http://www.ulez.pl/?page_id=107

Atrakcją przyrodniczą w gminie jest meandrująca rzeka Wieprz, stanowiąca południową granicę gminy. Na Wieprzu organizowane są cieszące się niesłabnącą popularnością spływy kajakowe. W Białkach Dolnych znajduje się przystań do wodowania kajaków, w której skład wchodzi wiata ze stołem i ławkami oraz palenisko do grillowania.

Gmina Ułęż posiada szereg zabytków i zespołów zabytkowych. Przeważają zespoły dworsko-parkowe, zespoły sakralne, obiekty techniki oraz pozostałości po zabudowaniach folwarcznych.

W miejscowości Sobieszyn funkcjonuje Izba Regionalna, w której znajduje się Wystawa Pradziejów Sobieszyna. Wśród eksponatów znajdują się przedmioty codziennego użytku należące do ludu germańskiego Wandalów, a także stroje ludowe, sprzęty gospodarskie oraz domowe dawniej używane.

Fot. 2. Izba regionalna w Sobieszynie

Źródło: <http://sobieszynbrzozowa.pl/izba-regionalna/>

Na obszarze gminy Ułęż jedną z ciekawych atrakcji dla pasjonatów motoryzacji jest tor wyścigów samochodowych Moto Park Ułęż o długości 2500 m, będący miejscem organizacji imprez motoryzacyjnych: wyścigów samochodowych i motocyklowych, pokazy ekstremalnej jazdy oraz imprezy masowe, a ponadto realizacje filmowe i telewizyjne. Klienci mogą skorzystać z bazy szkoleniowej w postaci płyt poślizgowych. Do dyspozycji jest także centrum szkoleniowe, zaplecze gastronomiczne oraz profesjonalna kadra instruktorska. Na torze możliwe są indywidualne przejazdy samochodami marzeń, takimi jak: Ferrari, KTM, Subaru Impreza czy Lamborghini. Istnieje przy tym możliwość przejażdżki na fotelu kierowcy lub pasażera¹¹.

Fot. 3. Moto Park Ułęż

Źródło: <http://lotniska.dlapilota.pl/ulez>

Baza noclegowa i gastronomiczna

Gmina Ułęż nie dysponuje dobrze rozwiniętą bazą noclegowo-turystyczną. Funkcjonujące całoroczne obiekty noclegowe i agroturystyczne na terenie gminy to:

- ⇒ Dwór Osmolice w Białkach Dolnych – 22 miejsca noclegowe w 6 pokojach, z noclegu korzysta tu średnio 60 osób miesięcznie;
- ⇒ Zajazd nad Wieprzem w Sarnach – pokoje hotelowe;

¹¹ <https://www.devil-cars.pl/tor/ulez>

- ⇒ Internat Zespołu Szkół im. Kajetana hr. Kickiego w Sobieszynie – 150 miejsc noclegowych w pokojach 2- 3- 4- 7- osobowych;
- ⇒ Gospodarstwo Agroturystyczne „Agroturystyka na Zaciszu” w Sobieszynie – 5 miejsc noclegowych w 1 domu letniskowym, liczba korzystających to ok. 40 osób miesięcznie;
- ⇒ Gospodarstwo Agroturystyczne „Eko Ranczo” – 8 miejsc noclegowych z których korzysta ok. 25 osób miesięcznie.

Fot. 4. Dwór Osmolice w Białkach Dolnych

Źródło: <http://dworosmolice.pl/>

Obiekty gastronomiczne na terenie gminy:

- ⇒ Dwór Osmolice w Białkach Dolnych – z gastronomii korzysta ok. 300 osób miesięcznie,
- ⇒ Zajazd nad Wieprzem w Sarnach – ok. 150 osób korzystających na miesiąc,
- ⇒ Zalotka Bar Agnieszka Gomuła.

Mimo licznych walorów krajobrazowych i turystycznych jakimi dysponuje gmina Ułęż słabo rozwinięta infrastruktura noclegowa oraz baza gastronomiczna uniemożliwia rozwój turystyki.

Problemem jest również słabo rozwinięte zaplecze noclegowo-gastronomiczne, uniemożliwiające rozwój turystyki oraz niewielka ilość wytyczonych ścieżek dydaktyczno-przyrodniczych i spacerowych oraz szlaków dających możliwość zorganizowanego aktywnego wypoczynku.

Szlaki turystyczne i ścieżki edukacyjne

Na obszarze gminy Ułęż organizowane są spływy kajakowe po rzece Wieprz, będące jedną z najciekawszych form aktywnego wypoczynku. W 2013 roku utworzono szlak kajakowy na rzece, przechodzący przez Obszar Chronionego Krajobrazu „Pradolina Wieprza” oraz ostoję siedliskową „Dolny Wieprz” objętą programem ochrony Natura 2000. Działanie stało się impulsem do rozwoju infrastruktury turystycznej w gminie Ułęż i Ryki.¹² Obecnie przy Urzędzie Gminy Ułęż funkcjonuje ogólnodostępna wypożyczalnia kajaków. Wypożyczalnia powstała dzięki dofinansowaniu z PROW na lata 2007-2013 w ramach Działania 413 *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju*. Funkcjonowanie wypożyczalni ma na celu promocję gminy oraz rozwój turystyki i rekreacji.¹³

Gmina Ułęż dysponuje ogromnymi walorami przyrodniczymi, które nie są w pełni wykorzystane do celów promocyjnych oraz dydaktycznych. W celu ponadlokalnej promocji oraz wzrostu konkurencyjności gminy należy podjąć działania zmierzające do jak najlepszego wykorzystania potencjału przy jednoczesnym uwzględnieniu ochrony cennych ekosystemów i wyjątkowego

¹² Strategia Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2016-2022 dla obszaru Gmin Dęblin, Kłoczew, Nowodwór, Ryki, Stężycza, Ułęż

¹³ http://www.ulez.pl/?page_id=107

krajobrazu. Występowanie obszarów chronionych stanowi szansę rozwoju turystyki przyrodniczej i edukacyjnej. Na terenie gminy brakuje ścieżek dydaktyczno-spacerowych oraz szlaków pieszych i rowerowych, dających możliwość aktywnego spędzania czasu. Dużym ograniczeniem dla rozwoju turystyki rowerowej w gminie Ułęż jest niewielka liczba wydzielonych ścieżek i dróg rowerowych. Przez obszar gminy Ułęż przebiegają następujące szlaki:

Szlak pieszy:

- ⇒ Szlak zielony Generała Franciszka Kleeberga o długości 122 km Dęblin - Bobrowniki - Ułęż - Sobieszyn - Wolę Głowską - Poizdów - Kock - Borki - Radzyń Podlaski - Branica Radzyńska - Czemierniki, jest to szlak historyczny o długości 24 km.

Ścieżki rowerowe:

- ⇒ Gołąb-Ułęż o długości 24 km;
- ⇒ Ścieżka rowerowa „Czerwona” – przyrodnicza ścieżka przebiegająca przez miejscowość Sarny, będąca w zarządzie Stowarzyszenia Integracji Społecznej Gminy Ryki.

Szlak kajakowy:

- ⇒ Kajakiem przez Pradolinę Wieprza – szlak przyrodniczy o długości ok. 40 km, biegnie od miejscowości Baranów do Dębina, podmiotem zarządzającym jest LGD Lepsza Przyszłość Ziemi Ryckiej.

3.3.7. Identyfikacja problemów w sferze gospodarczej

Gmina Ułęż boryka się z wieloma problemami w sferze gospodarczej:

- ⇒ stosunkowo niewielka liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej,
- ⇒ brak oferty terenów inwestycyjnych,
- ⇒ niestabilna sytuacja finansowa gminy,
- ⇒ rozdrobnienie rolnictwa,
- ⇒ słabo rozwinięte zaplecze noclegowo-gastronomiczne, uniemożliwiające rozwój turystyki,
- ⇒ brak punktów informacji turystycznej,
- ⇒ niewielka ilość wytyczonych ścieżek dydaktyczno-przyrodniczych i spacerowych oraz szlaków dających możliwość zorganizowanego aktywnego wypoczynku.

Wskaźniki obrazujące stan gospodarki w gminie (średnia liczona z wartości wskaźnika dla każdego sołectwa):

- ⇒ liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w sołectwie na 1000 mieszkańców – 36,64.

Poniżej przedstawiono wskaźniki, dzięki którym możliwe jest porównanie gminy na tle innych jednostek administracyjnych (średnia wartość dla całej jednostki):

Wskaźnik	Rok	Gmina Ułęż	Powiat Rycki	województw o lubelskie	Polska
Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego	2015	5,13	4,90	6,41	7,93
Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności	2015	612	672	809	1 089
Liczba pracujących na 1 000 ludności	2015	70	147	174	230
Dochód w przeliczeniu na 1 mieszkańca (zł)	2015	3 312,34	2 964,23	3 579,05	4 114,66

Wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca (zł)	2015	2 777,36	2 809,08	3 616,56	4 050,72
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem (%)	2015	3,1	6,8	17,6	17,0
Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem (%)	2015	5,3	4,8	7,5	7,5

3.3.8. Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w sferze gospodarczej

W gminie Ułęż występują liczne potrzeby w zakresie rewitalizacji w sferze gospodarczej. Jest to przede wszystkim: aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, w tym osób powyżej 50 roku życia; włączenie bezrobotnych mieszkańców obszaru rewitalizacji w prace pielęgnacyjne w rewitalizowanym obszarze centrum gminy Ułęż, wspieranie podejmowania działalności gospodarczej m.in. przez osoby pracujące w rolnictwie (stworzenie systemu zachęt dla przedsiębiorców); wspieranie rozwijania działalności gospodarczej, współpraca z przedsiębiorcami i właścicielami nieruchomości w zakresie realizacji wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych (w ramach partnerstw publiczno-prywatnych).

3.4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

3.4.1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy

Uwarunkowania mające wpływ na kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Ułęż należy podzielić na uwarunkowania środowiskowe oraz uwarunkowania antropogeniczne. Do uwarunkowań środowiskowych należy zaliczyć przede wszystkim lokalizację dolin rzecznych Wieprza i Świnki oraz wiążące się z ich położeniem występowanie obszarów podmokłych, rozmieszczenie terenów leśnych oraz zasoby glebowe i wodne, cechy fizjograficzne terenu. Czynnikiem antropogenicznym są rozmieszczenie głównych arterii komunikacyjnych oraz dostęp i stan infrastruktury technicznej.

Większość gminy tj. 66,5% zajmują użytki rolne, co świadczy o tym, że gmina ma typowo rolniczy charakter. Ponadto w północno-wschodniej, wschodniej oraz zachodniej części gminy zlokalizowane są zwarte kompleksy leśne. We wschodniej części gminy znajduje się dolina rzeki Świnki, w obrębie której zlokalizowany jest szereg zwartych kompleksów stawów hodowlanych. Największą rzeką przepływającą przez obszar gminy Ułęż jest Wieprz, będący jednocześnie południową granicą administracyjną gminy.

Za główną oś funkcjonalną gminy Ułęż uważa się drogę krajową nr 48 oraz drogi powiatowe nr 1435L i 1436L, w obrębie których zlokalizowane są największe miejscowości skupiające funkcję mieszkaniową i usługowo-przemysłową. W strukturze osadniczej gminy wyróżnić można dwie główne miejscowości, rozmieszczone wzdłuż dróg powiatowych 1435L i 1436L: miejscowość gminna Ułęż oraz Sobieszyn. W gminie występuje w większości zabudowa jednorodzinna – głównie murowana, jedynie w Sobieszynie i Podlodowie znajdują się wielorodzinne budynki mieszkalne.

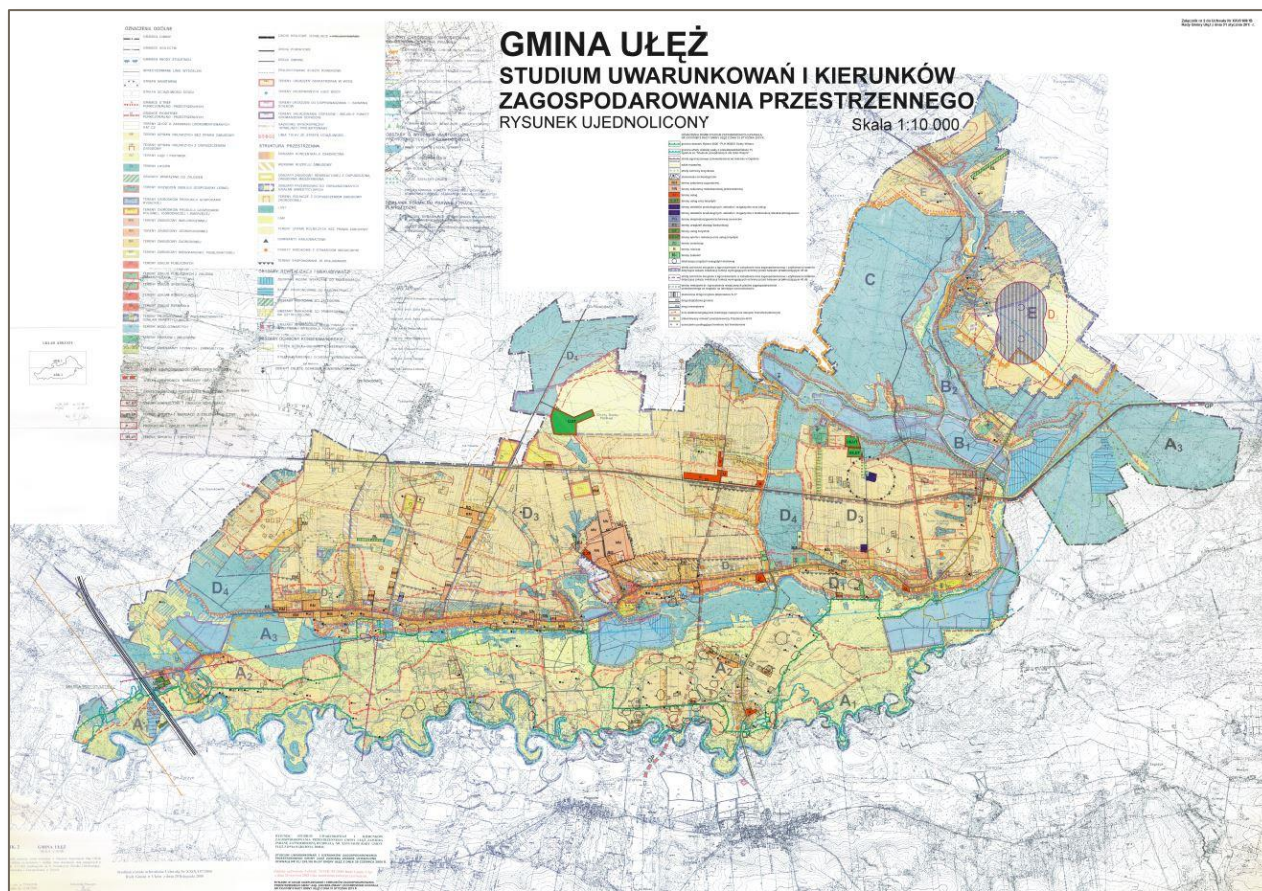
Ułęż jest gminą o wysokich walorach krajobrazowych i rekreacyjnych, zaliczanych do III kategorii atrakcyjności w skali kraju¹⁴. Gmina położona jest w obrębie doliny rzeki Wieprz, jednej z niewielu rzek w skali kraju, które zachowały swój naturalny meandrujący charakter. Z racji występowania szczególnych walorów przyrodniczych ponad połowa powierzchni gminy została objęta ochroną prawną OCK „Dolina Wieprza”. Gmina Ułęż posiada ogromne predyspozycje do rozwoju turystyki i rekreacji.

Struktura przestrzenna gminy Ułęż określona została w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ułęż, przyjętym *Uchwałą nr XXVI/108/13 Rady Gminy Ułęż z dnia 31.01.2013 roku*. Obszar gminy został podzielony na strefy uwzględniając następujące kryteria: cechy fizjograficzne terenu, znaczenie obszaru w utrzymywaniu ogólnej stabilności krajobrazu, walory przyrodniczo-krajobrazowe, stopień zachowania wartości kulturowych krajobrazu, struktura użytkowania terenu, przydatność dla osadnictwa i stopień zainwestowania, wartości agroekologiczne gleb i ocena zgodności zagospodarowania terenu z jego naturalnymi predyspozycjami.

¹⁴ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ułęż

Ryc. 6. Część graficzna Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ułęż

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ułęż

Wyodrębniono 5 głównych stref, spośród których wydzielono 9 podstref:

Strefy przyrodnicze:

- ⇒ **A - strefa ekologiczna tranzytowa - pradolina Wieprza:** najcenniejsza strefa pod względem przyrodniczym, o czym świadczy duża liczba stanowisk rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt oraz obiektów, wskazanych do ochrony prawnej. Odgrywa ważną rolę w Krajowej Sieci Ekologicznej (ECONET-PL), stanowi bowiem korytarz ekologiczny rangi krajowej, zapewniający łączność pomiędzy obszarami węzłowymi Polesia, Podlasia i Wisły Środkowej. Słabo natomiast oddziałuje pod względem ekologicznym na wysoczyznową część gminy, głównie wskutek zwartej, pasmowej zabudowy strefy nadkrawędziowej izolującej dolinę od pól uprawnych, a także ze względu na sam fakt istnienia wysokiej (do 30 m) krawędzi, stanowiącej gradient ekologiczny (skokową zmianę warunków przyrodniczych). Stąd w nazwie strefy słowo "tranzyt", podkreślające pierwszoplanową funkcję doliny w komunikacji ekologicznej regionu. Strefa znajduje się w zasięgu tzw. Wody stuletniej i jest narażona na okresowe zalewanie wodami Wieprza. Strefa znajduje się również w obszarze sieci Natura 2000 – PLH 060051 Dolny Wieprz. W tej strefie wyróżniono następujące podstrefy:

- A1** - podstrefa pasa meandrowego Wieprza,
- A2** - podstrefa polno-łąkowo-osadnicza Sarny-Osmolice-Drażgów,
- A3** - podstrefa wodno-leśno-łąkowa - wzmożonej ochrony;

- ⇒ **B - strefa zasilania ekologicznego-wodno-leśna:** duże nagromadzenie potencjału ekologicznego na niewielkim obszarze (zróżnicowane gatunkowo ekosystemy, ostoje fauny dolinnej), ograniczone rozmiary strefy (mała szerokość i płytkie wcięcie w wierzchowinę) oraz dobrze rozwinięte ekotony (las-pole, łąka-pole, woda-las-łąka), ułatwiają jej wpływ na otoczenie: zasilający (w zakresie wzbogacania gatunkowego ekosystemów polnych) i stabilizujący (w zakresie stosunków wodnych). Dlatego nazwa strefy: "zasilania ekologicznego" wskazuje na jej rolę w funkcjonowaniu środowiska przyrodniczego w gminie. Jest to najmniej przekształcona przez człowieka strefa funkcjonalno-przyrodnicza. W tej strefie wyróżniono następujące podstrefy:
- B1** - podstrefa doliny Świnki Nowodworskiej,
  - B2** - podstrefa doliny dopływu Świnki spod Lenda Ruskiego;
- ⇒ **C - strefa zasilania ekologicznego-leśna-Lasy Sobieszyńskie:** kompleks lasów państwowych, należących do Leśnictwa Sobieszyn (obręb Ryki, Nadleśnictwo Puławy). Drzewostany mieszane, sosnowo-dębowe na siedliskach, wśród których spotyka się płaty grądów i dąbrowy świetlistej. Ekosystemy leśne cenniejsze pod względem faunistycznym niż flory stycznym, zwłaszcza najstarsze partie drzewostanów, sąsiadujące ze zbiornikami wodnymi; są to strefy występowania kilkadziesiątu cennych gatunków ptaków, w tym kilku szczególnie rzadkich (bociana czarna, puchacz, samotnik, dzięcioł czarny). Roślinność rzeczywista, podlegająca różnorodnym wpływom antropogenicznym, w znacznym stopniu (większym, niż gdziekolwiek indziej w gminie) odpowiada roślinności potencjalnej, co jest efektem prawidłowo prowadzonej gospodarki leśnej.

Strefa rolno-osadnicza:

- ⇒ **D - strefa rolno-osadnicza Wysoczyzny Żelechowskiej:** obejmuje Wysoczyznę Żelechowską pomiędzy dolinami Wieprza i Świnki Nowodworskiej. Na przeważającej części obszaru zajęta jest przez uprawy rolne. Jest również nasycona zabudową w części południowej - pasmową zwartą. Resztki naturalnej przyrody przetrwały jedynie na obrzeżach strefy i w obrębie niewielkich podmokłości i wąwozów. W tej strefie wyróżniono następujące podstrefy:
- D1** - podstrefa ekspozycji krajobrazowej,
  - D2** - podstrefa intensywnego osadnictwa Korzeniów-Ułęż-Sobieszyn,
  - D3** - podstrefa polno-osadnicza,
  - D4** - podstrefa stabilizacji, osłony i transformacji ekologicznej;

Strefa przyrodniczo-rolnicza:

- ⇒ **E - strefa ekstensywnego rolnictwa i rekreacji (agroturystyki):** Strefa polno-leśna, rozciągająca się na wschód i północny-zachód od dolinki dopływu Świnki spod Lenda Ruskiego. Dominacja drzewostanów mieszanych (sosnowo-dębowych i sosnowo-brzozowych) kształtuje bioklimat o walorach rekreacyjnych. Przewaga średniej i słabej jakości gleb. Użytkowane rolniczo, nawożone, ewoluują ku gruntom marginalnym, o jeszcze mniejszej przydatności rolniczej. Największą część strefy na wschód od dolinki zajmują grunty Skarbu Państwa.

Planowanie przestrzenne na szczeblu gminnym bezpośrednio dotyczy mieszkańców i społeczności lokalnej gminy. Gmina Ułęż posiada jeden miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący cały obszar gminy. Dokument został opracowany przed wejściem w życie *Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 roku*. Dzięki 100-

procentowemu pokryciu planistycznemu nie ma potrzeby wydawania decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego w celu udzielenia pozwolenia na budowę. Istnienie aktualnych dokumentów planistycznych świadczy o odpowiedzialnym podejściu Władz Gminy do wyznaczania przestrzennych kierunków jej rozwoju.

3.4.2. Charakterystyka przestrzeni publicznych gminy

Przestrzeń publiczna stanowi wizytówkę jednostki administracyjnej. Jej zagospodarowanie oraz ukształtowanie w jej obrębie najważniejszych funkcji gminy jest jednym z wyznaczników jakości życia mieszkańców. Prawidłowe funkcjonowanie przestrzeni publicznych zwiększa również zainteresowanie wśród potencjalnych inwestorów i turystów.

W gminie Ułęż główna przestrzeń publiczna znajduje się w miejscowości gminnej Ułęż, w której to mieści się większość obiektów użyteczności publicznej tj.: Urząd Gminy, Urząd Pocztowy, Biblioteka Publiczna oraz Ośrodek Zdrowia. Drugim ważnym pod względem przestrzeni publicznych sołectwem w gminie jest Sobieszyn, który przejmuje część funkcji głównej miejscowości gminy. Mieszczą się tu szkoły ponadgimnazjalne oraz kościół parafialny. Wśród najistotniejszych w gminie przestrzeni publicznych służących mieszkańcom możemy wymienić:

- ⇒ zespół pałacowo-parkowy w Ułężu – stanowi najwyższą wartość przestrzenną, architektoniczną i turystyczną gminy Ułęż, pałac pełni obecnie funkcję administracyjną, ponieważ mieści się w nim Urząd Gminy oraz punkty usługowe obsługujące mieszkańców gminy, wokół pałacu znajduje się park, który obecnie jest wykorzystywany w niewielkiej części jako parking z zapleczem przy funkcji urzędu oraz filii banku, park dzięki odpowiedniemu zagospodarowaniu może stać się wizytówką gminy,
- ⇒ gminny obiekt sportowy przy ZSO w Sobieszynie znajdujący się na granicy sołectwa Ułęż i Sobieszyn,
- ⇒ zespół boisk sportowych przy ZSO w Sobieszynie (boiska typu Orlik),
- ⇒ plac zabaw i parking przy świetlicy wiejskiej w centrum Sobieszyna,
- ⇒ parking przy obiekcie sportowym (oraz na cmentarzu parafialnym) znajdujący się na granicy sołectwa Ułęż i Sobieszyn.

Fot. 5. Pałac w Ułężu – obecnie Urząd Gminy

Źródło: EuroCompass Sp. z o.o.

Fot. 6. Park na tyłach pałacu – niezagospodarowana zielen

Źródło: Eurocompass Sp. z o.o.

Problemem gminy jest sposób oraz stan zagospodarowania przestrzeni publicznej w centrum gminy, brakuje ponadto miejsca zbytu płodów rolnych oraz sprzedaży lokalnych wyrobów.

Tabela 30. Budynki wymagające remontu w sołectwach gminy Ułęż

Liczba budynków wymagających remontu												
Ułęż	Sobieszyn	Korzeniów	Drążgów	Białki Dolne	Białki Górne	Zosin	Podłodówka	Sarny	Lendo Ruskie	Żabianka	Miłosze	Wąwolnica
180	150	101	95	75	55	54	51	50	40	31	25	20
Udział liczby budynków wymagających remontu w ogólnej liczbie budynków (%)												
Wąwolnica	Białki Dolne	Białki Górne	Drążgów	Korzeniów	Ułęż	Podłodówka	Miłosze	Zosin	Lendo Ruskie	Sarny	Sobieszyn	Żabianka
100,00	83,33	82,09	81,90	81,45	81,08	80,95	78,13	72,97	67,80	63,29	62,76	62,00

Źródło: Urząd Gminy Ułęż, 2015 r.

3.4.3. Koncepcja zagospodarowania parku i centrum gminy Ułęż

Potrzebą gminy Ułęż w sferze przestrzenno-funkcjonalnej jest ożywienie i atrakcyjne zagospodarowanie przestrzeni publicznych. W tym celu gmina podjęła działania, w wyniku których powstała *Koncepcja architektoniczno-urbanistyczna zagospodarowania parku krajobrazowego i centrum gminy Ułęż*, w której zaprojektowano funkcjonalne i estetyczne przestrzenie publiczne. Koncepcja ma na celu podnieść atrakcyjność turystyczną miejscowości oraz podwyższyć jakość życia

jej mieszkańców poprzez poprawienie walorów przestrzeni publicznej. Koncepcja przedstawia potencjał centrum Ułęża możliwy do uzyskania dzięki któremu Ułęż stanie się rozpoznawalną atrakcją turystyczną na mapie regionu.

Zakres koncepcji podzielono na dwie części, w których zaplanowano następujące działania:

- ⇒ **Pałac i park** – działania ukierunkowane na poprawę jakości przestrzeni wokół obiektu zabytkowego, przyczyniające się do ożywienia społeczno-gospodarczego tego terenu, rozwoju działalności gospodarczej, w tym turystycznej oraz stworzenia miejsca rekreacji i wypoczynku dla osób starszych i rodzin z dziećmi m.in. utwardzenie terenu wokół Pałacu, dzięki czemu powstanie taras mogący służyć organizacji imprez plenerowych integrujących mieszkańców, poszerzenie parkingów usytuowanych po zachodniej stronie pałacu, co jest konieczne do rozwoju turystyki, wyznaczenie alejek parkowych oraz poprowadzenie ich do najatrakcyjniejszych miejsc wydobywając walory widokowe, uporządkowanie otoczenia źródła w zachodniej części parku, uregulowanie cieku wodnego prowadzącego do jednego ze stawów, ustawienie ławek i koszy na śmieci, oświetlenie terenu co poprawi bezpieczeństwo i zapobiegnie rozwojowi przestępczości, postawienie altany w miejscu wzniesienia tuż przy projektowanej alejce, odrestaurowanie kapliczki.

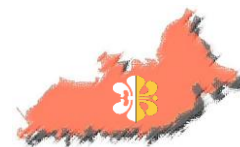
Ryc. 7. Planowane zagospodarowanie przestrzeni parku w Ułężu

Źródło: Koncepcja architektoniczno-urbanistyczna zagospodarowania parku krajobrazowego i centrum gminy Ułęż, RYZALIT

- ⇒ **Centrum Gminy Ułęż** – działania prowadzące do zagospodarowania i poprawy jakości przestrzeni publicznej tj. skweru przy skrzyżowaniu drogi gminnej i powiatowej na osi drogi prowadzącej do pałacu m.in. ukształtowanie obszaru w nawiązaniu do znajdującego się przy pałacu parku z zachowaniem istniejących różnic poziomów: utwardzony plac w wyżej położonej części i strefa wypoczynku w obniżeniu terenu, skomunikowanych schodami oraz

łagodnymi pochylniami dla rowerzystów i osób niepełnosprawnych; powiększenie placu zabaw i rozbudowanie siłowni zewnętrznej, co stworzy dodatkową przestrzeń dla integracji mieszkańców, oświetlenie terenu poprawiające bezpieczeństwo i wyposażenie w kosze na śmieci, budowa skate parku na terenie za domem kultury, utworzenie miejsca na okazjonalne targowisko w miejsce obecnego nieużytku leśnego, budowa nowego chodnika łączącego pałac z centrum gminy.

Ryc. 8. Planowane zagospodarowanie centrum gminy Ułęż

Źródło: *Koncepcja architektoniczno-urbanistyczna zagospodarowania parku krajobrazowego i centrum gminy Ułęż, RYZALIT*

Fot. 7. Wizualizacje planowanej małej architektury w parku: altana nad stawem i ośmiokolumnowa rotunda przed pałacem

Źródło: *Koncepcja architektoniczno-urbanistyczna zagospodarowania parku krajobrazowego i centrum gminy Ułęż, RYZALIT*

3.4.4. Identyfikacja problemów w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Gmina Ułęż boryka się z wieloma problemami w sferze przestrzenno-funkcjonalnej:

- ⇒ brak reprezentacyjnego i funkcjonalnego centrum gminy,
- ⇒ zła jakość przestrzeni publicznych ograniczająca jakość świadczonych w gminie usług społecznych,
- ⇒ brak lokalnego miejsca targowego.

Wskaźniki obrazujące stan przestrzeni w gminie (średnia liczona z wartości wskaźnika dla każdego sołectwa):

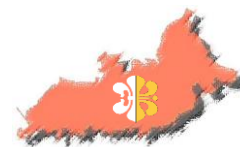
- ⇒ udział liczby budynków wymagających remontu w ogólnej liczbie budynków – 76,75%,
- ⇒ gęstość zaludnienia – 40,45 os./km².

Poniżej przedstawiono wskaźniki, dzięki którym możliwe jest porównanie gminy na tle innych jednostek administracyjnych (średnia wartość dla całej jednostki):

Wskaźnik	Rok	Gmina Ułęż	Powiat Rycki	Województwo Lubelskie	Polska
Udział powierzchni objętej MPZP w powierzchni ogółem (%)	2015	100	95,1	57,6	29,7
Gęstość zaludnienia (os./km ²)		40	93	85	123

3.4.5. Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Potrzebą gminy Ułęż w sferze przestrzenno-funkcjonalnej jest ożywienie i atrakcyjne zagospodarowanie przestrzeni publicznych. W tym celu gmina podjęła działania, w wyniku których powstała *Koncepcja architektoniczno-urbanistyczna zagospodarowania parku krajobrazowego i centrum gminy Ułęż*, w której zaprojektowano funkcjonalne i estetyczne przestrzenie publiczne. Koncepcja ma na celu podnieść atrakcyjność turystyczną miejscowości oraz podwyższyć jakość życia jej mieszkańców poprzez poprawienie walorów przestrzeni publicznej. Koncepcja przedstawia potencjał centrum Ułęża możliwy do uzyskania dzięki któremu Ułęż stanie się rozpoznawalną atrakcją turystyczną na mapie regionu.

3.5. Sfera techniczna

3.5.1. Infrastruktura transportowa

Układ komunikacyjny

Układ komunikacyjny gminy Ułęż tworzy sieć dróg krajowych, powiatowych i gminnych. Zasadniczą rolę w obsłudze komunikacyjnej gminy pełnią drogi krajowe i powiatowe, natomiast lokalny układ komunikacyjny uzupełnia sieć dróg gminnych. Największy ruch pojazdów w gminie odbywa się wzdłuż dróg krajowych oraz dróg powiatowych, które generują główne uciążliwości.

Przez obszar gminy przebiegają 2 drogi krajowe:

- ⇒ **droga krajowa nr 48** Warszawa – Lublin – Hrebenne stanowi oś układu komunikacyjnego gminy Ułęż, jest ona ważnym czynnikiem kształtującym układ osadniczy gminy. Droga przebiega w układzie równoleżnikowym przez miejscowości: Sarny, Korzeniów, Białki Dolne, Białki Górne, Żabianka, Ułęż oraz Sobieszyn. Droga krajowa nr 48 jest także ważnym czynnikiem integrującym komunikację zewnętrzną gminy, stanowiącym tranzytowe połączenie relacji Tomaszów Mazowiecki – Dęblin – Kock.
- ⇒ **droga krajowa nr 17** Warszawa – Hrebenne jest główną arterią komunikacyjną zapewniającą połączenie gminy z miastem wojewódzkim Lublinem, a także z Warszawą, jest droga krajowa nr 17. Jej fragment przebiega w zachodniej części gminy.

Przez obszar gminy nie przebiega żadna droga wojewódzka. Od wschodu gmina sąsiaduje z drogą wojewódzką nr 809 prowadzącą do Lublina.

Duże znaczenie w układzie komunikacyjnym gminy mają drogi powiatowe o łącznej długości na terenie gminy – 40 km. Przez teren gminy przebiega 8 dróg powiatowych o numerach: 1428L, 1429L, 1431L, 1432L, 1433L, 1434L, 1435L, 1436L. Najważniejsze z nich to:

- ⇒ **droga powiatowa nr 1436L** łącząca Dęblin z Ułężem,
- ⇒ **droga powiatowa nr 1435L** łącząca Ułęż z Jeziorzany.

Sieć dróg krajowych i powiatowych uzupełniają drogi gminne o łącznej długości 65 km.

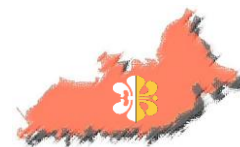
Organizacja układu drogowego w granicach gminy zapewnia sprawny dojazd do wszystkich jej rejonów, a także komunikację zewnętrzną poza granice gminy. Wiele dróg wymaga jednak bieżących remontów, a w dalszej perspektywie modernizacji i przebudowy.

Przez teren gminy Ułęż nie przebiegają linie kolejowe. Linia nr 26 relacji Łuków – Radom omija gminę od zachodu. W gminach ościennych również nie funkcjonują stacje kolejowe, stanowiące istotne punkty węzłowe.

Najbliższym lotniskiem jest oddalony o około 80 km Port Lotniczy Lublin-Świdnik. Z lotniska możliwe są bezpośrednie połączenia ze Sztokholmem, Oslo, Glasgow, Doncaster/Sheffield, Londynem, Eindhoven, Frankfurtem oraz wakacyjne połączenia z Burgas¹⁵. Odległość od największego lotniska w Polsce im. Chopina w Warszawie wynosi ok. 125 km. Na obszarze gminy Ułęż funkcjonowało lotnisko, które obecnie zostało zamienione na tor wyścigów samochodowych. Moto Park Ułęż będący miejscem organizacji imprez motoryzacyjnych: wyścigów samochodowych

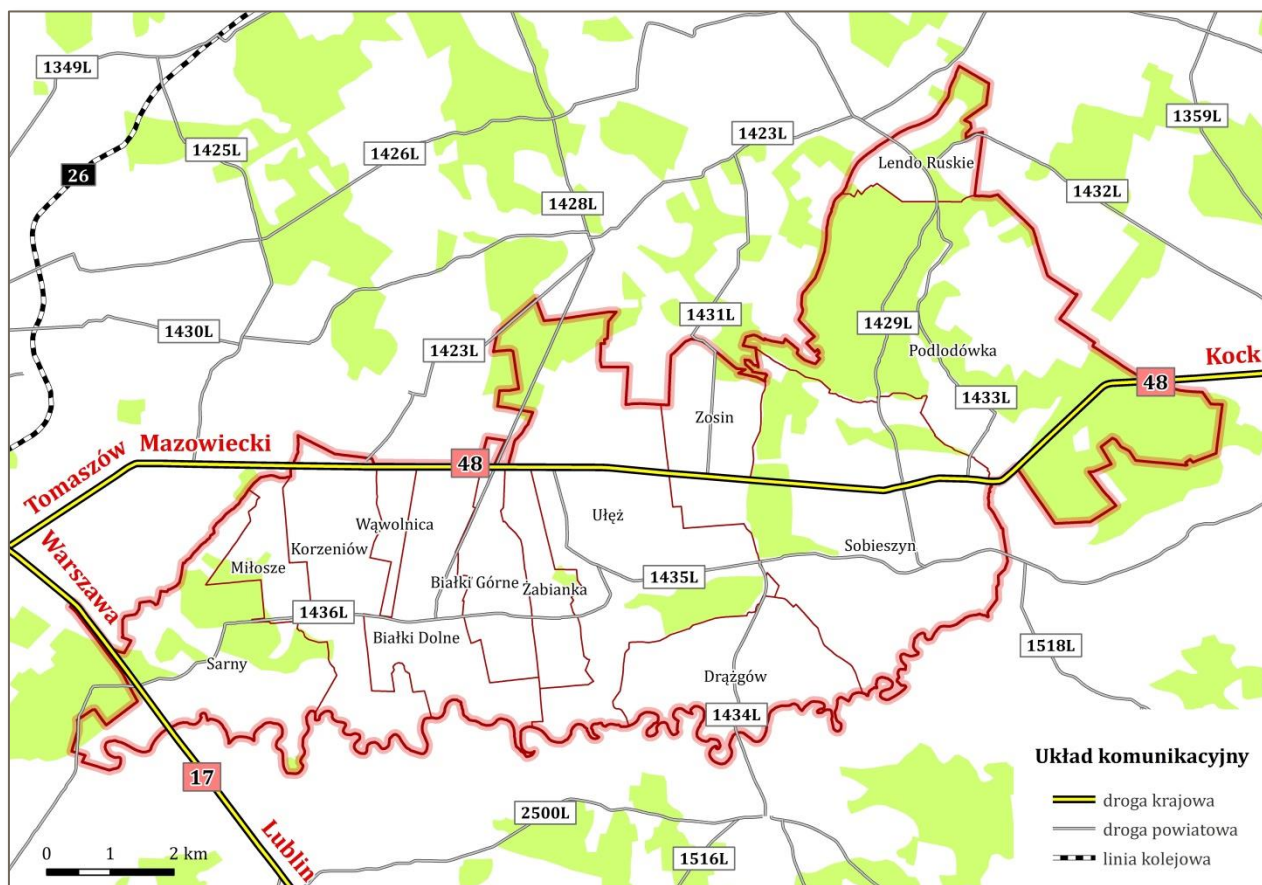
¹⁵ <http://www.airport.lublin.pl/>

i motocyklowych, pokazy ekstremalnej jazdy oraz imprezy masowe. Klienci mogą skorzystać tu z bazy szkoleniowej oraz profesjonalnej kadry instruktorskiej¹⁶.

Ryc. 9. Układ komunikacyjny gminy Ułęż

Źródło: opracowanie własne

Komunikacja zbiorowa

Komunikacja zbiorowa w gminie opiera się na usługach przewozowych Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej (PKS) Puławy oraz firmy przewozowej RAGO Sp. z o.o. realizującej gminne przewozy szkolne, obsługiwane przez 3 linie autobusowe. PKS Puławy obsługuje 4 linie komunikacyjne w ramach powiatowych przewozów pasażerskich oraz realizuje przewozy wojewódzkie obsługiwane przez 7 linii autobusowych, kursujących na terenie gminy Ułęż¹⁷.

Gmina Ułęż posiada dobre połączenia ze wszystkimi gminami powiatu ryckiego. Przewozy pasażerskie na terenie gminy i w powiązaniach zewnętrznych obsługiwane są przez autobusy i mikrobusy. W największych miejscowościach znajduje się kilka przystanków autobusowych. W granicach gminy nie jest zlokalizowany żaden dworzec PKS. Rolę lokalnego węzła przesiadkowego pełni przystanek autobusowy zlokalizowany w centrum miejscowości Ułęż. Opracowana koncepcja projektowa zakłada zastąpienie obecnego przystanku obiektem nawiązującym do stylu klasycystycznego.

¹⁶ <https://www.devil-cars.pl/tor/ulez>

¹⁷ Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Powiatu Ryckiego 2015

Stan techniczny infrastruktury komunikacyjnej

Głównym problemem struktury komunikacyjnej gminy jest brak wydzielonych ciągów pieszych i rowerowych wzdłuż niektórych odcinków dróg, co wpływa na pogorszenie jakości ich użytkowania. Stan dróg jest zróżnicowany, 25 km dróg gminnych wciąż posiada nawierzchnię gruntową. Wiele odcinków wymaga bieżących remontów, a w dalszej perspektywie modernizacji i przebudowy.

W ostatnich latach przeprowadzono szereg inwestycji mających na celu poprawę stanu infrastruktury. Podjęte działania obejmowały wykonanie nawierzchni asfaltowo bitumicznej na odcinku 32 km dróg gminnych, 11 km dróg dojazdowych do pól oraz łąk oraz 7 km dróg powiatowych przyjętych w zarząd na okres remontu¹⁸.

Remonty infrastruktury drogowej obejmowały:

- ⇒ budowę drogi gminnej w Sobieszynie;
- ⇒ modernizację ciągu drogowego Sobieszyn – droga krajowa nr 48 /droga powiatowa;
- ⇒ modernizację ciągu drogowego Żabianka – Ułęż – Drażgów;
- ⇒ modernizację ciągu drogowego Zosin – Drażgów.

Koszt całkowity inwestycji to 6 299 939,87 zł.

3.5.2. Infrastruktura techniczna

Sieć wodociągowa i kanalizacyjna

Prawidłowo zaprojektowana infrastruktura komunalna zapewnia gospodarowanie dostępnymi zasobami wody w sposób racjonalny i oszczędny oraz jest elementem stanowiącym czynnik zachęcający potencjalnych mieszkańców do osiedlania się.

Na obszarze gminy Ułęż funkcjonują dwa sposoby zaopatrzenia w wodę, opierające się na dostawie wody z wodociągów oraz z indywidualnych ujęć wód podziemnych bazujących na studniach lokalnych. Dostęp mieszkańców gminy Ułęż do zbiorowej infrastruktury wodociągowej jest na wysokim poziomie. System sieci wodociągowej wykorzystuje 4 wodociągi zbiorowego zaopatrzenia (Ułęż, Białki, Sobieszyn, Zosin), 1 wodociąg lokalny (Podlodów SM) oraz 1 odcinek sieci wodociągowej, której ujęcie znajduje się w gminie Jeziorzany (Walentynów). Wody podziemne na obszarze gminy występują w utworach ery kenozoicznej (paleogen) oraz w utworach ery mezozoicznej (kreda)¹⁹. Administratorem wodociągów zbiorowego zaopatrzenia oraz odcinka sieci wodociągowej na terenie gminy Ułęż jest Zakład Komunalny w Ułężu²⁰. Długość czynnej sieci rozdzielczej od 2003 do 2014 roku wynosiła 47,8 km, w 2015 roku długość sieci wzrosła do 49,8 km²¹. W 2014 roku sieć zaopatrywała 2 972 mieszkańców gminy Ułęż (91,6% ogółu populacji gminy). Ilość wody dostarczonej gospodarstwom domowym w 2015 roku wyniosła 100,8 dm³, co daje zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca równe 31,2 m³. Wodociągi zapewniają również wymaganą ilość wody przeznaczoną dla celów przeciwpożarowych.

¹⁸<http://www.ryki.powiat.pl/powiat/gminy-powiatu/gmina-ulez.html>

¹⁹ Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny. „Ocena jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi na obszarze gminy Ułęż za rok 2013”

²⁰ Wg „Ocena jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi na obszarze gminy Ułęż za rok 2013”

²¹ BDL GUS

Obecnie na obszarze gminy występuje duża dysproporcja pomiędzy stanem zaawansowania rozwoju grupowych wodociągów wiejskich a rozwojem systemu kanalizacyjnego. Gmina nie posiada zbiorczej sieci kanalizacyjnej, a głównym miejscem odprowadzania ścieków przez mieszkańców są zbiorniki bezodpływowe, które często bywają nieszczelne. Na terenie gminy funkcjonują 2 lokalne systemy kanalizacji sanitarnej o łącznej długości 2,8 km. Przyłącza doprowadzone są do 13 budynków mieszkalnych. W 2014 r. z kanalizacji korzystało w gminie 93 osoby²². 0,1 km sieci znajduje się w zarządzie spółdzielni mieszkaniowej w Podlodowie, gdzie ścieki odprowadzane są z 4 wielorodzinnych budynków mieszkalnych do lokalnej oczyszczalni ścieków. Druga oczyszczalnia znajduje się w zarządzie wspólnoty mieszkaniowej w Sobieszynie przy Zespole Szkół Rolniczych, zbiera ona ścieki z 9 budynków przy pomocy 2,7 km sieci kanalizacyjnej.

Gmina nie posiada infrastruktury służącej odprowadzaniu wód deszczowych z budynków oraz ulic. Wody opadowe odprowadzane są powierzchniowo do gruntu lub pobliskich rowów melioracyjnych.

Budowa sieci kanalizacyjnej ma ogromne znaczenie dla stanu środowiska przyrodniczego oraz stanowi czynnik zwiększający pozycję obszaru gminy wśród terenów atrakcyjnych inwestycyjnie, jednak w miejscowościach wiejskich budowa kanalizacji jest ekonomicznie nieuzasadniona ze względu na generowanie ogromnych kosztów wynikających z doprowadzenia potrzebnej infrastruktury. Z racji tego bardziej racjonalna jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków. Na początku 2010 roku gmina Ułęż rozpoczęła nabór chętnych do wzięcia udziału w projekcie: *Budowa 185 przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Ułęż o wydajności poniżej 5m³ na dobę*. Projekt skierowany był do stałych mieszkańców gminy i stanowił działanie mające na celu poprawę ich warunków bytowych.

W ostatnich latach przeprowadzono szereg inwestycji poprawiających stan infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym:

- ⇒ modernizację stacji wodociągowej w Ułężu;
- ⇒ modernizację stacji wodociągowej w Sobieszynie oraz budowa sieci wodociągowej do terenów mieszkaniowych w Sobieszynie;
- ⇒ budowę sieci wodociągowej w Podlodówce 1,035 km,
- ⇒ budowę oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej w Podlodowie.

Sieć elektroenergetyczna

Obsługa elektroenergetyczna gminy odbywa się za pośrednictwem sieci i urządzeń stanowiących własność PGE Obrót S.A. Oddział Lublin. Sieć posiada koncesję na prowadzenie dystrybucji i obrót energią elektryczną.

Przez obszar gminy nie przebiega żadna linia napowietrzna wysokiego napięcia, natomiast planowana jest budowa linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia (WN) 110 kV.

Sieć elektroenergetyczna napowietrzna oraz stacje transformatorowe zaspokajają zapotrzebowanie gminy w energię elektryczną na poziomie obecnie obowiązującego standardu, jednak koniecznym działaniem jest modernizacja niektórych odcinków sieci i urządzeń elektroenergetycznych.

²² BDL GUS

Sieć gazowa

Gmina posiada opracowany w 1994 roku program gazyfikacji, który przewiduje realizację sieci gazowej średnioprężnej, zasilanej ze stacji redukcyjnej planowanej do realizacji na terenie gminy Nowodwór. Planuje się poprowadzenie głównych ciągów sieci średnioprężnej wzdłuż istniejących przebiegających na kierunkach Grabówce Górne - Ułęż oraz Ułęż - Sobieszyn i Ułęż - Sarny. Główny ciąg gazowej sieci wysokoprężnej o średnicy Dn 100 mm doprowadzający gaz z istniejącej sieci magistralnej Dn 500 do stacji redukcyjnej planowanej w gminie Nowodwór przebiegał będzie tranzytem przez obszar gminy Ułęż w pobliżu północno-zachodniej granicy²³.

System ciepłowniczy

Gospodarka ciepła w gminie Ułęż bazuje na lokalnych kotłowniach i indywidualnych urządzeniach grzewczych opalanych paliwem stałym, których skutkiem stosowania jest zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego. Opracowany dla gminy program gazyfikacji zakłada rozwój systemów gospodarki ciepłej, umożliwiających zastosowanie gazu do celów grzewczych i bytowo-gospodarczych²⁴.

Gospodarka niskoemisyjna

Gmina Ułęż posiada opracowany w 2015 roku *Plan Gospodarki Niskoemisyjnej na lata 2015-2020 (PGN)*, będący strategicznym dokumentem gminy Ułęż w zakresie poprawy efektywności energetycznej gminy oraz zmniejszenia emisji zanieczyszczeń.

Głównym celem *Planu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Ułęż* jest wskazanie możliwości redukcji niskiej emisji do 2020 roku na obszarze gminy. Za rok bazowy przyjęto emisję z 2014 roku, w stosunku do którego wyznaczono następujące cele:

- ⇒ redukcja emisji gazów cieplarnianych do roku 2020 o 12%,
- ⇒ zwiększenie do roku 2020 udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych do 15%,
- ⇒ redukcja do 2020 roku zużycia energii finalnej o 3%.

Teren gminy Ułęż posiada kilka źródeł, stanowiących potencjał dla poprawy efektywności energetycznej. Należą do nich: termomodernizacja oraz zwiększenie udziału OZE w końcowym zużyciu energii, co przełoży się na ograniczenie emisji powierzchniowej.

Zakres działań dotyczy:

- ⇒ termomodernizacji budynków stanowiących własność gminy,
- ⇒ instalacji kolektorów słonecznych dla 200 obiektów budowlanych prywatnych,
- ⇒ instalacji paneli słonecznych (solarów i fotowoltaiki) na dachu 4 budynków będących własnością władz lokalnych,
- ⇒ instalacji paneli fotowoltaicznych na 100 budynkach będących osób fizycznych,
- ⇒ instalacji 100 kotłów na pelet,
- ⇒ wymiany oświetlenia ulicznego,
- ⇒ przeprowadzenia warsztatów dla młodzieży szkolnej z zakresu gospodarki niskoemisyjnej i efektywności energetycznej,
- ⇒ zorganizowania Dnia Gospodarki Niskoemisyjnej w Gminie Ułęż,

²³ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Gminy Ułęż

²⁴ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Gminy Ułęż

- ⇒ uwzględniania przy realizowaniu zamówień publicznych kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem²⁵.

Odnawialne źródła energii

Na terenie gminy nie jest zlokalizowana biogazownia, farma fotowoltaiczna, farma wiatrowa, ani inne obiekty generujące dodatkowe obciążenia dla mieszkańców. Region, na którym znajduje się gmina Ułęż dysponuje natomiast szczególnie korzystnymi uwarunkowaniami do wykorzystywania energii słonecznej. Możliwe jest również wykorzystanie biomasy do produkcji energii ciepłej.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Ułęż przewiduje lokalizację biogazowni w miejscowości Kolonia Sobieszyn z uwzględnieniem uwarunkowań zawartych w *Wojewódzkim Programie Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego*.

Lokalizację urządzeń energetyki wiatrowej planuje się w obrębie terenów przewidzianych do zorganizowanych działań inwestycyjnych w Podlodówce, z uwzględnieniem uwarunkowań rozwoju energetyki wiatrowej zawartych w *Programie Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego*.

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego oraz *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Gminy Ułęż* zakładają, że na obszarze gminy nie będą realizowane przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko.

W północnej części rowu lubelskiego istnieją najbardziej korzystne warunki do wykorzystania energii geotermalnej. W powiecie ryckim gminy Kłoczew, Ryki, Stężyca, Nowodwór i Ułęż stanowią perspektywiczny obszar dla rozwoju elektroenergetyki geotermalnej.

Od 2010 roku gmina zrealizowała 4 inwestycje obejmujące montaż łącznie 10 lamp OZE w ramach projektów: „Remont miejsc rekreacyjno-sportowych na terenie gm. Ułęż”, „Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na plac zabaw w miejscowości Podlodów”, „Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w miejscowości Korzeniów poprzez budowę chodników i parkingów” oraz „Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w miejscowościach na terenie gminy Ułęż” w miejscowościach: Sarny, Podlodów, Korzeniów oraz Drążgów. Wymieniona została również oprawa oświetlenia ulicznego na energooszczędne na obszarze gminy. Projekty zostały współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” PROW na lata 2007-2013.

Mieszkańcy gminy we własnym zakresie realizowali również montaż kolektorów słonecznych.

Gospodarka odpadami

Od 1 lipca 2013 roku na podstawie nowelizacji ustawy z dnia 13 września 1996 roku o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, która ustanowiła nowe zasady gospodarowania odpadami, odpowiedzialność, za odbiór i właściwe zagospodarowanie odpadów została przekazana gminom. Podstawą nowego systemu gospodarki odpadami w gminie jest segregacja. Działanie w zakresie wywozu śmieci polega na odbiorze przesortowanych odpadów od mieszkańców przed posesji.

Według *Planu gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2017* gmina Ułęż została zaliczona do Regionu Puławy. Odpady komunalne przyjmowane są w funkcjonującym na terenie gminy Punkcie Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, zlokalizowanym na obszarze byłej Spółdzielni

²⁵ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Ułęż na lata 2015-2020

Usług Rolniczych w Ułężu, a następnie przekazywane są podmiotom posiadającym stosowne zezwolenia z zakresu gospodarki odpadami.

Telekomunikacja i Internet

Gminę Ułęż charakteryzuje wysoki wskaźnik rozwoju telefonizacji, jednak ze względu na duży odsetek lasów występują miejscowe problemy z zasięgiem niektórych operatorów.

Powszechny dostęp do szerokopasmowego Internetu ma szczególne znaczenie dla rozwoju obszaru oraz jakości życia mieszkańców.

Funkcjonowanie sieci szerokopasmowej polega na łączeniu z Internetem za pomocą szybkiego łącza. Sieć szerokopasmowa składa się z dwóch warstw: szkieletowej i dystrybucyjnej. Warstwę szkieletową tworzą węzły szkieletowe i połączenia między nimi. Warstwa szkieletowa budowana jest w topologii pierścienia lub połączonych pierścieni. W warstwie dystrybucyjnej, zakończenia sieci stanowią punkty dystrybucyjne, na bazie których możliwa jest w dalszej kolejności budowa sieci dostępowych. Warstwa dystrybucyjna budowana jest w topologii drzewa. Sieć jest projektowana w jednolitej technologii optycznej.

Obszar województwa został podzielony na obszary białe, szare i czarne odrębnie dla tradycyjnej infrastruktury szerokopasmowej (obszary tradycyjne) i dla sieci szerokopasmowej nowej generacji (obszary NGA).

Obszary tradycyjne:

- ⇒ biały – obszar, na którym nie ma odpowiedniej infrastruktury szerokopasmowej i co do którego nie ma wiarygodnych planów inwestycyjnych wybudowania takiej infrastruktury w okresie 3 lat,
- ⇒ szary – obszar, na którym jest tylko jedna odpowiednia infrastruktura szerokopasmowa lub co do którego istnieje wiarygodny plan inwestycyjny jednej infrastruktury w najbliższych 3 latach,
- ⇒ czarny – obszar, na którym istnieją dwie lub więcej odpowiednie infrastruktury szerokopasmowe lub ich budowa jest objęta wiarygodnymi planami inwestycyjnymi w okresie najbliższych 3 lat.

Sieci NGA to przewodowe sieci dostępowe, składające się w całości lub częściowo z elementów optycznych, które mogą zapewnić świadczenie usług szerokopasmowych o wyższej przepustowości w porównaniu z usługami świadczonymi przy pomocy przewodów miedzianych. Obszary NGA również możemy podzielić na:

- ⇒ białe – obszar, na którym nie istnieje sieć NGA i nie ma wiarygodnych planów inwestycyjnych wybudowania takiej infrastruktury w okresie 3 lat,
- ⇒ szare – obszar, na którym istnieje jedna sieć NGA albo według wiarygodnych planów inwestycyjnych powstanie w okresie najbliższych 3 lat,
- ⇒ czarne – obszar, na którym według wiarygodnych planów inwestycyjnych obecnie lub w okresie najbliższych 3 lat powstaną co najmniej 2 sieci NGA.

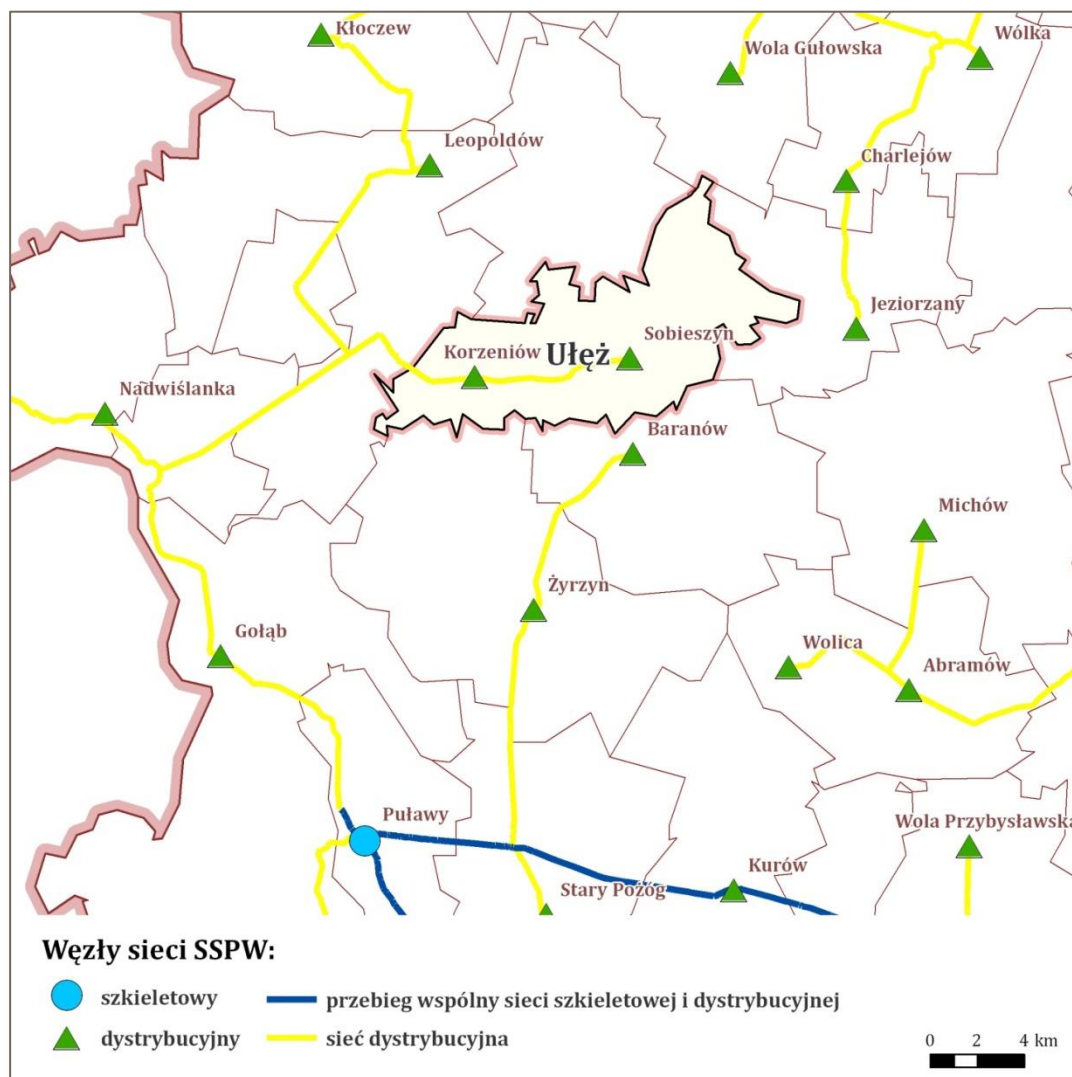
Obszar NGA jest jednocześnie białym, szarym lub czarnym obszarem tradycyjnym.

Na obszarze gminy Ułęż zlokalizowane są 2 węzły dystrybucyjne przy Ochotniczej Straży Pożarnej w Korzeniowie oraz przy Zespole Szkół w Sobieszynie. Przez węzły przebiega sieć dystrybucyjna oraz sieć szkieletowa. Najbliższy węzeł szkieletowy zlokalizowany jest w Puławach.

Ze wszystkich miejscowości w gminie Uęż jedynie miejscowość Podlodów (8%) została zakwalifikowana jako obszar tradycyjny biały, na którym nie ma odpowiedniej infrastruktury szerokopasmowej i co do którego nie ma wiarygodnych planów inwestycyjnych wybudowania takiej infrastruktury w okresie 3 lat. 11 miejscowości (92%) to obszary tradycyjne szare problematyczne, czyli takie, na których jest tylko jedna odpowiednia infrastruktura szerokopasmowa lub co do którego istnieje wiarygodny plan inwestycyjny jednej infrastruktury w najbliższych 3 latach.

Ryc. 10. Sieć szerokopasmowego Internetu

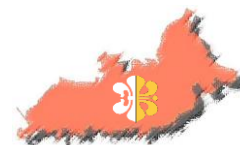

Źródło: opracowanie własne na podstawie Studium Wykonalności projektu Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej – województwo lubelskie

3.5.3. Zabudowa mieszkaniowa

Warunki mieszkaniowe w gminie są jednym z ważniejszych czynników świadczących o jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczym.

Układ komunikacyjny na obszarze gminy Uęż wpływa na kształtowanie charakteru osadnictwa, skupiającego się głównie wzdłuż drogi powiatowej nr 1436L i 1435L, przebiegających przez miejscowości: Sarny, Korzeniów, Białki Dolne, Żabianka, Uęż, oraz Sobieszyn. Rolę głównych miejscowości gminnych pełni zarówno Uęż i Sobieszyn. W miejscowościach dominuje typ zwartej

zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej. Zabudowa wielorodzinna zlokalizowana jest jedynie w miejscowościach Sobieszyn i Podlodów. Widocznym zjawiskiem jest nierównomierne rozmieszczenie osadnictwa, które skupia się w centralnej części gminy w miejscowościach Sobieszyn, Ułęż oraz Korzeniów.

Według danych z Urzędu Gminy Ułęż w 2015 roku łączna liczba budynków mieszkalnych w sołectwach wynosiła 1246 z czego 977 budynków wybudowano przed 1989 rokiem. Największy udział liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przez 1989 rokiem w ogólnej liczbie budynków zidentyfikowano w sołectwie Ułęż. Spośród wszystkich budynków mieszkalnych 927 z nich (74,4%) wymaga remontu. Najwięcej tego typu budynków znajduje się w sołectwie Ułęż (19,4%).

Liczba mieszkań w gminie Ułęż w 2015 roku wynosiła 1288 i na przestrzeni lat 2010-2014 podlegała niewielkim wahaniom: odnotowano niewielki, jednak stały wzrost liczby mieszkań i izb. W ciągu ostatnich 6 lat liczba mieszkań wzrosła o 7, natomiast liczba izb o 44. W 2015 roku w gminie Ułęż na 1000 mieszkańców przypadało 397,9 mieszkań i była to wartość o 5,4% wyższa niż w 2010 roku. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w 2015 r. wynosiła 82,4 m². W porównaniu do 2010 r. powierzchnia mieszkania wzrosła o 0,4 m²²⁶.

Tabela 31. Zasoby mieszkaniowe gminy Ułęż w latach 2010-2014

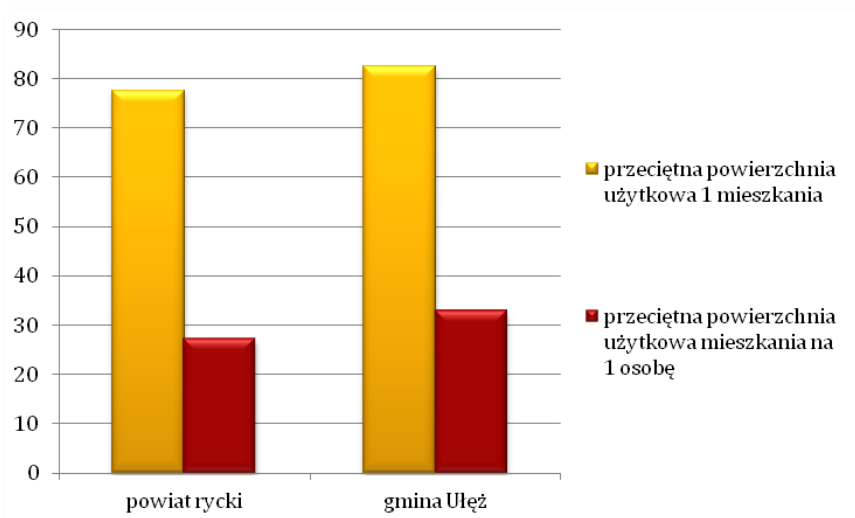
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mieszkania (szt.)	1281	1281	1282	1284	1288	1 288
Izby (szt.)	4833	4833	4841	4855	4877	4 877
Mieszkania na 1000 mieszkańców	377,3	381,3	388,6	390,5	396,9	397,9
Powierzchnia użytkowa mieszkań (m²)	105058	105058	105181	105644	106157	106 157
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m²)	82	82	82	82,3	82,4	82,4

Źródło: BDL, GUS

Gmina w 2013 r. była w posiadaniu 21 mieszkań komunalnych o łącznej powierzchni 934 m². Wartość ta jest większa niż w roku 2009, w którym to gmina dysponowała 11 mieszkaniami komunalnymi o powierzchni 536 m².

²⁶ BDL GUS

Wykres 15. Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych gminy Ułęż w roku 2015 (w m²)

Źródło: BDL, GUS

Dane dotyczące wyposażenia budynków mieszkalnych w urządzenia techniczno-sanitarne świadczą o niekorzystnym stanie części mieszkań. Niektóre lokale nie spełniają podstawowych warunków socjalno-bytowych ze względu na brak podstawowych urządzeń sanitarnych o czym świadczą dane zamieszczone w poniższej tabeli.

Tabela 32. Wyposażenie mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne oraz udział mieszkań wyposażonych w instalacje w latach 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Wodociąg	2086 (86,8%)	2219 (87%)	2254 (87,2%)	2293 (87,4%)	2330 (87,5%)
Łazienka	1512 (60%)	1545 (60,6%)	1580 (61,1%)	1619 (61,7%)	1656 (62,2%)
Centralne ogrzewanie	1445 (57,4%)	1478 (57,9%)	1513 (58,5%)	1552 (59,1%)	1589 (59,7%)
Ustęp splukiwany	1609	1642	1677	1716	1753
Gaz sieciowy	511	532	560	590	620

Źródło: BDL, GUS

Większość budynków mieszkaniowych w gminie Ułęż została wybudowana przed 1989 r. Najwięcej takich budynków w ogólnej liczbie budynków jest w sołectwie Ułęż (85,59%), najmniej w Korzeniowie (58,87%).

Tabela 33. Wiek zabudowy mieszkaniowej w sołectwach gminy Ułęż

Liczba budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r.												
Sobieszyn	Ułęż	Drażgów	Korzeniów	Sarny	Białki Dolne	Zosin	Podłodówka	Białki Górne	Lendo Ruskie	Żabianka	Miłosze	Wąwolnica
200	190	95	73	62	60	60	53	45	45	42	27	25
Udział liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków (%)												
Ułęż	Miłosze	Podłodówka	Żabianka	Sobieszyn	Drażgów	Wąwolnica	Zosin	Sarny	Lendo Ruskie	Białki Górne	Białki Dolne	Korzeniów
85,59	84,38	84,13	84,00	83,68	81,90	80,65	81,08	78,48	76,27	67,16	66,67	58,87

Źródło: Urząd Gminy Ułęż, 2015 r.

3.5.4. Obiekty zabytkowe

Na obszarze gminy Ułęż zlokalizowanych jest 8 zabytków objętych ścisłą ochroną konserwatorską, wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Lubelskiego, zgodnie z Ustawą z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Dominującą formą historycznej zabudowy są zespoły dworsko-parkowe i kościelne:

⇒ *Park dworski Osmolice z XIX w. nr rej.: A/903 z 26.02.1985 r.*

Położony w Osmolicach (sołectwo Białki Dolne) nad samym brzegiem Wieprza. W latach 50-tych XX w. dwór rozebrano, zachowały się natomiast resztki parku podworskiego. Miejscowe legendy mówią o tajemniczych podziemnych korytarzach, które rzekomo kilka wieków temu łączyły ówczesny dwór z Baranowem. W parku znajduje się około 50 sztuk XIX-wiecznych drzew, w tym: lipy, klony, brzozy, wiązy i kasztany i około 160 sztuk młodych nasadzeń licznych form drzew i krzewów. Od strony południowo-zachodniej działka przylega bezpośrednio do rzeki Wieprz²⁷.

Fot. 8. Pozostałości parku podworskiego nad Wieprzem w Osmolicach

Źródło: <http://www.dwory.cal.pl/podstrony/osmolice.php?wojew=lubelskie>

⇒ *Zespół dworsko-parkowy w Podlodowie z I poł. XIX w. nr rej.: 1037 z 13.09.1973 r. oraz A/898 z 31.01.1985 r. i z 8.07.1996 r.*

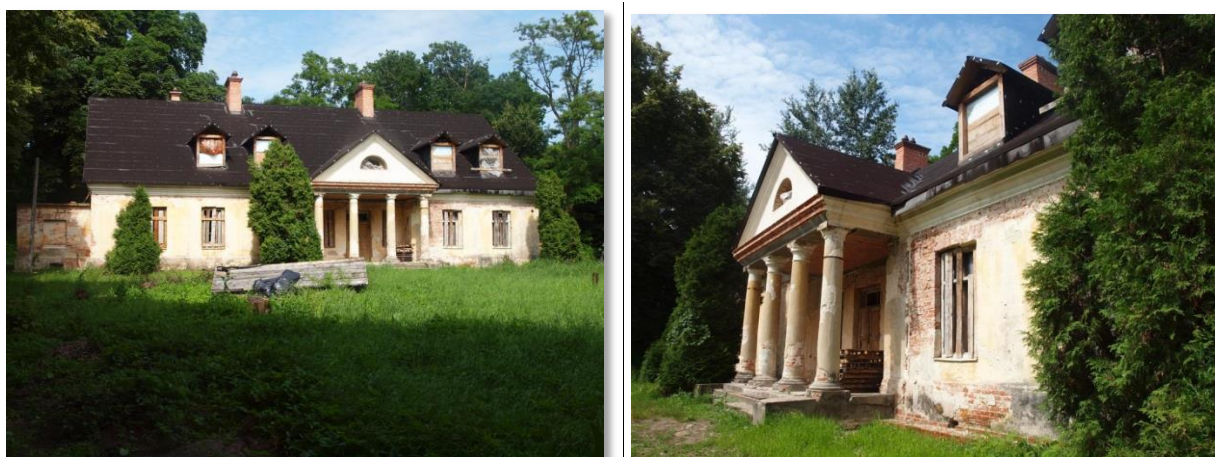
Zespół dworsko-parkowy w Podlodowie położony jest na południowo-zachód od wsi, na terenie lekko opadającym w kierunku stawów rybnych, otaczających osadę od zachodu, południa i wschodu. Stawy te otoczone są dużymi kompleksami leśnymi. Z zabytków architektury zachowała się murowana brama wjazdowa oraz murowany dworek z przylegającą do niego oficyną. Elewacja południowa posiada ganek wsparty na kolumnach w stylu toskańskim, a przed nią znajduje się kolisty podjazd otaczający trawnik ograniczony żywopłotem z ałyczy oraz stara lipa o formie wielopienniej, proponowana na pomnik przyrody. Na południe od dworu rozciąga się w kierunku stawów część krajobrazowa parku Urozmaicony starodrzew (świerki, sosny czarne, wierzby płaczące, klony, jesiony, lipy, graby) podkreśla oś widokową biegnąca od dworu do stawu²⁸.

²⁷ <http://www.dwory.cal.pl/podstrony/osmolice.php?wojew=lubelskie>

²⁸ <http://www.dwory.cal.pl/podstrony/podlodow.php?wojew=lubelskie>

Fot. 9. Dwór w Podlodowie

Źródło: <http://www.dwory.cal.pl/podstrony/podlodow.php?wojew=lubelskie>

⇒ *Zespół dworsko-parkowy w Sarnach z I poł. XIX w., rozbudowany ok. 1880 r. nr rej.: 584/62 z 2.04.1962 r. oraz A/900 z 31.01.1985 r. i z 4.07.1996 r.*

Zespół znajduje się w odległości około 2 km od drogi Warszawa – Lublin. Usytuowany poza zabudowaniami, na północ od wsi, otoczony od wschodu i zachodu stawami hodowlanymi oraz od północy łąkami. Do dworu prowadzi nieutwardzona droga, obsadzona szpalerem topolowym. Obecnie w skład zespołu wchodzi: rządówka (dom mieszkalny) oraz obora. Oba budynki murowane pochodzące z około 1935 roku ukryte są w wysokiej roślinności. Zespół skomponowany w duchu eklektycznym. Wokół znajdują się pozostałości po parku krajobrazowym otoczonego stawami. Centrum kompozycji stanowi usytuowany na lekkim wzniesieniu dwór. Jest to budynek murowany z cegły i otynkowany, posadowiony na planie prostokąta, parterowy z poddaszem przykrytym dachem dwuspadowym. W pewnym oddaleniu wzdłuż granic założenia widać pozostałości kompozycji zieleni tj. obsadzenia drzewami, wśród których dominują topole. Otulinę zespołu tworzą stawy i łąka. Dwór stanowił dawniej centrum kultury ziemiańskiej i mieszczańskiej. Obiekt stanowi własność prywatną²⁹.

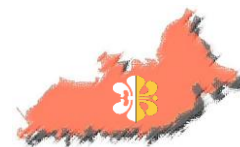
Fot. 10. Dwór w Sarnach

Źródło: <http://www.dwory.cal.pl/podstrony/sarny.php?wojew=lubelskie>

²⁹ <http://www.dwory.cal.pl/podstrony/sarny.php?wojew=lubelskie>

- ⇒ *Zespół pałacowo-parkowy w Ułężu z I poł. XIX w.: pałac, pozostałości muru oporowego i bramy, park krajobrazowy, figura Matki Boskiej; nr rej.: A/794 z 19.03.1962 r. i z 20.11.1979 r.*

Pałac klasycystyczny będący miniaturą Warszawskiego Belwederu, wzniesiony według projektu wybitnego Jakuba Kubickiego. Była to rezydencja wiejska rodziny Bentkowskich. Po wojnie dworek został przejęty przez państwo. W skład zabudowań dworskich wchodzi także murowany z kamienia spichlerz użytkowany przez SKR. Budynek obecnie jest siedzibą Urzędu Gminy. Budowla stanowi architektoniczną wizytówkę gminy, jest odnowiona i posiada nowe pokrycie dachowe. Elewacja południowa obiektu posiada ganek w stylu toskańskim, natomiast przed nią znajduje się kolisty podjazd otaczający trawnik ograniczony żywopłotem. Na południe od dworu rozciąga się park starodrzewia (świerki, sosny czarne, wierzby płaczące, klony, jesiony, lipy, graby) podkreślający oś widokową biegnącą od dworu do stawu. Teren parku składa się z części górnej z drzewostanem którego niektóre gatunki liczą 120-140 lat i części dolnej z wieloma młodszymi nasadzeniami. Aleja lipowo-grabowo-dębowa uformowana jest w kształcie czworoboku³⁰.

Fot. 11. Dwór w Ułężu – obecny Urząd Gminy

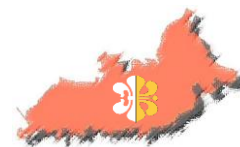

Źródło: <http://www.dwory.cal.pl/podstrony/ulez.php?wojew=lubelskie>

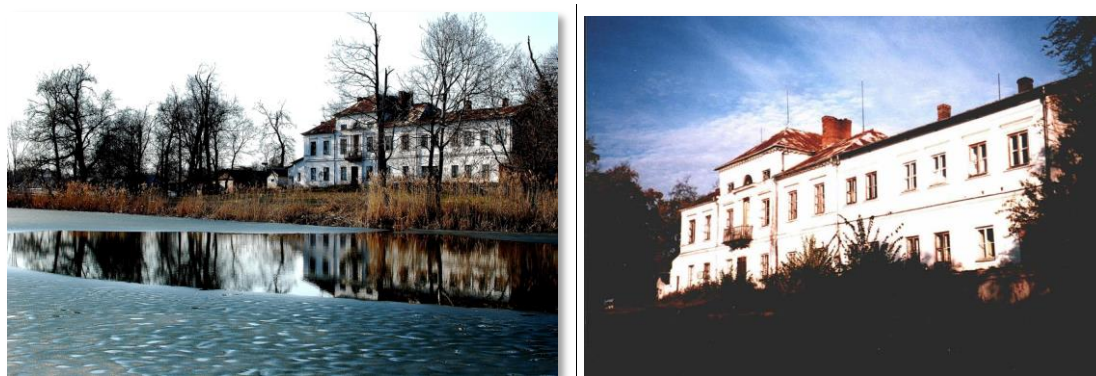
- ⇒ *Zespół parkowo-pałacowy w Sobieszynie z II poł. XVIII w./I poł. XIX w.: pałac, dwie oficyny, zespół budynków folwarcznych, kuźnia, brama wjazdowa z fragmentami dawnego ogrodzenia i park krajobrazowy ze śladami układu geometrycznego; nr rej.: A/797 z 6.12.1978 r.*

Pałac stanowi piętrowy, podpiwniczony budynek. Piwnice sklepione kolebkowo na planie prostokąta. Obiekt wybudowany w stylu klasycystycznym na trasie nadwieprzańskiej skarpy dla rodziny Tarnowskich. Rozbudowany na przełomie XIX i XX w. oraz gruntownie wyremontowany w 1951 roku. Zespół jest przykładem organizacji przestrzeni łączącej elementy architektoniczne z zielenią i wodą, dawniej pełnił funkcję siedziby ziemiańskiej i centrum zarządzania przynależnymi folwarkami o dużych wartościach estetycznych, historycznych i przyrodniczych. W 2011 roku zespół pałacowy został zakupiony przez osoby prywatne.

³⁰<http://www.ryki.powiat.pl/turystyka/ciekawe-miejsca/gmina-ulez-podlodow-zespol-dworsko-parkowy.html>
<http://www.dwory.cal.pl/podstrony/ulez.php?wojew=lubelskie>

Fot. 12. Pałac w Sobieszynie

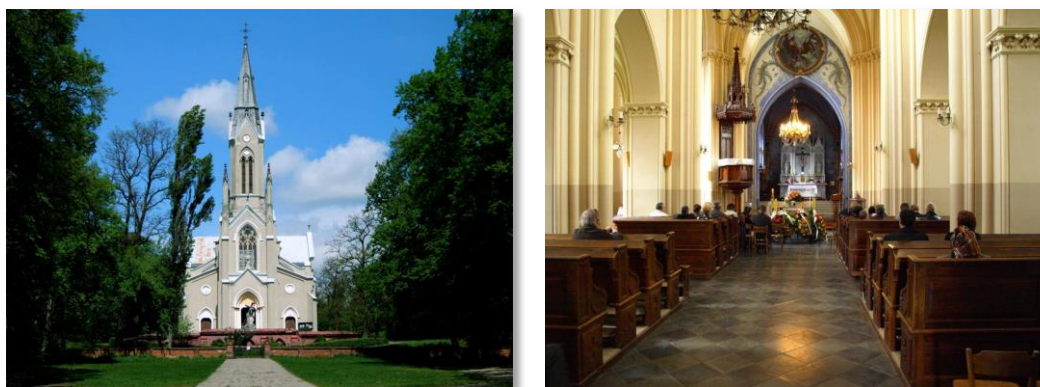

Źródło: <http://sobieszynbrzozowa.pl/izba-regionalna/>
<http://dwory.cal.pl/podstrony/sobieszyn.php>

- ⇒ *Zespół kościelny w Sobieszynie: kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego z II poł. XIX w., plebania z I poł. XX w., drzewostan w granicach działki parafialnej; nr rej.: A/780 z 24.05.1979 r.*

Murowany kościół w stylu neogotyckim wybudowany na wzniesieniu zwanym Górą Modrzewiową. Na zewnątrz kościół otynkowany jest na gładko. Dekorację elewacji stanowią maswerki wypełniające duże okna w wieży oraz liczne zdobienia – pinakle, sterczyny, rozetowe płyciny, profilowane gzymsy, opaski nad oknami. Wnętrze kościoła podzielone jest na nawy grubymi filarami oraz ostrołukowymi arkadami na impostach. Sklepienia w kościele są krzyżowo-żebrowe na gurtach, w dawnej kaplicy gwiaździste. Wyposażenie kościoła dostosowane jest do charakteru architektury. Murowana plebania wybudowana jest na rzucie nieregularnego prostokąta. Bryłę tworzą trzy różnej wielkości prostokątne budynki, połączone ze sobą, ale przykryte oddzielnymi dachami. Neogotycki charakter plebanii jest nikły – tworzą go tylko ostrołukowe płyciny w szczycie oraz dwa uskokowe szczyty z dekoracyjnymi ostrołukami. Występują również elementy eklektyczne i typowe dla architektury kurortowej³¹.

Fot. 13. Kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Sobieszynie

Źródło: <http://www.ulez.eurząd.eu/index.php?pid=9>
<http://mapy.eholiday.pl/galeria-sobieszyn-ulez-ryki.sort-najpopularniejsze.7968.html>

³¹<http://www.lubelskieklimaty.pl/atracje-turystyczne/koscioly-klasztery-kaplice/871-sobieszyn-kosciol-podwyzszenia-krzyza-swietego.html>

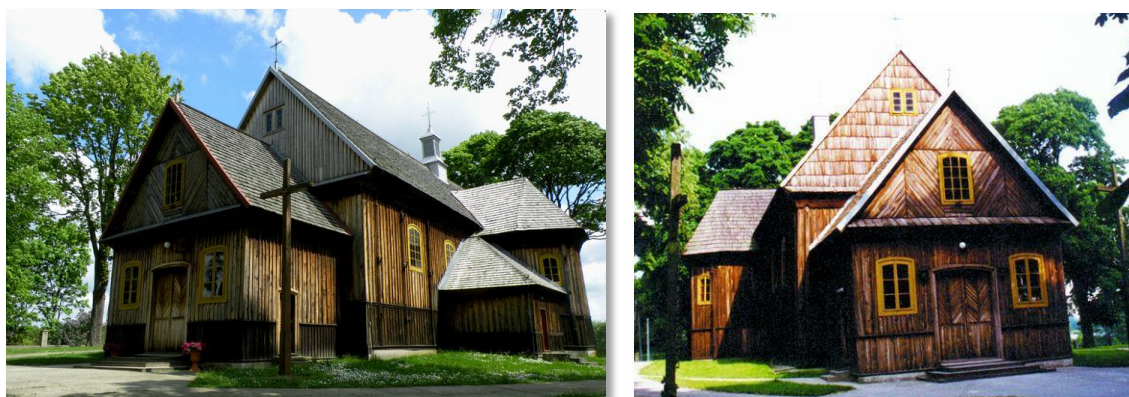

- ⇒ *Zespół kościelny w Żabiance: kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP z II poł. XVIII w., dzwonnica z II poł. XVIII w., teren cmentarza przykościelnego z XVI-XVIII w.; nr rej.: A/901 z 31.01.1985 r.*

Drewniany kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP, będący najstarszym zabytkiem budownictwa drewnianego w powiecie ryckim. Świątynia została ufundowana przez starostę stężyckiego Feliksa Bentkowskiego. Budynek o konstrukcji zrębowej pokryta gontem. Wewnątrz na belce tęczowej barokowy krucyfiks z XVIII w. Ołtarz główny rokokowo-klasycystyczny. W ostatnich latach przeprowadzono remont świątyni zrealizowany z dofinansowaniem w ramach Programu Operacyjnego *Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nabrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013* w celu odtworzenie stanu pierwotnego oraz uporządkowania i zagospodarowania terenu wokół.³² Obok kościoła znajduje się drewniana dzwonnica z XVIII wieku i klasycystyczny nagrobek Jacka Bentkowskiego z 1838 roku.

Fot. 14. Kościół pw. Wniebowzięcia NMP w Żabiance

Źródło: <http://www.ulez.eurząd.eu/index.php?pid=9>
<http://www.radiopodlasie.pl/wiadomosci/zapraszamy-na-radiowe-niedziele-1465.html?pagelid=68&pid=1>

- ⇒ *Zespół Szkół im. Kajetana hr. Kickiego w Sobieszynie z II poł. XIX w.: budynek szkoły, budynek mieszkalny (dawna dyrektorówka) budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, założenie parkowe z aleją dojazdową; nr rej.: A/807 z 12.12.1980 r.*

Szkoła Sobieszyńska powstała w 1896 roku w Brzozowej Górze – folwarku należącym do majątku Sobieszyn jako jedna z pierwszych w Polsce szkół rolniczych jest przykładem założenia reprezentującego wartości kształtowania przestrzeni posługującej się architekturą, rzeźbą i szata roślinna o bogatym składzie form i gatunków rodzimych³³. Jej pełna nazwa brzmiała: Szkoła Rolnicza Niższego Rzędu. Do zespołu prowadzi malownicza, kilometrowa aleja, obsadzona klonem i lipą. Założenie od południa, wschodu i częściowo zachodu graniczy z polami uprawnymi, pozostała część zachodniej granicy przylega do kompleksu lasu mieszanego. Od północy Zespół wydzielony jest drogą gruntową, za którą znajduje się las.³⁴

³² <http://www.ulez.eurząd.eu/index.php?pid=51>

³³ <http://www.dwory.cal.pl/podstrony/sobieszyn-brzozowa.php?wojew=lubelskie>

³⁴ <http://sobieszynbrzozowa.pl/izba-regionalna/>

Fot. 15. Budynek Zespołu Szkół im. Kajetana hr. Kickiego w Sobieszynie

Źródło: <http://wikimapia.org/22286862/pl/Zesp%C3%B3l-Szk%C5%82-im-Kajetana-hr-Kickiego-W-SOBIESZYNI>
<http://lry24.pl/powiat/oswiata/>

Uzupełnieniem dziedzictwa kulturowego gminy Ułęż są inne obiekty i zespoły obiektów, posiadające wartości kulturowe objęte pośrednią ochroną konserwatorską. Popularną formę historyczną stanowią zabytki kultury materialnej: obiekty użyteczności publicznej i zabytki techniki wkomponowane w krajobraz w sposób harmonijny. Poniższa tabela prezentuje wykaz obiektów zabytkowych nie wpisanych do rejestru zabytków, objętych pośrednią opieką konserwatorską ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Tabela 8. Wykaz obiektów objętych pośrednią opieką konserwatorską

Miejscowość	Obiekt
Wykaz kart ewidencyjnych architektury i budownictwa	
Podlódów	Stolarnia w zespole dworsko-parkowym
Podlódów	Zespół folwarczny
Podlódów	Stróżówka w zespole folwarcznym
Podlódów	Obora w zespole folwarcznym
Podlódów	Oficyna II w zespole folwarcznym
Sobieszyn	Kostnica i ogrodzenie w zespole kościelnym (wpisanym do rejestru zabytków)
Sobieszyn	Lamus w zespole szkół rolniczych
Wykaz kart ewidencyjnych cmentarzy	
Drażgów	Dawny cmentarz parafialny – nieczynny
Sobieszyn	Cmentarz parafialny
Żabianka	Cmentarz parafialny
Ułęż	Ułęż Kaplica grobowa Janickich (dz. 277)
Wykaz kart ewidencyjnych zabytków ruchomych: krzyży, figur i kapliczek	
Sarny	Kapliczka przydrożna, pocz. XIX w.

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ułęż

Władze gminy Ułęż prowadzą rejestr obiektów zabytkowych ujętych lub wskazanych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, zaprezentowanych w poniższej tabeli.

Tabela 9. Wykaz obiektów ujętych lub wskazanych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków

Miejscowość	Obiekt	Wiek
Białki	Spichlerz	I poł. XX w.
Drażgów	Układ dawnego miasta Drażgów	XVI w.
Sarny	Czworak	I poł. XX w.

Sarny	Czworak	I poł. XX w.
Sarny	Rządcówka	I poł. XX w.
Sarny	Spichlerz	I poł. XX w.
Sarny	Remiza strażacka	I poł. XX w.
Sobieszyn	Ogrodzenie w ZKK	XIX w.
Sobieszyn	Czworak I w ZPP	XIX w.
Sobieszyn	Czworak II w ZPP	XIX/XX w.
Sobieszyn	Czworak III w ZPP	XX w.
Sobieszyn	Powozownia w ZPP	XIX w.
Sobieszyn	Spichlerz w ZPP	XIX w.
Sobieszyn	Stajnia w ZPP	XIX w.
Sobieszyn	Obora I w ZPP	XIX w.
Sobieszyn	Obora II w ZPP	XIX w.
Sobieszyn	Stodoła I w ZPP	XIX w.
Sobieszyn	Stodoła II w ZPP	XIX/XX w.
Sobieszyn	Mleczarnia w ZPP ob. magazyn	XIX w.
Sobieszyn	Bramy gospodarcze w ZPP	XIX w.
Sobieszyn	Młyn	XIX/XX w.
Ułęż	Spichlerz w ZDP	XIX/XX w.
Ułęż	Stodoła w ZDP	XIX/XX w.
Ułęż	Kaplica grobowa Janickich	I poł. XX w.
Żabianka	Młyn	XX w.
Żabianka	Dom młynarza	XX w.

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ułęż

Stan obiektów nie jest zadowalający, wiele z nich wymaga natychmiastowego gruntownego remontu.

W wojewódzkiej ewidencji zabytków ujęto 169 stanowisk archeologicznych zlokalizowanych na obszarze gminy Ułęż. Jedno z najbardziej interesujących stanowisk archeologicznych znajduje się w Sobieszynie. Odkryty kompleks (osada i cmentarzysko) został założony w początkach II w. p.n.e. i funkcjonował nieprzerwanie aż po trzecią ćwierć II w. n.e. Osada była stosunkowo duża, zajmowała ok 4,5 ha. Na osadzie dość czytelnie rysuje się podział na dwie strefy: „produkcyjną” oraz „mieszkalną”. W pierwszej z nich znaleziono liczne obiekty związane z produkcją żelaza: jamy gospodarcze, mielerze oraz przede wszystkim kilkanaście pieców metalurgicznych ustawionych w dwóch rzędach, a wokół nich duże ilości szlaku żelaznej i żużli. W części „mieszkalnej”, oddzielonej od strefy produkcyjnej kilkunastometrowym pasem na którym obiekty archeologiczne prawie nie wstępują, odkryto liczne jamy odpadowe i zasobowe, dołki postępowe, dwie studnie i sześć dużych obiektów mieszkalnych które należy określić jako półziemianki.

Fot. 16. Znaleźiska archeologiczne w Sobieszynie

Źródło: <http://phavi.umcs.pl/at/attachments/2014/0310/082949-sobieszyn.pdf>

3.5.5. Identyfikacja problemów w sferze technicznej

Gmina Ułęż boryka się z wieloma problemami w sferze technicznej:

- ⇒ brak zbiorczej sieci kanalizacyjnej,
- ⇒ duże natężenie ruchu samochodowego w miejscowościach położonych przy drodze krajowej nr 48,
- ⇒ wysokie koszty wiążące się z doprowadzeniem infrastruktury komunalnej do nowopowstałych rozproszonych domostw,
- ⇒ brak utwardzenia bitumicznego wielu odcinków dróg gminnych,
- ⇒ brak wydzielonych specjalnych ciągów komunikacyjnych dla pieszych i rowerzystów,
- ⇒ zdegradowana tkanka mieszkaniowa,
- ⇒ zły stan obiektów zabytkowych ograniczający rozwój funkcji turystycznej.

Wskaźniki obrazujące stan infrastruktury technicznej w gminie (średnia liczona z wartości wskaźnika dla każdego sołectwa):

- ⇒ udział liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków – 77,91%;
- ⇒ udział obiektów zabytkowych w ogólnej liczbie obiektów zabytkowych w gminie – 7,69%.

Poniżej przedstawiono wskaźniki, dzięki którym możliwe jest porównanie gminy na tle innych jednostek administracyjnych (średnia wartość dla całej jednostki):

Wskaźnik	Rok	Gmina Ułęż	Powiat Rycki	Województwo Lubelskie	Polska
Udział osób korzystających z sieci wodociągowej	2014	90,2	86,5	86,7	91,6
Udział osób korzystających z sieci kanalizacyjnej	2014	2,9	39,8	51,5	68,7
Udział osób korzystających z sieci gazowej	2014	0,9	35,7	40,2	52,2
Mieszkania na 1000 mieszkańców	2015	397,9	350,4	355,9	367,3

3.5.6. Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w sferze technicznej

W gminie Ułęż istnieją potrzeby w zakresie działań rewitalizacyjnych w sferze technicznej: poprawa jakości zabudowy (w tym wspieranie likwidacji eternitu jako pokrycia dachowego), rozwój infrastruktury kanalizacyjnej i przydomowych oczyszczalni ścieków, likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych, inwestycje w oświetlenie, poprawiające bezpieczeństwo, odnowa zabytków.

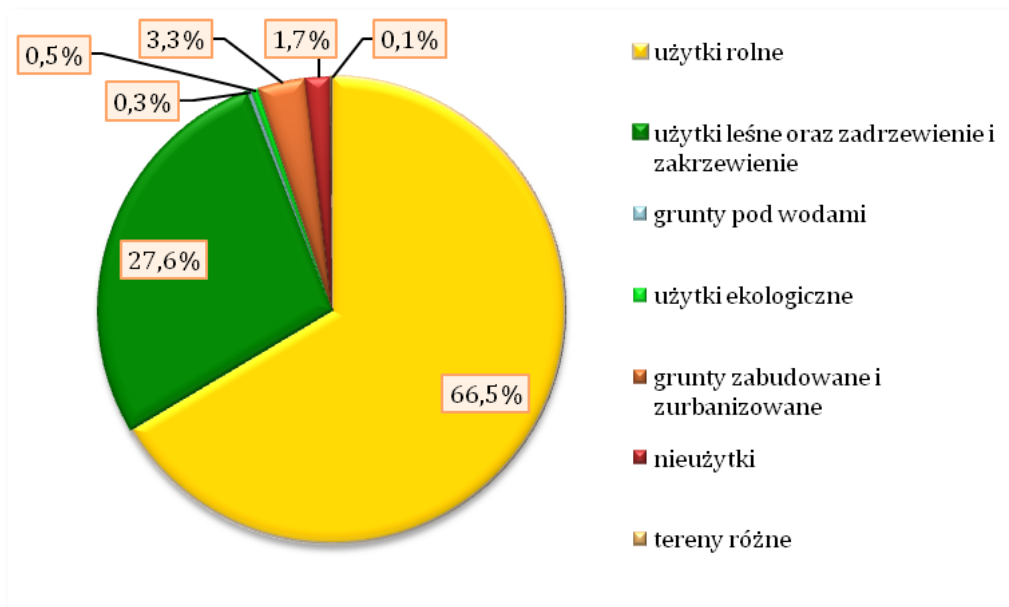

3.6. Sfera środowiskowa

3.6.1. Użytkowanie gruntów

Według danych BDL GUS z 2014 roku użytki rolne stanowią 66,5% całkowitej powierzchni gminy Ułęż. Udział kompleksów leśnych i obszarów zadrzewionych jest stosunkowo wysoki i wynosi 27,6% przy lesistości powiatu wynoszącej 21,4%. Powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych stanowi 3,3% powierzchni gminy.

Wykres 16. Użytkowanie gruntów w gminie Ułęż

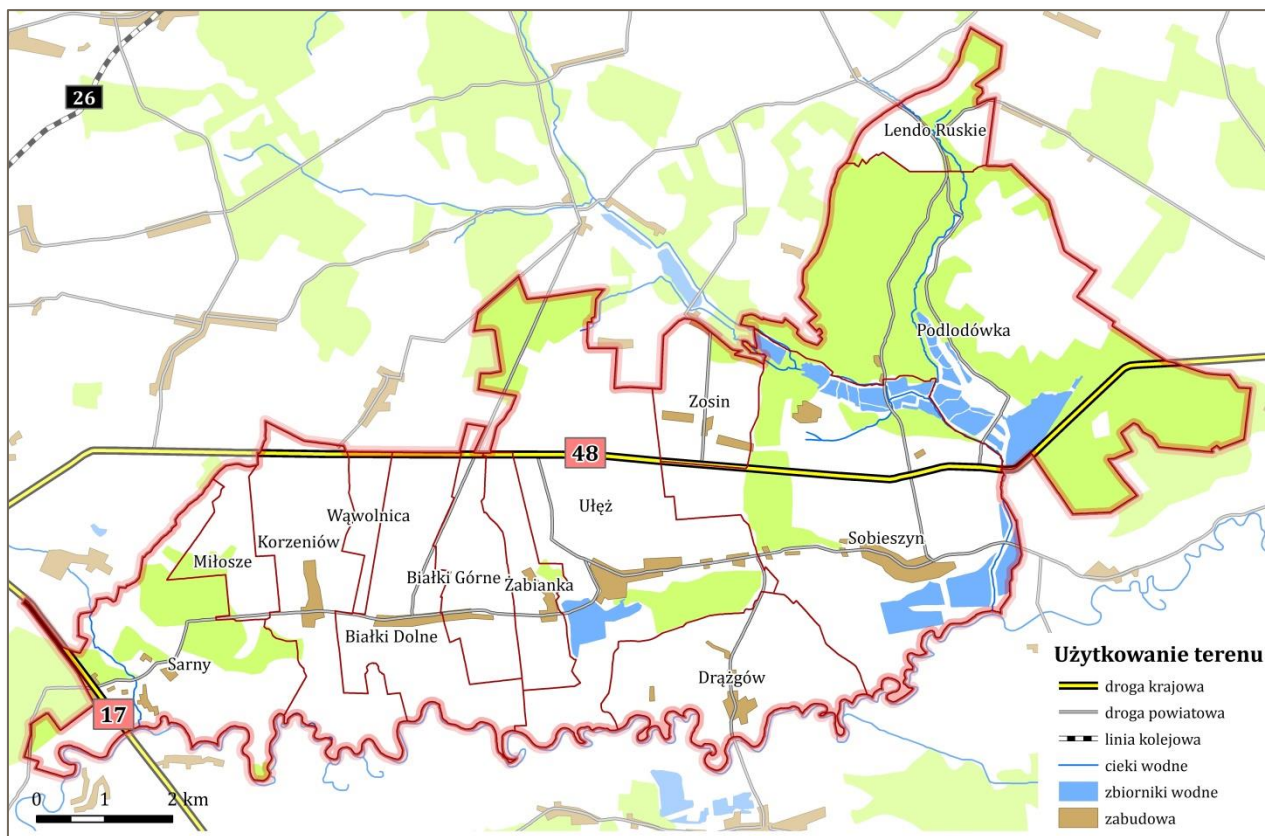

Źródło: BDL GUS, 2014

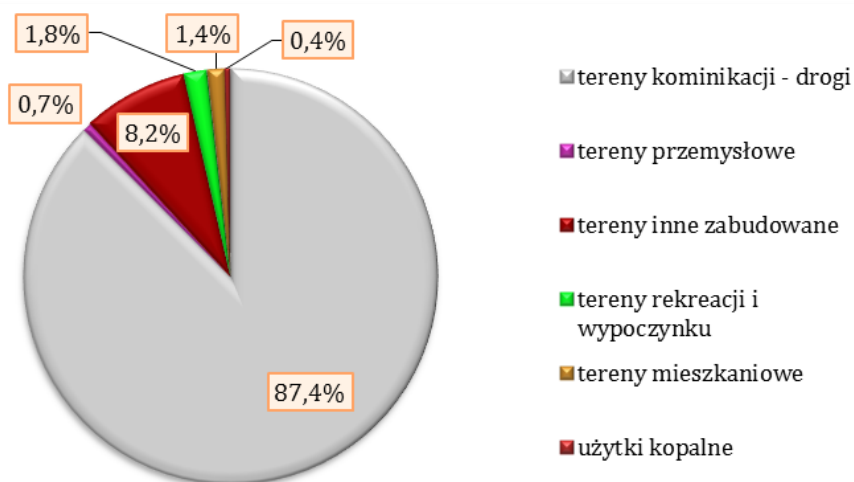
Ryc. 11. Użytkowanie terenu w gminie Ułęż

Źródło: opracowanie własne

Wśród terenów zabudowanych i zurbanizowanych największą powierzchnię zajmują tereny komunikacyjne drogowe (87,5%), tereny mieszkaniowe stanowią jedynie 1,4%.

Wykres 17. Struktura terenów zabudowanych i zurbanizowanych

Źródło: BDL GUS, 2014

3.6.2. Zasoby glebowe i jakość gleb

Pod względem jakości zasobów glebowych gminę Ułęż można zaliczyć do gmin o średnich warunkach agroekologicznych. Skałą macierzystą pokrywy glebowej są lessy i utwory lessowate, na których wytworzyły się gleby brunatne wylugowane i pseudobielicowe. Niewielką powierzchnię gminy pokrywają mady rzeczne oraz czarne ziemie wykształcone w podmokłych zagłębieniach terenu. Dominują gleby średniej i słabej jakości w klasie bonitacyjnej IV-VI. Gleby chronione w klasie bonitacyjnej I-III zajmują jedynie 22,3% całkowitej powierzchni użytków rolnych.

Największą powierzchnię zajmują gleby w kompleksie żytnim dobrym (24,8% areалу gruntów rolnych), żytnim słabym oraz żytnim bardzo słabym. Gleby kompleksu żytniego w gminie są reprezentowane przez pseudobielice oraz w mniejszym stopniu mady i gleby brunatne. Gleby gminy Ułęż są łatwe w uprawie i mało podatne na erozję wodną z wyjątkiem strefy krawędziowej pradoliny.

Zanieczyszczenia gleb należą do jednych z najtrudniejszych do skontrolowania i usunięcia zanieczyszczeń środowiska. Źródło zanieczyszczeń pokrywy glebowej w gminie Ułęż stanowi działalność rolnicza, wpływająca na zakwaszenie gleby oraz skażenie amoniakiem i azotanami ze względu na nadmierne nawożenie oraz brak technologii unieszkodliwiania i utylizacji odchodów z ferm drobiu. Duże zagrożenie stanowi także komunikacja kołowa. Szczególnie narażone są obszary wzdłuż dróg krajowych nr 48 i 17 oraz dróg powiatowych nr 1435L i 1436L. Zasoby pokrywy glebowej są również zagrożone wpływem negatywnych skutków działalności przemysłowej Zakładów Azotowych Puławy zlokalizowanych około 20 km od granicy gminy Ułęż, będących źródłem wielkoprzestrzennego zanieczyszczenia³⁵.

3.6.3. Zasoby wodne

Gminę Ułęż cechuje duża zasobność wód powierzchniowych. Pod względem hydrograficznym obszar gminy położony jest w całości w dorzeczu dolnego Wieprza, będącego prawostronnym dopływem Wisły oraz kluczowym elementem sieci rzecznej całego regionu. Dolina rzeki Wieprz stanowi jednocześnie południową granicę administracyjną gminy. Na terenie gminy Wieprz przyjmuje dwa dopływy: Świnkę i Zalesiankę. Dolina Wieprza odznacza się dużą obfitością zjawisk wodnych m.in. tworzeniem silnych meandrów. Na obszarze gminy występują starorzecza, oczka wodne, torfianki oraz kompleksy stawów hodowlanych w miejscowościach: Żabianka, Ułęż, Sobieszyn, Podlodów i Sarny, zajmujące prawie 7% powierzchni gminy.

³⁵ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ułęż

Fot. 17. Wieprz w gminie Ułęż oraz jeden ze stawów w Sobieszynie

Źródło: http://www.ulez.pl/?page_id=35
<http://sobieszynbrzozowa.pl/izba-regionalna/>

Stan wód powierzchniowych jest bardzo zły ze względu na wprowadzanie m.in. ścieków rolniczych, zanieczyszczeń pochodzących z drobnego przemysłu spożywczego oraz ścieków komunalnych zrzucanych bezpośrednio do wód powierzchniowych i gruntu. Na podstawie pomiaru stanu czystości wody rzeki Wieprz pochodzącej z punktu pomiarowo-kontrolnego w Drażgowie, wody na terenie Gminy Ułęż zakwalifikowano do IV klasy czystości (wody niezadawalającej jakości)³⁶.

Problemem na obszarze gminy Ułęż jest występowanie rozległych terenów zalewowych rzeki Wieprz w południowej części gminy. Ryzyko powodzi występuje w sołectwach: Ułęż, Drażgów, Sobieszyn, Sarny, Białki Dolne i Białki Górne.

Wielkość i jakość wód podziemnych nie jest systematycznie kontrolowana. Na podstawie danych pochodzących ze stacji pomiarowych w Kocku, Puławach i Dęblinie można sądzić, że wody czwartorzędowe są silnie zanieczyszczone. Główną przyczyną tego stanu rzeczy jest wymywanie nawozów sztucznych przez wody opadowe i przecieki z szamb wynikające z braku zbiorczej kanalizacji sanitarnej.

3.6.4. Powietrze atmosferyczne

Województwo lubelskie wyróżnia się na tle pozostałych regionów pod względem jakości powietrza atmosferycznego. Ocenę stanu zanieczyszczenia powietrza w województwie lubelskim dokonuje corocznie Lubelski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska na podstawie wyników pomiarów Państwowego Monitoringu Środowiska³⁷.

Stan powietrza atmosferycznego na obszarze gminy Ułęż nie budzi zastrzeżeń ze względu na brak przekroczenia dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń. Na stan czystości powietrza w gminie wpływają zanieczyszczenia emitowane przez paleniska domowe (100% budynków na obszarze gminy posiada węglowe kotły ciepła), środki transportu poruszające się głównie drogami krajowymi nr 48 i 17 oraz powiatowymi nr 1435L i 1436L, a okresowo również przez opryski środkami ochrony roślin. Warunki aerosanitarne gminy są również kształtowane przez czynniki zewnętrzne –

³⁶<http://www.wios.lublin.pl/wp-content/uploads/srodowisko/raporty-o-stanie-srodowiska/raport-o-stanie-srodowiska-woj-lubelskiego-w-2005-r/04.pdf>

³⁷ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Ułęż na lata 2015-2020

Zakłady Azotowe „Puławy” i nieco dalej położoną Elektrownię „Kozienice”, powodującą największe wartości średniorocznych stężeń SO₂ w północno-zachodniej części województwa lubelskiego, w tym w gminie Ułęż³⁸. Poziom zanieczyszczeń uzależniony jest od kierunku wiatru.

3.6.5. Ochrona przyrody

Gmina Ułęż posiada wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe. Zachowało się tu wiele gatunków roślin i zwierząt, niekiedy rzadko spotykanych w Polsce. Roślinność lasów liczy wiele gatunków mchów, porostów i grzybów. Można spotkać tu kopytniki, paprotniki i zawilce wielokwiatowe. W obrębie stawów występuje bogata roślinność wodna i szuwarowa. Z rzadkich gatunków ptaków występuje tu m.in. perkoz dwuczuby, perkoz zausznic, czapla biała czy zimorodka. Na szczególną uwagę zasługuje obecność ściśle chronionego żółwia błotnego, będącego jedynym gatunkiem żółwia żyjącym w Polsce na wolności. Występuje tu również zaskroniec zwyczajny, nietoperze, bobry, jeże oraz bocian biały. Wśród ssaków na uwagę zasługują nietoperze, jeże i bobry³⁹.

Ułęż jest gminą o dużej powierzchni obszarów prawnie chronionych, ich łączna powierzchnia wynosi 4 860 ha⁴⁰ (58,2% powierzchni całkowitej gminy). Cała ta powierzchnia należy do Obszaru Chronionego Krajobrazu „Pradolina Wieprza”. Na terenie OCK znajdują się użytki ekologiczne zajmujące 36,5 ha. Na obszarze gminy wyznaczony został również Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk NATURA 2000 „Dolny Wieprz” PLH060051 oraz korytarz Krajowej sieci ekologicznej ECONET „Dolina Bugu i Lasy Parczewskie”⁴¹. Na terenie gminy Ułęż występuje ponadto 30 pomników przyrody. Największą powierzchnią obszarów chronionych charakteryzują się sołectwa: Sobieszyn (11,98%), Podlodówka (10,78%) oraz Ułęż (8,99%).

Tabela 34. Obszary chronione w sołectwach gminy Ułęż

Powierzchnia obszarów chronionych (ha)												
Sobieszyn	Podlodówka	Ułęż	Sarny	Drażgów	Białki Dolne	Lendo Ruskie	Korzeniów	Żabianka	Białki Górne	Wąwolnica	Zosin	Miłosze
1000	900	750	590	560	400	240	200	120	100	0	0	0
Udział obszarów chronionych w powierzchni gminy (%)												
Sobieszyn	Podlodówka	Ułęż	Sarny	Drażgów	Białki Dolne	Lendo Ruskie	Korzeniów	Żabianka	Białki Górne	Miłosze	Wąwolnica	Zosin
11,98	10,78	8,99	7,07	6,71	4,79	2,88	2,40	1,44	1,20	0,00	0,00	0,00

Źródło: Urząd Gminy Ułęż, 2015 r.

Poniżej scharakteryzowano formy ochrony przyrody występujące w granicach gminy Ułęż wyznaczone na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody:

- ⇒ **Obszar Chronionego Krajobrazu „Pradolina Wieprza”** – obszar o powierzchni 33 159 ha chroniony ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowy z powodu możliwości zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Bogata roślinność „Pradoliny Wieprza” stała się siedliskiem rzadkich gatunków ptaków m. in. perkozów, derkaczy, remizów, pustulek, łabędzi niemych, błotniaków, a także zwierząt: wydry, żółwia błotnego oraz

³⁸ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ułęż

³⁹ <http://www.ulez.eurząd.eu/index.php?pid=7>

⁴⁰ Dane Urzędu Gminy Ułęż

⁴¹ <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=78D8F55DE0AE34D1F901C2097A18C56C>

bobrów. Obszar Chronionego Krajobrazu „Pradolina Wieprza” zajmuje 58,2% terytorium gminy Ułęż (4 780 ha).

- ⇒ **Użytki ekologiczne** – na terenie gminy Ułęż znajduje się 6 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 36,5 ha. Użytki zostały utworzone na mocy rozporządzenia Wojewody Lubelskiego Nr 4 z dnia 16.01.1996 roku ze względu na cenne przyrodniczo gatunki fauny i flory. Są to najczęściej śródleśne torfowiska czy śródleśne łąki, a także zbiorowiska olsowe z charakterystyczną strukturą kępkową i składem gatunkowym nawiązującym do torfowisk. Wśród fauny występują głównie rzadkie gatunki ptaków np. bocian czarny, gadów z żółciem błotnym oraz skorupiaki.
- ⇒ **Obszar Natura 2000 „Dolny Wieprz” PLH060051** – specjalny obszar ochrony siedlisk (SOO) o powierzchni całkowitej 8182,3 ha. Rozległa, płaska dolina rzeczna z bogatym mikroreliefem (piaszczyste wzniesienie i muliste obniżenia). Koryto rzeki z zachowanym naturalnym, silnie meandrującym charakterem oraz towarzyszącymi mu licznymi starorzeczami i zastoiskami. Do doliny głównej uchodzi kilka małych dolin rzecznych (m.in. Mininy i Świnki). W dolinie Wieprza położonych jest kilka kompleksów stawów. W dnie doliny dominują rozległe, ekstensywnie użytkowane łąki o zmiennym uwilgotnieniu. Lokalnie występują płaty łągów i zakrzaczeń wierzbowych oraz płaty muraw napiaskowych. W południowo-zachodniej części ostoi znajduje się kompleks leśny (bory świeże, olsy) z zespołem wydm i położonym m.in. wybitnie cennym przyrodniczo, zbiornikiem wodnym – Jezioro Piskory, do którego reintrodukowano marsylię czterolistną. Naturalna dolina Wieprza, z licznymi meandrami i starorzeczami to najlepszy przykład półnaturalnego krajobrazu dużej doliny rzecznej w tej części Polski. Obszar jest ważną ostoją siedlisk podmokłych i okresowo zalewanych łąk. Stwierdzono występowanie 8 rodzajów siedlisk przyrodniczych, zajmujących łącznie 37% obszaru. Występuje tu 6 gatunków zwierząt z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Jest to też ważna ostoja ptaków wodno-błotnych. Rozległy, otwarty teren ma bardzo duże walory krajobrazowe⁴².
- ⇒ **Pomniki przyrody:**⁴³
- Dąb szypułkowy o obwodzie pnia 620 cm – tzw. Dąb Sobieskiego w Sobieszynie,
  - Dąb szypułkowy o obwodzie pnia 575 cm w Wólce Sobieszynskiej przy drodze Sobieszyn-Niedźwiedź,
  - Dąb szypułkowy o obwodzie pnia 261 cm - tzw. Dąb Niepodległości w Sobieszynie,
  - Lipa drobnolistna (o obwodzie pnia 302 cm) w zabytkowym zespole parkowym w Sobieszynie,
  - Dąb szypułkowy o obwodzie pnia 240 cm w Sobieszynie Brzozowej,
  - Wiąz Szypułkowy o obwodzie pnia 340 cm w Sobieszynie Brzozowej,
  - Wiąz szypułkowy o obwodzie pnia 310 cm w Sobieszynie Brzozowej,
  - Dąb Szypułkowy o obwodzie pnia 310 cm w Sobieszynie Brzozowej,
  - Dąb szypułkowy o obwodzie pnia 280 cm w Sobieszynie Brzozowej,
  - Dąb szypułkowy o obwodzie pnia 270 cm w Sobieszynie Brzozowej,
  - Sosna zwyczajna o obwodzie pnia 330 cm w Sobieszynie Brzozowej,
  - Dąb szypułkowy o obwodzie pnia 445 cm w Sobieszynie Brzozowej,
  - Lipa drobnolistna o obwodzie pnia 345 cm w Sobieszynie Brzozowej,

⁴² <http://obszary.natura2000.org.pl/index.php?s=obszar&id=286>

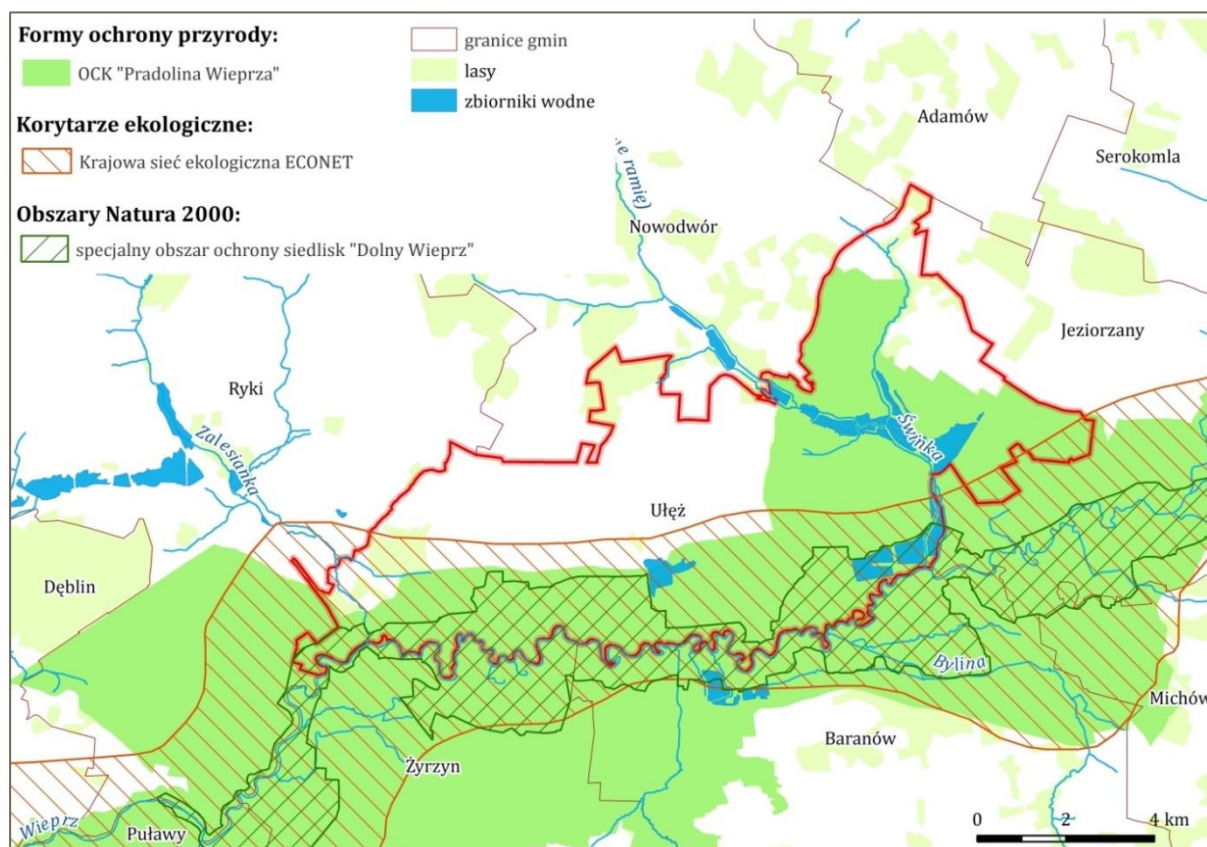
⁴³ http://old.ryki.powiat.pl/portal_p_133/informator_o_powiecie_ryckim_p_133/srodowisko_p_161/pomniki_przyrody_p_162.html

- Modrzew europejski o obwodzie pnia 260 cm w Sobieszynie Brzozowej,
- Dąb szypułkowy o obwodzie pnia 330 cm w Sobieszynie Brzozowej,
- Żywotnik zwyczajny o obwodzie pnia 16 cm w Sobieszynie Brzozowej,
- 13 dębów szypułkowych o obwodzie pnia 136-280 cm w Sobieszynie Brzozowej,
- Żywotnik zachodni o obwodzie pnia 162 cm na terenie parafii rzymsko-katolickiej w Sobieszynie,
- Klon pospolity o obwodzie pnia 435 cm w parku w Ułężu,
- Wiąz szypułkowy o obwodzie pnia 400 cm w parku w Ułężu,
- Lipa drobnolistna o obwodzie pnia 354 cm w parku w Ułężu,
- Wiąz szypułkowy o obwodzie pnia 377 cm w parku w Ułężu,
- Wiąz szypułkowy o obwodzie pnia 471 cm w parku w Ułężu,
- Jesion wyniosły o obwodzie pnia 326 cm w parku w Ułężu,
- Wiąz szypułkowy o obwodzie pnia 470 cm w parku w Ułężu,
- Buk pospolity o obwodzie pnia 230 cm w parku w Ułężu,
- Buk pospolity o obwodzie pnia 435 cm w parku w Ułężu,
- Klon pospolity o obwodzie pnia 344 cm w parku w Ułężu,
- Klon pospolity o obwodzie pnia 320 cm w parku w Ułężu,
- Klon pospolity o obwodzie pnia 290 cm w pozostałościach dawnego parku w Sarnach.

Ryc. 12. Obszary chronione na terenie gminy Ułęż

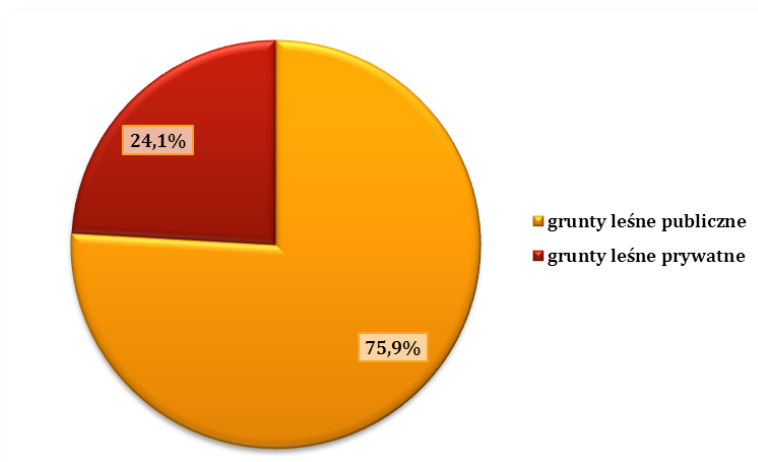

Źródło: opracowanie własne

Lasy i grunty leśne obejmują 23,4% powierzchni gminy Ułęż i zajmują obszar 1991 ha. Przeważają lasy państwowe, zajmujące powierzchnię 1511 ha, pozostała część to lasy stanowiące własność prywatną (480 ha)⁴⁴.

Wykres 3. Struktura własności gruntów leśnych

Źródło: BDL GUS, 2014

3.6.6. Hałas i fale elektromagnetyczne

Głównym źródłem uciążliwości akustycznych na obszarze gminy Ułęż jest hałas komunikacyjny w pasie drogowym drogi krajowej nr 48 relacji Tomaszów Mazowiecki – Kock w miejscowościach: Wąwolnica, Zosin oraz Podlodów, nr 17 relacji Warszawa – Hrebenne w miejscowości Sarny oraz dróg powiatowych nr 1435L i 1436L, przebiegających równoleżnikowo przez obszar całej gminy. Miejscowości Ułęż i Sobieszyn charakteryzują się zwięzłą zabudową zagrodową, jednak stan obciążenia tego typu uciążliwościami nie budzi zastrzeżeń. Na obszarze gminy nie funkcjonują zakłady przemysłowe mające negatywny wpływ na poziom hałasu.

Zagrożenie wynikające z promieniowania elektromagnetycznego na obszarze gminy generują dwie stacje bazowe telefonii komórkowej zlokalizowane w miejscowości Sobieszyn. Są to stacje typu GSM900, których transmisja danych odbywa się w paśmie częstotliwości 880-960 MHz. Strefa zagrożenia promieniowaniem obejmuje niewielki północno-wschodni obszar gminy.

3.6.7. Identyfikacja problemów w sferze środowiskowej

Gmina Ułęż boryka się z wieloma problemami w sferze środowiskowej:

- ⇒ średnie warunki agroekologiczne,
- ⇒ skażenie amoniakiem i azotanami ze względu na nadmierne nawożenie gleby,
- ⇒ bardzo zły stan wód powierzchniowych,
- ⇒ zły wpływ na warunki aerosanitarne czynników zewnętrznych – Zakładów Azotowych „Puławy” i nieco dalej położonej Elektrowni „Kozienice”,
- ⇒ duży odsetek obszarów prawnie chronionych stanowiących ograniczenie dla rozwoju niektórych branż gospodarki i energetyki odnawialnej,

⁴⁴ według danych BDL GUS 2014 r.

- ⇒ duże zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego spowodowane brakiem kanalizacji oraz oparciem systemu ogrzewania budynków na kotłach węglowych, co negatywnie wpływa na emisję CO₂ i jakość powietrza w gminie,
- ⇒ położenie w obszarze zalewowym rzeki Wieprz oraz brak obwałowań przeciwpowodziowych.

Wskaźniki obrazujące stan środowiska przyrodniczego w gminie (średnia liczona z wartości wskaźnika dla każdego sołectwa):

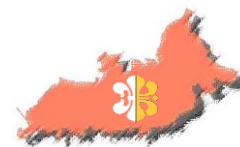
- ⇒ udział liczby budynków z węglowymi kotłami ciepła w ogólnej liczbie budynków – 100%,
- ⇒ udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni gminy – 4,48%.

Poniżej przedstawiono wskaźniki, dzięki którym możliwe jest porównanie gminy na tle innych jednostek administracyjnych (średnia wartość dla całej jednostki):

Wskaźnik	Rok	Gmina Ułęż	Powiat Rycki	Województwo Lubelskie	Polska
Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem (%)	2015	58,2	11,8	22,7	32,5
Lesistość (%)		25,7	21,7	23,2	29,5

3.6.8. Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w sferze środowiskowej

Potrzeby rewitalizacyjne w sferze środowiskowej w gminie Ułęż koncentrują się wokół ograniczenia zanieczyszczenia i poprawy jakości środowiska przyrodniczego, w tym: powietrza, wody i gleb oraz zapewnienia lepszego wykorzystania zasobów przyrodniczych. Działania, mogące przyczynić się do tego to m.in. wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii i wymiany źródeł ciepła na bardziej ekologiczne, rozwój infrastruktury komunalnej (kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków), propagowanie rolnictwa ekologicznego, nie zanieczyszczającego środowiska oraz rozwój infrastruktury przeciwpowodziowej.

4. ZASIĘG PRZESTRZENNY OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI - DELIMITACJA

4.1. Metodologia wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

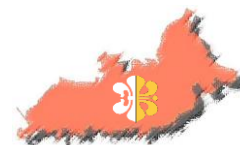
Wyznaczenie obszaru zdegradowanego na terenie gminy Ułęż zostało przeprowadzone przy pomocy dwóch analiz: jakościowej i wielokryterialnej (wskaźnikowej).

Analiza jakościowa obejmowała obszar całej gminy i w niniejszym dokumencie przyjęła formę powyższej szczegółowej diagnozy, zawierającej charakterystykę 5 sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej. Dokumentem źródłowym dla opracowania diagnozy była *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ułęż na lata 2014-2020*. W diagnozie uwzględnione zostały problemy zidentyfikowane w strategii, a następnie zostały one przeanalizowane w skali sołectw. Analiza problemów społecznych została uzupełniona analizą problemów gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych.

Kluczowym etapem podczas prac nad wyznaczeniem obszaru zdegradowanego było przeprowadzenie **analizy wielokryterialnej (wskaźnikowej)**, obejmującej obszar całej gminy w podziale administracyjnym na sołectwa, który pozwolił na prezentację poszczególnych wskaźników w konkretnych sołectwach w gminie i porównanie ich do średniej referencyjnej wartości danego wskaźnika dla całej gminy. Wykorzystano zestaw wskaźników dla wszystkich analizowanych sfer, w szczególności dla sfery społecznej.

Pierwszym krokiem analizy wskaźnikowej było wybranie odpowiednich wskaźników, jak najpełniej obrazujących degradację społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, techniczną i środowiskową gminy Ułęż. Przyjęto zestaw 16 wskaźników, których przestrzenna analiza posłużyła do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji:

- ⇒ sfera społeczna:
  - udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności,
  - udział liczby osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności,
  - udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności,
  - wskaźnik obciążenia demograficznego,
  - udział liczby osób pobierających zasiłki z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem,
  - liczba założonych „niebieskich kart” na 1000 mieszkańców,
  - liczba przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców,
  - udział liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym,
  - udział liczby osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności;
- ⇒ sfera gospodarcza:
  - liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców;
- ⇒ sfera przestrzenno-funkcjonalna:

- udział liczby budynków wymagających remontu w ogólnej liczbie budynków,
- gęstość zaludnienia;
- ⇒ sfera techniczna:
  - udział liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków,
  - udział obiektów zabytkowych w ogólnej liczbie obiektów zabytkowych w gminie;
- ⇒ sfera środowiskowa:
  - udział liczby budynków z węglowymi kotłami ciepła w ogólnej liczbie budynków,
  - udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni gminy.

Po wybraniu wskaźników, zebrane zostały dane liczbowe, dotyczące poszczególnych sołectw. Dane zostały pozyskane z Urzędu Gminy Ułęż i jego jednostek organizacyjnych oraz z jednostek powiatowych m.in. Powiatowy Urząd Pracy w Rykach i Komenda Powiatowa Policji w Rykach. Na ich podstawie wyliczone zostały wskaźniki obrazujące problemy społeczne, gospodarcze, techniczne, przestrzenno-funkcjonalne i środowiskowe, a następnie wynik został porównany do średniej wartości danego wskaźnika dla gminy (średnia liczona z wartości wskaźników w poszczególnych sołectwach).

Analiza wielokryterialna została przedstawiona graficznie przy pomocy narzędzi GIS (*Geographic Information System*), co pozwoliło na zobrazowanie w przestrzeni gminy każdego ze wskaźników, a następnie dzięki nałożeniu różnych warstw, na uwidocznienie wyraźnie gorszej sytuacji społecznej, współwystępującej z problemami gospodarczymi, przestrzenno-funkcjonalnymi, technicznymi i środowiskowymi.

Każdy ze wskaźników został przedstawiony w postaci kartogramu. Jest to metoda prezentacji kartograficznej, w której obszar o najwyższej wartości wskaźnika jest obszarem o najwyższym nasyceniu koloru. W przypadku niniejszej analizy zdecydowano się na odstępianie od tej zasady w przypadku kilku wskaźników (których niższe wartości świadczą o gorszej sytuacji). Generalnie przyjęto zasadę, że większym nasyceniem koloru charakteryzują się obszary o gorszej sytuacji.

Kryteria brzegowe delimitacji obszaru rewitalizacji zostały określone w *Wytocznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, według których powinien on obejmować maksymalnie 20% powierzchni gminy i powinno go zamieszkiwać maksymalnie 30% mieszkańców gminy.

Na tej podstawie wyznaczony został obszar na terenie gminy, na którym można zauważyć wyraźnie gorszą sytuację społeczną niż średnia w gminie oraz na którym współwystępują gorsze wskaźniki problemów gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych – ten obszar został zakwalifikowany jako obszar zdegradowany w gminie Ułęż. Tereny, w których zidentyfikowano najgorszą sytuację społeczną, na którą nawarstwia się największa liczba innych zdiagnozowanych problemów oraz stanowiące potencjał dla gminy zostały uznane za obszar rewitalizacji.

Kluczowym elementem delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji były konsultacje społeczne z mieszkańcami gminy, w szczególności z sołtysami jako przedstawicielami poszczególnych sołectw. Konsultacje miały formę otwartych spotkań oraz badań ankietowych, zarówno w formie papierowej, jak i elektronicznej (ankieta online na stronie internetowej gminy).

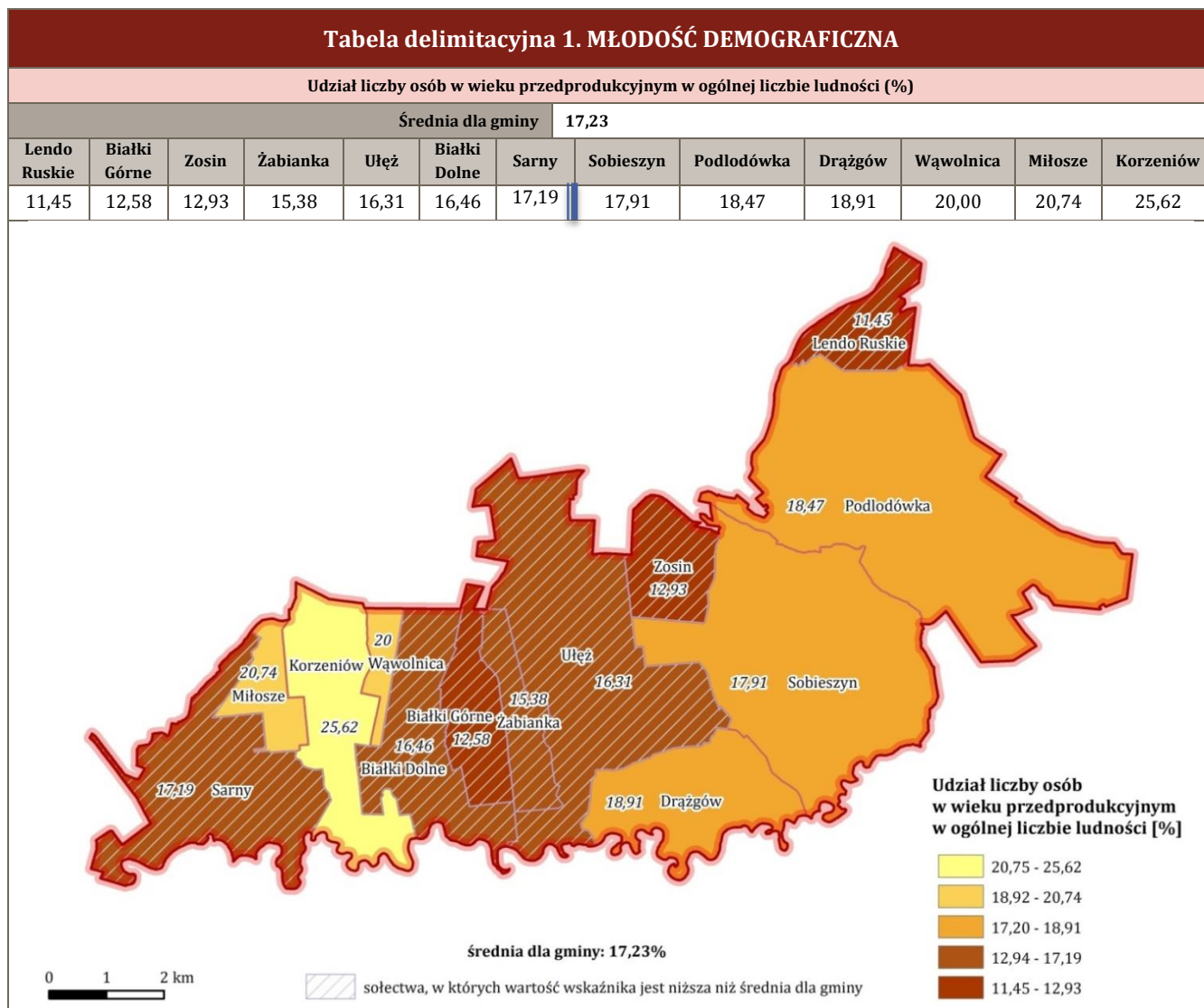

4.2. Analiza wielokryterialna (wskaźnikowa)

Analiza wielokryterialna (wskaźnikowa) była kluczowym narzędziem umożliwiającym delimitację obszarów dysfunkcyjnych/problemowych w gminie Ułęż. Dane prezentują zjawisko w 2015 r.

Sfera społeczna

Źródło: Urząd Gminy Ułęż

Bardzo istotną cechą jest potencjał demograficzny obszaru przejawiający się dużą liczbą dzieci i osób młodych. Osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowią kapitał, w który należy inwestować aby stały się odpowiedzialnymi dorosłymi osobami, poważnie podchodzącymi do życia i dbającymi o środowisko z którego wyrosły. Niezwykle istotne są również działania przeciwdziałające emigracji i przyczyniające się do zatrzymania w gminie młodych ludzi.

Najmniejszy udział osób w wieku przedprodukcyjnym, co jest niekorzystnym wskaźnikiem, znajduje się w sołectwie Lendo Ruskie, natomiast największy w sołectwie Korzeniów.

W przypadku tego wskaźnika skala kolorów została odwrócona: niższe wartości posiadają większe nasycenie, ponieważ świadczą o gorszej sytuacji w danym sołectwie.

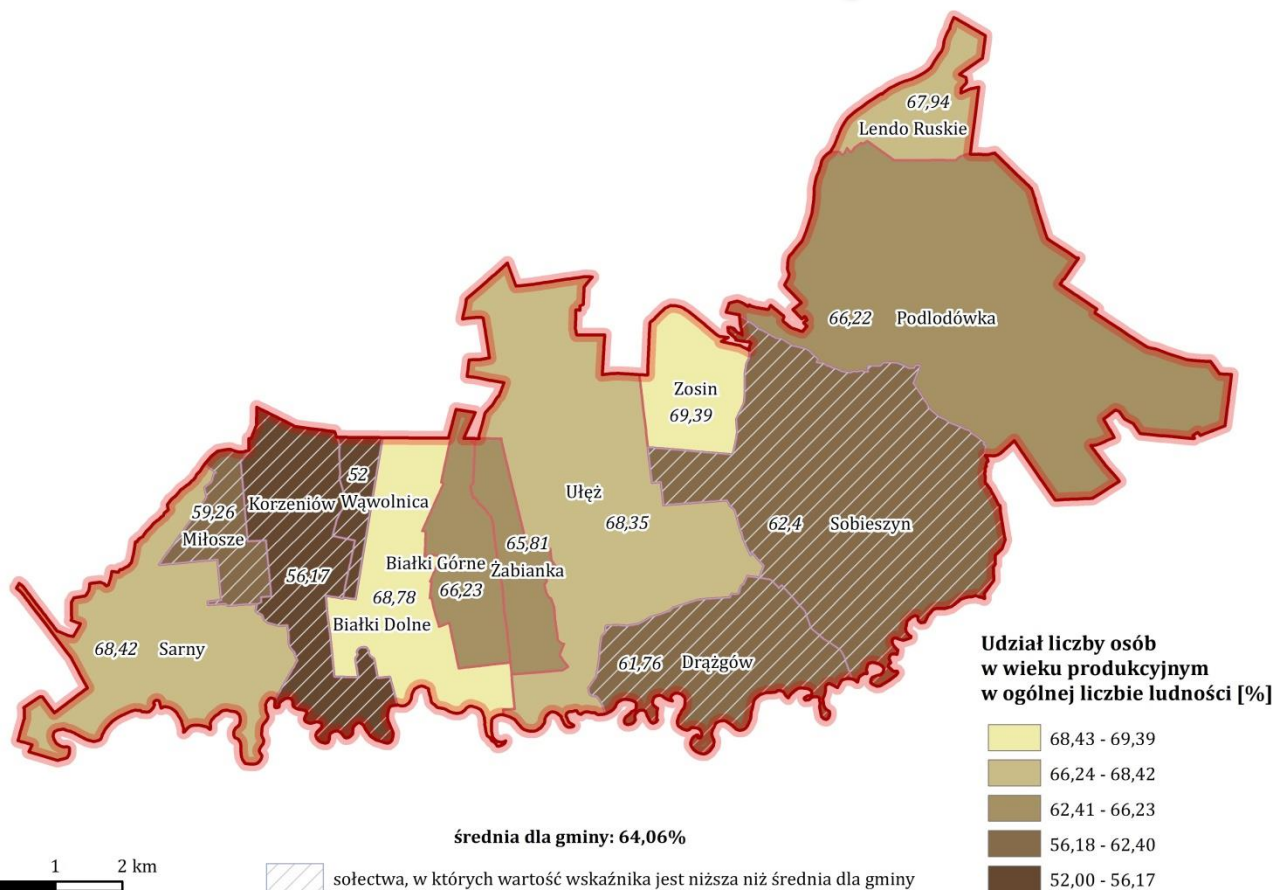

Tabela delimitacyjna 2. WIEK PRODUKCYJNY

Udział liczby osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności (%)

Średnia dla gminy 64,06

Ułęż	Sobieszyn	Zosin	Białki Dolne	Sarny	Lendo Ruskie	Białki Górne	Podlodówka	Żabianka	Drażgów	Miłosze	Korzeniów	Wąwolnica
68,35	62,40	69,39	68,78	68,42	67,94	66,23	66,22	65,81	61,76	59,26	56,17	52,00

Źródło: Urząd Gminy Ułęż

Duże znaczenie dla rozwoju całej gminy ma liczba osób w wieku produkcyjnym (tj. 18 -64 lat dla mężczyzn oraz 18-59 lat dla kobiet), czyli osób zdolnych do pracy i w pełni uczestniczących w życiu społecznym. Osoby w wieku produkcyjnym stanowią filar społeczności gminy i ich niewielki udział w ogólnej liczbie ludności nie jest korzystnym wskaźnikiem.

Najmniejszy udział osób w wieku produkcyjnym, występuje w sołectwie Wąwolnica, natomiast największy w sołectwie Zosin.

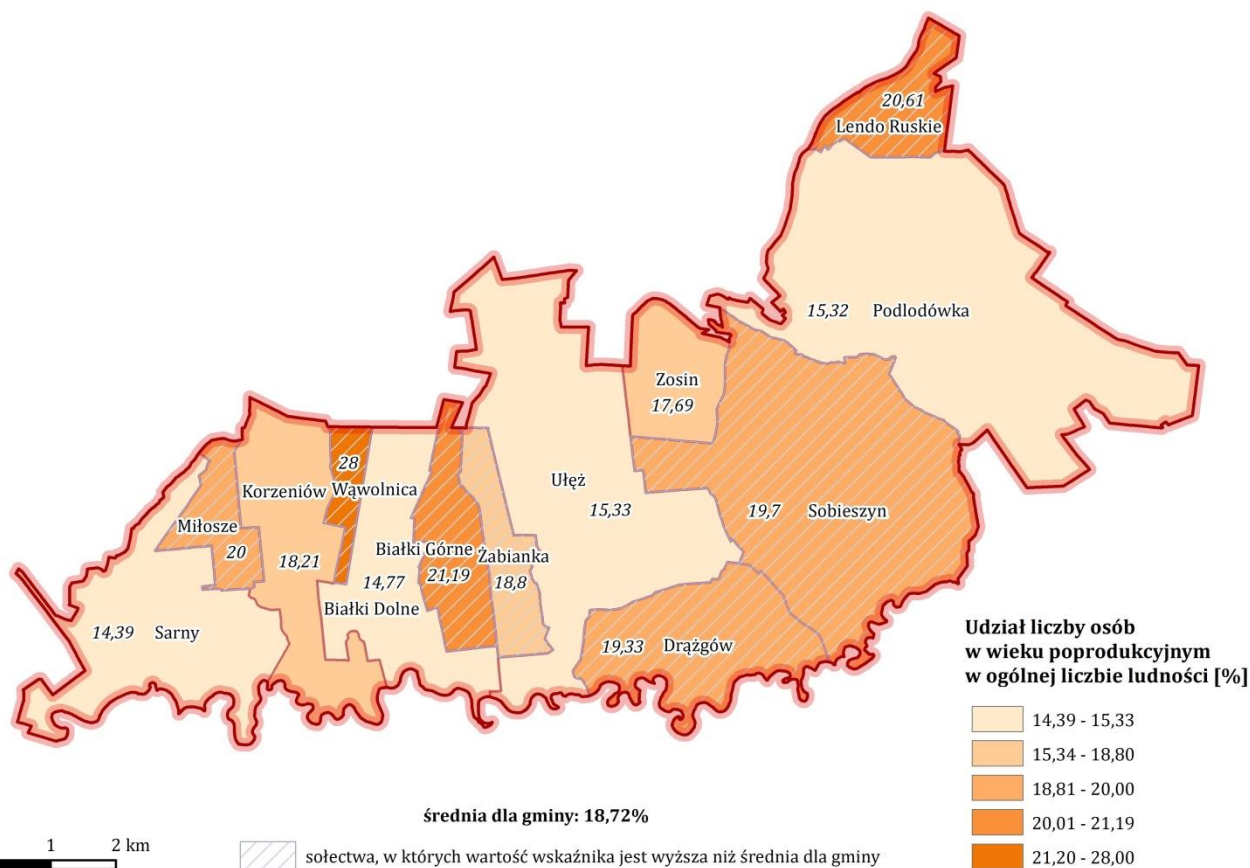
W przypadku tego wskaźnika skala kolorów została odwrócona: niższe wartości posiadają większe nasycenie, ponieważ świadczą o gorszej sytuacji w danym sołectwie.

Tabela delimitacyjna 3. STAROŚĆ DEMOGRAFICZNA

Udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (%)

Średnia dla gminy											18,72	
Wąwolnica	Białki Górne	Lendo Ruskie	Miłosze	Sobieszyn	Drążgów	Żabianka	Korzeniów	Zosin	Ułęż	Podlodówka	Białki Dolne	Sarny
28,00	21,19	20,61	20,00	19,70	19,33	18,80	18,21	17,69	15,33	15,32	14,77	14,39

Źródło: Urząd Gminy Ułęż

Kolejnym wskaźnikiem poddanym analizie jest udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności, którego wysokie wartości świadczą o starości demograficznej ludności zamieszkującej dane sołectwo. Osoby w podeszłym wieku są zazwyczaj mniej zaangażowane w sprawy społeczności, w związku z czym bardzo ważne są działania aktywizujące tą grupę osób, aby jak najdłużej czuli się pełnoprawnymi członkami społeczeństwa, zarówno w skali sołectwa, gminy, jak i regionu.

Największym udziałem liczby osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności charakteryzuje się sołectwo Wąwolnica, natomiast najmniejszym – sołectwo Sarny.

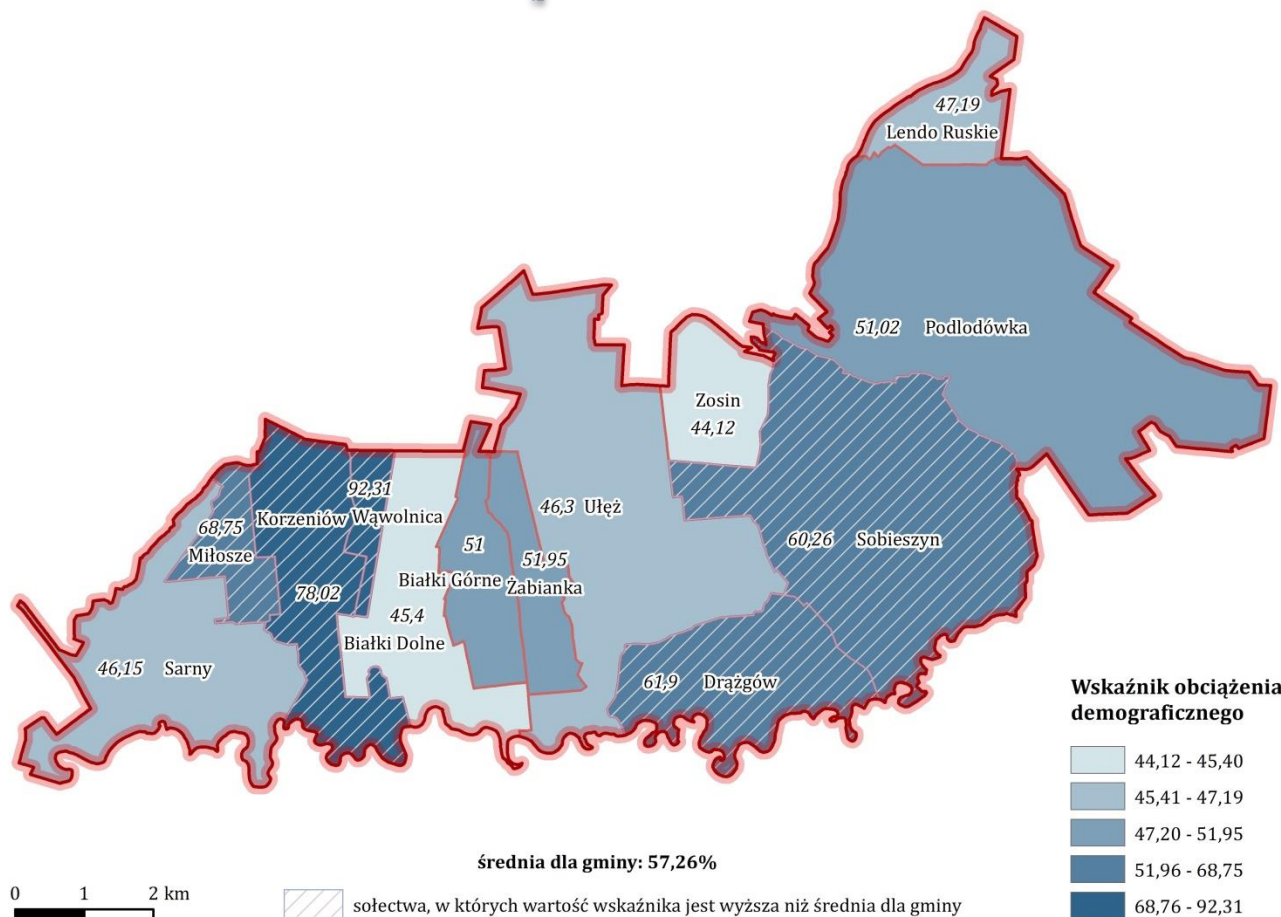

Tabela delimitacyjna 4. OBCIĄŻENIE DEMOGRAFICZNE

Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)

Średnia dla gminy 57,26

Wąwolnica	Korzeniów	Miłosze	Drażgów	Sobieszyn	Żabianka	Podlodówka	Białki Górne	Lendo Ruskie	Ułęż	Sarny	Białki Dolne	Zosin
92,31	78,02	68,75	61,90	60,26	51,95	51,02	51,00	47,19	46,30	46,15	45,40	44,12

Źródło: Urząd Gminy Ułęż

Zbyt wysokie wartości tego wskaźnika obciążenia demograficznego, korzystnie świadczące o zamożności i zdrowotności danego społeczeństwa (długie trwanie życia), są jednak niekorzystne z punktu widzenia finansów publicznych (mała liczba osób płacących podatki przy dużej liczbie osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, ochrony zdrowia itp.). Przy obecnie występującym w całym kraju niskim poziomie urodzeń i długim czasie trwania życia, wskaźnik obciążenia demograficznego będzie coraz wyższy. Wysoki wskaźnik obciążenia jest zdecydowanie niekorzystny z gospodarczego punktu widzenia – wymaga podjęcia, z odpowiednim wyprzedzeniem działań w zakresie ochrony zdrowia oraz edukacji.

Największą wartością wskaźnika obciążenia demograficznego charakteryzuje się sołectwo Wąwolnica, natomiast najmniejszą – sołectwo Zosin.

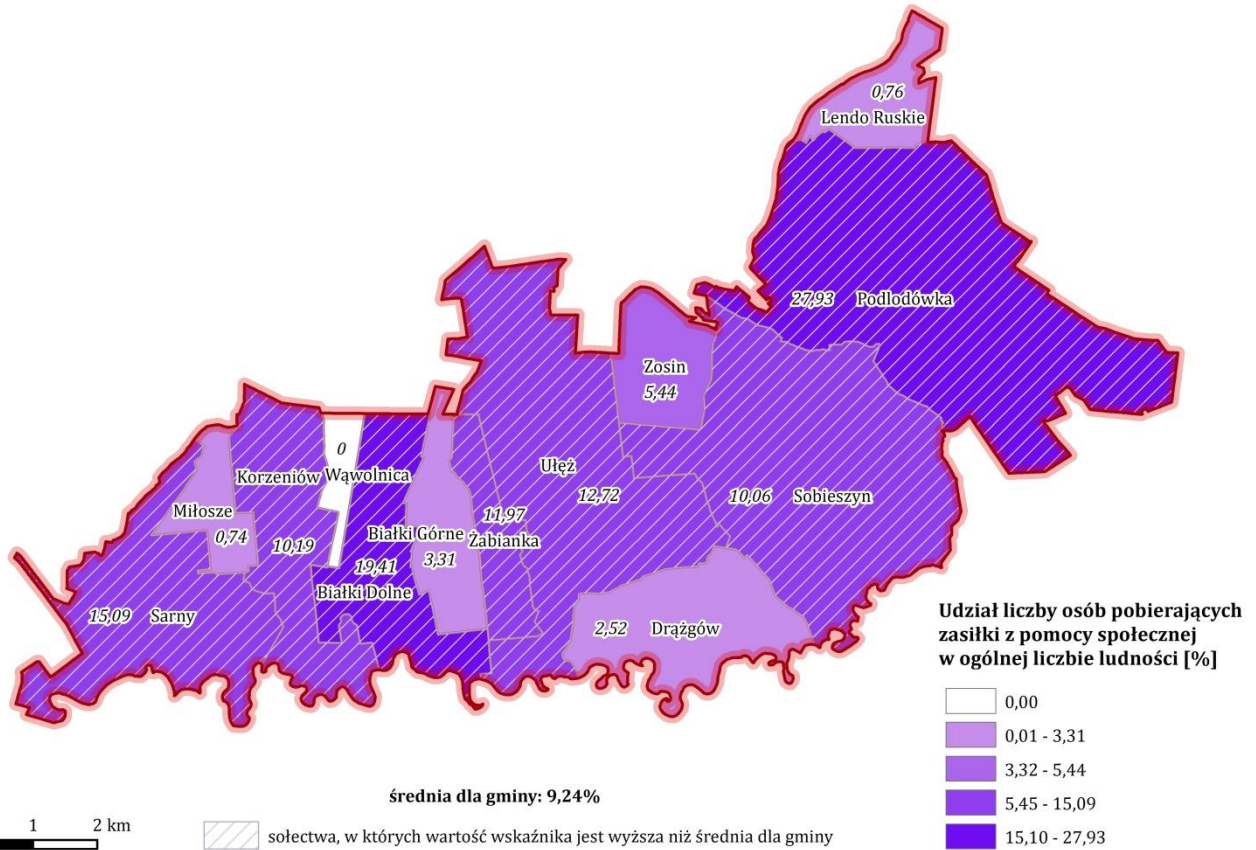

Tabela delimitacyjna 5. POMOC SPOŁECZNA

Udział liczby osób pobierających zasiłki z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem (%)

Średnia dla gminy 9,24

Podlodówka	Białki Dolne	Sarny	Ułęż	Żabianka	Korzeniów	Sobieszyn	Zosin	Białki Górne	Drażgów	Lendo Ruskie	Miłosze	Wąwolnica
27,93	19,41	15,09	12,72	11,97	10,19	10,06	5,44	3,31	2,52	0,76	0,74	0,00

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ułężu

Uzależnienie od pomocy społecznej jest niewątpliwie jedną z cech występujących na obszarze kryzysowym. Z zasiłków pomocy społecznej korzystają osoby w najtrudniejszej sytuacji życiowej: dotknięte ubóstwem, bezrobociem, ciężką chorobą, niepełnosprawnością. Są to osoby, które bez pomocy z zewnątrz nie potrafią przezwyciężyć kryzysu. Właśnie takim osobom dedykowana jest rewitalizacja, będąca procesem skoncentrowanym na działaniach mających na celu poprawę jakości życia osób w najtrudniejszej sytuacji.

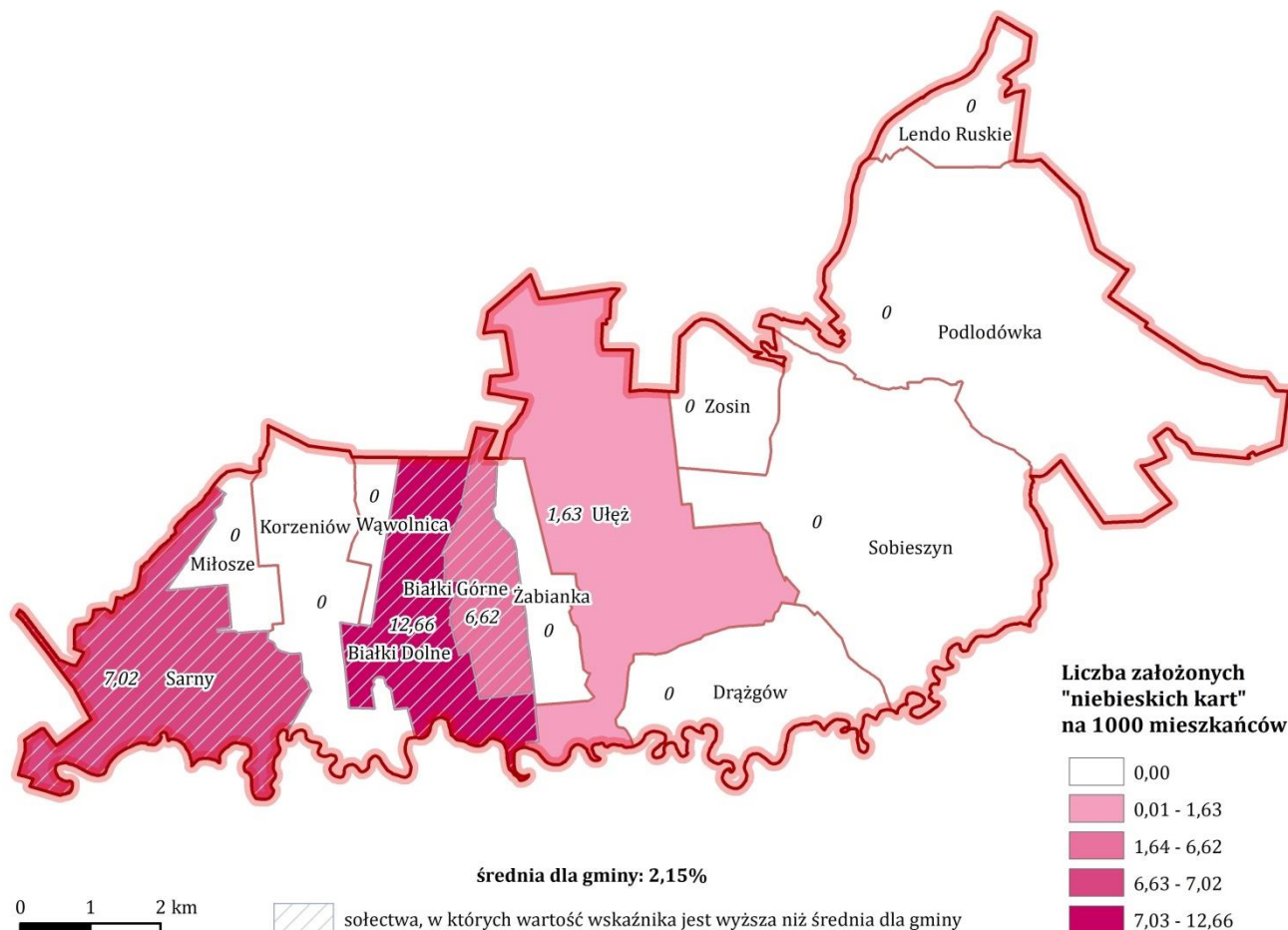
Największy udział liczby osób pobierających zasiłki z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem występuje w sołectwach: Podlodówka, Białko Dolne, Sarny i Ułęż, najmniejszy natomiast w sołectwach: Lendo Ruskie i Miłosze. Na podstawie zebranych danych nikt z sołectwa Wąwolnica nie pobrał zasiłku z pomocy społecznej.

Tabela delimitacyjna 6. PRZEMOC W RODZINIE

Liczba założonych „niebieskich kart” na 1000 mieszkańców												
Średnia dla gminy												2,15
Białki Dolne	Sarny	Białki Górne	Ułęż	Korzeniów	Lendo Ruskie	Miłosze	Podlodówka	Drażgów	Sobieszyn	Wąwolnica	Zosin	Żabianka
12,66	7,02	6,62	1,63	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Rykach

Występowanie patologii społecznych, w tym przemocy w rodzinie to również jedna z najważniejszych cech obszaru będącego w sytuacji kryzysowej. Osoby dopuszczające się przemocy na swoich najbliższych to osoby nie radzące sobie z sytuacją w której się znajdują: z biedą, bezrobociem, alkoholizmem. Zadaniem władz gminy jest pomoc takim osobom poprzez wsparcie przejawiające się różnymi działaniami. Najprostszym sposobem jest wsparcie finansowe, jednak ono często nie wystarcza, dlatego konieczne jest opracowanie wieloletniego planu wyprowadzenia tych osób z sytuacji kryzysowej. Mogą to być działania mające na celu rozwój przedsiębiorczości, ponieważ znalezienie stałej pracy poprawi sytuację rodziny w dłuższym okresie niż doraźne zasiłki. Istotne jest również stworzenie odpowiedniej przestrzeni sprzyjającej integracji oraz zorganizowanie zajęć rozwijających pasje i zainteresowania.

Największa liczba „niebieskich kart” w przeliczeniu na 1000 mieszkańców występuje w sołectwie Białki Górne, w sołectwach Korzeniów, Lendo Ruskie, Miłosze, Podlodówka, Drażgów, Sobieszyn, Wąwolnica, Zosin, Żabianka „niebieskie karty” nie były zakładane.

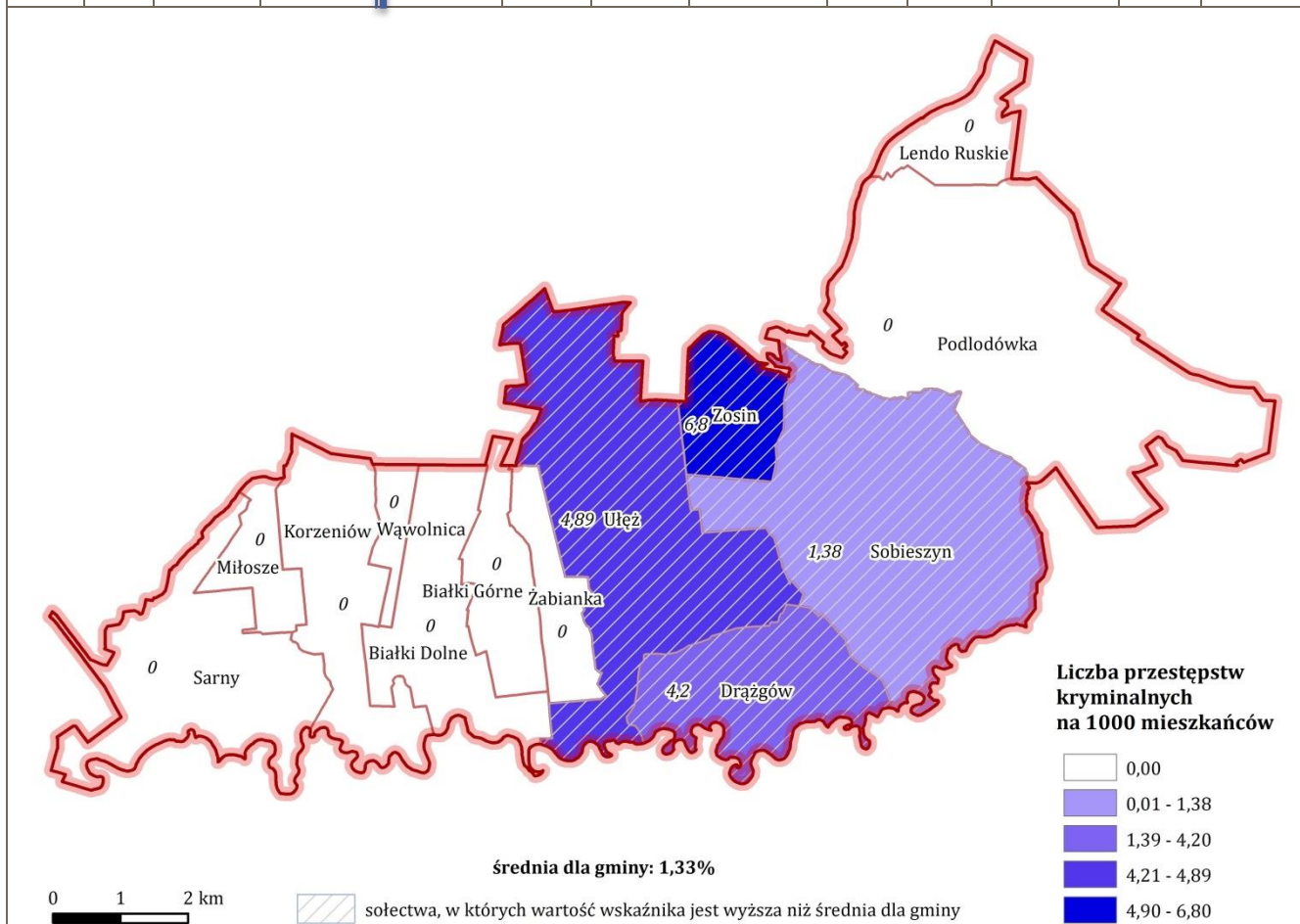

Tabela delimitacyjna 7. PRZESTĘPCZOŚĆ

Liczba przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców

Średnia dla gminy 1,33

Zosin	Ułęż	Drażgów	Sobieszyn	Korzeniów	Lendo Ruskie	Miłosze	Podlodówka	Sarny	Białki Górne	Wąwolnica	Białki Dolne	Żabianka
6,80	4,89	4,20	1,38	0	0	0	0	0	0	0	0	0

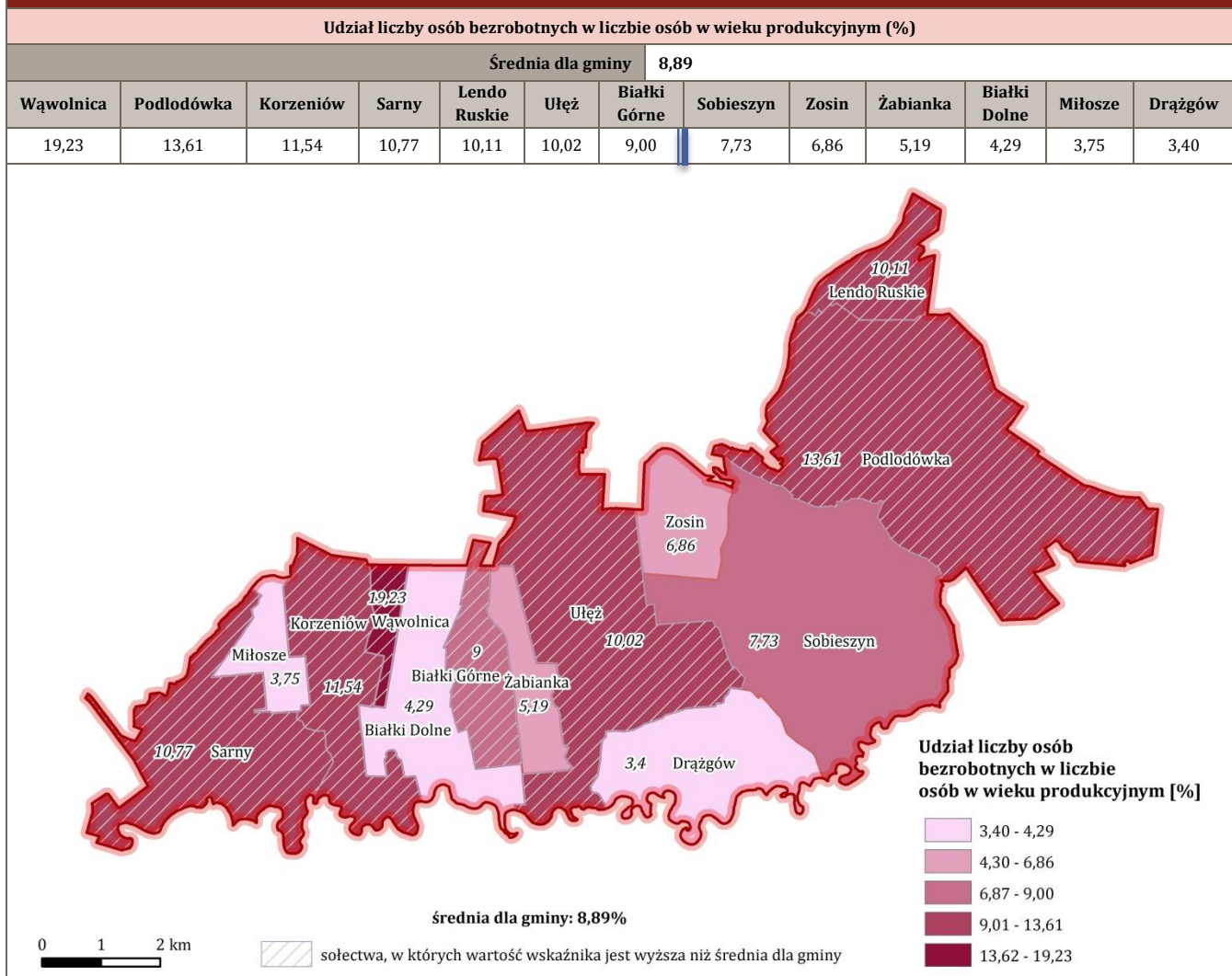
Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Rykach

Liczba popełnionych przestępstw kryminalnych świadczy o miejscach szczególnie niebezpiecznych, w których nikt nie chce przebywać przez co stają się miejscami kumulacji patologii społecznych i stają się jeszcze bardziej niebezpieczne. Podjęcie działań mających na celu poprawę jakości przestrzeni w takich miejscach i ich odpowiedniego zagospodarowania przyczyni się do ich ożywienia społecznego i ekonomicznego.

Największa liczba przestępstw kryminalnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców występuje w sołectwach Zosin i Ułęż, natomiast w sołectwach: Korzeniów, Lendo Ruskie, Miłosze, Podlodówka, Sarny, Białki Górne, Wąwolnica, Białki Dolne i Żabianka przestępstw kryminalnych nie odnotowano.

Tabela delimitacyjna 8. WSKAŹNIK BEZROBOCIA

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Rykach

Bezrobocie jest problemem, który dotyka każdą gminę w Polsce, stąd gmina Ułęż nie jest wyjątkiem. Zawsze znajdują się osoby, które z przyczyn od siebie niezależnych lub z własnej winy nie mogą podjąć zatrudnienia. Jest to przyczyna problemów społecznych takich jak: ubóstwo, patologie, przestępczość, marazm. W celu zminimalizowania problemu bezrobocia należy podjąć wszelkie działania zmierzające do poprawy warunków do rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji bezrobotnych mieszkańców.

Wskaźnik bezrobocia tj. udział liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym mierzy poziom bezrobocia wśród osób, które potencjalnie mogłyby pracować. Największy wskaźnik bezrobocia charakteryzuje sołectwo Wąwolnica, natomiast najmniejszy jest w sołectwie Drażgów.

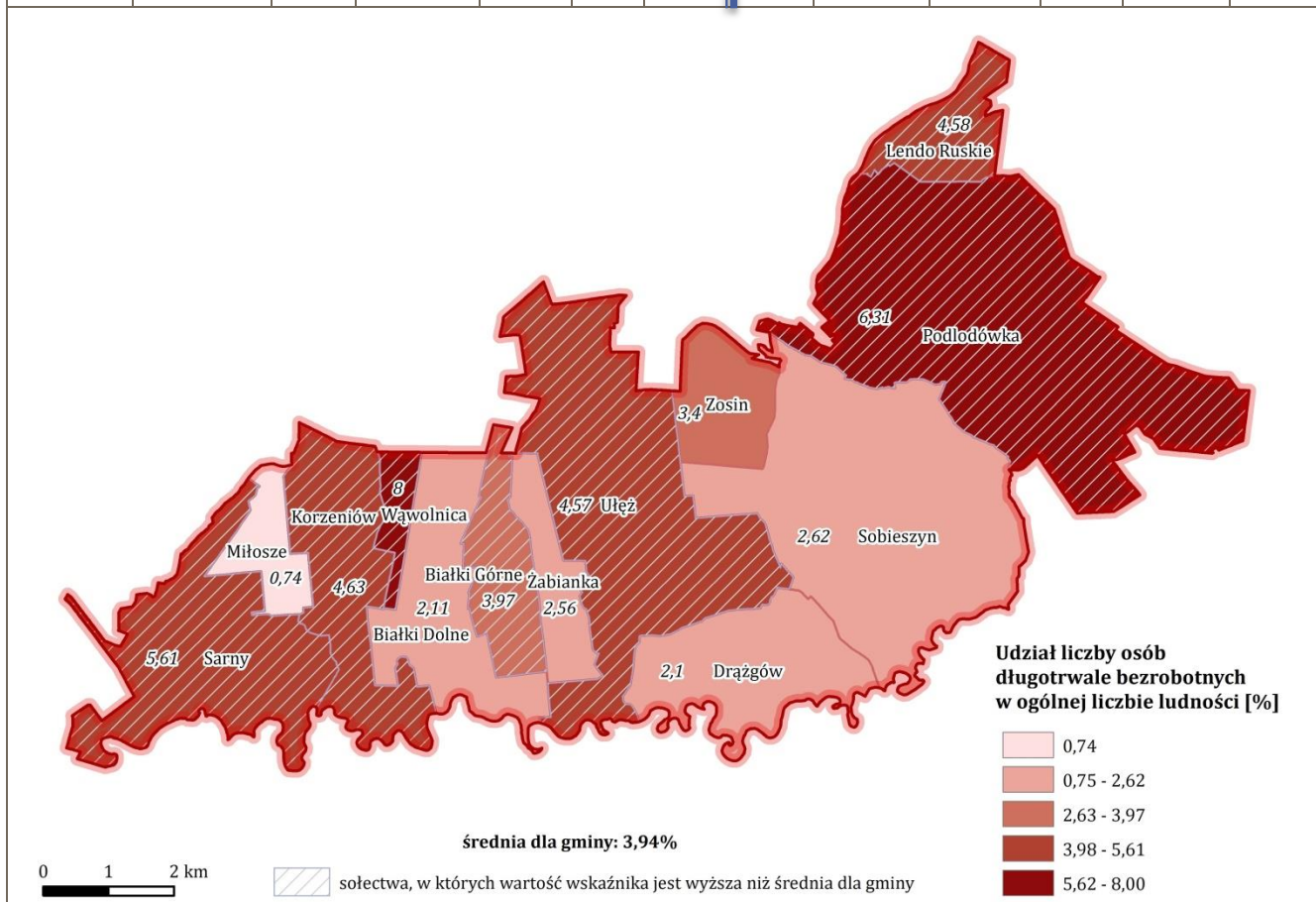

Tabela delimitacyjna 9. DŁUGOTRWAŁE BEZROBOCIE

Udział liczby osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności (%)

Średnia dla gminy												
3,94												
Wąwolnica	Podlodówka	Sarny	Korzeniów	Lendo Ruskie	Ułęż	Białki Górne	Zosin	Sobieszyn	Żabianka	Białki Dolne	Drążgów	Miłosze
8,00	6,31	5,61	4,63	4,58	4,57	3,97	3,40	2,62	2,56	2,11	2,10	0,74

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Rykach

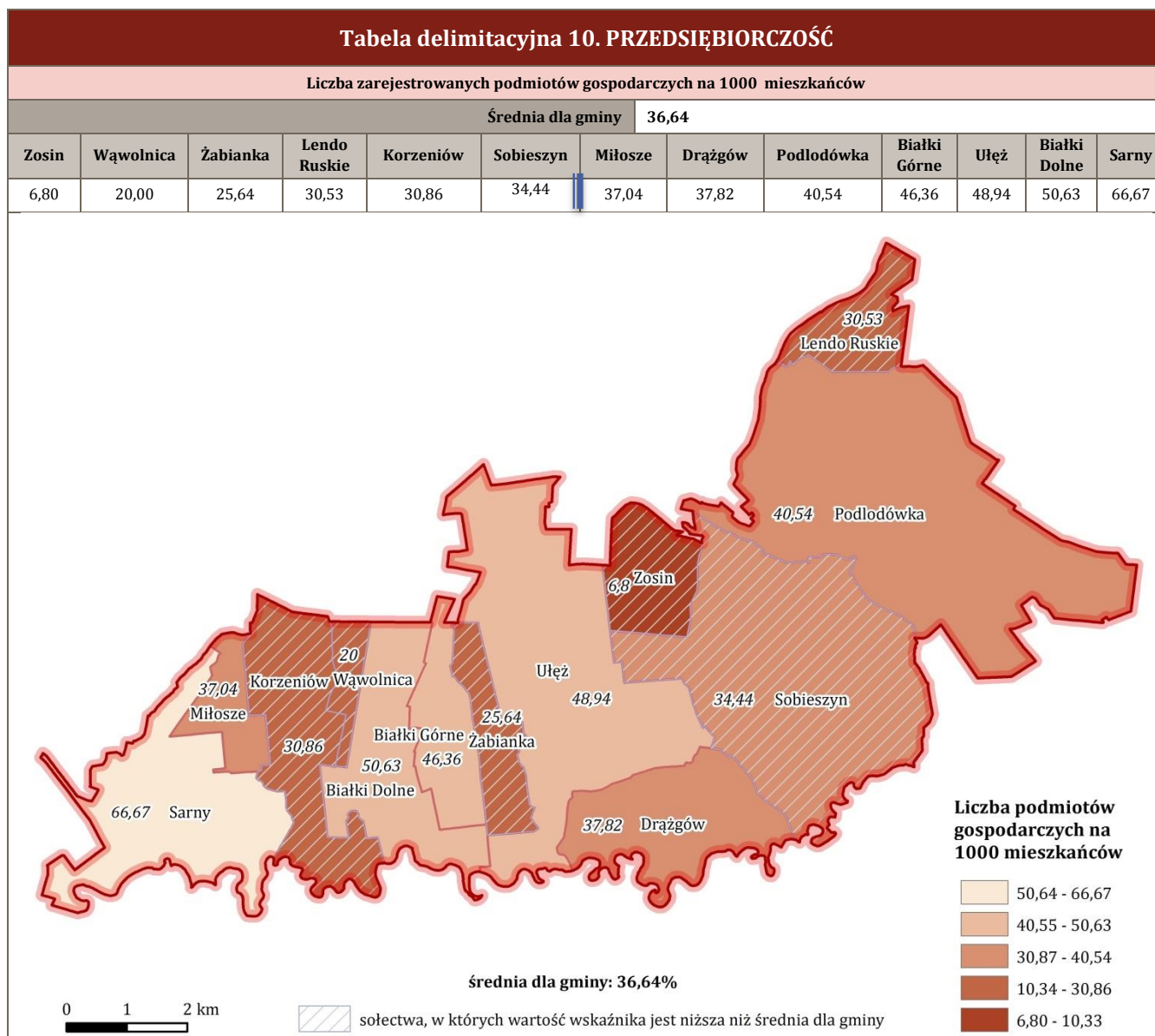
Osoby długotrwale bezrobotne tj. pozostające bez pracy co najmniej przez 1 rok w ciągu ostatnich 2 lat potrzebują największej uwagi. Istotne jest zidentyfikowanie przyczyn takiego stanu rzeczy, w większości przyczyną jest rezygnacja ze starań i popadnięcie w stan pasywności i bierności. Do takich osób w szczególności należy skierować działania aktywizacyjne, zarówno społecznie, jak i zawodowo.

Największy udział liczby osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności występuje w sołectwie Wąwolnica, najmniejszy w sołectwie Miłosze.

Sfera gospodarcza

Tabela delimitacyjna 10. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Źródło: Urząd Gminy w Ułężu

Poziom przedsiębiorczości mieszkańców jest istotnym wskaźnikiem jakości kapitału ludzkiego. Mieszkańcy przedsiębiorczy nie boją się brania życia we własne ręce, zakładania własnej działalności gospodarczej i pracy na własny rachunek. Im mniej przedsiębiorstw, tym mniej miejsc pracy dla lokalnej ludności, dlatego tak istotne jest stworzenie korzystnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości.

Najmniej podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest w sołectwie Zosin, najwięcej w sołectwie Sarny.

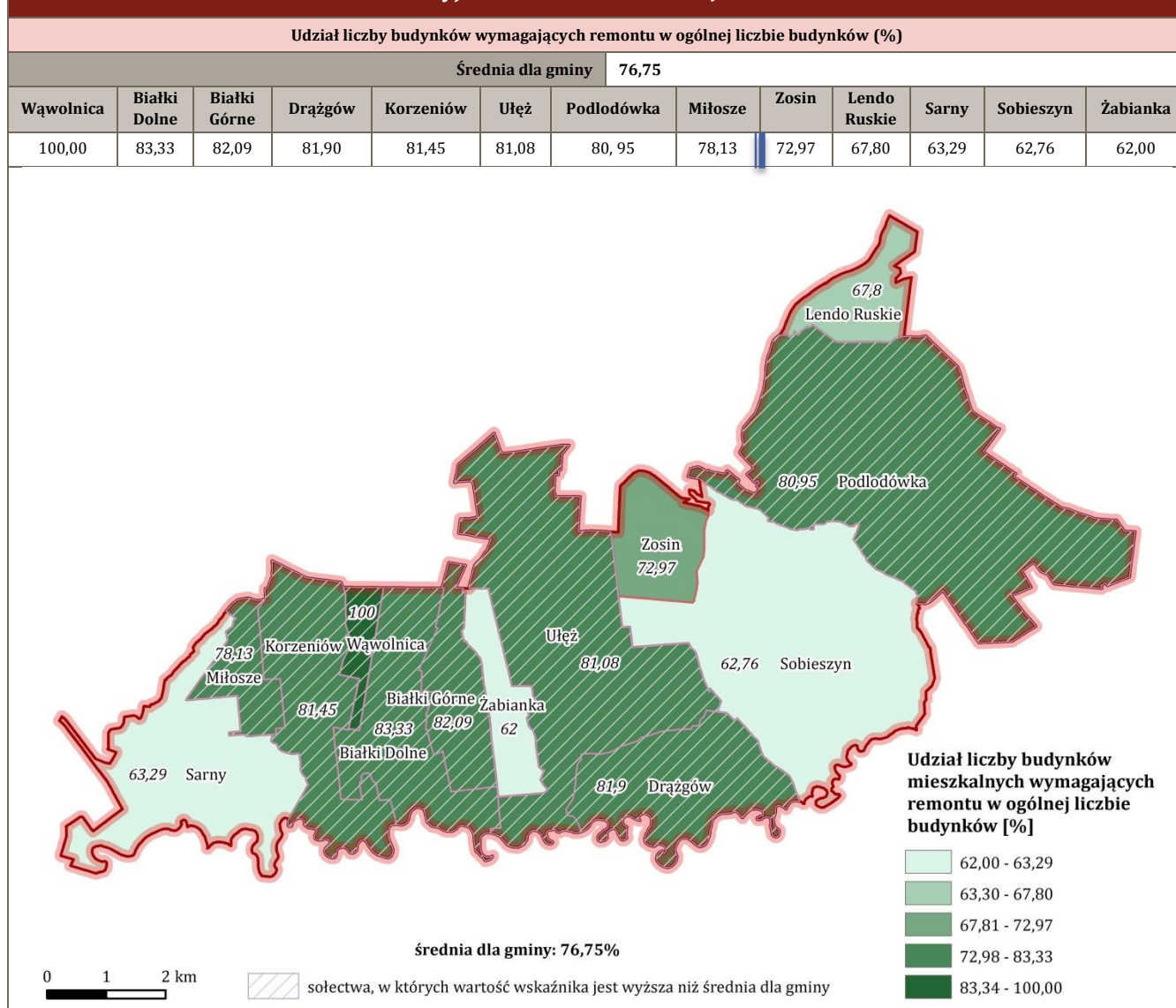
W przypadku tego wskaźnika skala kolorów została odwrócona: niższe wartości posiadają większe nasycenie, ponieważ świadczą o gorszej sytuacji w danym sołectwie.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Tabela delimitacyjna 11. NISKA ATRAKCYJNOŚĆ PRZESTRZENI

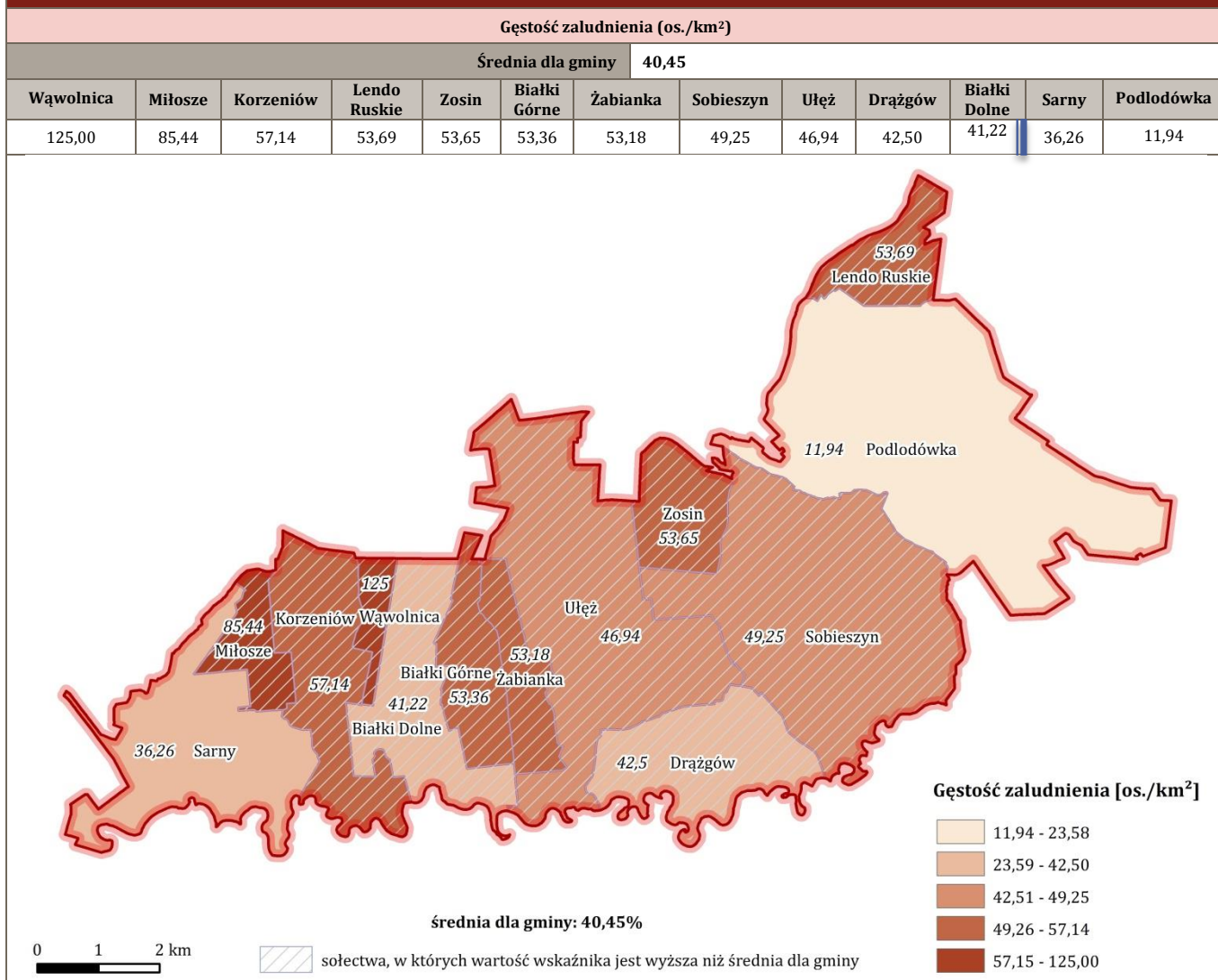
Źródło: Urząd Gminy w Ułężu

Problemem w sferze przestrzenno-funkcjonalnej jest niska atrakcyjność przestrzeni, którą potwierdza udział liczby budynków wymagających remontu w ogólnej liczbie budynków. Są to budynki wymagające termomodernizacji oraz, w przeważającej części, likwidacji eternitu jako pokrycia dachowego. Zdegradowana tkanka mieszkaniowa przyczynia się do obniżenia jakości przestrzeni, w szczególności przestrzeni publicznych i nie zachęca do przebywania w niej, zarówno mieszkańców, jak i potencjalnych inwestorów.

100% budynków wymagających remontu znajduje się w sołectwie Wąwolnica, najmniej takich budynków posiada sołectwo Żabianka.

Tabela delimitacyjna 12. POTRZEBY W ZAKRESIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENI

Źródło: Urząd Gminy w Ułężu

Gęstość zaludnienia to wskaźnik obrazujący potrzeby w zakresie zagospodarowania przestrzennego, gdyż duże zagęszczenie ludności generuje konieczność odpowiedniego, funkcjonalnego zagospodarowania przestrzeni. Obszar o wysokiej gęstości zaludnienia wymaga odpowiedniego układu ulic i budynków, koncentracji obiektów usługowych – zarówno komercyjnych, jak i publicznych, a także odpowiedniej powierzchni terenów zielonych służących wypoczynkowi i rekreacji.

Największą gęstością zaludnienia w gminie Ułęż charakteryzuje się sołectwa: Wąwolnica i Miłosze, ze względu na niewielką powierzchnię. Najślabiej zaludnione jest największe w gminie sołectwo Podlodówka.

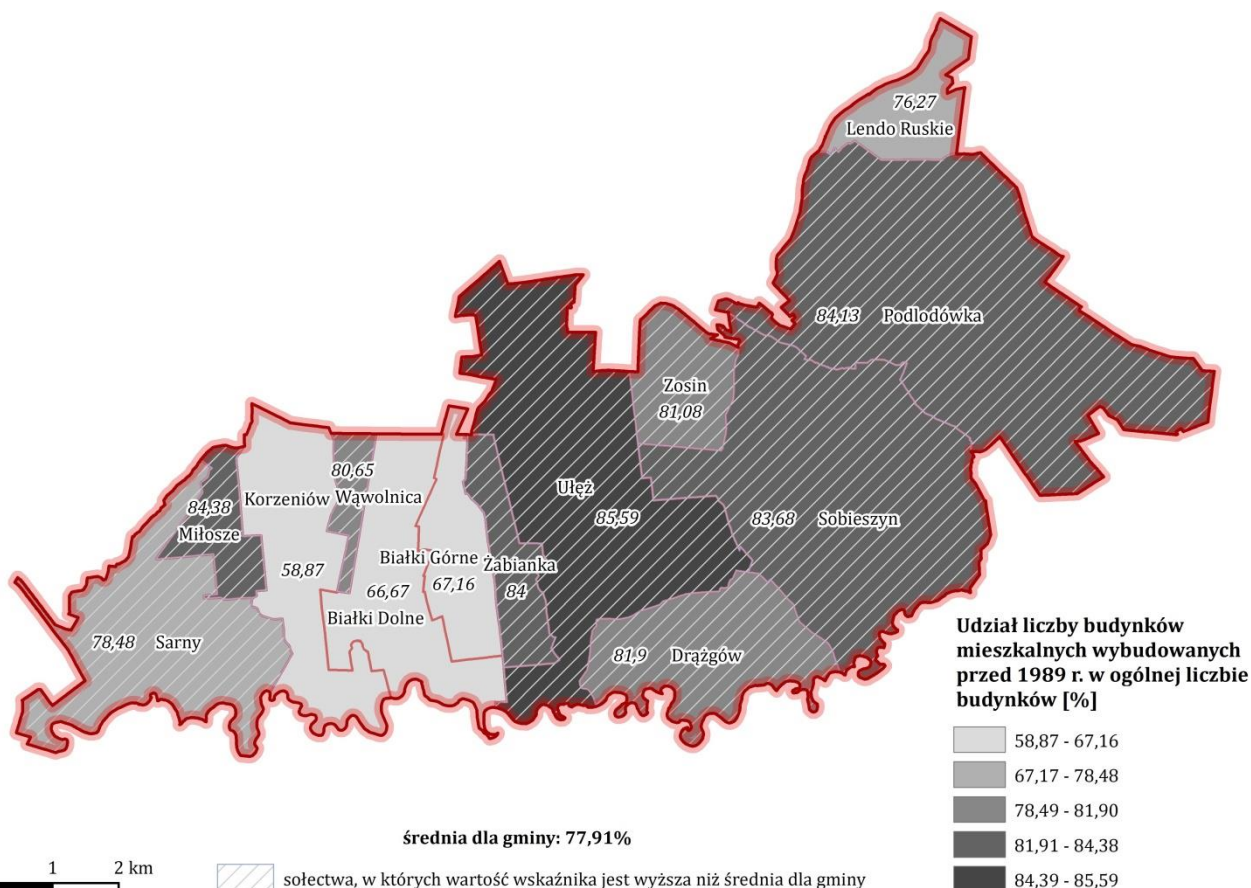
Sfera techniczna

Tabela delimitacyjna 13. DEGRADACJA TKANKI MIESZKANIOWEJ

Udział liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków (%)

Średnia dla gminy 77,91

Ułęż	Miłosze	Podłodówka	Żabianka	Sobieszyn	Drażgów	Wąwolnica	Zosin	Sarny	Lendo Ruskie	Białki Górne	Białki Dolne	Korzeniów
85,59	84,38	84,13	84,00	83,68	81,90	80,65	81,08	78,48	76,27	67,16	66,67	58,87

Źródło: Urząd Gminy w Ułężu

Stan techniczny tkanki mieszkaniowej jest bardzo ważny w kontekście jakości życia mieszkańców. Zdegradowane budynki mieszkalne stwarzają szereg problemów w ich użytkowaniu m.in. z utrzymaniem ciepła (nieszczelne drzwi i okna, problemy z ogrzewaniem), wilgocią itp.

W gminie Ułęż największy udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków jest w sołectwie Ułęż, najmniejszy natomiast w sołectwie Korzeniów.²

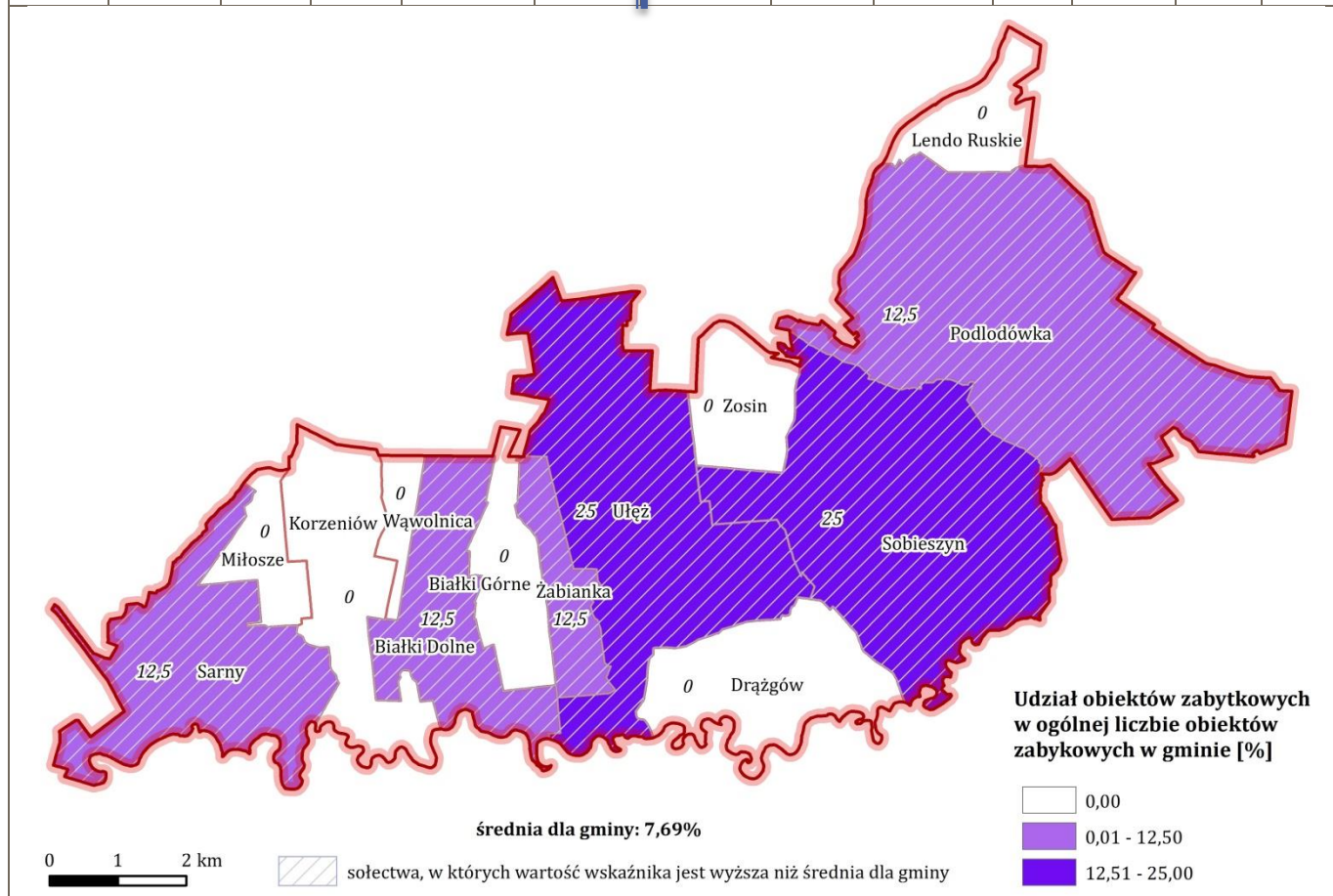

Tabela delimitacyjna 14. DZIEDZICTWO KULTUROWE

Udział obiektów zabytkowych w ogólnej liczbie obiektów zabytkowych w gminie (%)

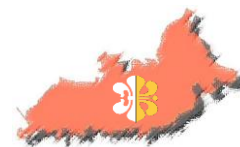
Średnia dla gminy												
												7,69
Ułęż	Sobieszyn	Sarny	Białki Dolne	Podłodówka	Żabianka	Wąwolnica	Drażgów	Korzeniów	Białki Górne	Miłosze	Lendo Ruskie	Zosin
25,00	25,00	12,50	12,50	12,50	12,50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Źródło: Urząd Gminy w Ułężu

Ochrona dziedzictwa kulturowego to jedno z zadań władz lokalnych, ale również właścicieli obiektów zabytkowych. Implikuje to konieczność dbałości o obiekty zabytkowe, dążąc do przywrócenia im dawnych funkcji lub nadania nowych oraz ich kompleksowego zagospodarowania. Obiekty charakteryzujące się walorami architektonicznymi, wymagają remontów oraz podwyższenia standardów użytkowania.

Największy udział obiektów zabytkowych w ogólnej liczbie zabytków w gminie Ułęż jest w sołectwie Ułęż i Sobieszyn. Tutaj koncentruje się największa liczba zabytków, są to głównie obiekty dworsko-parkowe.

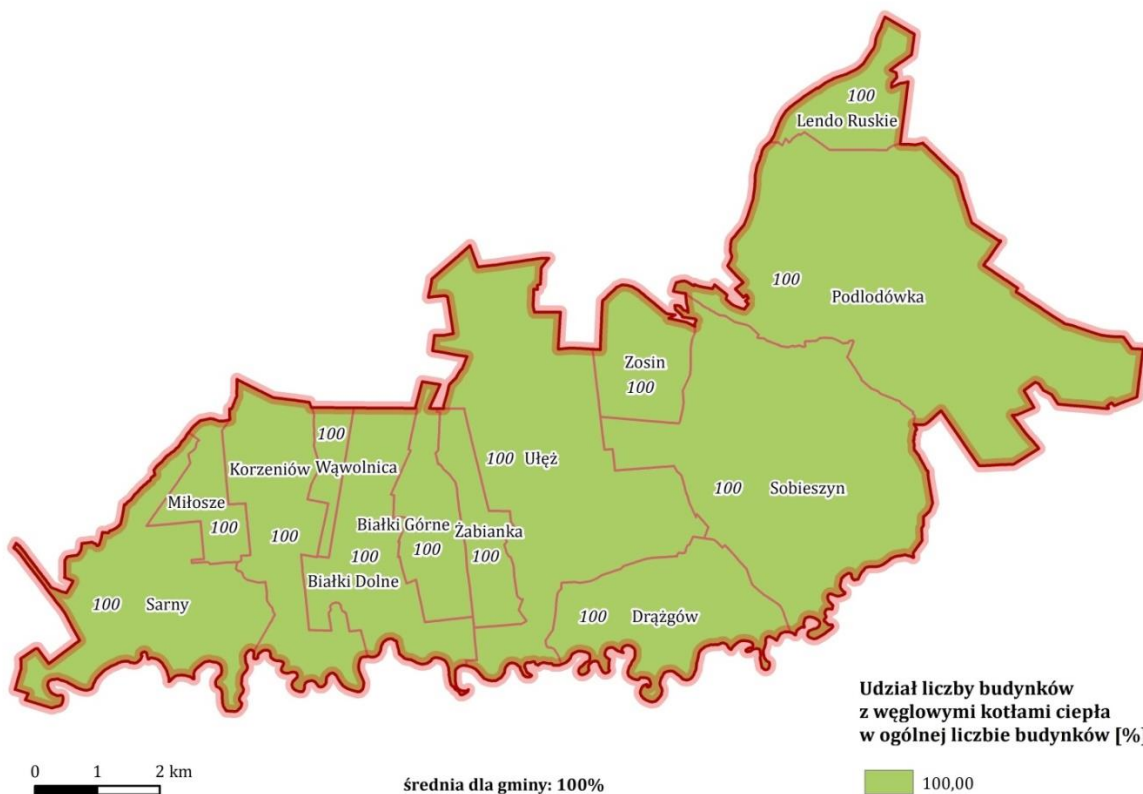
Sfera środowiskowa

Tabela delimitacyjna 15. ZANIECZYSZCZENIE ŚRODOWISKA

Udział liczby budynków z węglowymi kotłami ciepła w ogólnej liczbie budynków (%)

Średnia dla gminy 100

Białki Dolne	Białki Górne	Drążgów	Korzeniów	Lendo Ruskie	Miłosze	Podlodówka	Sarny	Sobieszyn	Ułęż	Wąwolnica	Zosin	Żabianka
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Źródło: Urząd Gminy w Ułężu

W gminie Ułęż jednym z głównych problemów są problemy środowiskowe wynikające z nieodpowiednio dobranych, przestarzałych źródeł ciepła. Jest to jeden z głównych powodów niskiej emisji dwutlenku węgla i innych gazów cieplarnianych do atmosfery i problemów z tym związanych tj. zanieczyszczenie powietrza, komfort życia i problemy zdrowotne ludności.

Analizie podlegał udział liczby budynków na terenie poszczególnych sołectw korzystających z węglowych kotłów ciepła. W gminie Ułęż wszystkie budynki mieszkalne posiadają węglowe kotły ciepła, co przyczynia się do zanieczyszczenia powietrza na terenie gminy.

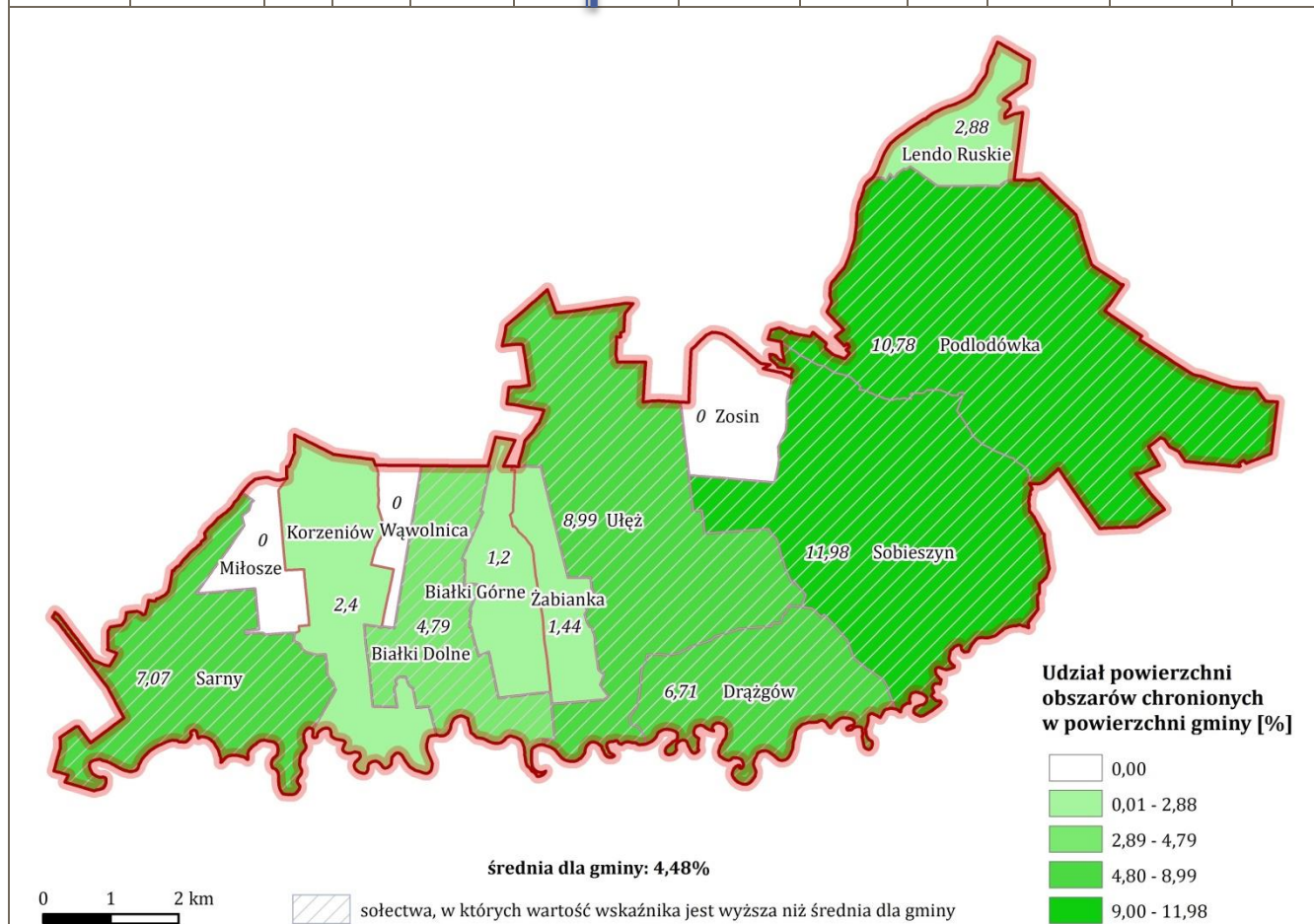

Tabela delimitacyjna 16. OBSZARY CHRONIONE

Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni gminy (%)

Średnia dla gminy 4,48												
Sobieszyn	Podlodówka	Ułęż	Sarny	Drażgów	Białki Dolne	Lendo Ruskie	Korzeniów	Żabianka	Białki Górne	Miłosze	Wąwolnica	Zosin
11,98	10,78	8,99	7,07	6,71	4,79	2,88	2,40	1,44	1,20	0,00	0,00	0,00

Źródło: Urząd Gminy w Ułężu

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym problemy w sferze środowiskowej jest udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni gminy. Obszary chronione to zarówno duży potencjał danego sołectwa np. w zakresie rozwoju turystyki przyrodniczej oraz miejsc rekreacji i wypoczynku, jak i problemy formalno-prawne, które się wiążą z ich występowaniem. Duży udział obszarów chronionych jest barierą w rozwoju niektórych branż działalności gospodarczej m.in. odnawialnych źródeł energii.

Największym udziałem obszarów chronionych w powierzchni gminy charakteryzują się sołectwa: Sobieszyn, Podlodówka i Ułęż, natomiast sołectwa: Miłosze, Wąwolnica i Zosin nie posiadają na swoim obszarze terenów objętych ochroną.

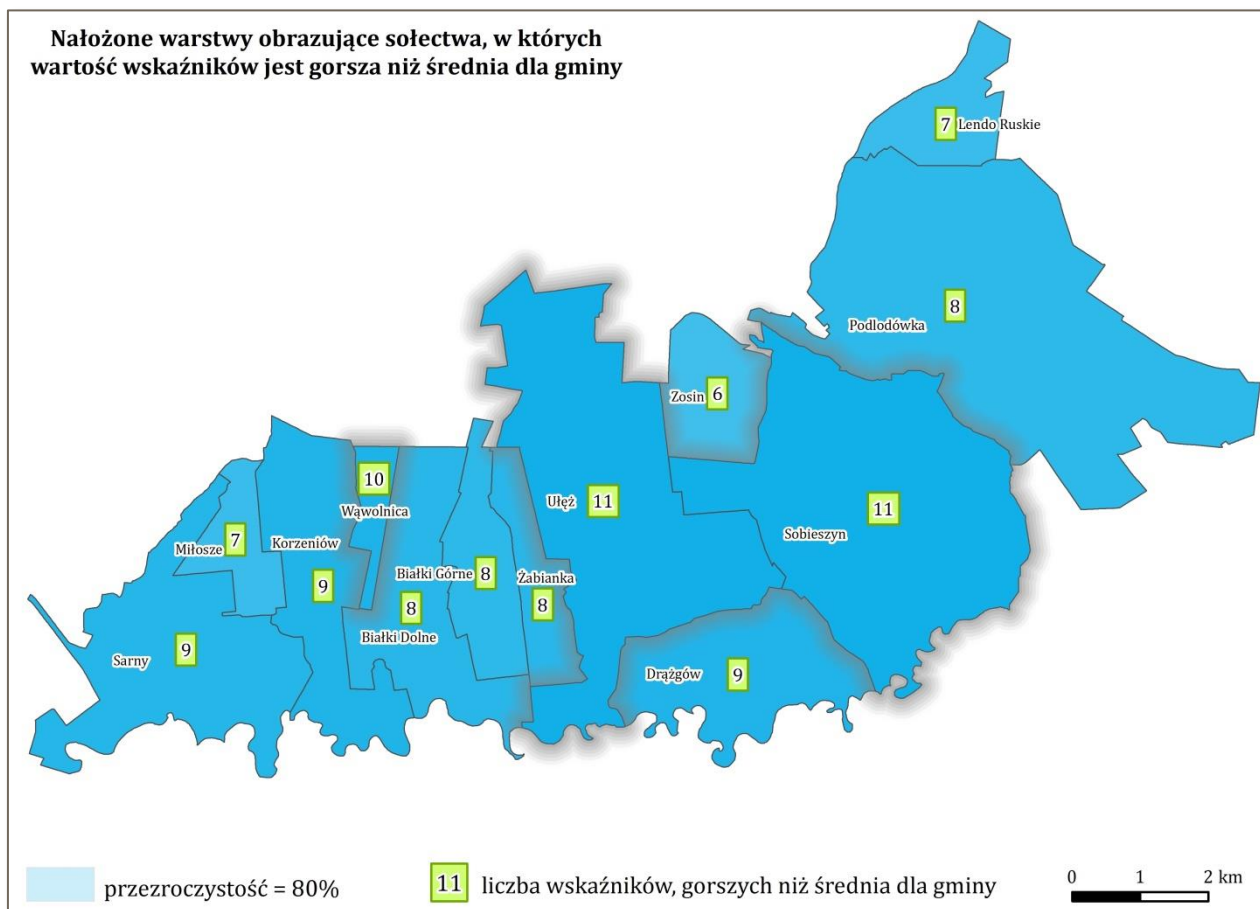
4.3. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Po przeprowadzeniu analizy każdego z 16 wybranych wskaźników, przy pomocy programu GIS nałożono na siebie warstwy obrazujące sołectwa, w których wartość wskaźników jest gorsza niż średnia dla gminy, które na powyższych mapach zostały zaznaczone szrafurą:

 sołectwa, w których wartość wskaźnika jest wyższa niż średnia dla gminy

Po ustawieniu przezroczystości na poziomie 80% powstała mapa obrazująca nawarstwienie się problemów zobrazowanych przez wskaźniki poddane analizie (przy czym w przypadku 1 wskaźnika: udział liczby budynków z węglowymi kotłami ciepła w ogólnej liczbie budynków, wartości dla każdego sołectwa były równe „100%”, a więc nie miały wpływu na wynik analizy).

Ryc. 13. Nawarstwienie się problemów zobrazowanych przez wskaźniki

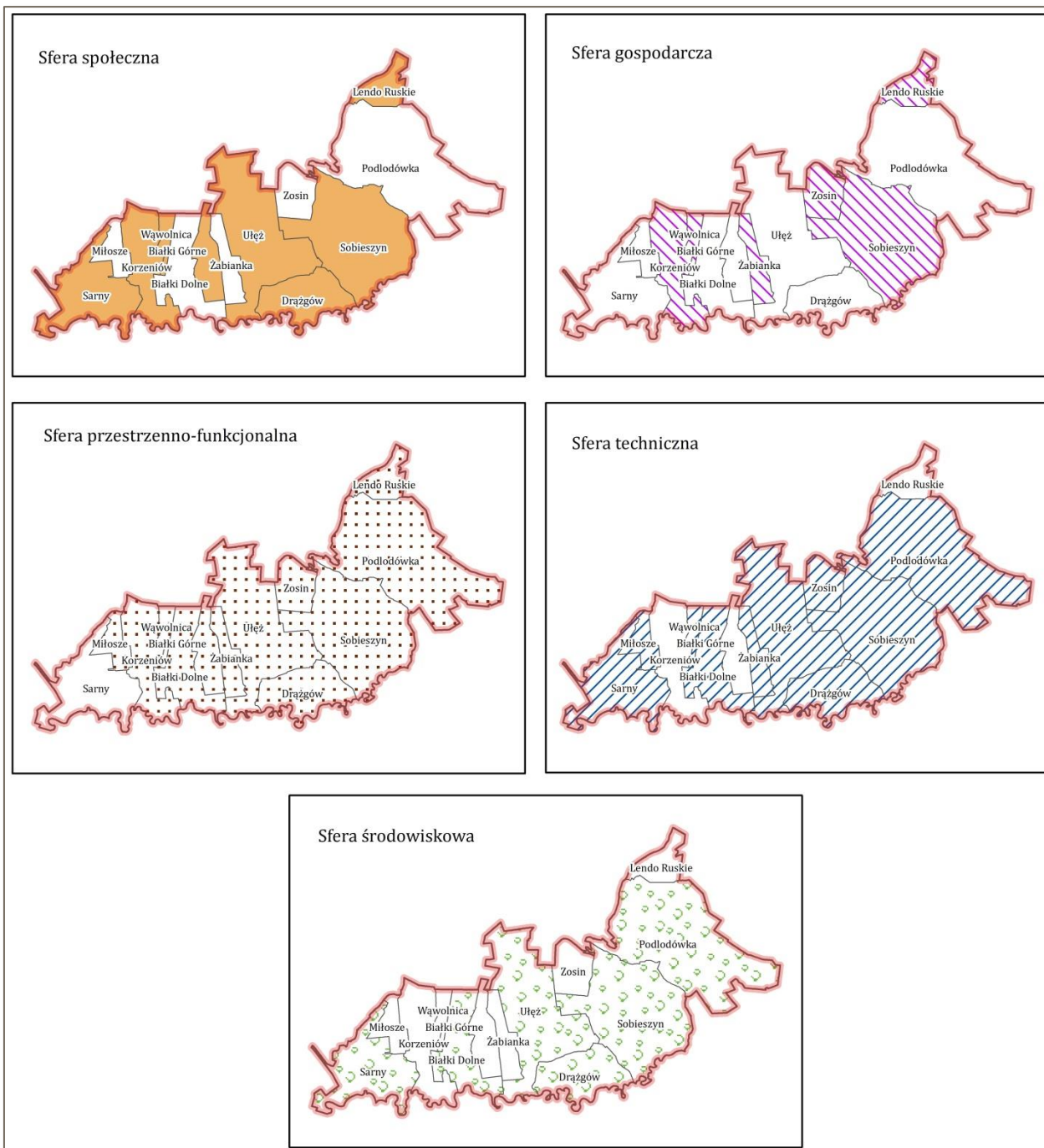

Źródło: opracowanie własne

W celu jeszcze precyzyjniejszego uwidocznienia nawarstwienia się negatywnych zjawisk w pięciu analizowanych sferach, wydzielono sołectwa, w których występuje kumulacja problemów, co obrazuje poniższe zestawienie map. W przypadku sfery gospodarczej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej wybrano sołectwa, w których występują wskaźniki gorsze od średniej. W przypadku sfery społecznej, do analizy której wykorzystano najwięcej wskaźników, wybrano te sołectwa, w których występuje powyżej 4 (4-5) wskaźników gorszych od średniej, natomiast w przypadku sfery środowiskowej, w której 1 wskaźnik jest kryzysowy na obszarze całej gminy, za koncentrację negatywnych zjawisk uznano występowanie 2 wskaźników gorszych od średniej.

Ryc. 14. Koncentracja negatywnych zjawisk w pięciu sferach – każda sfera oddzielnie

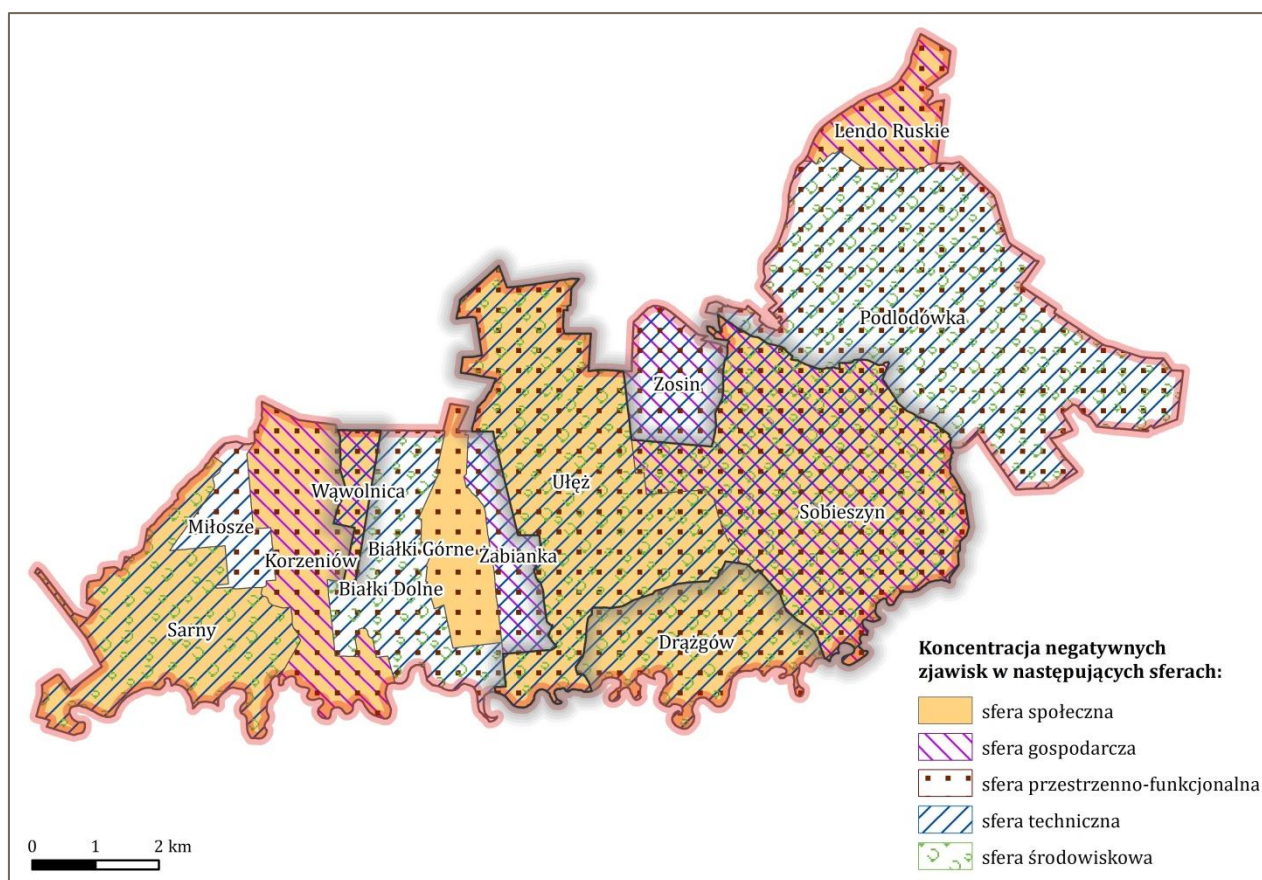
Źródło: opracowanie własne

Po nałożeniu na siebie warstw przedstawiających wszystkie sfery unaoczniała się kumulacja problemów w sołectwie Ułęż, Sobieszyn i Wawolnica.

Ryc. 15. Koncentracja negatywnych zjawisk w pięciu sferach – wszystkie sfery razem

Źródło: opracowanie własne

Powyższą analizę przestrzenną potwierdza analiza statystyczna. W poniższej tabeli zaprezentowano liczbę wskaźników gorszych niż średnia dla gminy w każdym sołectwie w poszczególnych sferach. Najwięcej takich wskaźników występuje w sołectwie Ułęż (11), Sobieszyn (11) i Wąwolnica (10).

Tabela 35. Liczba wskaźników gorszych niż średnia dla gminy w każdym sołectwie w poszczególnych sferach

DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI GMINY UŁĘŻ						
Liczba wskaźników gorszych niż średnia dla gminy w poszczególnych sferach						
JEDNOSTKA	SFERA SPOŁECZNA	SFERA GOSPODARCZA	SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	SFERA TECHNICZNA	SFERA ŚRODOWISKOWA	OCENA SUMARYCZNA
Gmina	9	1	2	2	2	16
Ułęż	5	0	2	2	2	11
Sobieszyn	5	1	1	2	2	11
Wąwolnica	5	1	2	1	1	10
Sarny	5	0	0	2	2	9
Drażgów	4	0	2	1	2	9
Korzeniów	5	1	2	0	1	9
Białki Górne	5	0	2	0	1	8
Białki Dolne	3	0	2	1	2	8
Podłodówka	3	0	1	2	2	8

Żabianka	3	1	1	2	1	8
Miłosze	3	0	2	1	1	7
Lendo Ruskie	4	1	1	0	1	7
Zosin	2	1	1	1	1	6

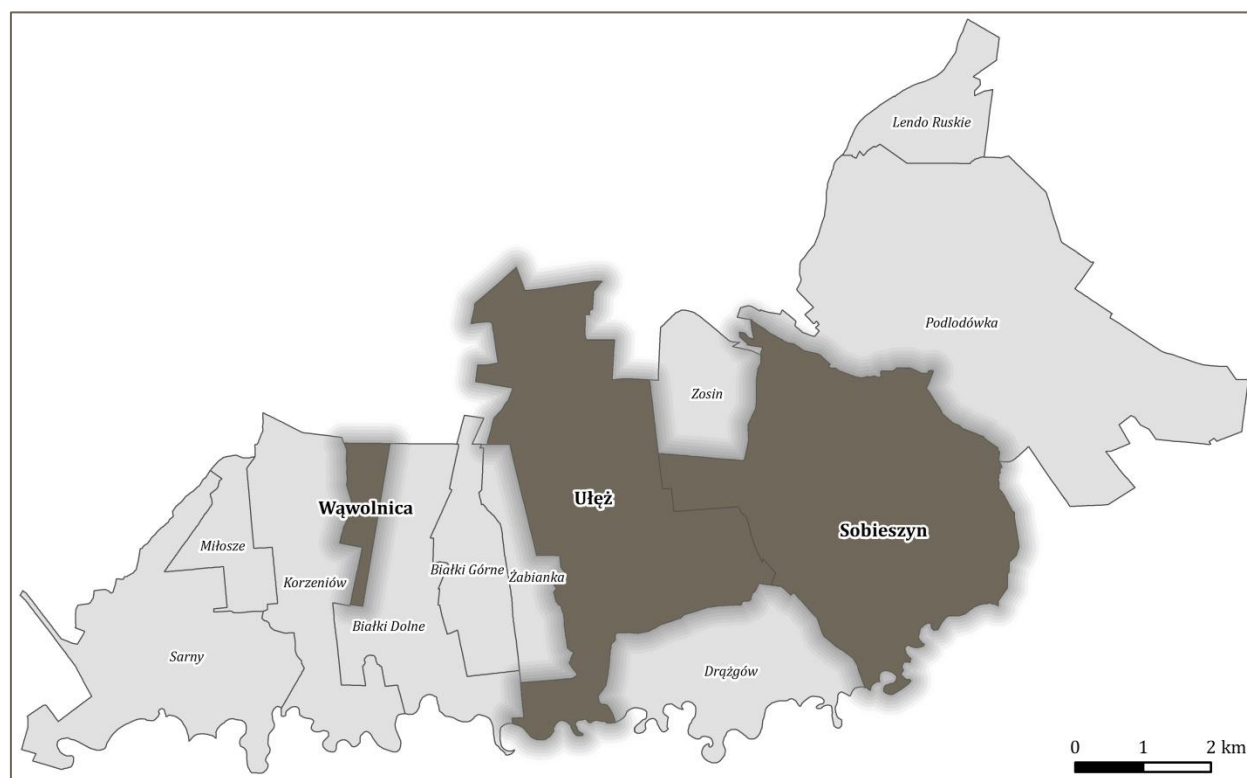
Źródło: opracowanie własne

Analiza wielokryterialna (zarówno analiza przestrzenna przy pomocy narzędzi GIS, jak i analiza statystyczna) wskazuje na 3 sołectwa jako obszar, na którym występuje stan kryzysowy. Obszar tych sołectw cechuje się nagromadzeniem zjawisk kryzysowych w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, którym należy przeciwdziałać poprzez integrację działań we wszystkich wymienionych sferach.

Ponadto oprócz analizy jakościowej i wielokryterialnej wybór tego obszaru został podyktowany konsultacjami społecznymi i opinią lokalnej społeczności. Zgodnie z przeprowadzoną ankietyzacją mieszkańców oraz danymi zebranymi podczas spotkań konsultacyjnych, sołectwa: Ułęż, Sobieszyn i Wąwolnica w oczach mieszkańców jawą się jako teren zdegradowany i szczególnie predysponowany do rewitalizacji. W związku z powyższym wymienione sołectwa zostały uznane za obszar zdegradowany w gminie Ułęż, który składa się z dwóch podobszarów nieposiadających wspólnych granic:

- ⇒ podobszar I – sołectwo Ułęż i Sobieszyn,
- ⇒ podobszar II – sołectwo Wąwolnica.

Ryc. 16. Obszar zdegradowany w gminie Ułęż

Źródło: opracowanie własne

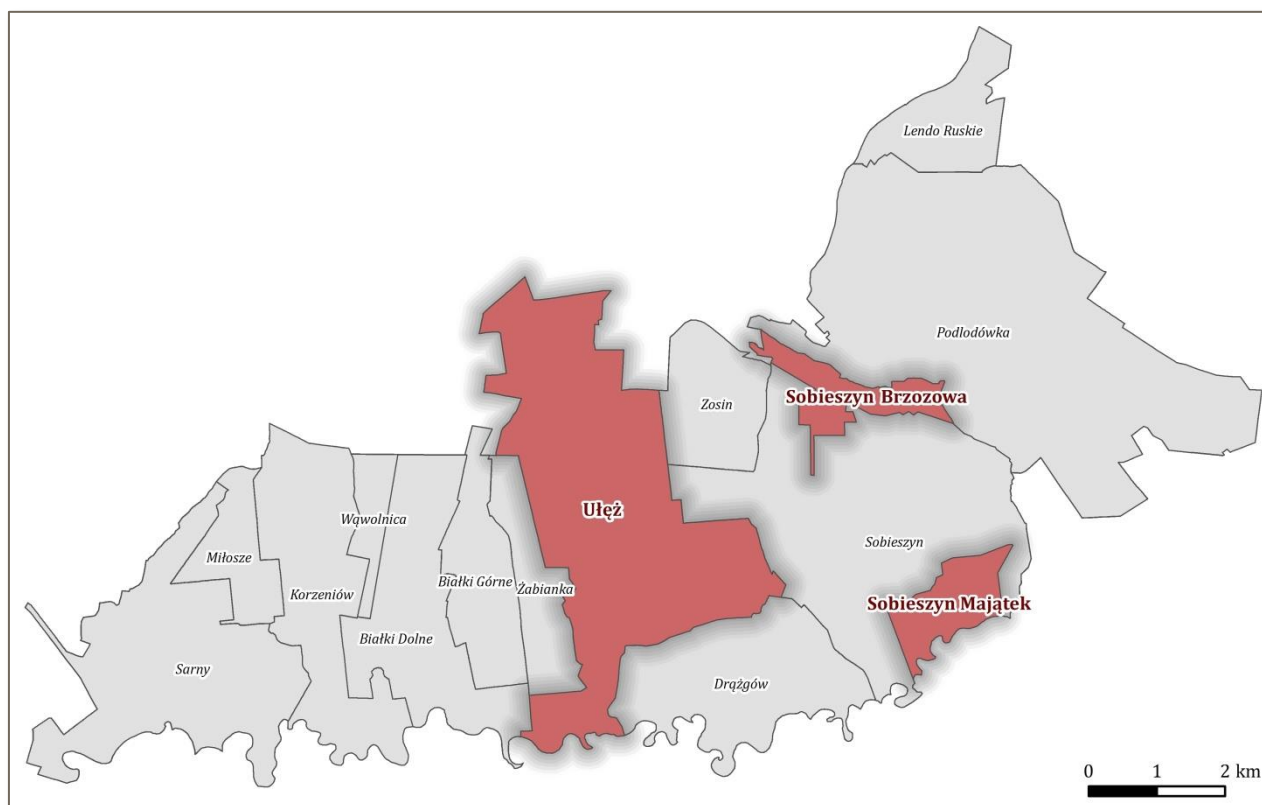
Zidentyfikowany obszar zdegradowany zajmuje powierzchnię 28,2 km², co stanowi **33,8% powierzchni gminy** oraz jest zamieszkały przez 1 389 osób, co stanowi **41% jej mieszkańców**.

Odnosząc się do *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministerstwa Rozwoju oraz Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r.*, które wskazują, iż obszar rewitalizacji nie może zajmować więcej niż 20% powierzchni gminy oraz obejmować więcej niż 30% ludności, zaszła konieczność ograniczenia obszaru rewitalizacji w ramach obszaru zdegradowanego. Po wykonaniu szczegółowej analizy obszaru zdegradowanego, na podstawie informacji dotyczących rozwoju gminy oraz wyników spotkań konsultacyjnych i ankietyzacji jako obszar rewitalizacji, na którym gmina zamierza prowadzić rewitalizację wybrano 3 podobszary: sołectwo Ułęż i dwa wydzielone obszary w ramach sołectwa Sobieszyn:

- ⇒ Ułęż,
- ⇒ Sobieszyn Brzozowa,
- ⇒ Sobieszyn Majątek.

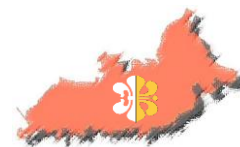
Wyznaczony obszar rewitalizacji w gminie Ułęż spełnia wymogi *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*⁴⁵, ponieważ zajmuje **19% powierzchni gminy** (15,9 km²) i jest zamieszkały przez **23% jej mieszkańców** (774 osób).

Ryc. 17. Obszar rewitalizacji w gminie Ułęż

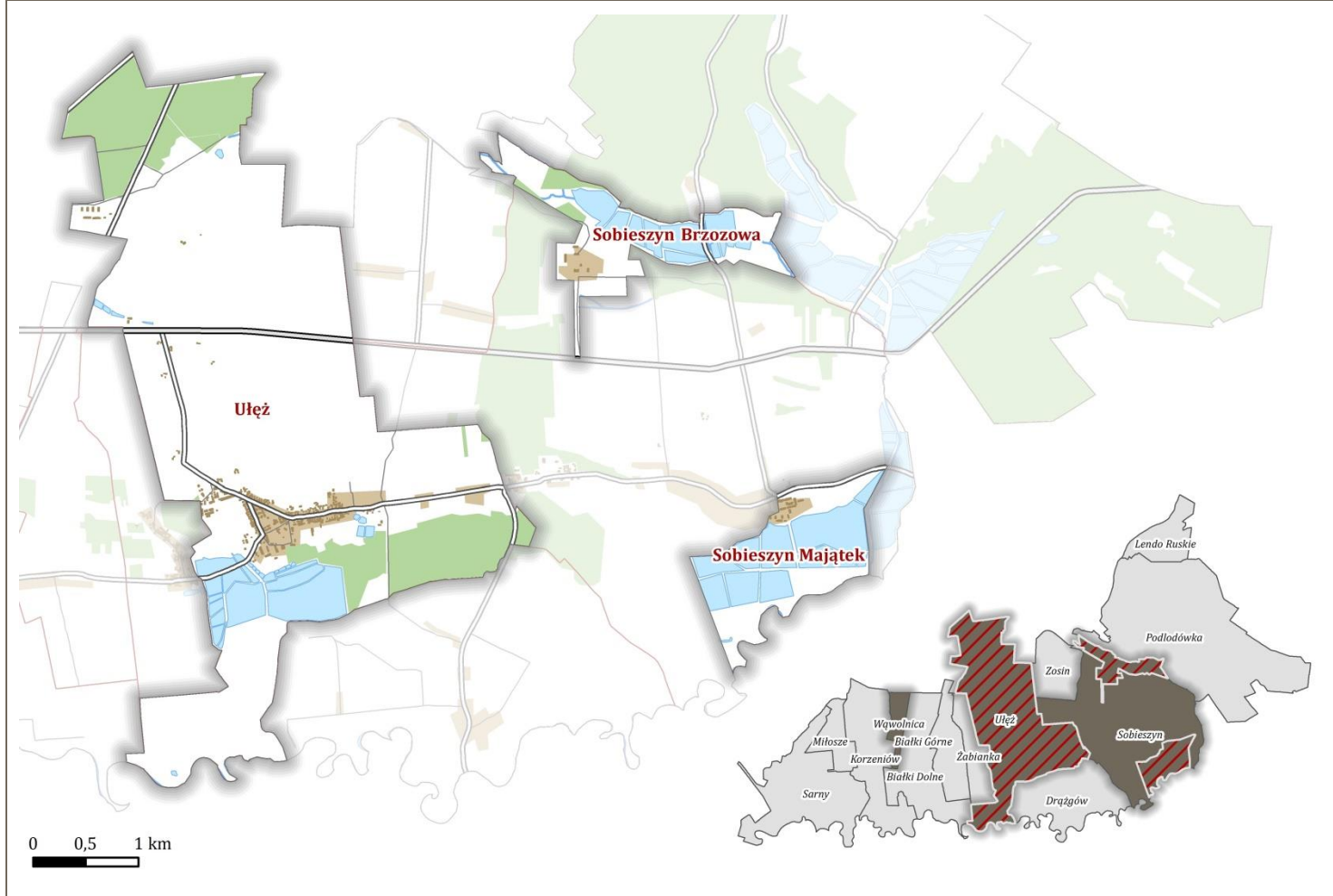
Źródło: opracowanie własne

⁴⁵ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Warszawa, 2 sierpnia 2016 r. (MR/H 2014-2020/20(02)/08/2016)

W poniższej tabeli przedstawiono prezentację graficzną obszaru zdegradowanego i rewitalizacji oraz zestawienie wskaźników, na podstawie których dokonano ich delimitacji.

OBSZAR ZDEGRADOWANY I REWITALIZACJI GMINY UŁĘŻ																
JEDNOSTKA	SFERA SPOŁECZNA							SFERA GOSPODARCZA			SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA		SFERA TECHNICZNA		SFERA ŚRODOWIKOWA	
	udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności	udział liczby osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności	udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności	wskaźnik obciążenia demograficznego	udział liczby osób pobierających zasiłki z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem	liczba założeń „niebieskich kart” na 1000 mieszkańców	liczba przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców	udział liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym	udział liczby osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności	liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	udział liczby budynków wymagających remontu w ogólnej liczbie budynków	gęstość zaludnienia	udział liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków	udział obiektów zabytkowych w ogólnej liczbie obiektów zabytkowych w gminie	udział liczby budynków z węglowymi kotłami ciepła w ogólnej liczbie budynków	udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni gminy
Gmina Ułęż	17,23	64,06	18,72	57,26	9,24	2,15	1,33	8,89	3,94	36,64	76,75	40,45	77,91	7,69	100	4,48
Sołectwo Ułęż	16,31	68,35	15,33	46,30	12,72	1,63	4,89	10,02	4,57	48,94	81,08	46,94	85,59	25,00	100	8,99
Sołectwo Sobieszyn	17,91	62,40	19,70	60,26	10,06	0,00	1,38	7,73	2,62	34,44	62,76	49,25	83,68	25,00	100	11,98
Sołectwo Wąwolnica	20	52,00	28,00	92,31	0,00	0,00	0,00	19,23	8,00	20,00	100,00	125,00	80,65	0,00	100	0,00

Wyznaczony w gminie Ułęż obszar rewitalizacji obejmuje teren dwóch najistotniejszych dla rozwoju gminy sołectw tj. sołectwa Ułęż i Sobieszyn, przy czym ze względu na wymogi Wytycznych w sołectwie Sobieszyn został on ograniczony do dwóch podobszarów.

Obszar rewitalizacji ma **istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego** oraz wyróżnia się **kumulacją problemów** społecznych i innych negatywnych zjawisk z pozostałych sfer, przez co ograniczone są jego dotychczasowe funkcje.

Podobszar sołectwo Ułęż	
Powierzchnia	13,06 km ² (15,6% powierzchni gminy)
Liczba osób zamieszkujących	613 osób (18,1% ludności gminy)
Problemy i potencjały podobszaru	<p>Podobszar obejmuje centralne sołectwo w gminie Ułęż, w którym znajduje się miejscowość będąca siedzibą gminy.</p> <p>Na terenie podobszaru mieszka najmniej młodych osób, duża liczba mieszkańców pobiera zasiłki z pomocy społecznej, występuje tutaj również stosunkowo wysokie bezrobocie. Teren sołectwa, w szczególności miejscowość Ułęż, posiada zdegradowaną tkankę mieszkaniową i zaniedbane pozostałe budynki, które wymagają remontu, przywrócenia poprzednich lub nadania nowych funkcji. Sołectwo jest również jednym z najgęściej zaludnionych sołectw w gminie, co generuje konieczność odpowiedniego zagospodarowania przestrzeni. Dodatkowo sołectwo Ułęż posiada dużą powierzchnię obszarów chronionych, które mogą ograniczać inwestycje przestrzenne i infrastrukturalne.</p> <p>Sołectwo Ułęż jest istotnym terenem w gminie, ponieważ skupione są tutaj najważniejsze instytucje pełniące funkcje reprezentacyjne i centrotwórcze gminy. Oprócz zabudowy mieszkaniowej, na którą składają się: zabudowa jednorodzinna i zagrodowa, zlokalizowane są obiekty użyteczności publicznej: Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zakład Komunalny, Gminny Ośrodek Kultury, Biblioteka Publiczna. Ponadto na obszarze sołectwa znajdują się tereny rekreacyjno-sportowe (rzeka Wieprz, boiska sportowe, Moto-Park Ułęż) oraz usługowe (sklepy, drobne zakłady usługowe).</p>

Podobszar Sobieszyn Brzozowa	
Powierzchnia	1,4 km ² (1,6 % powierzchni gminy)
Liczba osób zamieszkujących	66 osób (1,9 % ludności gminy)
Problemy i potencjały podobszaru	<p>Podobszar obejmuje zabudowania Zespołu Szkół im. Kajetana hr. Kickiego, znajdujące się na terenie należącym do Powiatu Ryckiego, 5 budynków mieszkalnych oraz położone nieopodal stawy.</p> <p>Podobszar boryka się głównie z problemami techniczno-przestrzennymi. Wszystkie budynki mieszkalne zostały wybudowane przed 1989 rokiem, wymagają remontu i posiadają węglowe kotły ciepła, co sprzyja niskiej emisji. Ogólna liczba budynków wymagających remontu to 14, w tym 1 obiekt</p>

	<p>zabytkowy.</p> <p>Zespół Szkół im. Kajetana hr. Kickiego to zespół szkół ponadgimnazjalnych, zarówno ogólnokształcących, jak i zawodowych. Jest jedyną szkołą kształcąca na poziomie ponadgimnazjalnym w gminie, dzięki czemu ma dla gminy bardzo istotne znaczenie. Przyciąga młodzież z całego powiatu ryckiego. Zabudowania szkolne zostały wpisane do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków. Część z nich jest zdegradowana i niezagospodarowana przez co nie może pełnić swojej funkcji tj. funkcji edukacyjnej.</p>
--	--

Podobszar Sobieszyn Majątek	
Powierzchnia	1,5 km ² (1,7 % powierzchni gminy)
Liczba osób zamieszkujących	95 osób (2,8 % ludności gminy)
Problemy i potencjały podobszaru	<p>Podobszar obejmuje południową część sołectwa Sobieszyn – zabudowania Zespołu parkowo-pałacowego w Sobieszynie, który dawniej pełnił funkcję siedziby ziemiańskiej i centrum zarządzania przynależnymi folwarkami, 4 budynki mieszkalne oraz kompleks stawów.</p> <p>Na terenie podobszaru mieszkają 3 osoby bezrobotne oraz 4 pobierające zasiłki z pomocy społecznej. Wszystkie budynki mieszkalne znajdujące się na terenie podobszaru zostały wybudowane przed 1989 rokiem, wymagają remontu i posiadają węglowe kotły ciepła. Ogółem, remontu wymaga tu 16 budynków, w tym 2 budynki zabytkowe. Budynki te, stanowiące niegdyś siedzibę ziemiańską, wymagają zagospodarowania pod kątem przeznaczenia pod nowe funkcje, w szczególności funkcje społeczne, służące lokalnej społeczności podobszaru, jak również obszaru zdegradowanego i całej gminy Ułęż.</p> <p>Potencjałem podobszaru jest malownicze położenie w sąsiedztwie stawów i parku podworskiego, które sprzyjało będzie wypoczynkowi, regeneracji i przezwyciężeniu sytuacji kryzysowej przez osoby, które będą tu przebywać.</p>

Działania rewitalizacyjne, we wszystkich sferach równocześnie, na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, składającym się z 3 podobszarów, pomogą odzyskać utracone funkcje i wykreować nowe, zgodne z aktualnymi potrzebami mieszkańców tego obszaru, jak również całego obszaru zdegradowanego i gminy. Jest to teren niezwykle istotny dla rozwoju całej gminy Ułęż, gdyż znajdują się na nim najważniejsze obiekty, których odpowiednie wykorzystanie spowoduje eliminację występujących zjawisk kryzysowych.

5. WIZJA STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

Kompleksowa rewitalizacja i koncentracja działań w wyznaczonym obszarze rewitalizacji przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców, tworząc atrakcyjną przestrzeń do mieszkania, spędzania czasu wolnego oraz rozwoju, a także do wyjścia z sytuacji kryzysowej. Działania rewitalizacyjne pozwolą na aktywny udział lokalnej społeczności w pozytywnych zmianach na terenie gminy.

Gmina, w wyniku procesów ożywienia społecznego i gospodarczego, zyska przestrzeń przyjazną tworzeniu nowych miejsc pracy (bazujących na lokalnych potencjałach), a ograniczenie wpływu obszarów zdegradowanych i kryzysowych odbywać się będzie poprzez zrównoważony rozwój, uwzględniający potrzeby mieszkańców gminy Ułęż.

Szczególną troską w procesie rewitalizacji objęci zostaną mieszkańcy wykluczeni lub zagrożeni wykluczeniem społecznym (osoby niepełnosprawne, ubogie, bezrobotne, starsze i samotne). Ich włączenie społeczne będzie możliwe dzięki poprawie ich komfortu życia, integracji ze społecznością lokalną oraz aktywizacji społecznej i zawodowej.

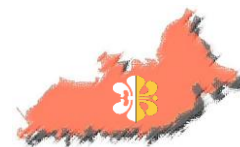
Wszystkie zaprezentowane powyżej działania przełożyły się na wizję obszaru rewitalizacji obrazującą stan docelowy tego obszaru w 2023 roku. Wizję wypracowano w oparciu o aspiracje lokalnej społeczności (zidentyfikowane podczas partycypacji społecznej) oraz analizę kierunków rozwoju wskazanych w obowiązujących dokumentach strategicznych gminy.

Wizję sformułowano w sposób następujący:

W 2023 roku obszar rewitalizacji w gminie Ułęż jest obszarem o atrakcyjnej i funkcjonalnie zagospodarowanej przestrzeni publicznej, czystym środowisku, wysokiej jakości życia mieszkańców oraz ograniczonym występowaniu ubóstwa i patologii społecznych, konkurencyjnym pod względem gospodarczym, przyjaznym dla obecnych i przyszłych przedsiębiorców oraz turystów.

W związku z powyższym w 2023 roku gmina Ułęż będzie gminą intensywnego i zrównoważonego pod względem przestrzennym rozwoju społeczno-gospodarczego, tworzącą przyjazną i atrakcyjną przestrzeń do życia dla mieszkańców, turystów i potencjalnych inwestorów.

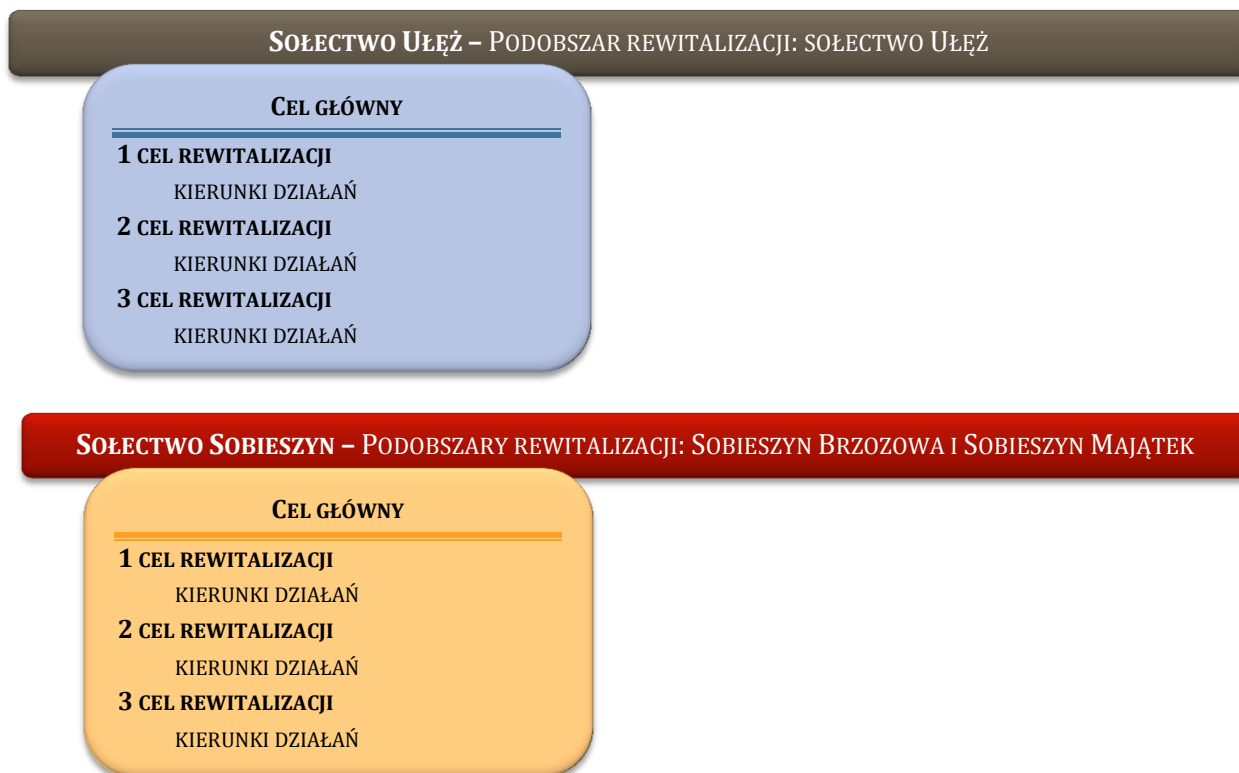
6. CELE REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 opiera się na kompleksowym ujęciu procesu rewitalizacji, obejmującym działania zarówno w sferze społecznej, jak również w sferze gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

W niniejszym dokumencie obowiązuje hierarchiczny układ celów składający się z: celu głównego, 3 celów rewitalizacji oraz kierunków działań. Kolejność celów rewitalizacji nie stanowi o hierarchii ich ważności lub kolejności wdrażania, są one na tym samym poziomie ważności zgodnie z zasadą kompleksowości.

Cele mają charakter ramowy i odnoszą się do specyfiki wyznaczonego obszaru rewitalizacji. Z uwagi na fakt, iż obszar rewitalizacji składa się z 3 podobszarów nieposiadających wspólnych granic, przy czym 1 podobszar obejmuje całe sołectwo Ułęż, natomiast 2 podobszary są częścią sołectwa Sobieszyn, w Lokalnym Programie Rewitalizacji określono odrębne cele rewitalizacji dla 2 sołectw.

Ryc. 18. Schemat struktury celów rewitalizacji w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023

Źródło: opracowanie własne

Cele rewitalizacji oraz kierunki działań odpowiadają wcześniej zidentyfikowanym potrzebom i służą eliminacji, bądź ograniczeniu negatywnych zjawisk na wyznaczonym obszarze rewitalizacji.

Cele zostały określone przy udziale sołtysów i społeczności lokalnej mieszkającej na terenie obszaru rewitalizacji. Wszystkie cele wynikają z celów *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ułęż na lata 2014-2020*, ponieważ odnoszą się do działań długookresowych i długofalowych,

polegających na inwestycji w kapitał ludzki (rozwój dzieci i młodzieży oraz integracja osób starszych dzięki dostosowaniu infrastruktury), aktywność obywatelską i aktywizację społeczną mieszkańców oraz na poprawie zatrudnienia i budowania lokalnego rynku pracy, co przekłada się na poprawę sytuacji materialnej i pomoc osobom w trudnej sytuacji życiowej.

Wyznaczone cele rewitalizacji odpowiadają kryteriom SMART, ponieważ są:

S – skonkretyzowane – jasno stwierdzają, czego dotyczy LPR i w jaki sposób zamierza to osiągnąć,

M – mierzalne – możliwe do zmierzenia przy pomocy wskaźników,

A – osiągalne – technicznie wykonalne biorąc pod uwagę zakres LPR,

R – realistyczne – wyznaczone w oparciu o dostępne środki, czas i zakres interwencji,

T – terminowe – zostaną zrealizowane w okresie obowiązywania LPR Gminy Ułęż na lata 2016-2023.

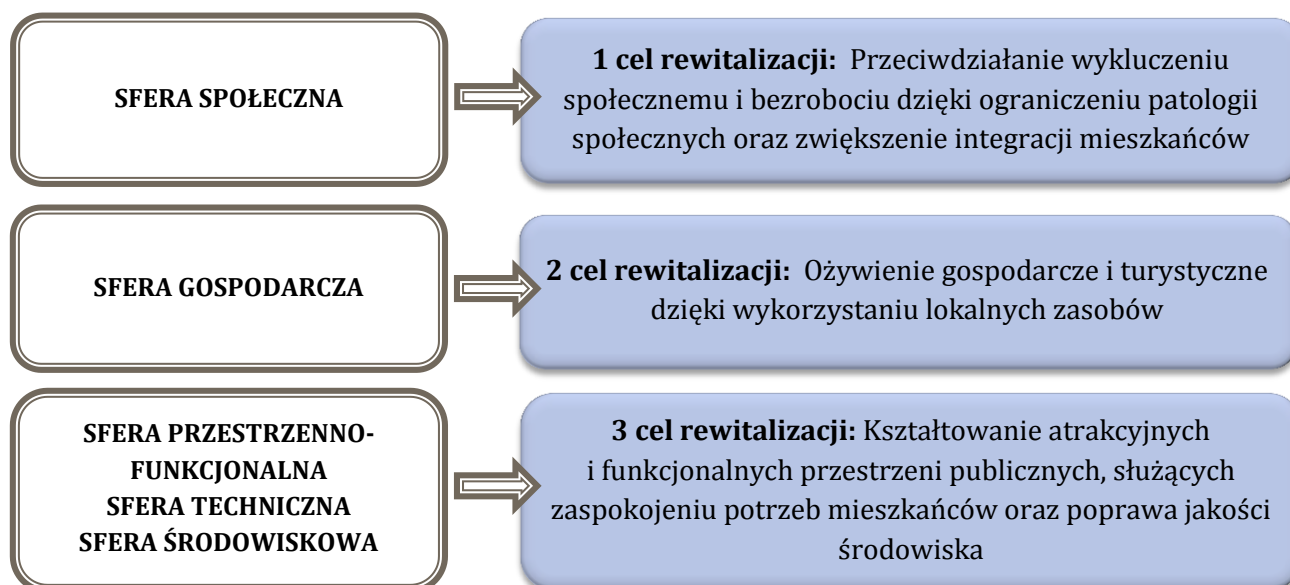
SOŁECTWO UŁĘŻ

PODOB SZAR REWITALIZACJI SOŁECTWO UŁĘŻ

Celem głównym działań rewitalizacyjnych przewidzianych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Ułęż dla podobszaru rewitalizacji sołectwo Ułęż jest:

Przyjazna i uporządkowana przestrzeń sołectwa Ułęż służąca podniesieniu jakości życia i pracy mieszkańców oraz aktywizacja i integracja osób wykluczonych społecznie

Cele rewitalizacji są odpowiedzią na zidentyfikowane problemy we wszystkich sferach (społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej):

1 cel rewitalizacji obejmuje realizację zadań w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i bezrobociu poprzez zwiększenie aktywności lokalnej społeczności. Ważnymi aspektami w ramach realizowanych przedsięwzięć będą: integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, wszelkie działania aktywizujące najmłodszych mieszkańców z terenu gminy i seniorów, pobudzenie aktywności kulturalnej mieszkańców, wspieranie osób niepełnosprawnych. Ważnym elementem w funkcjonowaniu społeczności lokalnej są działające organizacje pozarządowe, które będą miały możliwość podejmowania inicjatyw wspierających poprawę życia i integracji lokalnej społeczności.

Wzmocnienie przedsiębiorczości i poprawa lokalnego rynku pracy na obszarze sołectwa Ułęż będzie możliwa w wyniku realizacji działań w ramach 2 celu rewitalizacji. Wyznaczone kierunki działań obejmują: wzmocnienie działalności lokalnych przedsiębiorstw i poprawa ich konkurencyjności, promowanie zakładania działalności gospodarczej w celu pobudzenia przedsiębiorczości mieszkańców.

W ramach 3 celu rewitalizacji planuje się realizację przedsięwzięć prowadzących do wyprowadzenia sołectwa Ułęż ze stanu kryzysowego pod względem zagospodarowania przestrzennego i infrastruktury wpływającej na jakość życia mieszkańców oraz poprawy jakości środowiska. Obejmują one inwestycje mające na celu uporządkowanie oraz zagospodarowanie przestrzeni, w tym poprawę dotychczasowej funkcji obszaru oraz nadanie mu nowych funkcji. Ponadto planuje się realizację zadań, które mają na celu poprawę dostępności mieszkańców obszaru rewitalizacji, w tym osób niepełnosprawnych, do infrastruktury technicznej. Ważnym aspektem jest również ochrona środowiska naturalnego poprzez odpowiednie kształtowanie przestrzeni publicznych, a także ograniczenie niskiej emisji w budynkach użyteczności publicznej i budynkach mieszkalnych.

Tabela 36. Kierunki działań w ramach celów rewitalizacji podobszaru sołectwo Ułęż

1 cel rewitalizacji:
Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i bezrobociu dzięki ograniczeniu patologii społecznych oraz zwiększenie integracji mieszkańców
<ol style="list-style-type: none"> 1.1. Wspieranie działalności organizacji pozarządowych i aktywnych grup społecznych, 1.2. Wzmocnienie tożsamości lokalnej i kulturowej mieszkańców sołectwa Ułęż, 1.3. Integracja społeczna dzieci, młodzieży osób dorosłych i seniorów dzięki utworzeniu atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego, 1.4. Ograniczenie patologii społecznych poprzez tworzenie programów pomocy dla osób potrzebujących i aktywizację społeczną i kulturalną mieszkańców, 1.5. Rozwój elektronicznych usług publicznych i zwiększenie ich dostępności, 1.6. Przeciwdziałanie bezrobociu i walka z ubóstwem poprzez podniesienie kompetencji osób bezrobotnych oraz aktywizację zawodową.
2 cel rewitalizacji:
Ożywienie gospodarcze i turystyczne dzięki wykorzystaniu lokalnych zasobów
<ol style="list-style-type: none"> 2.1. Wspieranie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej, 2.2. Wzrost aktywności gospodarczej w oparciu o wykorzystanie unikalnych zasobów.
3 cel rewitalizacji:
Kształtowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych, służących zaspokojeniu potrzeb mieszkańców oraz poprawa jakości środowiska
<ol style="list-style-type: none"> 3.1. Uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznych, 3.2. Odnowa zabytków w celu poprawy funkcji reprezentacyjnych, administracyjnych i turystycznych, 3.3. Dostosowanie infrastruktury technicznej i społecznej do potrzeb mieszkańców, w tym osób niepełnosprawnych, 3.4. Poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez ograniczenie niskiej emisji zanieczyszczeń, 3.5. Rewaloryzacja i utworzenie zielonych przestrzeni publicznych.

Źródło: opracowanie własne

SOŁECTWO SOBIESZYN

PODOBSZARY REWITALIZACJI: SOBIESZYN BRZozowa i SOBIESZYN MAJĄTEK

Celem głównym działań rewitalizacyjnych przewidzianych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Ułęż dla podobszarów rewitalizacji: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek jest:

Racjonalne kształtowanie przestrzeni podobszarów: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców

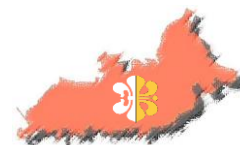
Cele rewitalizacji są odpowiedzią na zidentyfikowane problemy we wszystkich sferach (społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej):

1 cel rewitalizacji obejmuje realizację zadań w zakresie poprawy dostępności do niezbędnej infrastruktury społecznej zaspokajającej potrzeby mieszkańców przede wszystkim w zakresie edukacji, zdrowia oraz przeciwdziałania patologiom społecznym. Zagospodarowana infrastruktura przyczyni się do zwiększenia integracji i aktywizacji mieszkańców oraz do ich rozwoju kulturalnego.

Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości będzie możliwa w wyniku realizacji działań w ramach 2 celu rewitalizacji. Wyznaczone kierunki działań obejmują: stworzenie bazy lokalowej dla nowych przedsiębiorców, rozwój atrakcji turystycznych i sportowych, dzięki czemu utworzone zostaną nowe miejsca pracy.

W ramach 3 celu rewitalizacji planuje się realizację przedsięwzięć prowadzących do wyprowadzenia dwóch podobszarów rewitalizacji z sołectwa Sobieszyn ze stanu kryzysowego pod względem jakości przestrzeni. Obejmują one działania mające na celu odnowienie zdegradowanych obiektów, w tym zabytków, dzięki czemu będą mogły one zostać przystosowane do pełnienia dawnych lub nowych funkcji, zgodnych z aktualnymi potrzebami mieszkańców.

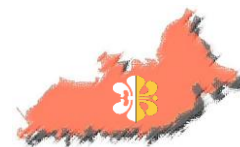

Tabela 37. Kierunki działań w ramach celów rewitalizacji podobszarów: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek

<p>1 cel rewitalizacji: Poprawa dostępności infrastruktury społecznej służącej zaspokojeniu potrzeb mieszkańców</p>
<p>1.1. Poprawa dostępności do infrastruktury edukacyjnej, 1.2. Poprawa dostępności do infrastruktury służącej eliminowaniu patologii społecznych, 1.3. Tworzenie miejsc aktywizacji społecznej i kulturowej oraz integracji mieszkańców.</p>
<p>2 cel rewitalizacji: Poprawa warunków do prowadzenia działalności gospodarczej oraz utworzenie nowych miejsc pracy</p>
<p>2.1. Utworzenie bazy lokalowej dla rozwoju działalności gospodarczej, 2.2. Rozwój funkcji turystycznej i tworzenie nowych miejsc pracy.</p>
<p>3 cel rewitalizacji: Poprawa jakości i atrakcyjności przestrzeni dzięki wykorzystaniu i ochronie jej potencjału kulturowego i przyrodniczego</p>
<p>3.1. Odnowa zabytków w celu poprawy funkcji reprezentacyjnych i turystycznych, 3.2. Poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez ograniczenie niskiej emisji zanieczyszczeń oraz rewaloryzację zabytkowych parków podworskich, 3.3. Tworzenie zielonych miejsc spędzania wolnego czasu.</p>

Źródło: opracowanie własne

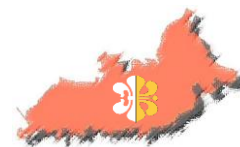
7. LISTA PODSTAWOWYCH PROJEKTÓW I PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH WRAZ Z ICH OPISAMI

Na podstawie wyznaczonych celów oraz w procesie konsultacji społecznych z mieszkańcami gminy określono listę projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych planowanych do realizacji na obszarze rewitalizacji. Projekty i przedsięwzięcia odpowiadają kryteriom SMART, ponieważ są:

- ⇒ S – Sprecyzowane – zawierają sprecyzowany zakres planowanych do realizacji zadań oraz odnoszą się do konkretnego miejsca w gminie,
- ⇒ M – Mierzalne – możliwe do zmierzenia,
- ⇒ A – Osiągalne – technicznie wykonalne,
- ⇒ R – Realistyczne – projekty i przedsięwzięcia zostały zweryfikowane w kontekście realności ich zrealizowania,
- ⇒ T – Terminowe – zostaną zrealizowane w okresie obowiązywania LPR Gminy Ułęż na lata 2016-2023.

Lista projektów i przedsięwzięć zawiera wszystkie niezbędne informacje na temat przedsięwzięć rewitalizacyjnych tj. nazwa, podmiot realizujący, zakres projektu, lokalizacja, szacowana wartość, prognozowane rezultaty.

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 1	
Nazwa przedsięwzięcia	Ograniczenie problemów społecznych oraz wykorzystanie potencjałów rozwojowych obszaru, na którym występuje sytuacja kryzysowa w gminie Ułęż dzięki przebudowie i adaptacji zdegradowanych terenów i budynków
Podmiot realizujący	Gmina Ułęż, Powiat Rycki
Zakres realizowanych zadań	<p>Rewitalizacja parku w Ułężu z zabytkowym drzewostanem</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ odtworzenie osi widokowej z centrum gminy, ⇒ powiększenie opaski utwardzonego terenu wokół dworu – utworzenie od strony południowej tarasu mogącego służyć do organizacji imprez plenerowych, ⇒ przebudowa budynku gospodarczo-garażowego, ⇒ rozbiórka blaszanego budynku składu opału i wybudowanie murowanego, ⇒ obsadzenie centralnego klombu niską roślinnością, ⇒ poszerzenie parkingów (poniżej 0,2 km²), ⇒ ułożenie nawierzchni z kostki kamiennej i nawierzchni szutrowej z kamiennymi obrzeżami, ⇒ wyznaczenie alejek parkowych, ⇒ uporządkowanie otoczenia źródła, ⇒ budowa kładki nad strumieniem, ⇒ wykonanie oświetlenia, monitoringu i ustawienie ławek i koszy na śmieci, ⇒ nasadzenia świerków, ⇒ budowa altany – ośmiokolumnowej rotundy, o konstrukcji stalowej, przykrytej współczesną formą zadaszenia z kształtowników stalowych, ⇒ odrestaurowanie kapliczki w okolicy stawu, ⇒ budowa altany przy zejściu do stawu o konstrukcji lekkiej stalowo-drewnianej, z której rozpościerał się

będzie widok na okoliczne stawy i pradolinę rzeki Wieprz.

Poprawa estetyki centrum Ułęża

- ⇒ ukształtowanie obszaru w nawiązaniu do znajdującego się przy pałacu parku, zachowanie istniejących różnic poziomów, które zostaną skomunikowane schodami oraz łagodnymi pochylniami przeznaczonymi dla rowerzystów oraz osób niepełnosprawnych,
- ⇒ budowa obiektu pełniącego funkcję zadania studni,
- ⇒ powiększenie istniejącego placu zabaw o urządzenia przeniesione z obecnego terenu za gminnym domem kultury,
- ⇒ rozbudowanie siłowni zewnętrznej,
- ⇒ oświetlenie terenu,
- ⇒ dodatkowe oświetlenie kaplicy grobowej na wzgórzu „Pięciu Figur”,
- ⇒ osłonięcie szpalerem zieleni zabudowań gospodarczych,
- ⇒ utworzenie skate parku za domem kultury,
- ⇒ wprowadzenie zadrzewień,
- ⇒ budowa chodnika wzdłuż drogi prowadzącej do pałacu,
- ⇒ rekonstrukcja brakującego słupka przy zabytkowej bramie,
- ⇒ pas zieleni na drodze powiatowej,
- ⇒ budowa nowego przystanku autobusowego,
- ⇒ budowa drogi dojazdowej do siedziby Urzędu Gminy (do 1 km).

Remont wnętrza obiektu zabytkowego z przeznaczeniem na prowadzenie działalności edukacyjnej w Sobieszynie Brzozowej

- ⇒ wymiana stropu,
- ⇒ wymiana podłóg,
- ⇒ wymiana instalacji elektrycznych,
- ⇒ modernizacja CO,
- ⇒ modernizacja instalacji wodno-kanalizacyjnej,
- ⇒ wykonanie elewacji wewnętrznej,
- ⇒ wykonanie schodów wewnętrznych,
- ⇒ wymiana drzwi wejściowych,
- ⇒ wymiana i naprawa części drzwi wewnętrznych,
- ⇒ odtworzenie wentylacji,
- ⇒ renowacja zabytkowego pieca grzewczego,
- ⇒ adaptacja strychu z przeznaczeniem w przyszłości na muzeum (wykonanie podłóg, ocieplenie, instalacja elektryczna, wykonanie ścian działowych i malowanie).

Odtworzenie wyglądu zabytkowej alei dojazdowej do obiektów zabytkowych w Sobieszynie Brzozowej

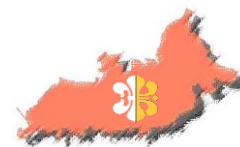
- ⇒ wykonanie inwentaryzacji i oceny dendrologicznej drzewostanu alei i parku,
- ⇒ przeprowadzenie zabiegów pielęgnacyjnych drzew,
- ⇒ usunięcie wskazanych po inwentaryzacji drzew (chorych i samosiewek),
- ⇒ nasadzenie zgodnie z planem uzgodnionym z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Lokalizacja	Ułęż, Sobieszyn Brzozowa (obszar rewitalizacji)
Szacowana wartość	11 000 000 zł
Możliwe źródła finansowania	RPO WL 2014-2020 (działanie 13.4)
Okres realizacji	2017-2020
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia przy pomocy wskaźników	Planowany projekt doprowadzi do wielu pozytywnych rezultatów na obszarze rewitalizacji: <ul style="list-style-type: none"> ⇒ odtworzenie wartości pierwotnej substancji zabytkowej obiektów zabytkowych w Ułężu, ⇒ urządzenie miejsca wypoczynku dla mieszkańców w Ułężu, ⇒ odtworzenie wyglądu pierwotnego parku w Ułężu,

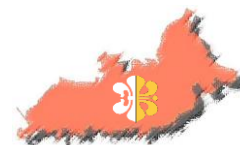
<p>⇒ zwiększenie atrakcyjności miejscowości Ułęż,   ⇒ poprawa estetyki przestrzeni publicznej w Ułężu,   ⇒ zwiększenie zainteresowania miejscowością Ułęż przez turystów,   ⇒ zwiększenie zainteresowania lokalizacją inwestycji na terenie sołectwa Ułęż,   ⇒ zwiększenie zainteresowania osadnictwem w miejscowości Ułęż,   ⇒ odtworzenie wartości pierwotnej substancji zabytkowej w Sobieszynie Brzozowej,   ⇒ poprawa warunków nauczania i pracy w szkole ponadgimnazjalnej w Sobieszynie Brzozowej,   ⇒ promocja obszarów zabytkowych w Sobieszynie Brzozowej,   ⇒ poprawa bezpieczeństwa użytkowników rewitalizowanego budynku w Sobieszynie Brzozowej,   ⇒ odtworzenie wyglądu pierwotnego alei i parku w Sobieszynie Brzozowej,   ⇒ promocja obszaru poprzez uporządkowanie przestrzeni publicznej w Sobieszynie Brzozowej,   ⇒ poprawa estetyki obiektów zabytkowych w Sobieszynie Brzozowej.</p> <p>Wskaźniki produktu:</p> <p>⇒ liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach   ⇒ powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją   ⇒ liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami</p> <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <p>⇒ liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej/kulturalnej/turystycznej będącej przedmiotem projektu</p>

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 2	
Nazwa przedsięwzięcia	Urządzenie targowiska w miejscowości Ułęż
Podmiot realizujący	Gmina Ułęż
Zakres realizowanych zadań	<p>⇒ uporządkowanie zieleni i wzbogacenie o nowe nasadzenia, ⇒ zasypanie zagłębienia dzięki czemu zbocza staną się łagodniejsze, ⇒ budowa zjazdu z drogi gminnej, ⇒ budowa parkingu (poniżej 0,2 km²) oraz utworzenie i poszerzenie chodników, ⇒ oświetlenie terenu, wyposażenie w masywne ławy targowe oraz ławki i kosze na śmieci.</p>
Lokalizacja	Ułęż (obszar rewitalizacji)
Szacowana wartość	1 500 000 zł
Możliwe źródła finansowania	PROW 2014-2020
Okres realizacji	2017-2018
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia przy pomocy wskaźników	<p>Planowany projekt doprowadzi do wielu pozytywnych rezultatów na obszarze rewitalizacji:</p> <p>⇒ poprawa jakości życia mieszkańców, ⇒ zwiększenie dostępności do miejsc handlowych dla okolicznych producentów rolnych, ⇒ zwiększenie dostępności do produktów ekologicznych, ⇒ rozwój handlu na terenie miejscowości.</p> <p>Wskaźniki produktu:</p> <p>⇒ powierzchnia utworzonego placu targowego</p> <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <p>⇒ liczba osób korzystających z utworzonego placu targowego</p>

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 3	
Nazwa przedsięwzięcia	Modernizacja oświetlenia ulicznego
Podmiot realizujący	Gmina Ułęż
Zakres realizowanych zadań	wymiana opraw oświetlenia ulicznego na energooszczędne
Lokalizacja	Ułęż (obszar rewitalizacji)
Szacowana wartość	500 000 zł
Możliwe źródła finansowania	RPO WL 2014-2020 (działanie 5.5., 13.4)
Okres realizacji	2017-2020
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia przy pomocy wskaźników	<p>Planowany projekt doprowadzi do wielu pozytywnych rezultatów na obszarze rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców, ⇒ zmniejszenie kosztów oświetlenia ulicznego. <p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba wspartych energooszczędnych punktów świetlnych <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych ⇒ ilość zaoszczędzonej energii cieplnej

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 4	
Nazwa przedsięwzięcia	Termomodernizacja obiektu użyteczności publicznej – siedziby OSP Ułęż
Podmiot realizujący	OSP Ułęż
Zakres realizowanych zadań	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ wymiana pieca CO, ⇒ ocieplenie ścian budynku OSP ze szczególnym uwzględnieniem budynków garażowych, ⇒ wykorzystanie OZE poprzez montaż kolektorów słonecznych.
Lokalizacja	Ułęż (obszar rewitalizacji)
Szacowana wartość	250 000 zł
Możliwe źródła finansowania	RPO WL 2014-2020 (działanie 5.2.)
Okres realizacji	2018-2020
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia przy pomocy wskaźników	<p>Planowany projekt doprowadzi do wielu pozytywnych rezultatów na obszarze rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska dzięki wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii, ⇒ zmniejszenie kosztów użytkowania obiektu. <p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba zmodernizowanych energetycznie budynków ⇒ powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji <p>Wskaźniki rezultatu:</p>

- ⇒ ilość zaoszczędzonej energii cieplnej
- ⇒ zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych
- ⇒ szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 5	
Nazwa przedsięwzięcia	Przebudowa drogi gminnej Nr 103058L w miejscowości Ułęż do 1 km
Podmiot realizujący	Gmina Ułęż
Zakres realizowanych zadań	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ remont nawierzchni asfaltowej, ⇒ budowa chodnika, ⇒ oznakowanie drogi.
Lokalizacja	Ułęż (obszar rewitalizacji)
Szacowana wartość	250 000 zł
Możliwe źródła finansowania	PROW 2014-2020
Okres realizacji	2017-2019
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia przy pomocy wskaźników	<p>Planowany projekt doprowadzi do wielu pozytywnych rezultatów na obszarze rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców, ⇒ poprawa estetyki centrum miejscowości. <p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ długość przebudowanych dróg

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 6	
Nazwa przedsięwzięcia	Przebudowa dróg powiatowych NR 1434L i 1436 L w miejscowości Ułęż do 1 km
Podmiot realizujący	Gmina Ułęż
Zakres realizowanych zadań	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ remont nawierzchni asfaltowej, ⇒ budowa chodnika, ⇒ oznakowanie drogi, ⇒ budowa parkingu.
Lokalizacja	Ułęż (obszar rewitalizacji)
Szacowana wartość	1 500 000 zł
Możliwe źródła finansowania	Środki z budżetu gminy i powiatu ryckiego
Okres realizacji	2017-2018
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia przy	<p>Planowany projekt doprowadzi do wielu pozytywnych rezultatów na obszarze rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców,

pomocy wskaźników	⇒ poprawa estetyki centrum miejscowości. Wskaźniki produktu: ⇒ długość przebudowanych dróg
--------------------------	--

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 7	
Nazwa przedsięwzięcia	Rewitalizacja zabytkowego parku z aleją dojazdową
Podmiot realizujący	Powiat Rycki
Zakres realizowanych zadań	⇒ odtworzenie osi widokowych, ⇒ powiększenie i wymiana utwardzonego terenu wokół budynków znajdujących się na terenie parku, ⇒ budowa nawierzchni dróg dojazdowych wewnątrz parku, ⇒ zachowanie form tarasowych w parku mogących spełniać funkcje podczas imprez plenerowych, ⇒ przebudowa budynku gospodarczo-garażowego, ⇒ zaadoptowanie stodoły na muzeum „wandale w Sobieszynie w II w. p.n.e.”, ⇒ zaadoptowanie budynków na terenie parku na muzeum, ośrodki spotkań dyskusyjnych, kawiarnie, stajnie, ⇒ obsadzenie centralnego klombu niską roślinnością, ⇒ poszerzenie parkingów, ⇒ przebudowa wnętrza budynków szkoły i budynków mieszkalnych, ⇒ wyznaczenie alejek parkowych, ⇒ uporządkowanie otoczenia parkowego, ⇒ wykonanie oświetlenia, monitoringu i ustawienie ławek i koszy na śmieci, ⇒ nasadzenia świerków, ⇒ oświetlenie terenu, ⇒ montaż ekologicznych pieców c.o. i c.w.u. we wszystkich budynkach znajdujących się na terenie parku.
Lokalizacja	Sobieszyn Brzozowa (obszar rewitalizacji)
Szacowana wartość	5 000 000 zł
Możliwe źródła finansowania	RPO WL 2014-2020 (działanie 7.1., 13.4)
Okres realizacji	2019-2021
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia przy pomocy wskaźników	Planowany projekt doprowadzi do wielu pozytywnych rezultatów na obszarze rewitalizacji: ⇒ odtworzenie wartości pierwotnej substancji zabytkowej obiektów zabytkowych, ⇒ urządzenie miejsca wypoczynku, ⇒ odtworzenie wyglądu pierwotnego parku, ⇒ promocja obszarów zabytkowych, ⇒ zwiększenie atrakcyjności miejscowości. Wskaźniki produktu: ⇒ liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach ⇒ powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją ⇒ liczba obiektów zasobów kultury objętych wsparciem ⇒ liczba instytucji kultury objętych wsparciem ⇒ liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem ⇒ liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ⇒ liczba wspartych obiektów w miejscach dziedzictwa naturalnego ⇒ liczba wspartych instytucji paramuzealnych Wskaźniki rezultatu:

- ⇒ liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej/kulturalnej/turystycznej będącej przedmiotem projektu
- ⇒ wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne
- ⇒ liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 8	
Nazwa przedsięwzięcia	Utworzenie ośrodka leczenia uzależnień do 30 miejsc
Podmiot realizujący	Powiat Rycki
Zakres realizowanych zadań	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ remont pałacu, oficyn, i budynków mieszkalnych, ⇒ remonty zabytkowych obiektów, ⇒ adaptacja budynków na potrzeby terapii i noclegów, ⇒ budowa podstawowych zakładów rzemiosła w zabytkowych budynkach z przeznaczeniem dla pacjentów ośrodka, ⇒ utworzenie mini gospodarstwa terapeutycznego, ⇒ utworzenie stajni kucyków i koni.
Lokalizacja	Sobieszyn Majątek (obszar rewitalizacji)
Szacowana wartość	15 000 000 zł
Możliwe źródła finansowania	RPO WL 2014-2020 (działanie 13.2, 13.4)
Okres realizacji	2022-2023
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia przy pomocy wskaźników	<p>Planowany projekt doprowadzi do wielu pozytywnych rezultatów na obszarze rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ odtworzenie wartości pierwotnej substancji zabytkowej obiektów zabytkowych, ⇒ utworzenie nowych miejsc pracy, ⇒ ratowanie zawodów ginących, ⇒ promocja obszarów zabytkowych, ⇒ zwiększenie atrakcyjności miejscowości Sobieszyn, ⇒ poprawa jakości życia mieszkańców, ⇒ poprawa jakości życia grup ludzi wykluczonych społecznie, ⇒ wypracowanie akceptowalności ludzi wykluczonych społecznie. <p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach ⇒ liczba przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej ⇒ liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ⇒ potencjalna liczba użytkowników usług aktywizacji społeczno-zawodowej świadczonych we wspartych obiektach <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ rzeczywista liczba użytkowników usług aktywizacji społeczno-zawodowej świadczonych we wspartych obiektach

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 9	
Nazwa przedsięwzięcia	Organizacja szkoleń przygotowania do zawodu

Podmiot realizujący	Zespół Szkół im. Kajetana hr. Kickiego
Zakres realizowanych zadań	szkolenia przygotowania rolniczego
Lokalizacja	Sobieszyn Brzozowa (obszar rewitalizacji)
Szacowana wartość	500 000 zł
Możliwe źródła finansowania	RPO WL (działanie 9.1), środki własne, subwencja
Okres realizacji	2018-2023
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia przy pomocy wskaźników	<p>Planowany projekt doprowadzi do wielu pozytywnych rezultatów na obszarze rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ promocja obszarów zabytkowych, ⇒ zwiększenie atrakcyjności miejscowości Sobieszyn, ⇒ poprawa jakości produkcji rolniczej, ⇒ poprawa wykorzystania OZE, ⇒ poprawa jakości środowiska, ⇒ wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie produkcji rolniczej. <p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem ⇒ liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem ⇒ liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem ⇒ liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem ⇒ liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem ⇒ liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem ⇒ liczba osób odchodzących z rolnictwa objętych wsparciem <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek ⇒ liczba osób, które uzyskały kwalifikacje ⇒ liczba osób pracujących w sektorze pozarolniczym

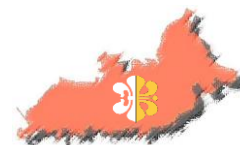
PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 10	
Nazwa przedsięwzięcia	Organizacja zajęć uniwersytetu III wieku
Podmiot realizujący	Zespół Szkół im. Kajetana hr. Kickiego
Zakres realizowanych zadań	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ nauka obsługi komputera i Internetu, ⇒ kursy florystyczne, ⇒ kurs dekoracji wnętrz, ⇒ hafciarstwo.
Lokalizacja	Sobieszyn Brzozowa (obszar rewitalizacji)
Szacowana wartość	500 000 zł
Możliwe źródła finansowania	RPO WL (działanie 11.1), środki własne
Okres realizacji	2018-2020

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia przy pomocy wskaźników	<p>Planowany projekt doprowadzi do wielu pozytywnych rezultatów na obszarze rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ promocja obszarów zabytkowych, ⇒ zwiększenie atrakcyjności miejscowości Sobieszyn Brzozowa, ⇒ przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, ⇒ rozwijanie zainteresowań, ⇒ tworzenie aktywnych grup w społeczeństwach lokalnych, ⇒ podniesienie świadomości własnej wartości. <p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem ⇒ liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba osób uczestniczących w zajęciach
--	---

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 11	
Nazwa przedsięwzięcia	Organizacja konferencji na temat osadnictwa
Podmiot realizujący	Zespół Szkół im. Kajetana hr. Kickiego
Zakres realizowanych zadań	organizacja sympozjum historycznego z udziałem pracowników UMCS
Lokalizacja	Sobieszyn Brzozowa (obszar rewitalizacji)
Szacowana wartość	100 000 zł
Możliwe źródła finansowania	Dotacja
Okres realizacji	2019-2023
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia przy pomocy wskaźników	<p>Planowany projekt doprowadzi do wielu pozytywnych rezultatów na obszarze rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ promocja obszarów zabytkowych, ⇒ zwiększenie atrakcyjności miejscowości Sobieszyn Brzozowa, ⇒ zwiększenie zainteresowania obszarem przez turystów, ⇒ wydanie publikacji naukowej dotyczącej osadnictwa. <p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba zorganizowanych konferencji <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba uczestników konferencji

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 12	
Nazwa przedsięwzięcia	Klub Seniora w Ułężu
Podmiot realizujący	Gmina Ułęż/Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
Zakres realizowanych zadań	<p>Klub seniora: organizacja zajęć mających na celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ zagospodarowanie czasu wolnego po zakończeniu aktywności zawodowej (m.in. rozwijanie

	<p>umiejętności i indywidualnych zainteresowań np. zajęcia kulinarne, zajęcia plastyczne, zajęcia z rękodzieła itp.),</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ zwiększenie aktywności i uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym, ⇒ działalność prozdrowotna (m.in. edukacja zdrowotna, spotkania z lekarzami), kulturalna (wyjścia do kina, czy teatru) i edukacyjna (m.in. nauka obsługi komputera, korzystania z Internetu), ⇒ prowadzenie zajęć z zakresu kultury fizycznej poprzez organizację zajęć sportowych np. nordic walking, zorganizowanie zajęć w ramach stref aktywności rodzinnej, aerobik, aqua-aerobik itp., ⇒ tworzenie grup samopomocowych, których członkowie będą wzajemnie się wspierać w trudnościach życia codziennego, ⇒ poradnictwo prawne realizowane poprzez udzielanie seniorom informacji o obowiązujących przepisach z zakresu m.in. prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów, ⇒ poradnictwo psychologiczne realizowane poprzez proces diagnozowania, profilaktyki i terapii (np. poradnictwo grupowe + indywidualne), ⇒ poradnictwo rodzinne obejmujące funkcjonowanie rodziny (np. może być elementem poradnictwa psychologicznego).
Lokalizacja	Ułęż 173, 08-504 Ułęż (obszar rewitalizacji)
Szacowana wartość	160 000,00 zł
Możliwe źródła finansowania	RPO WL 2014-2020 (działanie 11.2) oraz wkład własny JST (5%)
Okres realizacji	2019
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia przy pomocy wskaźników	<p>Realizacja projektu przyczyni się do aktywizacji społecznej osób starszych i włączenia ich w życie społeczności lokalnej.</p> <p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie ⇒ liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie ⇒ liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu ⇒ liczba obiektów dostosowanych do osób z niepełnosprawnościami ⇒ liczba osób objętych szkoleniami/doradztwem w zakresie kompetencji kluczowych ⇒ liczba projektów w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 13	
Nazwa przedsięwzięcia	Szansa na zmiany
Podmiot realizujący	Gmina Ułęż/Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
Zakres realizowanych zadań	<p>Wsparcie poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ indywidualne doradztwo psychologiczne, ⇒ indywidualne poradnictwo zawodowe, indywidualne plany działania, ⇒ szkolenia zawodowe, ⇒ wsparcie w formie zasiłków celowych, okresowych, ⇒ poradnictwo prawne.

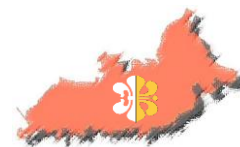

Lokalizacja	Ułęż 168, 08-504 Ułęż (obszar rewitalizacji)
Szacowana wartość	100 000,00 zł
Możliwe źródła finansowania	RPO WL 2014-2020 (działanie 11.1) oraz wkład własny JST (15%)
Okres realizacji	2018
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia przy pomocy wskaźników	<p>Projekt przyczyni się do aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji w gminie Ułęż.</p> <p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje ⇒ liczba osób pracujących <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje ⇒ liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy ⇒ liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)

Powyższy katalog projektów i przedsięwzięć nie jest zamknięty, nabór projektów i przedsięwzięć do Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 jest ciągły i odbywa się za pośrednictwem karty projektu rewitalizacyjnego zamieszczonej na stronie internetowej gminy Ułęż.

Wójt Gminy wraz z Zespołem ds. rewitalizacji będzie podejmował decyzję o włączeniu zaproponowanego przedsięwzięcia do LPR zgodnie z postępowaniem opisanym w podrozdziale 13.3 Zasady i tryb aktualizacji LPR.

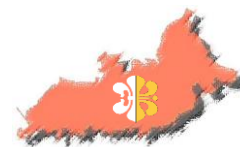

8. CHARAKTERYSTYKA UZUPEŁNIAJĄCYCH RODZAJÓW PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Poniżej przedstawiono zestaw uzupełniających rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych tj. takich, które trudno zidentyfikować indywidualnie, a są oczekiwane ze względu na realizację celów Lokalnego Programu Rewitalizacji. Miejsce realizacji poniższych przedsięwzięć to miejscowości wchodzące w skład obszaru rewitalizacji.

1. Organizacja wystaw w Sobieszynie Brzozowej: malarstwo, fotografia, eksponaty rękodzieła;
2. Organizacja terenów inwestycyjnych;
3. Kształcenie dzieci i młodzieży, wyrównywanie szans, tworzenie kół zainteresowań rozwijanie pasji;
4. Organizacja cyklicznej imprezy integracyjnej dla mieszkańców.

Powyższy katalog uzupełniających rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych ma charakter ogólny i indykatywny. Zakres poszczególnych przedsięwzięć oraz miejsce ich realizacji zostaną doprecyzowane na dalszych etapach wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji zostaną zrealizowane również inne przedsięwzięcia, zidentyfikowane na późniejszym etapie, które będą finansowane z różnych źródeł.

9. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY PROJEKTAMI/PRZEDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI

Komplementarność stanowi niezwykle ważny aspekt opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023. Zapewnienie powiązań pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy skutkować będzie eliminacją negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych, co w konsekwencji pozwoli na wyprowadzenie obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej i osiągnięcie kompleksowych efektów poprawy.

Poniżej przedstawiono komplementarność zidentyfikowanych przedsięwzięć w zakresie: przestrzennym, problemowym proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz źródeł finansowania.

Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenną w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 zapewniają projekty wyznaczone do realizacji w konkretnym miejscu w przestrzeni – na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, pozwalające na wyprowadzenie go ze stanu kryzysowego. Są to projekty wzajemnie ze sobą powiązane, synergiczne i wzajemnie się dopełniające, a ich realizacja wpłynie na poprawę całego obszaru rewitalizacji (wszystkich trzech podobszarów). Wyznaczony obszar rewitalizacji w ok. 56% pokrywa się z obszarem zdegradowanym, o jego delimitacji decydowała, zarówno sytuacja społeczno-gospodarcza (wartości wskaźników), jak i wola mieszkańców gminy oraz poziom istotności obszaru dla gminy. Ze względu na znaczenie tego obszaru (koncentracja usług i obiektów zabytkowych) planowana interwencja nie spowoduje przesunięcia problemów na inny obszar, a jedynie zapoczątkuje pozytywne zmiany w pozostałych sołectwach gminy.

Wszystkie zidentyfikowane projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne skupiają się na obszarze rewitalizacji i są z nim ściśle powiązane. Stanowią odpowiedź na główne problemy obszaru rewitalizacji. Dzięki ich realizacji pozytywne skutki widoczne będą na całym obszarze gminy, ponieważ wiele z nich dotyczy działań podejmowanych dla miejsc lub obiektów użyteczności publicznej, co wpłynie na poprawę jakości życia wszystkich mieszkańców gminy Ułęż.

Komplementarność problemowa

W Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 zapewniona została także komplementarność problemowa. Zidentyfikowane projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne wzajemnie dopełniają się tematycznie, sprawiając że realizowany LPR będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym).

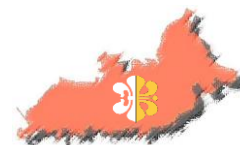
Główne przedsięwzięcie rewitalizacyjne, polegające na poprawie jakości przestrzeni w sołectwie Ułęż i usług społecznych w Sobieszynie Brzozowej (*Ograniczenie problemów społecznych oraz wykorzystanie potencjałów rozwojowych obszaru, na którym występuje sytuacja kryzysowa w gminie Ułęż dzięki przebudowie i adaptacji zdegradowanych terenów i budynków*) przełoży się na wzrost poczucia tożsamości lokalnej i budowanie silnego kapitału społecznego. Projekt wpłynie na atrakcyjność obszaru miejscowości Ułęż jako miejsca zamieszkania i rekreacji, co niewątpliwie przyczyni się do rozwoju usług turystycznych i okołoturystycznych. Dopełnieniem projektu w Ułężu jest projekt polegający na utworzeniu placu targowego (*Urządzenie targowiska w miejscowości Ułęż*), który przyczyni się do rozwoju lokalnego handlu, a zatem poprawy gospodarki w gminie Ułęż. Komplementarnym projektem miękkim jest projekt polegający na utworzeniu Klubu Seniora, który będzie się mieścił w Gminnym Ośrodku Kultury (*Klub Seniora w Ułężu*, planowany do dofinansowania z funduszu EFS, RPO WL, działanie 11.2). Seniorzy będą korzystali z utworzonej przestrzeni w centrum gminy w ramach zaplanowanego projektu infrastrukturalnego, głównie z siłowni na świeżym powietrzu, co będzie miało wpływ na ich zdrowie, kondycję i ogólne samopoczucie. Odnowienie budynku edukacyjnego w Sobieszynie Brzozowej poprawi jakość świadczonych usług społecznych w zakresie edukacji, w budynku będą mogły być organizowane również inne wydarzenia. Komplementarnym przedsięwzięciem infrastrukturalnym jest *Rewitalizacja zabytkowego parku z aleją dojazdową w Sobieszynie Brzozowej*, mająca na celu uporządkowanie przestrzeni i zaadaptowanie infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej np. organizacji konferencji na temat osadnictwa zaplanowanej w ramach projektu *Organizacja konferencji na temat osadnictwa*. Zagospodarowanie przestrzeni przyczyni się do wzrostu atrakcyjności turystycznej i gospodarczej podobszaru rewitalizacji Sobieszyn Brzozowa. Odpowiedzią na zidentyfikowane problemy społeczne jest przedsięwzięcie polegające na utworzeniu ośrodka leczenia uzależnień w Sobieszynie Majątku (*Utworzenie ośrodka leczenia uzależnień do 30 miejsc*). Dzięki ośrodkowi osoby potrzebujące pomocy i wsparcia otrzymają je i będą mogły poradzić sobie z nałogiem. Nie bez znaczenia jest również infrastruktura techniczna: oświetlenie uliczne poprawiające bezpieczeństwo, termomodernizacja siedziby OSP Ułęż, mająca wpływ na środowisko przyrodnicze czy przebudowa dróg (*Modernizacja oświetlenia ulicznego, Termomodernizacja obiektu użyteczności publicznej – siedziby OSP Ułęż, Przebudowa drogi gminnej Nr 103058L w miejscowości Ułęż do 1 km, Przebudowa dróg powiatowych NR 1434L i 1436 L w miejscowości Ułęż do 1 km*). Zaplanowane komplementarne przedsięwzięcia miękkie zmierzają do aktywizacji społecznej osób starszych (*Organizacja zajęć uniwersytetu III wieku, Klub Seniora w Ułężu*) oraz aktywizacji społeczno-zawodowej osób bezrobotnych (*Organizacja szkoleń przygotowania do zawodu, Szansa na zmiany*).

Wskazane w dokumencie przedsięwzięcia wpływają na niwelowanie problemów w różnych sferach, co przeciwdziała fragmentacji działań i wpływa na ich kompleksowość.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 charakteryzuje się komplementarnością proceduralno-instytucjonalną gdyż obejmuje system zarządzania procesem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie interesariuszy, w tym niezależnych od siebie instytucji i podmiotów.

Szczegółowy system zarządzania procesem rewitalizacji został przedstawiony w podrozdziale 12.1 niniejszego dokumentu, jest on spójny i przejrzysty. Podmiotem koordynującym wdrażanie LPR jest

Wójt Gminy Ułęż. Wśród struktur organizacyjnych biorących udział w realizacji LPR wymienić należy ponadto dwa typy podmiotów:

- ⇒ podmiot zarządzający (Zespół ds. rewitalizacji), czyli jednostka odpowiedzialna za wdrożenie przedsięwzięć wynikających z LPR, a przy tym prowadząca monitoring i ocenę programu,
- ⇒ podmioty wykonawcze, czyli jednostki realizujące poszczególne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Kompleksowa rewitalizacja wyznaczonego obszaru wymaga współpracy wszystkich rodzajów jednostek funkcjonujących na obszarze gminy, dlatego korzystnym modelem jest współpraca podmiotów publicznych, prywatnych i społecznych.

Komplementarność międzyokresowa

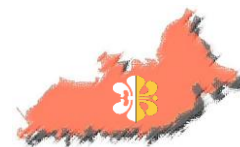
Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 zwraca także uwagę na zachowanie ciągłości programowej. Przedsięwzięcia podejmowane w poprzednich okresach programowych mają swoją ciągłość i kontynuację w obecnym dokumencie. Zidentyfikowane projekty inwestycyjne i nieinwestycyjne stanowią kontynuację zrealizowanych już przedsięwzięć, zarówno tych wspartych ze środków unijnych, jak i tych realizowanych przy udziale środków krajowych. Komplementarność projektów opiera się na wykorzystaniu powstałych produktów i rezultatów, udziale tych samych użytkowników, pełnieniu tych samych funkcji. Ponadto przedsięwzięcia obejmują kompleksowe rozwiązania obszarowe w zakresie rozwiązywania problemów i zaspokajania potrzeb.

W poprzednim okresie programowania gmina Ułęż nie była beneficjentem Regionalnego Programu Operacyjnego w zakresie rewitalizacji z uwagi na jego ukierunkowanie na rewitalizację na obszarach miejskich. Zadania z zakresu rewitalizacji gmina identyfikowała w Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Ułęż na lata 2015-2020. Wnioski wyciągnięte z realizacji poprzednich zadań rewitalizacyjnych pozwolą na jeszcze bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie finansowej.

Komplementarność źródeł finansowania

Projekty, które zostały zapisane w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 mogą zostać zrealizowane przy udziale różnych źródeł finansowania, w tym środków unijnych. W Lokalnym Programie Rewitalizacji wykorzystano możliwość łączenia wsparcia ze środków EFRR, EFS oraz EFRRROW w celu realizacji założonych celów i wyprowadzania obszaru ze stanu kryzysowego. Realizacja projektów rewitalizacyjnych z różnych źródeł, z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania, pozwala na uzyskanie korzystnych efektów i wpływa na wzrost dynamiki pożądaných zmian. Ponadto Lokalny Program Rewitalizacji daje także możliwość włączenia środków prywatnych w finansowanie procesów rewitalizacji, jednak na etapie tworzenia dokumentu nie zidentyfikowano projektów finansowanych ze źródeł prywatnych. Spodziewa się, że po wdrożeniu pierwszych projektów rewitalizacyjnych ze środków publicznych przez gminę nastąpi „efekt dźwigni” i pojawią się nowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne podmiotów społecznych i gospodarczych – wtedy będzie możliwość aktualizacji LPR.

10. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

W związku z tym, iż Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ułęż został opracowany zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministra Rozwoju oraz Zasadami programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Departamentu Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym* źródłem jego finansowania mogą być zarówno wewnętrzne fundusze budżetu gminy i podmiotów prywatnych, jak i zewnętrzne środki unijne i krajowe.

Środki własne

Podczas planowania działań rewitalizacyjnych ważne jest stworzenie przez gminę warunków dla możliwie szerokiego włączenia się sektora prywatnego w działania na rzecz rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem lokalnych firm i instytucji, wspólnot mieszkaniowych oraz organizacji pozarządowych.

Szczególną formą finansowania działań rewitalizacyjnych jest połączenie środków publicznych i prywatnych poprzez zawiązanie partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). W rozumieniu ustawy o PPP z dnia 28 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 169 poz.1420) jest to oparta na umowie współpraca podmiotu publicznego i partnera prywatnego, służąca realizacji zadania publicznego, w ramach której partner prywatny w całości albo w części poniesie nakłady na wykonanie przedsięwzięcia będącego przedmiotem współpracy lub zapewni ich poniesienie przez osoby trzecie.

Partnerstwo publiczno-prywatne, jest szczególnie zalecane, gdy:

- ⇒ samorząd chce utrzymać pewien stopień kontroli nad przedsięwzięciem,
- ⇒ istnieją znaczne potrzeby inwestycyjne, a fundusze publiczne winny być kierowane na inne cele,
- ⇒ zaangażowany w projekt sektor prywatny jest w stanie uzyskać zwrot zainwestowanych środków z opłat za użytkowanie obiektu.

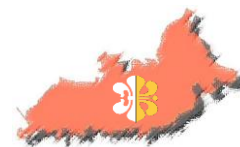
Podobną formą finansowania działań rewitalizacyjnych jest partnerstwo publiczno-społeczne czyli forma współpracy jednostki publicznej z organizacjami pozarządowymi.

Środki zewnętrzne

Do realizacji projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych możliwe jest wykorzystanie dostępnych środków z programów rządowych oraz funduszy pomocowych Unii Europejskiej. Głównym unijnym źródłem finansowania projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, w ramach którego działaniami dedykowanymi rewitalizacji są:

13.3 Rewitalizacja obszarów miejskich,

13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich,

13.8 Rewitalizacja Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

W ramach powyższych działań na dofinansowanie szansę mają projekty infrastrukturalne, mające na celu przywracanie bądź nadanie nowych funkcji obszarom zdegradowanym pod względem społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym i środowiskowym.

Dla gminy Ułęż najbardziej istotnym działaniem jest **13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich**. Realizacja projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych przy współfinansowaniu RPO WL w ramach tego działania będzie możliwa jedynie pod warunkiem wpisania ich do Lokalnego Programu Rewitalizacji.

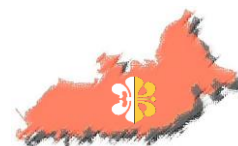
W działaniu 13.4 określony został szeroki katalog beneficjentów, którzy mogą starać się o dofinansowanie projektu rewitalizacyjnego:

- ⇒ podmioty publiczne (jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, samorządowe jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, służby ratownicze i bezpieczeństwa publicznego, jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną nie wymienione wyżej),
- ⇒ podmioty prywatne (spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki, MŚP (przedsiębiorstwa muszą prowadzić działalność na terenie województwa lubelskiego).
- ⇒ podmioty społeczne (przedsiębiorstwa społeczne, zgodnie definicją Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, organizacje pozarządowe),
- ⇒ podmioty mieszane (podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne).

W ramach RPO WL przewidziano także preferencje dla inwestycji niezbędnych dla kompleksowej rewitalizacji danego obszaru realizowanych w ramach następujących działań:

- 3.1 Tereny inwestycyjne,
- 5.2 Efektywność energetyczna sektora publicznego,
- 5.3 Efektywność energetyczna sektora mieszkaniowego,
- 5.5 Promocja niskoemisyjności,
- 7.1 Dziedzictwo kulturowe i naturalne,
- 9.1 Aktywizacja zawodowa,
- 9.3 Rozwój przedsiębiorczości,
- 11.1 Aktywne włączenie,
- 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne,
- 12.2 Kształcenie ogólne,
- 13.2 Infrastruktura usług społecznych.

Zakres, organizacja i finansowanie rewitalizacji powinny być dostosowane do specyfiki obszaru, z wykorzystaniem wszystkich doświadczeń podmiotów planujących realizację projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

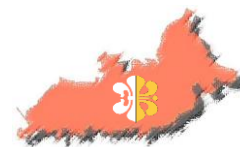
Poniżej przedstawiono tabelę zawierającą zestawienie projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych wpisanych do LPR wraz z planowanym podziałem finansowania na różne źródła finansowania. Na potrzeby niniejszego dokumentu przyjęto, iż udział dofinansowania wynosi 85%, natomiast wkładu własnego – 15%, ponieważ na obecnym etapie nie ma możliwości określenia ostatecznego podziału środków w poszczególnych projektach.

Lp.	Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Źródło finansowania	Lata realizacji	Szacowana wartość	Środki własne		Środki zewnętrzne (w tym UE)
					publiczne	prywatne	
1.	Ograniczenie problemów społecznych oraz wykorzystanie potencjałów rozwojowych obszaru, na którym występuje sytuacja kryzysowa w gminie Ułęż dzięki przebudowie i adaptacji zdegradowanych terenów i budynków	RPO WL 2014-2020 (działanie 13.4)	2017-2020	11 000 000 zł	1 650 000 zł	0 zł	9 350 000 zł
2.	Urządzenie targowiska w miejscowości Ułęż	PROW 2014-2020	2017-2018	1 500 000 zł	225 000 zł	0 zł	1 275 000 zł
3	Modernizacja oświetlenia ulicznego	RPO WL 2014-2020 (działanie 5.5., 13.4)	2017-2020	500 000 zł	75 000 zł	0 zł	425 000 zł
4.	Termomodernizacja obiektu użyteczności publicznej – siedziby OSP Ułęż	RPO WL 2014-2020 (działanie 5.2.)	2018-2020	250 000 zł	37 500 zł	0 zł	212 500 zł
5.	Przebudowa drogi gminnej Nr 103058L w miejscowości Ułęż	PROW 2014-2020	2017-2019	250 000 zł	37 500 zł	0 zł	212 500 zł
6.	Przebudowa dróg powiatowych NR 1434L i 1436 L w miejscowości Ułęż	Środki z budżetu gminy i powiatu ryckiego	2017-2018	1 500 000 zł	1 500 000 zł	0 zł	0 zł
7.	Rewitalizacja zabytkowego parku z aleją dojazdową	RPO WL 2014-2020 (działanie 7.1., 13.4)	2019-2021	5 000 000 zł	750 000 zł	0 zł	4 250 000 zł
8.	Utworzenie ośrodka leczenia uzależnień do 30 miejsc	RPO WL 2014-2020 (działanie 13.2, 13.4)	2022-2023	15 000 000 zł	2 250 000 zł	0 zł	12 750 000 zł
9.	Organizacja szkoleń przygotowania do zawodu	RPO WL (działanie 9.1), środki własne, subwencja	2018-2023	500 000 zł	75 000 zł	0 zł	425 000 zł
10.	Organizacja zajęć uniwersytetu III wieku	RPO WL (działanie 11.1), środki własne	2018-2020	500 000 zł	75 000 zł	0 zł	425 000 zł
11.	Organizacja konferencji na temat osadnictwa	Dotacja	2019-2023	100 000 zł	15 000 zł	0 zł	85 000 zł

12.	Klub Seniora w Ułężu	RPO WL 2014-2020 (działanie 11.2) oraz wkład własny JST	2019	160 000 zł	24 000 zł	0 zł	136 000 zł
13.	Szansa na zmiany	RPO WL 2014-2020 (działanie 11.1) oraz wkład własny JST	2018	100 000 zł	15 000 zł	0 zł	85 000 zł

Kolejność realizacji zidentyfikowanych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych wynika z logicznej konsekwencji wprowadzonych zmian w obszarze rewitalizacji. W pierwszej kolejności realizowane będą projekty inwestycyjne, których efekty w formie udostępnionej infrastruktury lub przestrzeni zostaną wykorzystane podczas realizacji zidentyfikowanych projektów miękkich, dla których ta infrastruktura jest niezbędna. Na kolejność realizacji przedsięwzięć wpływ ma również rozwiązanie najbardziej naglących potrzeb obszaru rewitalizacji.

11. MECHANIZMY WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY W PROCES REWITALIZACJI

Ważnym etapem przy sporządzeniu Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 były przeprowadzone konsultacje społeczne w postaci zarówno bezpośrednich spotkań z mieszkańcami, jak i badań ankietowych. Głównym celem konsultacji było przedstawienie społeczności lokalnej oraz władzom postępów związanych z procesem tworzenia dokumentu, a także uzyskanie ich opinii w zakresie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji, a także celów rewitalizacji i planowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Udział wszystkich interesariuszy w tworzeniu LPR można określić jako szeroki i wystarczający, poczynając od informacji o działaniach władz lokalnych, poprzez współudział w podejmowaniu decyzji o kierunkach interwencji aż po aktywne uczestnictwo w projektach i przedsięwzięciach. Duży wkład w przygotowaniu oraz wdrażaniu programu ma zarówno społeczność lokalna i sołtysi poszczególnych sołectw jako ich przedstawiciele, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, jak i inni interesariusze obszarów zdegradowanych. Partycypacja społeczna w tworzeniu Lokalnego Programu Rewitalizacji miała miejsce na etapie: diagnozy sytuacji kryzysowej na obszarach zdegradowanych, jak również na etapie identyfikacji możliwych rozwiązań (identyfikacja głównych problemów, propozycja działań rewitalizacyjnych).

Partycypacja społeczna w ramach rozpoczętego procesu rewitalizacji opierała się na drabinie partycypacyjnej, mającej na celu nawiązanie kontaktu z interesariuszami procesu rewitalizacji:

⇒ Informowanie:

- strona internetowa Urzędu Gminy Ułęż (<http://www.ulez.eurząd.eu/index.php>) oraz Biuletyn Informacji Publicznej (<https://ugulez.bip.lubelskie.pl/index.php?id=6>), – informacje nt. opracowania, wdrażania i monitoringu LPR oraz dokumenty do konsultacji i ankiety (dotarcie do młodych mieszkańców, w tym osób bezrobotnych),
- zamieszczanie informacji w prasie regionalnej,
- ogłoszenia w parafiach (dotarcie do osób starszych),
- ogłoszenia w Urzędzie Gminy i Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej (dotarcie do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym),
- organizacja spotkań i konferencji dla społeczności lokalnej, przedstawicielei lokalnych środowisk, organizacji pozarządowych dotyczących wdrażania i/lub aktualizacji LPR, które stanowią niezbędny element dialogu społecznego (zwłaszcza w przypadkach projektów społecznych, uzupełniających inwestycje infrastrukturalne), prowadząc do wymiany opinii, czasem nawet do weryfikacji planów lub ich uzupełniania.

⇒ Konsultowanie (ankiety, badania, spotkania i uzgodnienia):

- bezpośrednie spotkania z mieszkańcami,
- ankietyzacja w formie papierowej i elektronicznej,
- wyłożenie projektu LPR do publicznego wglądu wraz z możliwością wnoszenia uwag i propozycji projektów/przedsięwzięć (na kartach projektów).

- ⇒ Aktywne uczestnictwo zainteresowanych stron:
→ włączenie się interesariuszy w realizację działań rewitalizacyjnych.

Oprócz Wójta, jako głównego podmiotu odpowiedzialnego za prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych związanych z Lokalnym Programem Rewitalizacji, działania tego typu powinny prowadzić wszystkie inne podmioty, zaangażowane w poszczególne projekty zawarte w LPR.

Nie bez znaczenia jest fakt, że informowanie o planowanych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych (inwestycyjnych i nieinwestycyjnych) to ważny sygnał dla potencjalnych inwestorów i nowych firm, a także dla mieszkańców zainteresowanych otwarciem własnej działalności gospodarczej na rewitalizowanym obszarze gminy Ułęż.

11.1. Spotkania konsultacyjne

Podczas prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Ułęż zrealizowano szerokie konsultacje społeczne ze zidentyfikowanymi interesariuszami rewitalizacji.

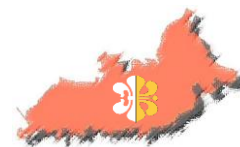
1 spotkanie konsultacyjne – „warsztaty”

Konsultacje rozpoczęło spotkanie 27 października 2016 r. w Urzędzie Gminy Ułęż. W spotkaniu konsultacyjnym wzięli udział mieszkańcy gminy, przedsiębiorcy, przedstawiciele organizacji społecznych, pozarządowych, radni oraz pracownicy Urzędu Gminy na czele z Wójtem Gminy Ułęż.

Na spotkaniu omówione zostały główne przesłanki opracowania LPR oraz zarysowany został proces prac nad dokumentem. Ponadto przedstawiono wyniki diagnozy rozwoju gminy w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, zaprezentowano metodykę delimitacji obszarów zdegradowanych za pomocą zestawu wskaźników oraz przedstawiono wstępną delimitację obszaru rewitalizacji. W kolejnej części spotkania, podczas warsztatów zidentyfikowano najważniejsze problemy gminy i na ich podstawie określono obszar zdegradowany. Następnie podczas dyskusji wspólnie wskazano najważniejszy obszar, który powinien zostać poddany rewitalizacji.

2 spotkanie konsultacyjne – „otwarte spotkanie i World Cafe”

Drugie spotkanie konsultacyjne odbyło się 24 lutego 2017 r. w Urzędzie Gminy Ułęż. W spotkaniu konsultacyjnym wzięli udział mieszkańcy gminy, przedsiębiorcy, przedstawiciele organizacji społecznych, pozarządowych, radni oraz pracownicy Urzędu Gminy na czele z Wójtem Gminy Ułęż, jak również przedstawiciele Powiatu Ryckiego.

Na spotkaniu przedstawiono wyniki delimitacji obszaru rewitalizacji w gminie Ułęż, dotychczas zidentyfikowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne oraz zasady aplikowania do działania 13.4. Rewitalizacja obszarów wiejskich Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego.

W drugiej części spotkania odbyły się warsztaty „World Cafe”, podczas których eksperci we współpracy z określili najważniejsze cele rewitalizacji dla dwóch sołectw.

3 spotkanie konsultacyjne - podsumowanie

Na trzecim spotkaniu konsultacyjnym, które odbyło się 22 maja 2017 r. podsumowano prace nad Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023. Mieszkańcy mieli również możliwość zgłoszenia końcowych uwag do zapisów dokumentu.

11.2. Ankietyzacja

Podczas opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji zapewniono aktywny udział interesariuszy, którzy za pośrednictwem badań ankietowych wskazali występujące w gminie obszary podlegające procesowi degradacji oraz zakres potrzeb i oczekiwań, które należy wziąć pod uwagę podczas planowanego procesu rewitalizacji tych obszarów. Aktywny udział społeczności lokalnej przyczynił się do identyfikacji obszaru rewitalizacji oraz celów i kierunków działań rewitalizacyjnych w gminie Ułęż.

Ankieta online dla mieszkańców Gminy Ułęż – wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

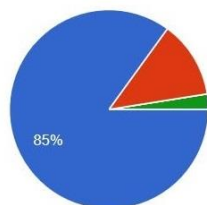
W początkowym etapie prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Ułęż przeprowadzona została ankieta dotycząca m.in. potrzeby sporządzenia dokumentu, zakresu przestrzennego obszarów najbardziej zdegradowanych i planowanych działań rewitalizacyjnych, określenia problemów w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, które należałoby ograniczyć, bądź całkowicie rozwiązać w procesie rewitalizacji, a także wyznaczenia typów projektów, na które w pierwszej kolejności warto wydatkować środki publiczne. Ankieta była dostępna online na stronie Urzędu Gminy w dniach 1 września – 7 października 2016 r.

Ankiety wypełniło 40 mieszkańców gminy Ułęż zamieszkujących 11 spośród 13 sołectw. Uczestnicy badania udzielili odpowiedzi na 19 pytań, wśród których 11 było 1-krotnego wyboru, natomiast 6 kluczowych pytań to były pytania wielokrotnego wyboru, dlatego na wykresach, które je obrazują przedstawiono procentową wartość udzielonych odpowiedzi, a nie ankietowanych osób. Ankieta zawierała również 2 pytania otwarte, w których mieszkańcy mieli możliwość bezpośredniego wypowiedzenia się.

W przeprowadzonej ankiecie respondenci odpowiedzieli na podstawowe pytanie: *Czy gminie Ułęż potrzebny jest program ożywienia społecznego, gospodarczego i przestrzenno-środowiskowego w postaci Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż, który będzie realizowany w latach 2016-2023?* Największa liczba uczestników badania ankietowego (85%) zaznaczyła odpowiedź „zdecydowanie tak”. Mniejszy odsetek respondentów (12,5%) udzielił odpowiedzi „raczej tak”. Tylko 1 osoba uznała, że taki dokument zdecydowanie nie jest potrzebny. Z ankiety wynika, iż społeczność lokalna gminy Ułęż liczy na realny wpływ realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji na poprawę jakości życia oraz walkę z istniejącymi problemami.

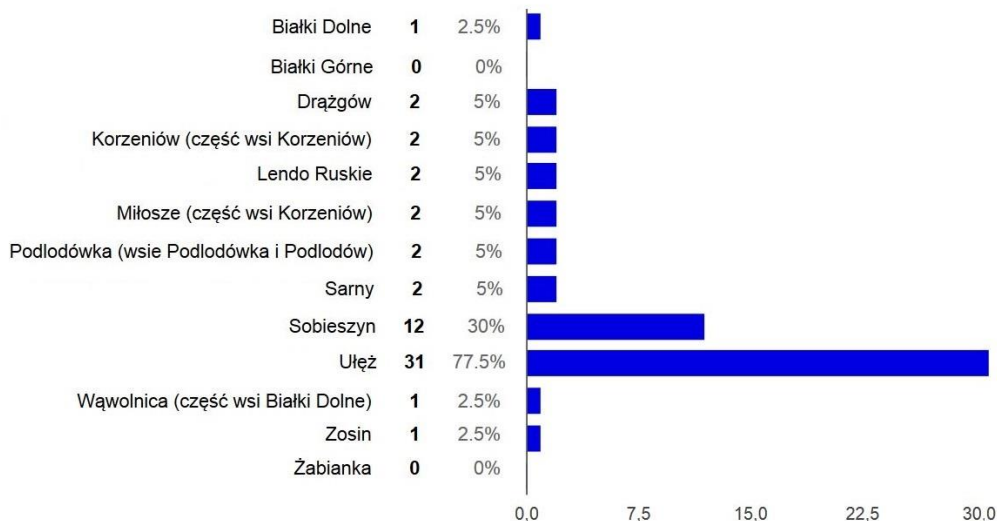
1. Czy Pani/Pana zdaniem gminie Ułęż potrzebny jest program ożywienia społecznego, gospodarczego i przestrzenno-środowiskowego w postaci Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż, który będzie realizowany w latach 2016-2023?

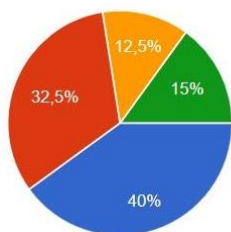
Zdecydowanie TAK	34	85%
Raczej TAK	5	12.5%
Raczej NIE	0	0%
Zdecydowanie NIE	1	2.5%

W drugim pytaniu ankietowani wskazali sołectwa gminy, które ich zdaniem stanowią obszar zdegradowany. Według 31 ankietowanych (77,5%) najbardziej zdegradowanym obszarem jest sołectwo Ułęż. Dodatkowo 12 ankietowanych (30%) wskazało sołectwo Sobieszyn. Pozostałe sołectwa zostały wskazane przez niewielką liczbę osób. Dla większości ankietowanych wskazane sołectwa to miejsce zamieszkania (40%). Dla 32,5% osób jest to miejsce rekreacji i wypoczynku.

2. Które sołectwa gminy Ułęż stanowią obszar zdegradowany – w których sołectwach Pani/Pana zdaniem jest najwięcej problemów przestrzennych społecznych i gospodarczych?

3. Jaki jest Pani/Pana związek z wyżej wymienionym terenem?

miejsce zamieszkania	16	40%
obecne/dawne miejsce pracy	13	32.5%
miejsce prowadzenia działalności gospodarczej	5	12.5%
miejsce rekreacji i wypoczynku	6	15%

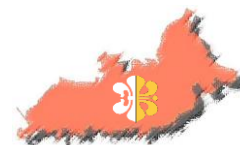

Czwarte pytanie dotyczyło wskazania maksymalnie 5 problemów/barier rozwojowych w sferze przestrzennej, które występują na obszarze sołectw wskazanych jako zdegradowane. Najwięcej odpowiedzi (80%) dotyczyło złego stanu przestrzeni publicznych i złego stanu zabytków. 77,5% odpowiedzi wiązało się ze złym stanem infrastruktury wokół budynków mieszkalnych.

W piątym pytaniu ankietowani zostali poproszeni o wskazanie maksymalnie 5 problemów w sferze społecznej występujących na obszarze wskazanych sołectw. 87,5% odpowiedzi dotyczyło emigracji z obszaru gminy młodych i dobrze wykształconych osób, natomiast 85% wysokiego bezrobocia.

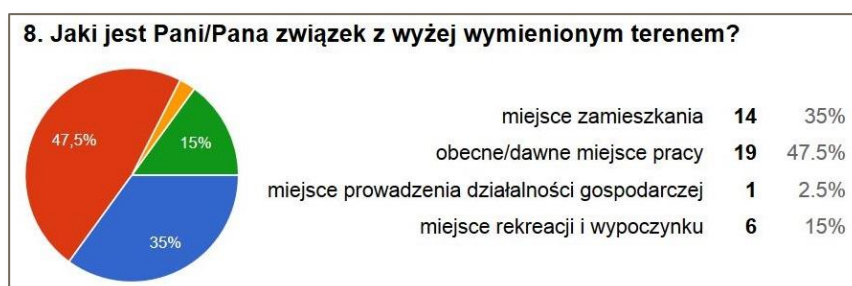
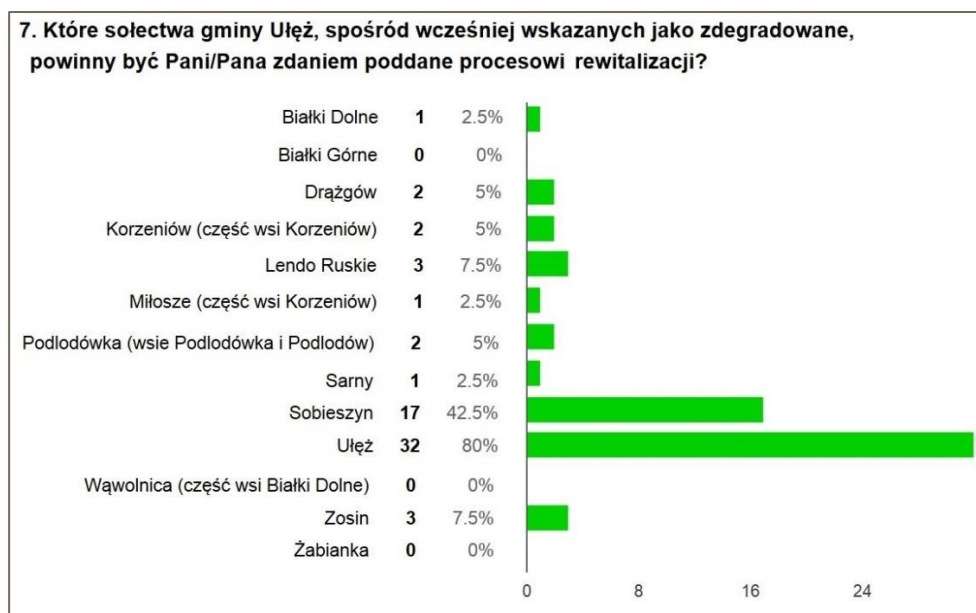

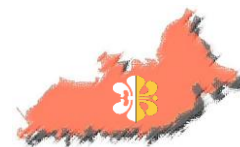
Respondenci wskazali także maksymalnie 5 problemów w sferze gospodarczej, występujących na wskazanym obszarze zdegradowanym w gminie Ułęż. Ich zdaniem głównymi problemami gospodarczymi, z jakimi boryka się gmina jest niewielka liczba małych i średnich przedsiębiorstw (90% odpowiedzi), brak miejsc pracy (85% odpowiedzi).

Po wybraniu obszaru zdegradowanego w gminie Ułęż i określeniu jego najważniejszych problemów mieszkańcy mieli za zadanie wskazanie, które sołectwa spośród wcześniej wskazanych w szczególności powinny być poddane procesowi rewitalizacji. Najwięcej osób wybrało sołectwo Ułęż (80%) i Sobieszyn (42,5%). Dla większości ankietowanych jest to dawne lub obecne miejsce pracy.

W otwartym pytaniu 9 mieszkańcy mogli wpisać dlaczego uważają, że wskazany obszar wymaga rewitalizacji. Większość odpowiedzi dotyczyła niskiej estetyki centrum Ułęża, braku zainteresowania ze strony inwestorów zewnętrznych, zaniedbanych zabytkowych parków, braku terenów rekreacji, braku miejsc pracy, wysokiego bezrobocia, braku targowiska, słabej bazy turystycznej.

W kolejnym pytaniu respondenci zostali zapytani jakie efekty zostaną osiągnięte dzięki działaniom rewitalizacyjnym. Najwięcej odpowiedzi dotyczyło odnowy zabytków (80%) oraz poprawienia jakości i estetyki przestrzeni publicznych (75%).

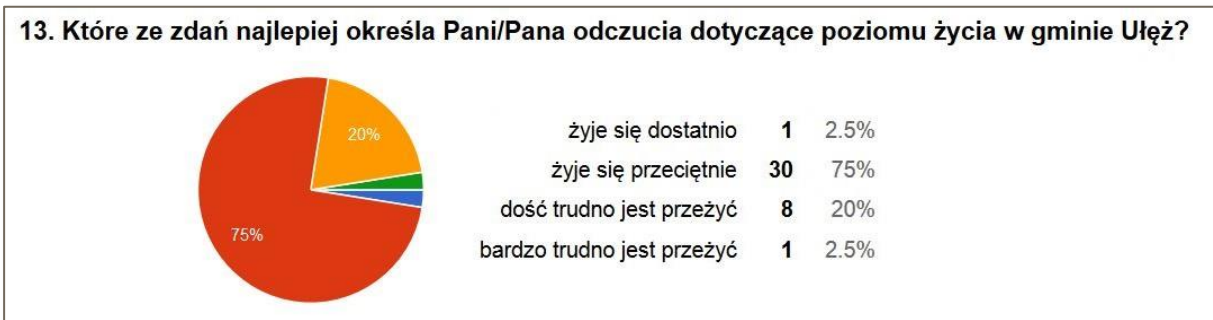
Wśród typów projektów, na jakie w pierwszej kolejności warto wydatkować środki publiczne w ramach wdrażanego programu rewitalizacji znalazły się przede wszystkim uporządkowanie i zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni publicznych (77,5%), restauracja i konserwacja zabytków (70%) i budowa lub przebudowa oświetlenia (57,5%).

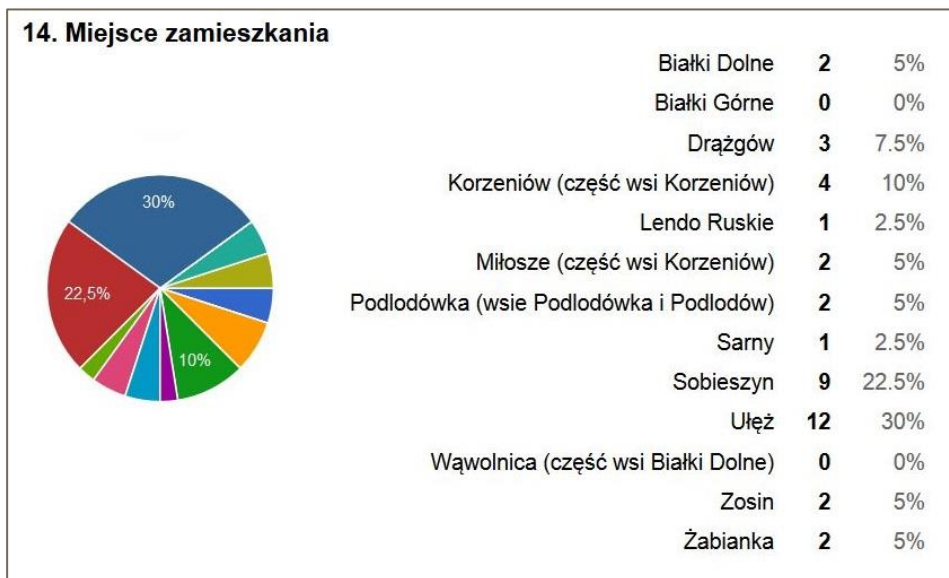
W kolejnym pytaniu otwartym ankietowani wpisywali konkretne przykłady projektów, wpisujących się we wcześniej wskazane typy; rewitalizacja parku w Ułężu i zagospodarowanie przestrzeni publicznej, odnowa zabytkowych zespołów pałacowo-parkowych w Ułężu i Sobieszynie, organizacja terenów inwestycyjnych, budowa lub modernizacja oświetlenia ulicznego.

W pytaniu 13 mieszkańcy mogli określić jakość życia w gminie Ułęż. Większości z nich żyje się przeciętnie (75%). Duży odsetek osób odpowiedział również, że dość trudno jest przeżyć (20%).

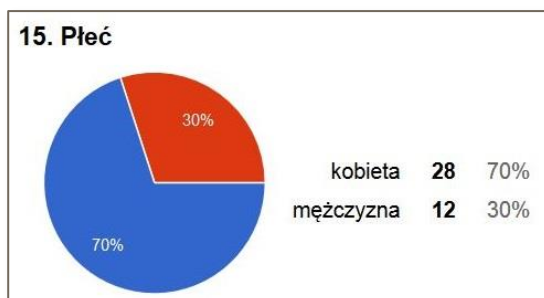

Kolejne pytania miały charakter metryczki i miały na celu pozyskanie podstawowych informacji o osobach wypełniających ankietę.

Największy odsetek respondentów stanowili mieszkańcy: sołectwa Ułęż (30%) i Sobieszyn (22,5%).

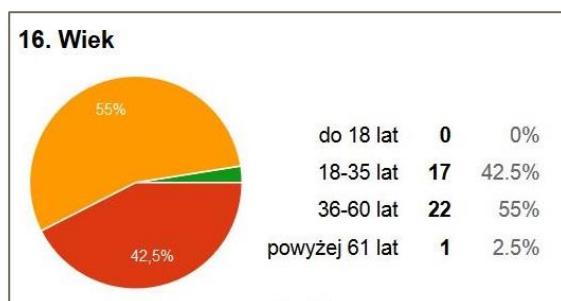

Wśród ankietowanych przeważały kobiety, które stanowiły 70% ogółu respondentów.

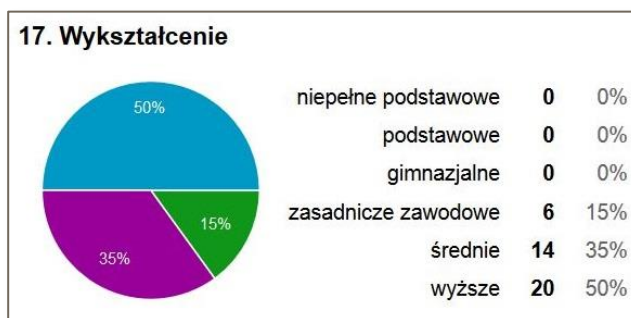

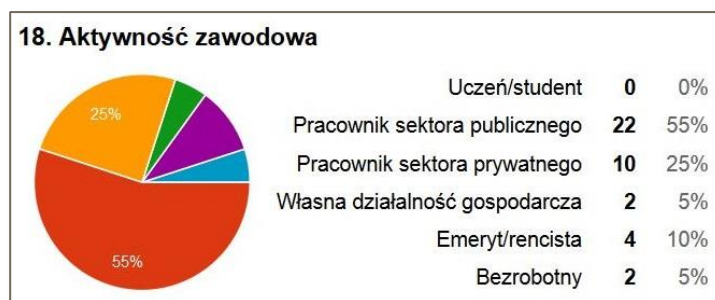
W ankiecie wzięły udział osoby bez ograniczeń wiekowych, jednak w celu zwiększenia dokładności wyników badania, respondenci zostali przydzieleni do 7 grup wiekowych. Największy odsetek respondentów (55%) stanowiły osoby w wieku od 36 do 60 lat, natomiast 42,5% to osoby w wieku od 18 do 35 lat.

Wśród respondentów najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (50%) oraz średnim (35%).

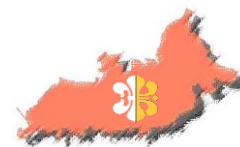

W badaniu ankietowym wzięły udział osoby pracujące, emeryci i renciści oraz bezrobotni. 55% badanych zadeklarowało, że pracuje w sektorze publicznym.

Na pytanie o liczbę domowników 27,5% badanych wskazało 3 osoby należące do ich gospodarstwa domowego.

12. SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) LPR

12.1. System instytucjonalny i zarządzanie procesem rewitalizacji

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ułęż określa plan działania dla obszaru objętego rewitalizacją. Wydatkowanie funduszy publicznych, w tym także pochodzących z funduszy zagranicznych, na działania rewitalizacyjne wymaga stworzenia systemu instytucji i procedur, które zapewnią, że środki te będą wydatkowane oszczędnie i efektywnie. System wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji powinien w jasny sposób przedstawić i określić sposób zarządzania realizacją założeń LPR, a także wyodrębnić i zidentyfikować struktury organizacyjne.

Wśród struktur organizacyjnych biorących udział w realizacji LPR, wymienić należy trzy typy podmiotów:

- ⇒ podmiot koordynujący – nadzorujący wdrożenie LPR jako całości,
- ⇒ podmiot zarządzający – odpowiedzialny za wdrożenie przedsięwzięć wynikających z LPR, a przy tym prowadzący monitoring i ocenę programu,
- ⇒ podmioty wykonawcze – realizujące poszczególne zadania.

Funkcję **podmiotu koordynującego** realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie pełnił Wójt Gminy Ułęż.

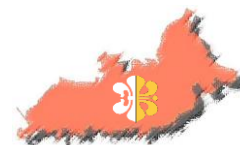
Instytucją bezpośrednio zaangażowaną w proces rewitalizacji na obszarze gminy Ułęż jest Urząd Gminy Ułęż na czele z Wójtem i Radą Gminy. Instytucjami wspomagającymi Urząd Gminy są jednostki organizacyjne Urzędu:

- ⇒ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ułężu,
- ⇒ Szkoła Podstawowa w Białkach Dolnych,
- ⇒ Zakład Komunalny w Ułężu,
- ⇒ Zespół Administracyjny Placówek Oświatowych i Kulturalnych w Ułężu,
- ⇒ Zespół Szkół Ogólnokształcących w Sobieszynie.

Podmiotem zarządzającym Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 będzie Zespół ds. rewitalizacji, wyodrębniony w ramach struktur Urzędu Gminy i składający się z pracowników właściwych merytorycznie wydziałów Urzędu. Szczególną rolę w zarządzaniu wdrażaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż będą pełnili sołtysi sołectw, w ramach których wyznaczono obszar rewitalizacji tj. sołectwa Ułęż i Sobieszyn. Będą oni pełnili funkcję koordynującą wdrażanie LPR w mikroskali pojedynczego sołectwa, ponieważ są przedstawicielami mieszkańców i najlepiej znają ich problemy i potrzeby. Skład osobowy Zespołu ds. rewitalizacji ustalony zostanie w zarządzeniu Wójta Gminy Ułęż.

Podmiot zarządzający będzie odpowiedzialny za:

- ⇒ nadzór nad realizacją projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- ⇒ koordynację współpracy partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych podczas realizacji projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych,

- ⇒ prowadzenie konsultacji społecznych mających na celu włączenie wszystkich interesariuszy w proces rewitalizacji,
- ⇒ prowadzenie działań informacyjnych i publikacja informacji na temat realizacji LPR,
- ⇒ monitoring LPR tj. zbieranie danych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów/przedsięwzięć, przygotowywanie okresowych sprawozdań monitoringowych i końcowego sprawozdania monitoringowego,
- ⇒ ewaluację LPR tj. przygotowanie okresowych raportów ewaluacyjnych na temat wdrażania LPR (ewaluacja on-going) oraz końcowego raportu ewaluacyjnego (ewaluacja ex-post).

Do **podmiotów wykonawczych** należą jednostki publiczne, społeczne i gospodarcze realizujące poszczególne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Wśród jednostek publicznych najważniejszą jest Gmina Ułęż. Za realizację poszczególnych etapów projektu/przedsięwzięcia rewitalizacyjnego Gmina odpowiedzialne będą następujące jednostki:

- ⇒ Wójt i Rada Gminy Ułęż – zlecenie przygotowania i wykonania projektu/przedsięwzięcia,
- ⇒ Stanowisko ds. infrastruktury technicznej, inwestycji, gospodarki wodnej i ochrony środowiska oraz zamówień publicznych – opracowanie wniosków o dofinansowanie,
- ⇒ Stanowisko ds. infrastruktury technicznej, inwestycji, gospodarki wodnej i ochrony środowiska oraz zamówień publicznych – obsługa i przygotowanie przetargu, przygotowanie umów, realizacja projektów/przedsięwzięć, ocena realizacji, koordynacja działań, monitoring,
- ⇒ Referat Finansowy – obsługa finansowa,
- ⇒ odpowiednia jednostka – użytkowanie i zarządzanie produktami powstałymi w wyniku realizacji projektu.

Podmiotami wykonawczymi są również organizacje pozarządowe i podmioty gospodarcze realizujące własne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które są niezbędne do wyprowadzenia obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego i zostaną zidentyfikowane w późniejszym etapie wdrażania LPR.

Niezwykle istotne jest aby wszystkie zainteresowane podmioty wykazywały maksymalne zaangażowanie w realizację założeń LPR, co umożliwi osiągnięcie założonych w nim celów.

Do 31 grudnia 2023 r., zgodnie z art. 52, ust. 1 *Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji* Gmina Ułęż będzie realizować działania rewitalizacyjne w oparciu o niniejszy Lokalny Program Rewitalizacji okresowo poddawany aktualizacji. Po tym terminie, jeżeli gmina będzie planowała dalsze działania rewitalizacyjne, będzie zobowiązana do uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji, opracowanego w oparciu o przedmiotową ustawę.

12.1. Etapy wdrażania LPR

Wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż rozpocznie przyjęcie go stosowną uchwałą Rady Gminy.

Pierwszym etapem wdrażania programu będzie zredukowanie obiektywnych barier rozwoju. Inicjatorem takich działań będzie Gmina Ułęż poprzez realizację pierwszych projektów rewitalizacyjnych. Będzie to implikowało realizację pierwszych (pilotażowych) projektów rewitalizacyjnych przez podmioty prywatne (społeczne i gospodarcze). Zrealizowane projekty pilotażowe otworzą drogę do kolejnych podobnych projektów indywidualnych i wspólnych.

W dalszej kolejności Gmina poprzez realizację kolejnych projektów otworzy dalsze możliwości poprawy, co będzie generowało realizację kolejnych przedsięwzięć prywatnych.

Rewitalizacja wymaga czasu i nie kończy się w jednym momencie, ale stopniowo wygasa wraz z dochodzeniem obszaru rewitalizacji do powszechnie akceptowanego stanu.

12.2. System budowania i wspierania partnerstw

W celu jak najpełniejszego zrealizowania celów wyznaczonych w niniejszym Lokalnym Programie Rewitalizacji wskazane jest zaangażowanie w proces rewitalizacji instytucji mogących być partnerami w realizacji przedsięwzięć zapisanych w LPR oraz zachęcenie mieszkańców do podejmowania inicjatyw służących realizacji celów rewitalizacji.

Zasada „partnerstwa” jest jedną z kluczowych zasad przyświecających przygotowaniu i wdrażaniu LPR. Inicjowanie współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi stanowi kontynuację prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji, gdzie do współpracy zostali zaproszeni chętni z terenu obszaru rewitalizacji.

Wójt i Rada Gminy Ułęż przyjmą rolę inicjatora projektów rewitalizacyjnych, podejmując działania w celu pozyskania jak największej liczby wiarygodnych partnerów tych procesów. W tym celu będzie budowany właściwy system zachęt dla interesariuszy, kładąc szczególny nacisk na zidentyfikowanie osób mogących być lokalnymi liderami. Osoby takie zdolne są do pozyskania dla procesu rewitalizacji szerokiego poparcia mieszkańców obszaru. Ci partnerzy, którzy odpowiedzialni będą za realizację określonych projektów w ramach rewitalizacji, będą zobowiązani do zachowania określonych ram (terminów i zakresu zadania). Dla stabilizacji tego procesu będą zawierane stosowne porozumienia, umowy lub listy intencyjne pomiędzy władzą samorządową, a partnerami rewitalizacji.

Władza Samorządowa odpowiedzialna będzie za koordynację i nadzór prowadzonych i inicjowanych przez siebie działań w zakresie rewitalizacji oraz będzie zapewniać właściwą współpracę wszystkich podmiotów zaangażowanych w ich realizację. W uzasadnionych przypadkach gmina może tworzyć nowe podmioty, które będą pełnić rolę koordynatorów rewitalizacji poszczególnych obszarów objętych projektem.

Współpraca pomiędzy partnerami LPR ma na celu:

- ⇒ wykorzystanie potencjału organizacji i społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach jednego, spójnego projektu akceptowanego i wspieranego przez wszystkich uczestników,
- ⇒ optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji gminy, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców,
- ⇒ wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażającej się zastosowaniem nowych podejść do problemów związanych z rozwojem lokalnym.

W zależności od lokalnych uwarunkowań i specyfiki poszczególnych projektów w proces rewitalizacji jako partnerzy mogą włączyć się podmioty społeczne i gospodarcze.

Wśród podmiotów społecznych na obszarze gminy Ułęż funkcjonuje ok.14 różnych organizacji:

- ⇒ fundacje (Fundacja Arystokracja, Wartości, Dom Rodu Książąt Tarkowskich w Podludowie),

- ⇒ stowarzyszenia (Koło Sobieszyniaków Przy Szkole Rolniczej w Brzozowej, Rodzinny Klubu Abstynenta „Szansa” w Ułężu, Sobieszyńskie Stowarzyszenie Krzewienia Idei Kajetana Hr. Kickiego w Sobieszynie, Nadwieprzańskie Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Dzieci i Młodzieży „Bielik” w Żabiance, Stowarzyszenie Kontynuacji „Zapisu Hr. Kajetana Kickiego” w Sobieszynie, Sobieszyńskie Towarzystwo Regionalne, OSP w Ułężu, Białkach Dolnych, Korzeniowie, w Lendzie Ruskim, Sobieszynie, Zosinie),
- ⇒ kluby sportowe (Uczniowski Klub Sportowy „Junior” Przy Zespole Szkół Ogólnokształcących W Sobieszynie, Gminno-Szkolny Klub Sportowy W Ułężu, Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Brzozowiak” przy Zespole Szkół im. Kajetana Hr. Kickiego W Sobieszynie).

W procesie rewitalizacji mogą brać udział również podmioty gospodarcze. Największe przedsiębiorstwa prowadzące działalność w gminie Ułęż to:

- ⇒ SARSBUD PHU,
- ⇒ Piekarnia Hega,
- ⇒ Kornelia Mróz PPHU KORNEX,
- ⇒ Skład Budowlany s.c Kornelia Mróz,
- ⇒ Filia firmy METBUD.

Kompleksowa rewitalizacja obszaru zdegradowanego wymaga współpracy wszystkich rodzajów jednostek funkcjonujących na obszarze gminy, dlatego korzystnym modelem jest współpraca podmiotów publicznych, prywatnych i społecznych w formie partnerstwa. Współpracę tę będzie koordynował Zespół ds. rewitalizacji.

13. SYSTEM MONITORINGU I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ I SYSTEM WPROWADZANIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY W OTOCZENIU PROGRAMU

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 to dokument otwarty, który poddawany będzie okresowej analizie, ocenie i aktualizacji. W związku z tym niezbędne jest systematyczne zbieranie informacji o przebiegu wdrażania jego założeń.

13.1. Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych

Monitorowanie LPR to systematyczne i ciągłe zbieranie, analiza i wykorzystywanie informacji o przebiegu wdrażania Programu na potrzeby jego zarządzania, oceny oraz podejmowania decyzji. Proces ten dostarcza niezbędnych informacji na temat postępów realizacji i efektywności wdrażania poszczególnych projektów/przedsięwzięć.

Szczególnie ważnym elementem wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż jest umiejętne określenie systemu kontroli i monitorowania realizacji celów. Podstawowym zadaniem tego systemu jest dostarczenie bieżących informacji o tym, czy cele rewitalizacji są osiąmane oraz w jakim stopniu. Pozwoli to również na dokładne monitorowanie postępów LPR i ewentualne korygowanie niedociągnięć. Poza tym istotne jest zachowanie trwałości podejmowanych działań, a nie skupianie się na rozwiązaniach tymczasowych i nietrwałych.

Podmiotem odpowiedzialnym za nadzór nad monitoringiem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż jest Wójt Gminy. Za monitoring bezpośrednio odpowiedzialny jest Zespół ds. rewitalizacji składający się z pracowników Urzędu Gminy. Do obowiązków Zespołu w zakresie monitoringu LPR należy zbieranie danych obrazujących tempo i jakość wdrażania projektów/przedsięwzięć, następnie ich interpretowanie i raportowanie w postaci okresowych i końcowych sprawozdań z realizacji LPR. Okresowe sprawozdania monitoringowe będą podstawą do sporządzenia okresowych raportów ewaluacyjnych. W 2023 r. zostanie opracowane końcowe sprawozdanie monitoringowe, będące podstawą do przeprowadzenia ewaluacji ex-post.

Bardzo istotną rolę w procesie społecznego monitorowania realizacji LPR będą pełnili sołtysi sołectw, w ramach których wyznaczono obszar rewitalizacji. Sołtysi przy pomocy mieszkańców będą kontrolować realizację poszczególnych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a zatem wyznaczonych celów rewitalizacji.

Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych będzie się odbywało na dwóch poziomach:

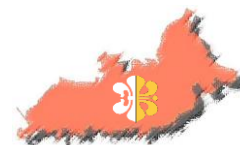
- ⇒ Wskaźniki produktu i rezultatu na poziomie poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- ⇒ wskaźniki rezultatu na poziomie celów rewitalizacji.

Poniżej przedstawiony został zestaw wskaźników monitorujących realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż.

SOŁECTWO UŁĘŻ – podobszar rewitalizacji: sołectwo Ułęż

Cel/Przedsięwzięcie	Wskaźnik
Cele rewitalizacji – wskaźniki rezultatu	
1 cel rewitalizacji: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i bezrobociu dzięki ograniczeniu patologii społecznych oraz zwiększenie integracji mieszkańców	⇒ zmniejszenie liczby osób korzystających z pomocy społecznej ⇒ wzrost zatrudnienia na obszarze rewitalizacji
2 cel rewitalizacji: Ożywienie gospodarcze i turystyczne dzięki wykorzystaniu lokalnych zasobów	⇒ wzrost liczby podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji
3 cel rewitalizacji: Kształtowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych, służących zaspokojeniu potrzeb mieszkańców oraz poprawa jakości środowiska	⇒ wzrost zadowolenia społeczności lokalnej z jakości przestrzeni publicznej i stanu infrastruktury ⇒ szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych
Przedsięwzięcia rewitalizacyjne – wskaźniki produktu i rezultatu	
Ograniczenie problemów społecznych oraz wykorzystanie potencjałów rozwojowych obszaru, na którym występuje sytuacja kryzysowa w gminie Ułęż dzięki przebudowie i adaptacji zdegradowanych terenów i budynków	Wskaźniki produktu: ⇒ liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach ⇒ powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją ⇒ liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami Wskaźniki rezultatu: ⇒ liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej/kulturalnej/turystycznej będącej przedmiotem projektu
Urządzenie targowiska w miejscowości Ułęż	Wskaźniki produktu: ⇒ powierzchnia utworzonego placu targowego Wskaźniki rezultatu: ⇒ liczba osób korzystających z utworzonego placu targowego
Modernizacja oświetlenia ulicznego	Wskaźniki produktu: ⇒ liczba wspartych energooszczędnych punktów świetlnych Wskaźniki rezultatu: ⇒ szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych ⇒ ilość zaoszczędzonej energii cieplnej
Termomodernizacja obiektu użyteczności publicznej – siedziby OSP Ułęż	Wskaźniki produktu: ⇒ liczba zmodernizowanych energetycznie budynków ⇒ powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji Wskaźniki rezultatu: ⇒ ilość zaoszczędzonej energii cieplnej ⇒ zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych ⇒ szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych
Przebudowa drogi gminnej Nr 103058L w miejscowości Ułęż do 1 km	Wskaźniki produktu: ⇒ długość przebudowanych dróg
Przebudowa dróg powiatowych NR 1434L i 1436 L w miejscowości Ułęż do 1 km	Wskaźniki produktu: ⇒ długość przebudowanych dróg
Klub Seniora w Ułężu	Wskaźniki produktu: ⇒ liczba osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem

	<p>społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie ⇒ liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu ⇒ liczba obiektów dostosowanych do osób z niepełnosprawnościami ⇒ liczba osób objętych szkoleniami/doradztwem w zakresie kompetencji kluczowych ⇒ liczba projektów w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami
Szansa na zmiany	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje ⇒ liczba osób pracujących <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje ⇒ liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy ⇒ liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)

SOŁECTWO SOBIESZYN – podobszary rewitalizacji: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek

Cel/Przedsięwzięcie	Wskaźnik
Cele rewitalizacji – wskaźniki rezultatu	
<p>1 cel rewitalizacji: Poprawa dostępności infrastruktury społecznej służącej zaspokojeniu potrzeb mieszkańców i ich aktywizacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ wzrost liczby osób korzystających z infrastruktury społecznej służącej osobom wykluczonym z obszaru rewitalizacji ⇒ wzrost liczby osób korzystających z zajęć aktywizujących
<p>2 cel rewitalizacji: Poprawa warunków do prowadzenia działalności gospodarczej oraz utworzenie nowych miejsc pracy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ wzrost liczby podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji ⇒ wzrost zatrudnienia na obszarze rewitalizacji
<p>3 cel rewitalizacji: Poprawa jakości i atrakcyjności przestrzeni dzięki wykorzystaniu i ochronie jej potencjału kulturowego i przyrodniczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ wzrost zadowolenia społeczności lokalnej z jakości przestrzeni publicznej i stanu infrastruktury ⇒ szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych
Przedsięwzięcia rewitalizacyjne – wskaźniki produktu i rezultatu	
<p>Rewitalizacja zabytkowego parku z aleją dojazdową (Sobieszyn Brzozowa)</p>	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach ⇒ powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją ⇒ liczba obiektów zasobów kultury objętych wsparciem ⇒ liczba instytucji kultury objętych wsparciem ⇒ liczba zabytków nieruchomości objętych wsparciem ⇒ liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ⇒ liczba wspartych obiektów w miejscach dziedzictwa naturalnego ⇒ liczba wspartych instytucji paramuzealnych

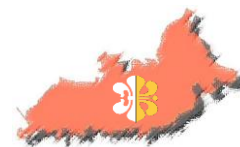

	<p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej/kulturalnej/turystycznej będącej przedmiotem projektu ⇒ wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne ⇒ liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem
<p>Utworzenie ośrodka leczenia uzależnień do 30 miejsc (Sobieszyn Majątek)</p>	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach ⇒ liczba przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej ⇒ liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ⇒ potencjalna liczba użytkowników usług aktywizacji społeczno-zawodowej świadczonych we wspartych obiektach <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ rzeczywista liczba użytkowników usług aktywizacji społeczno-zawodowej świadczonych we wspartych obiektach
<p>Organizacja szkoleń przygotowania do zawodu (Sobieszyn Brzozowa)</p>	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem ⇒ liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem ⇒ liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem ⇒ liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem ⇒ liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem ⇒ liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem ⇒ liczba osób odchodzących z rolnictwa objętych wsparciem <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek ⇒ liczba osób, które uzyskały kwalifikacje ⇒ liczba osób pracujących w sektorze pozarolniczym
<p>Organizacja zajęć uniwersytetu III wieku</p>	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem ⇒ liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba osób uczestniczących w zajęciach
<p>Organizacja konferencji na temat osadnictwa (Sobieszyn Brzozowa)</p>	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba zorganizowanych konferencji <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ liczba uczestników konferencji

Aby najpełniej odzwierciedlić poprawę sytuacji na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji należy porównać wskaźniki otrzymane na początku tego procesu ze wskaźnikami uzyskanymi na kolejnych etapach oraz po jego zakończeniu.

Dodatkowo w celu monitorowania stopnia degradacji obszaru wyznaczonego do rewitalizacji oraz postępu wyprowadzania tego obszaru z kryzysu wykorzystane zostaną wskaźniki, które posłużyły do delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji. Monitorowanie zmian wartości tych

wskaźników pozwoli na ocenę, czy na obszarze rewitalizacji została ograniczona sytuacja kryzysowa, natomiast inny obszar na terenie gminy charakteryzuje się występowaniem negatywnych zjawisk i wymaga działań rewitalizacyjnych. Wskaźniki delimitacyjne zostały podzielone na 5 sfer:

- ⇒ sfera społeczna:
  - udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności,
  - udział liczby osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności,
  - udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności,
  - wskaźnik obciążenia demograficznego,
  - udział liczby osób pobierających zasiłki z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem,
  - liczba założonych „niebieskich kart” na 1000 mieszkańców,
  - liczba przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców,
  - udział liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym,
  - udział liczby osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności;
- ⇒ sfera gospodarcza:
  - liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców;
- ⇒ sfera przestrzenno-funkcjonalna:
  - udział liczby budynków wymagających remontu w ogólnej liczbie budynków,
  - gęstość zaludnienia;
- ⇒ sfera techniczna:
  - udział liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków,
  - udział obiektów zabytkowych w ogólnej liczbie obiektów zabytkowych w gminie;
- ⇒ sfera środowiskowa:
  - udział liczby budynków z węglowymi kotłami ciepła w ogólnej liczbie budynków,
  - udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni gminy.

Przyjęty system monitorowania jest podstawą do efektywnej ewaluacji i aktualizacji LPR w przypadku gdy stwierdzony zostanie brak osiągnięcia założonych celów lub gdy wyznaczony obszar rewitalizacji zostanie wyprowadzony z sytuacji kryzysowej, natomiast inny będzie wymagał działań rewitalizacyjnych. Systematyczna ocena i aktualizacja umożliwi dostosowywanie założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji do bieżących uwarunkowań zewnętrznych wpływających na efektywność realizacji zaplanowanych działań mających na celu poprawę zdiagnozowanej sytuacji kryzysowej.

13.2. Zasady, tryb i metody przeprowadzenia ewaluacji

Ewaluacja ma na celu poprawę jakości, skuteczności i spójności realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji w odniesieniu do konkretnych problemów obszaru rewitalizowanego z jednoczesnym uwzględnieniem celu głównego Programu i właściwego prawodawstwa lokalnego, krajowego i wspólnotowego dotyczącego m.in. oddziaływania na środowisko projektów/przedsięwzięć zapisanych do realizacji w LPR.

Ewaluacja LPR będzie służyć przede wszystkim oszacowaniu osiągnięcia wskaźników monitorujących, a przez to stopnia wdrożenia całego LPR. Odpowie również na pytanie o trafność

planowanych, przeprowadzonych i zakończonych projektów w odniesieniu do potrzeb, oraz pozwoli ocenić efekty i korzyści z ich wdrożenia.

Ewaluacja Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż opiera się na 3 rodzajach ocen:

- ⇒ **ex-ante** (przed realizacją LPR) – uznać można, że ocenę taką przeprowadzono na etapie przygotowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji, listę podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych sporządzono w oparciu o lokalne potrzeby oraz analizę zgłoszonych kart projektów,
- ⇒ **on-going** (w trakcie realizacji LPR) – ocenie tej podlegać będą poszczególne projekty w trakcie ich realizacji, ocena będzie skierowana na analizę postępów w realizacji LPR i kontrolę terminów wykonania poszczególnych działań, ewaluacja on-going będzie przeprowadzana po analizie okresowych raportów monitoringowych, jej efektem będą okresowe raporty ewaluacyjne,
- ⇒ **ex-post** (po zakończeniu realizacji LPR) – w jej ramach przewiduje się, że po zakończeniu realizacji LPR, tj. w 2023 r., sporządzony zostanie końcowy raport ewaluacyjny celem weryfikacji założonych celów rewitalizacji, wskaźnika oddziaływania i wskaźników rezultatu.

W raportach ewaluacyjnych należy wziąć pod uwagę następujące kryteria ewaluacyjne: trafność, skuteczność, efektywność (przy ewaluacji on-going) oraz skuteczność, efektywność, użyteczność, trwałość (przy ewaluacji ex-post). Wójt gminy oceniając realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie brał pod uwagę 5 kryteriów:

- ⇒ **trafność** – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia cele LPR odpowiadają potrzebom i priorytetem wskazanym w odniesieniu do obszaru rewitalizacji,
- ⇒ **skuteczność** – kryterium, które pozwala sprecyzować, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie LPR zostały osiągnięte,
- ⇒ **efektywność** – kryterium, które pozwala ocenić poziom „ekonomiczności” LPR,
- ⇒ **użyteczność** – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie LPR odpowiada potrzebom grupy docelowej,
- ⇒ **trwałość** – kryterium pozwalające ocenić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem LPR będą trwać po zakończeniu jego wdrażania.

Wszelkie dokumenty ewaluacyjne będą sporządzane przez Zespół ds. rewitalizacji i adresowane do Wójta Gminy Ułęż. Ewaluacja on-going będzie podstawą do rozpoczęcia procesu aktualizacji LPR, natomiast po przeprowadzeniu ewaluacji ex-post wszelkie rozbieżności pomiędzy pierwotnymi ustaleniami LPR, a jego rzeczywistym wykonaniem będą szczegółowo wyjaśnione.

13.3. Zasady i tryb aktualizacji LPR

Proces rewitalizacji, jako rozciągnięty w czasie, podlegał będzie wpływowi czynników zewnętrznych, co implikuje konieczność założenia okresowej aktualizacji LPR oraz aktualizacji nadzwyczajnej w razie zaistnienia takich okoliczności.

System monitorowania i ewaluacji będzie podstawą do podjęcia działań naprawczych i aktualizacji LPR w przypadku gdy stwierdzony zostanie brak osiągnięcia założonych celów, zaistnieje potrzeba wprowadzenia do programu nowego zadania, zmiany harmonogramu realizacji, planu finansowego

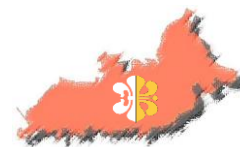
lub konieczność aktualizacji wskaźników. Ponadto, w przypadku wystąpienia nagłych zmian w otoczeniu wpływających na LPR, może nastąpić aktualizacja nadzwyczajna.

Ewentualność wprowadzenia poprawek i aktualizacji dokumentu wiązała się będzie z przyjęciem odpowiedniej uchwały przez Radę Gminy, tak aby LPR mógł w dalszym ciągu spełniać swoje zadania operacyjne. Wszelkie zmiany w Programie będą musiały posiadać swoje uzasadnienie merytoryczne. Do LPR na późniejszym etapie jego realizacji będą mogli być również uwzględnieni dodatkowi partnerzy (zupełnie nowi, jak i zastępujący dotychczas funkcjonujących). Akceptowane będą te inicjatywy, które mogą się przyczynić do sukcesu Lokalnego Programu Rewitalizacji. Ze względu na ograniczone zasoby finansowo-rzeczowe (ograniczony budżet i potencjał instytucjonalno-organizacyjny) projekty, które zostaną dopisane do Programu, muszą być zgodne z politykami i programami lokalnymi, regionalnymi, krajowymi i europejskimi oraz z pilnością zaspokojenia potrzeb lokalnego społeczeństwa, jak również mieć wpływ na osiągnięcie spójności przestrzenno-funkcjonalnej i społeczno-gospodarczej.

Procedura okresowej aktualizacji LPR obejmuje następujące kroki:

1. Zainteresowane podmioty publiczne i prywatne, działające na obszarze rewitalizacji lub zainteresowane podjęciem takiej działalności w trybie ciągłym zgłaszają swoje propozycje w zakresie zmiany LPR w formie pisemnej do Urzędu Gminy Ułęż lub w formie karty projektu umieszczonej na stronie internetowej gminy, jeżeli propozycja dotyczy wprowadzenia nowego projektu rewitalizacyjnego,
2. Podczas przeprowadzania ewaluacji on-going Wójt Gminy wraz z Zespołem ds. rewitalizacji dokona weryfikacji zgłoszonych propozycji i wyda opinię odnośnie włączenia lub odmowy włączenia zgłoszonego projektu bądź innej proponowanej zmiany do Lokalnego Programu Rewitalizacji,
3. Jeżeli przeprowadzona ewaluacja skuteczności dotychczasowych działań i propozycje interesariuszy spowodują konieczność włączenia do LPR nowych projektów, modyfikacji założonych celów bądź też wyznaczonych kierunków działań warunkujących powodzenie rewitalizacji, Wójt wraz z Zespołem ds. rewitalizacji podejmuje decyzję o przystąpieniu do okresowej aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji,
4. Dokument LPR zostaje uaktualniony zgodnie z proponowanymi zmianami, a następnie poddany konsultacjom społecznym,
5. Zaktualizowany LPR, po konsultacjach z mieszkańcami, jest ponownie uchwalany przez Radę Gminy i zgłaszany do Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego.

Jeżeli do LPR zgłoszone zostaną wyjątkowo istotne dla społeczności lokalnej projekty, a termin okresowej aktualizacji jest stosunkowo odległy lub gdy zaistnieją istotne zmiany w otoczeniu wpływające na LPR, Wójt ma możliwość przystąpienia do procesu nadzwyczajnej aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

14. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA LPR NA ŚRODOWISKO

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2008 Nr 199 poz. 1227 ze zm.) projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji należy skonsultować z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym, w celu ustalenia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

W związku z powyższym projekt niniejszego dokumentu został przedłożony Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w sprawie uzgodnienia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. W piśmie otrzymanym od Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie Wydział Spraw Terenowych V w Kazimierzu Dolnym z dnia 24 kwietnia 2017 r. (znak: WSTV.410.28.2017.AS) stwierdzono, że **projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.**

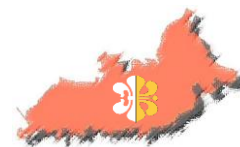
W uzasadnieniu wskazano, iż po analizie celów rewitalizacji oraz przypisanych do nich kierunków działań należy stwierdzić, iż żadne z zaproponowanych działań nie powinno kwalifikować się do kategorii przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. z 2016 r., poz. 71) w związku z czym Lokalny Program Rewitalizacji nie wyznacza ram dla przedsięwzięć, a skutki wdrożenia planowanych działań nie spowodują znacząco negatywnego oddziaływania na środowisko. Na obszarze gminy Ułęż znajdują się następujące obszary objęte ochroną na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r., poz. 2134): Obszar Chronionego Krajobrazu „Pradolina Wieprza” oraz obszar europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000: Dolny Wieprz PLH060051. Realizacja dokumentu nie spowoduje negatywnego oddziaływania na obszary Natura 2000 i na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu. Realizacja działań inwestycyjnych zapisanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 nie spowoduje trwałego uszczuplenia lub fragmentaryzacji siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których wyznaczone zostały obszary europejskiej sieci Natura 2000, ani nie wpłynie negatywnie na zachowanie integralności obszarów ani spójności ekologicznej Natura 2000. Z uwagi na charakter i zakres działań przewidzianych w dokumencie – spowodowanie znaczącego oddziaływania na obszar Natura 2000 w wyniku realizacji przedmiotowego Programu jest mało prawdopodobne. W związku z powyższym nie zachodzi przesłanka wskazana w art. 46 pkt 3 ww. ustawy. Realizacja planowanych inwestycji nie wpłynie w sposób negatywny na środowisko i zdrowie ludzi. Ewentualny negatywny wpływ może mieć jedynie charakter przejściowy, krótkotrwały i będzie on związany najczęściej z fazą realizacji inwestycji. Ponadto, realizacja planowanych działań, z uwagi na ich charakter i zakres, nie powinna spowodować negatywnego oddziaływania na obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadających znaczenie dla dziedzictwa kulturowego. Działania planowane w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023 mają zasięg lokalny – ograniczony do obszaru

w granicach (jednej) gminy Ułęż dlatego nie przewiduje się oddziaływań transgranicznych a także skumulowanych.

Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie pismem z dnia 26 kwietnia 2017 r. (znak: DNS-NZ.7016.112.2017.MW) uznał, iż Lokalny Program Rewitalizacji to dokument, który nie jest wymieniony w art. 46 ww. ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.). Zgodnie z art. 47 przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane także w przypadku projektów dokumentów innych niż wymienione w art. 46, jednak wymagają one uzgodnienia wyłącznie z organem określonym w art. 57, tj. z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Lublinie.

15. SPIS RYCIN, WYKRESÓW, TABEL I FOTOGRAFII

Spis rycin:

- Ryc. 1. Podstawy prawne opracowania programów rewitalizacji oraz finansowanie działań rewitalizacyjnych
- Ryc. 2. Położenie gminy Ułęż w województwie lubelskim i powiecie ryckim
- Ryc. 3. Podział administracyjny gminy Ułęż na obręby ewidencyjne
- Ryc. 4. Podział gminy Ułęż na sołectwa
- Ryc. 5. Gęstość zaludnienia w gminach powiatu ryckiego
- Ryc. 6. Część graficzna Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ułęż
- Ryc. 7. Planowane zagospodarowanie przestrzeni parku w Ułężu
- Ryc. 8. Planowane zagospodarowanie centrum gminy Ułęż
- Ryc. 9. Układ komunikacyjny gminy Ułęż
- Ryc. 10. Sieć szerokopasmowego Internetu
- Ryc. 11. Użytkowanie terenu w gminie Ułęż
- Ryc. 12. Obszary chronione na terenie gminy Ułęż
- Ryc. 13. Nawarstwienie się problemów zobrazowanych przez wskaźniki
- Ryc. 14. Koncentracja negatywnych zjawisk w pięciu sferach – każda sfera oddzielnie
- Ryc. 15. Koncentracja negatywnych zjawisk w pięciu sferach – wszystkie sfery razem
- Ryc. 16. Obszar zdegradowany w gminie Ułęż
- Ryc. 17. Obszar rewitalizacji w gminie Ułęż
- Ryc. 18. Schemat struktury celów rewitalizacji w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023

Spis wykresów:

- Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Ułęż z podziałem na płeć w latach 2010-2015
- Wykres 2. Ruch naturalny ludności w gminie Ułęż w latach 2010-2015 oraz przyrost naturalny w gminach powiatu ryckiego w 2015 r.
- Wykres 3. Wskaźnik salda migracji w gminie Ułęż w latach 2010-2014 oraz w gminach powiatu ryckiego w 2015 r.
- Wykres 4. Udział ekonomicznych grup wieku w gminie Ułęż w latach 2010-2015
- Wykres 5. Pracujący na 1 000 mieszkańców w gminie Ułęż w latach 2010-2015
- Wykres 6. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Ułęż w latach 2010-2015
- Wykres 7. Podmioty według grup rodzajów działalności PKD 2007 w 2015 r. na terenie gminy Ułęż
- Wykres 8. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na terenie gminy Ułęż w latach 2010-2015
- Wykres 9. Rodzaje podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD 2007
- Wykres 10. Struktura dochodów gminy Ułęż w latach 2010-2015
- Wykres 11. Dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca oraz dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca na terenie gminy Ułęż w latach 2010-2015

Wykres 12. Struktura wydatków gminy Ułęż w latach 2010-2015

Wykres 13. Wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca oraz wydatki majątkowe inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca na terenie gminy Ułęż w latach 2010-2015

Wykres 14. Wartość projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych zrealizowanych na terenie gminy Ułęż w podziale na programy operacyjne w ramach perspektywy finansowej 2007-2013

Wykres 15. Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych gminy Ułęż w roku 2015 (w m²)

Wykres 16. Użytkowanie gruntów w gminie Ułęż

Wykres 17. Struktura terenów zabudowanych i zurbanizowanych

Spis tabel:

Tabela 1. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023

Tabela 2. Zestawienie powiązań pomiędzy celami polityki przestrzennego zagospodarowania kraju z Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023

Tabela 3. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.) a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023

Tabela 4. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023

Tabela 5. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Powiatu Ryckiego na lata 2015-2022 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023

Tabela 6. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Ułęż na lata 2015-2020 a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ułęż na lata 2016-2023

Tabela 7. Liczba ludności w sołectwach gminy Ułęż

Tabela 8. Gęstość zaludnienia w sołectwach gminy Ułęż

Tabela 9. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym i wskaźnik obciążenia demograficznego w sołectwach gminy Ułęż

Tabela 10. Liczba osób pracujących według innego podziału niż PKD w gminie Ułęż latach 2010-2015

Tabela 11. Struktura bezrobocia w gminie Ułęż

Tabela 12. Osoby bezrobotne w sołectwach gminy Ułęż

Tabela 13. Bezrobotni w szczególnej sytuacji życiowej w gminie Ułęż w 2016 r.

Tabela 14. Liczba osób objętych pomocą społeczną w ramach poszczególnych rodzajów świadczeń

Tabela 15. Udzielone świadczenia – zadania własne gmin w 2013, 2014 i 2015 r.

Tabela 16. Powody trudnej sytuacji życiowej (sprzyjającej wykluczeniu społecznemu) będące podstawą do przyznania pomocy przez GOPS w gminie Ułęż

Tabela 17. Osoby niepełnosprawne w sołectwach gminy Ułęż

Tabela 18. Osoby pobierające zasiłki z pomocy społecznej

Tabela 19. „Niebieskie karty” założone dla rodzin w sołectwach gminy Ułęż

Tabela 20. Rodzaje przestępstw popełnianych w poszczególnych sołectwach gminy Ułęż w latach 2013-2015

Tabela 21. Przestępstwa kryminalne popełnione w sołectwach gminy Ułęż

Tabela 22. Liczba organizacji społecznych funkcjonujących na terenie gminy

- Tabela 23. Organizacje pozarządowe na terenie gminy Ułęż w podziale na sołectwa w 2015 roku
- Tabela 24. Podmioty gospodarcze według sektorów własnościowych w gminie Ułęż w latach 2010-2015
- Tabela 25. Podmioty gospodarki wg sekcji PKD 2007 w gminie Ułęż w latach 2010-2015
- Tabela 26. Podmioty gospodarcze na terenie gminy Ułęż w podziale na sołectwa w 2015 roku
- Tabela 27. Sytuacja finansowa gminy w latach 2010-2015
- Tabela 28. Projekty zrealizowane przez gminę i jednostki podległe w ramach RPO WL 2007-2013, POKL 2007-2016 oraz PROW 2007-2013
- Tabela 29. Pozyskanie środków przez przedsiębiorców
- Tabela 30. Budynki wymagające remontu w sołectwach gminy Ułęż
- Tabela 31. Zasoby mieszkaniowe gminy Ułęż w latach 2010-2014
- Tabela 32. Wyposażenie mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne oraz udział mieszkań wyposażonych w instalacje w latach 2010-2014
- Tabela 33. Wiek zabudowy mieszkaniowej w sołectwach gminy Ułęż
- Tabela 34. Obszary chronione w sołectwach gminy Ułęż
- Tabela 35. Liczba wskaźników gorszych niż średnia dla gminy w każdym sołectwie w poszczególnych sferach
- Tabela 36. Kierunki działań w ramach celów rewitalizacji podobszaru sołectwo Ułęż
- Tabela 37. Kierunki działań w ramach celów rewitalizacji podobszarów: Sobieszyn Brzozowa i Sobieszyn Majątek

Spis tabel delimitacyjnych:

- Tabela delimitacyjna 1. MŁODOŚĆ DEMOGRAFICZNA
- Tabela delimitacyjna 2. WIEK PRODUKCYJNY
- Tabela delimitacyjna 3. STAROŚĆ DEMOGRAFICZNA
- Tabela delimitacyjna 4. OBCIĄŻENIE DEMOGRAFICZNE
- Tabela delimitacyjna 5. POMOC SPOŁECZNA
- Tabela delimitacyjna 6. PRZEMOC W RODZINIE
- Tabela delimitacyjna 7. PRZESTĘPCZOŚĆ
- Tabela delimitacyjna 8. WSKAŹNIK BEZROBOCIA
- Tabela delimitacyjna 9. DŁUGOTRWAŁE BEZROBOCIE
- Tabela delimitacyjna 10. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ
- Tabela delimitacyjna 11. NISKA ATRAKCYJNOŚĆ PRZESTRZENI
- Tabela delimitacyjna 12. POTRZEBY W ZAKRESIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENI
- Tabela delimitacyjna 13. DEGRADACJA TKANKI MIESZKANIOWEJ
- Tabela delimitacyjna 14. DZIEDZICTWO KULTUROWE
- Tabela delimitacyjna 15. ZANIECZYSZCZENIE ŚRODOWISKA
- Tabela delimitacyjna 16. OBSZARY CHRONIONE

Spis fotografii:

- Fot. 1. Krajobraz w gminie Ułęż
- Fot. 2. Izba regionalna w Sobieszynie
- Fot. 3. Moto Park Ułęż
- Fot. 4. Dwór Osmolice w Białkach Dolnych

Fot. 5. Pałac w Ułężu – obecnie Urząd Gminy

Fot. 6. Park na tyłach pałacu – niezagospodarowana zielen

Fot. 7. Wizualizacje planowanej małej architektury w parku: altana nad stawem i ośmiokolumnowa rotunda przed pałacem

Fot. 8. Pozostałości parku podworskiego nad Wieprzem w Osmolicach

Fot. 9. Dwór w Podłodowie

Fot. 10. Dwór w Sarnach

Fot. 11. Dwór w Ułężu – obecny Urząd Gminy

Fot. 12. Pałac w Sobieszynie

Fot. 13. Kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Sobieszynie

Fot. 14. Kościół pw. Wniebowzięcia NMP w Żabiance

Fot. 15. Budynek Zespołu Szkół im. Kajetana hr. Kickiego w Sobieszynie

Fot. 16. Znaleźiska archeologiczne w Sobieszynie

Fot. 17. Wieprz w gminie Ułęż oraz jeden ze stawów w Sobieszynie